

॥ श्री ॥

॥ नरचंद्र जैन ज्योतिष ॥

॥ भाग १—२ ॥

यथामती संशोधन करी

छपावी प्रसिद्ध करनार,

C. आनंद धन्हु पुस्तकालय

तरङ्गथी,

रतीलाल प्राणुचवनदास सूडीवाणा.

ह. हरीपुरा—सुरत.

आवृत्ति १ वी.

प्रत १०००.

(सर्व हक्क स्वाधीन.)

संवत् १९६६.

सन् १९१३.

मूल्य ३. १—४—०.

શ્રી 'સત્યપ્રકાશ' પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં શ્રી પ્રેમચંદ નાદાલયદ
તથા ડાહ્યાભાઈ શંકરાભાઈ ગાધીએ છાપ્યું છે ખાડીઆ
અમદાવાદ.

પુસ્તકલેખના.

આ જ્યોતીષ ગ્રંથની પ્રત જૂના ભંડારમાંથી ટપા સહીત મારે હાથ આવતાં મેં એકવાર વાંચી જેથી મને સાધારણુ આનંદ થયો, પણ પુરતી સમજણુ પડી નહીં. ફરી વાંચવાનું જરૂરી રાખતાં મને કાંઈક વિશેષ માહેત-ગારી મળી. આથી મારા મનમાં વિચાર થયો કે આ પ્રતનો કોઈ વિદ્વાન જ્ઞેશીની પાસે શુદ્ધ ગુજરાતીમાં તરજુમો કરાવ્યો હોય તો ઘણો ઉપયોગી થઈ પડે; જેથી કેટલાક જ્ઞેશીઓને મેં આ પ્રત બતાવી પણ તેઓની નજર નહીં પહોંચવાથી ના પાડી. છેવટે રૂપનગઢ નિવાસી મારવાડી જ્ઞેશી શ્રીયુત પરમાનંદ રામપાળજી કે જેમણે જ્યોતીષનો ઘણો સારો અભ્યાસ કર્યો છે, તેમની મુલાકાત લીધી, અને તેમને આ ગ્રંથનું ભાષાન્તર કરવા વિદીત કર્યું. તેઓશ્રીએ આ ગ્રંથ એકવાર તપાસી જવાખ આપ્યો, કે આ પુસ્તકનું શુદ્ધ ગુજરાતી ભાષાન્તર થવાની ખાસ જરૂર છે; આ ગ્રંથમાં જ્યોતીષના તમામ ગ્રંથોનો સમાવેશ થાય છે, અને આ એકજ પુસ્તકથી માણસનું કામ સીદ્ધિ-દાયક થશે એમ માણે ધારવું છે. આ પુસ્તકમાં હું મહારાષ્ટ્રી બનતી મદદ આપવા તૈયાર છું. આ પ્રમાણે તેઓશ્રીના હિંમતભરેલા વચન સાંભળીને મહારા આનંદમાં આર વધારો થયો, અને ગમે તેમ થાય તોપણ આ પુસ્તક-ને એકવાર જાહેરમાં લાવવા નિશ્ચય કર્યો. ત્યારબાદ આ પુસ્તકનું કામ શરૂ કરી પછી વચમાં એટલી હરકત આવી પડી, કે તે જ્ઞેશીને ગુજરાતી ભાષાનો જ્ઞેષ્ઠ્ય તેવો અભ્યાસ નહીં હોવાથી કેટલેક ઠેકાણે શબ્દોનો પ્રાસ તથા દેશ રીતરીવાજના કાર્યની ભાષામાં ભંગ થવા લાગ્યો. આથી અમે એક વાડાસીંધુના પુરાણી કે જે ગુજરાતી, સંસ્કૃત તથા જ્યોતીષનું કાંઈક જ્ઞાન ધરાવતા હતા તેમને સાથે રાખી આ પુસ્તકમાં બનતી મહેનતે સુધારોવધારો કરી તરજુમો કરાવ્યો છે. તેમ છતાં હજી પણ કેટલીક જગ્યાએ જ્ઞેષ્ઠ્ય તેવો પુરતો ખુલાસો થયો નથી તેનું કારણ એ, કે બીજા ભાગ અમેને પાછળથી મળી આવ્યો. તેમાં મ્લોક સિવાય સંસ્કૃત ટીકા કે ટપો કાંઈ પણ હતું નહીં, યંત્ર ઉપર મથાણું પણ હતું નહીં; છતાં તે જ્ઞેશીશ્રીએ પોતાની હિંમતથી ખુલાસા સહીત તરજુમો કર્યો છે. કેટલેક સ્થળે વિષય બહુ બારીક હોવાથી વાચકવર્ગને કંટાળો આવે એવા બંધથી ભાવાર્થ સંક્ષેપ (ટુંકો)માં મૂક્યો છે.

આ પુસ્તક તૈયાર કરાવવામાં જૈન મુનીશ્રીઓએ પણ પોતાના કીંમતી વખતનો ભોગ આપી જે મદદ કરી છે તેને માટે તેઓ સર્વેના અમે અંતઃકરણપૂર્વક ઉપકાર માનીએ છીએ.

ત્રિપ વાયકવર્ગ । આ પુસ્તક કાળશૂર્ણક જેમ જેમ વાયરો તેમ તેમ આપને માલમ પડશે, કે જ્યોતિષ શી ચીજ છે, અને એમાં શુ ખુમી રહી છે । અથકર્તાની મહેનત અને વિદ્વતા તરફ નજર કરતા આપણે આ-અર્થ પામ્યા વગર રહીશું નહીં, પણ એટલું તો જરૂર યાદ રાખવું જોઈશે, કે વાયકવર્ગને જ્યોતિષનો કાર્ષક ગોખ અને અભ્યાસની જરૂર તો પડે જ અથકર્તાના જીવનચરિત્ર વિષે કેટલીક તજવીજ કરતા જોઈએ તેવી હકીકત મળી શકી નહીં જેથી લખવાનું મુશ્કેલી ગમ્યું છે, પણ વિદ્વાનો તરફથી ખાત્રીપૂર્વક જીવનચરિત્ર અમને મળે તો બીજી આવૃત્તિમાં દાખલ કરવામાં આવશે

આ ગ્રંથના બે ભાગ રાખવામાં આવ્યા છે, તેમાં એક મુદ્દત વિષે અને બીજો ગણીત કુશળી વિષે છે શ્રીમાન્ નરસિંહ આચાર્યે આ બે ભાગમાં જ્યોતિષના ઘણા ગ્રંથો સમાવેશ કર્યો છે, અને ગ્રંથનું નામ પણ તેમના નામથીજ રાખ્યું જણાય છે એ બે ભાગ સિવાય પણ, સૂત્રોને આધારે, કેટલીક જાણવાતોગ મિના સમ્પ્રદાય જેવડા દાખલ કરવામાં આવેલ છે તેમાં કોઈક અને વેદિકાત્મક એમ બે ભાગ દેખાયા છે તે સીવાય કેટલીક મિના જુના લખાણ ઉપરથી તેમજ કેટલીક મિના અનુભવીઓને મુજેથી જેવી સાબળી તેવી તેમાં દાખલ કરી છે તેમાં કોઈ જગ્યાએ લખાણદોષ, છાપ દોષ, અને દૃષ્ટિદોષથી રહેતો જુનો વાયકવર્ગની નજરે દેખાય તો સુધારી વાચવા તરફી લેરો, અને મહેરગમાની કરી અમને લખી જણાવે તો બીજી આવૃત્તિમાં મનનો કેન્દ્રાર કરી શકાશે

આ પુસ્તકના પ્રદ્ સુધાગ્રવામાં લિખડી નિવાગી (દાન અમદાવાદ) સઘવી વાડીલાય કાકુભાઈએ તન-મનથી જે મહેનત લીધી છે તે માટે અમે તેમનો અત ક્ષણપૂર્વક આભાર માનીએ છીએ, અને અમારી ખાત્રી આપીએ છીએ, કે તેઓ પ્રદ્ સુધાગ્રવાનું કામ ગહુજ સતોષકારક રીતે બજાવે છે દેવાવગથી પુસ્તક છપાવનારે પ્રદ્ સુધાગ્રવાનું કામ તેમની મારફત કરાવવા અમે આગ્રહપૂર્વક ભનામણ કરીએ છીએ આ પુસ્તકનું ગુજરાતી લખાણ તૈયાર કરાવવામાં શા નાગરદાસ લલુભાઈએ જે મહેનત લીધી છે તેને માટે અમે તેમનો આભાર માનીએ છીએ

લી ૬ છુ,

ચાર તીર્થના દાસ,

૨. ૫૮.

અનુક્રમણિકા.

પ્રથમ કીરણ.

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક.
૧	અથ શ્રી તીથી વિચાર	૩
૨	અથ શ્રી સીદ્ધીયોગ, મૃત્યુયોગ વિચાર	૩
૩	અથ શ્રી શુભ કામમાં ત્યાગ કરવા યોગ્ય તીથીઓના નામ.	૪
૪	અથ શ્રી સૂર્યદગ્ધા તીથી વિષે.	૫
૫	અથ શ્રી ચંદ્રદગ્ધા તીથી વિષે.	૬
૬	અથ શ્રી હોરા વિચાર	૬
૭	અથ શ્રી દિવસ રાત્રીના ચોધડીઓની સમજ... ..	૭
૮	અથ શ્રી વાર વેલા વિષે.	૯
૯	અથ શ્રી વાર દોષ ભંગ વિષે	૧૦
૧૦	અથ શ્રી નવે ગ્રહ એક રાશી ઉપર કેટલો વખત રહે તે વિષે.	૧૦
૧૧	અથ શ્રી ગ્રહ અતીચાર વક્રી થાય તેનું કળ... ..	૧૧
૧૨	અથ શ્રી ગ્રહ વક્રીનું દ્રષ્ટાંત.	૧૧
૧૩	અથ શ્રી ગ્રહ અતીચારી વક્રીનું વિસ્તારપૂર્વક કળ.	૧૧
૧૪	અથ શ્રી ગ્રહ અતીચાર વક્રીના દિવસ વિષે.	૧૨
૧૫	અથ શ્રી ૨૮ નક્ષત્રમાં કાળાં, આંધળા વિ.	૧૩
૧૬	અથ શ્રી નક્ષત્રનાં તારા પ્રમુખનો વિચાર.	૧૪
૧૭	અથ શ્રી અભીચ નક્ષત્રની સમજણ	૧૬
૧૮	અથ શ્રી નક્ષત્રની સંજ્ઞા વિષે	૧૭
૧૯	અથ શ્રી નક્ષત્રમાં કાર્ય કરવાની સમજ	૧૮
૨૦	અથ શ્રી સત્તાવિશ યોગનાં નામ	૧૮
૨૧	અથ શ્રી રાશી ઉપરથી ઉપજતા નક્ષત્ર પાયાં, અને અક્ષરોનું કોષ્ટક	૧૯
૨૨	અથ શ્રી બાર પ્રકારના ચંદ્રમાનાં કળનો વિચાર	૨૧
૨૩	અથ શ્રી તારાખલ વિચાર	૨૩

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક.
૨૪	અથ શ્રી ચદ્રભગ વિચાર	૨૪
૨૫	અથ શ્રી ભદ્રા વિચાર	૨૫
૨૬	અથ શ્રી ભદ્રાની ધડી તથા સ્થાન વિચાર તથા તેનું ફળ	૨૬
૨૭	અથ શ્રી વિષ્ણીની દિશાઓના સ્થાનક તથા ભદ્રાના પુછની સમજ	૨૬
૨૮	અથ શ્રી ભદ્રા ગણી વિચાર	૨૮
૨૯	અથ શ્રી વિષ્ણી મુખ વિચાર	૨૮
૩૦	અથ શ્રી પ્રહરાર્ધ કુક્ષીક ઉપકુક્ષીક કટક યોગ વિચાર	૨૯
૩૧	અથ શ્રી કાળ વેળા	૩૧
૩૨	અથ શ્રી સ્થિતર યોગ	૩૧
૩૩	અથ શ્રી કર્ક યોગ વિષે	૩૨
૩૪	અથ શ્રી યમનટ યોગ વિષે	૩૨
૩૫	અથ શ્રી અમૃત સિદ્ધિ યોગ વિષે	૩૩
૩૬	અથ શ્રી ઉત્પાત, મૃત્યુ, કાષ્ઠ યોગ વિષે	૩૪
૩૭	અથ શ્રી વજ્રપાત યોગ વિષે	૩૪
૩૮	અથ શ્રી વિજય યોગ વિષે	૩૫
૩૯	અથ શ્રી સવર્તક યોગ વિષે	૩૫
૪૦	અથ શ્રી કાનમુખી યોગ વિષે	૩૫
૪૧	અથ શ્રી રત્ની યોગ વિષે	૩૬
૪૨	અથ શ્રી અઘ્નનીશ યોગ આવવાનો પ્રકાર	૩૭
૪૩	અથ શ્રી કુમાર યોગ વિષે	૩૯
૪૪	અથ શ્રી રાજ યોગ વિષે	૩૯
૪૫	અથ શ્રી ત્રિગર્હાત યોગ વિચાર	૪૦
૪૬	અથ શ્રી નમેત્ર પચક વિષે	૪૨
૪૭	અથ શ્રી ચદ્રમાની ખાર પ્રકાગ્ની અવસ્થા વિષે	૪૩
૪૮	અથ શ્રી ચદ્રમાના ધરની દીશાઓ વિષે	૪૫
૪૯	અથ શ્રી ચદ્રમાના ફળ વિષે	૪૫
૫૦	અથ શ્રી ત્રીપુલ્કર તથા યમન યોગ વિષે	૪૫
૫૧	અથ શ્રી ત્રીપુલ્કર, યમન યોગ તથા પચક કળ વિષે.	૪૬
૫૨	અથ શ્રી કર્ણુ વિષે	૪૭
૫૩	અથ શ્રી કર્ણુ ગણવાની રીતી,	૪૭

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક.
૫૪	અથ શ્રી કર્ણનાં નામ.	૪૭
૫૫	અથ શ્રી ઉપર કહેલાં કર્ણમાં શું શું કામ કરવું તથા ન કરવું તે વિષે.	૪૮
૫૬	અથ શ્રી શકુની, ચતુષ્પદ, નાગ અને કિસ્તુદ્ર એ ચાર કર્ણના સ્વામી વિષે	૪૯
૫૭	અથ શ્રી સંક્રાંતિ પ્રકાર	૫૦
૫૮	અથ શ્રી સંક્રાંતિનાં મુહૂર્ત જાણવાનો પ્રકાર	૫૨
૫૯	અથ શ્રી સંક્રાંતિ ફલ વિચાર	૫૩
૬૦	અથ શ્રી સંક્રાંતિ વાર ફલ વિચાર	૫૩
૬૧	અથ શ્રી સંવત્સરના વશાનો વિચાર	૫૪
૬૨	અથ શ્રી પરદેશ ગમન પ્રસ્થાન પ્રમાણ	૫૫
૬૩	અથ શ્રી ગમન નક્ષત્ર વિચાર	૫૬
૬૪	અથ શ્રી ન ચાલવાના નક્ષત્રોના વખત વિષે	૫૭
૬૫	અથ શ્રી પરિધયોગ જોવાનો વિચાર	૫૮
૬૬	અથ શ્રી ગમન મુહૂર્ત વિચાર	૫૮
૬૭	અથ શ્રી દિશાશૂલ વિચાર	૫૯
૬૮	અથ શ્રી દિશાશૂલના ભંગ વિષે	૫૯
૬૯	અથ શ્રી વિદિશા દિશાશૂલ વિષે	૬૦
૭૦	અથ શ્રી વિદિશા દિશાશૂલના પરિહાર વિષે	૬૧
૭૧	અથ શ્રી નક્ષત્ર દિશાશૂલ વિષે	૬૧
૭૨	અથ શ્રી નક્ષત્ર શૂલ વિષે	૬૧
૭૩	અથ શ્રી યોગિની વિચાર	૬૨
૭૪	અથ શ્રી યોગીનીનાં નામ તથા વાહન	૬૩
૭૫	અથ શ્રી યોગીનીનું ફળ.	૬૪
૭૬	અથ શ્રી ગ્રહનાં વાહનનો વિચાર	૬૪
૭૭	અથ શ્રી નવગ્રહના નવ વાહન અને તેનું ફળ.	૬૫
૭૮	અથ શ્રી રાહુ વિચાર.	૬૫
૭૯	અથ શ્રી સ્વરોદય વિચાર	૬૮
૮૦	અથ શ્રી વિશેષ કામ વાર સ્વરોદય વિચાર	૬૯
૮૧	અથ શ્રી સૂર્યના વાસા વિષે	૭૧

૮૨	અથ શ્રી કાન પાસ વિચાર	૭૧
૮૩	અથ શ્રી વત્સ વિચાર	૭૩
૮૪	અથ શ્રી શુક્ર વિચાર	૭૪
૮૫	અથ શ્રી શુક્ર ઈગવાનું માસ ફળ	૭૫
૮૬	અથ શ્રી સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીને આસરે તથા પીયર જવાનું મુદૂરત	૭૬
૮૭	અથ શ્રી શુક્ર તથા શુક્રના અસ્તમા તજવાના કામ	૭૮
૮૮	અથ શ્રી મિહના શુક્રનો વિચાર	૭૯
૮૯	અથ શ્રી રોગીને સ્નાન કરાવવાનું મુદૂરત	૮૦
૯૦	અથ શ્રી સ્ત્રીને પ્રસૂતિ સ્નાન મુદૂરત	૮૧
૯૧	અથ શ્રી પ્રથમ પ્રસૂતી સ્નાન મુદૂરત	૮૨
૯૨	અથ શ્રી કન્યાને પહેલું આપું કરવાનું મુદૂરત	૮૪
૯૩	અથ શ્રી ધરાવું તથા વસ્ત્ર ધારણ કરવાનું મુદૂરત	૮૫
૯૪	અથ શ્રી વિદ્યારભ મુદૂરત વિચાર	૮૬
૯૫	અથ શ્રી વર વધુને આઠ શુણ્ઠ જોવાનો વિચાર	૮૭
૯૬	અથ શ્રી એક બીજાને સેણાદેહીનો સબધ જોના વિષે	૮૮
૯૭	અથ શ્રી વર્ણુ વિષે	૮૯
૯૮	અથ શ્રી ગણુ વિચાર	૯૧
૯૯	અથ શ્રી વૈશ્ય તથા શાકાહાર વિચાર	૯૨
૧૦૦	અથ શ્રી તારા જોવાનો વિચાર	૯૫
૧૦૧	અથ શ્રી વિવાહમા સર્પાકાર નાડી વેધનો વિચાર	૯૫
૧૦૨	અથ શ્રી નાડી જોવાના કાર્યો	૯૫
૧૦૩	અથ શ્રી યુગ વિચાર	૯૬
૧૦૪	અથ શ્રી નાડી જોવાનો વિચાર	૯૬
૧૦૫	અથ શ્રી ગેળી પુરૂષ જોવા વિષે	૯૭
૧૦૬	અથ શ્રી બાગ ગણીના સ્વામિ	૯૮
૧૦૭	અથ શ્રી ગ્રહ હિય નીચ રાહી વિચાર	૯૮
૧૦૮	અથ શ્રી ગ્રહના અતિ વેર વિષે	૯૯
૧૦૯	અથ શ્રી યોની તથા અષ્ટ ત્રિણિ વિચાર	૧૦૦

૧૧૦	અથ શ્રી મુંડન મુહૂર્ત તથા યાત્રા જવામાં તથા વિદ્યા ભણવામાં વર્જવાના દિવસ તથા વાર ...	...૧૦૧
૧૧૧	અથ શ્રી વસ્ત્ર પહેરવાનું મુહૂર્ત ...	...૧૦૩
૧૧૨	અથ શ્રી વસ્ત્ર પહેરવામાં વર્જવાના દિવસ તથા તેનું ફળ ...	...૧૦૩
૧૧૩	અથ શ્રી કાંસાના વાસણમાં પ્રથમ જમવાનું મુહૂર્ત ...	...૧૦૪
૧૧૪	અથ શ્રી બાળકને પ્રથમ અન્ન ખવરાવવાનું મુહૂર્ત.	...૧૦૪
૧૧૫	અથ શ્રી નક્ષેત્રમાં ગચ્છેલી વસ્તુ મળવા વિષે ...	...૧૦૫
૧૧૬	અથ શ્રી નક્ષેત્ર અવસ્થા વિચાર ...	...૧૦૫
૧૧૭	અથ શ્રી સર્પ ડંશ કરે તેનો વિચાર ...	...૧૦૬
૧૧૮	અથ શ્રી ધાતુ તિથી વિષે ...	...૧૦૭
૧૧૯	અથ શ્રી રોગીને રોગથી મુક્ત થવાનો વિચાર ...	...૧૦૭
૧૨૦	અથ શ્રી પ્રેત કાર્ય વિષે વિચાર ...	...૧૦૮
૧૨૧	અથ શ્રી મૃત ક્રિયા વિષે.	...૧૦૯
૧૨૨	અથ શ્રી પ્રથમ ગોચરી તપશ્ચર્યા તથા લોચ કરવાનું મુહૂર્ત ...	...૧૦૯
૧૨૩	અથ શ્રી ચંદ્રમાના ઉદયનો વિચાર ...	...૧૧૦
૧૨૪	અથ શ્રી રવી સંક્રાંતીનું ફળ ...	...૧૧૧
૧૨૫	અથ શ્રી લગ્ન ઘડી પણ પ્રમાણ ...	...૧૧૨
૧૨૬	અથ શ્રી ચારપગાં જનાવર લેવાનું મુહૂર્ત ...	...૧૧૪
૧૨૭	અથ શ્રી રાહુ ફળ વિચાર.	...૧૧૫
૧૨૮	અથ શ્રી ધર કરવાનું તથા વસવાનું મુહૂર્ત ...	...૧૧૬
૧૨૯	અથ શ્રી શેષ નાગની વિધિ.	...૧૧૭
૧૩૦	અથ શ્રી ગુરુનું ફળ.	...૧૧૮
૧૩૧	અથ શ્રી કુંડળી જોવા વિષે.	...૧૧૮
૧૩૨	અથ શ્રી સર્વાંગ યોગ યંત્ર ...	...૧૧૮
૧૩૩	અથ શ્રી વર્ગના ચાર સ્થંભનો યંત્ર ...	...૧૨૧
૧૩૪	અથ શ્રી ગચ્છેલી વસ્તુ મળવા ન મળવાનો વિચાર.	...૧૨૨
૧૩૫	અથ શ્રી શુભ યોગ યંત્ર ...	...૧૨૩
૧૩૬	અથ શ્રી અશુભ યોગ યંત્ર ...	...૧૨૪
૧૩૭	અથ શ્રી વિષ બાળક યંત્ર ...	...૧૨૫

દ્વિતીય કીરણ.

વિષયાક	વિષયનું નામ.	પૃષ્ઠાંક
૧૩૮	અથ શ્રી બાગ રાત્રી વિચાર	૧૨૮
૧૩૯	અથ શ્રી રાશી સત્તા વિચાર	૧૨૮
૧૪૦	અથ શ્રી રાશી બનાબન વિચાર	૧૩૦
૧૪૧	અથ શ્રી ગ્રહ પગમ હિચ્ચ અગ વિચાર	૧૩૧
૧૪૨	અથ શ્રી પગમ નીચ ગ્રહ વિચાર	૧૩૨
૧૪૩	અથ શ્રી બાગ ભુવન ગ્રહ કુડની વિચાર	૧૩૨
૧૪૪	અથ શ્રી પાપ આગ્ર ગ્રહ દીક્ષા વિચાર	૧૩૭
૧૪૫	અથ શ્રી ગ્રહ લીમ સત્તા વિચાર	૧૩૮
૧૪૬	અથ શ્રી ગ્રહ ભેદ વિચાર.	૧૩૯
૧૪૮	અથ શ્રી દિવસ ગની ગત વિચાર	૧૪૦
૧૪૯	અથ શ્રી નૈસર્ગ બલ વિચાર	૧૪૧
૧૫૦	અથ શ્રી ગ્રહ દ્રષ્ટિ વિચાર.	૧૪૧
૧૫૧	અથ શ્રી ગ્રહ મૈત્રી વિચાર	૧૪૩
૧૫૨	અથ શ્રી ગોચર ગ્રહ વિચાર	૧૪૪
૧૫૩	અથ શ્રી અષ્ટ વર્ગ ફળ વિચાર	૧૪૭
૧૫૪	અથ શ્રી ગુહ કાર્યમા વર્જવા યોગ સમય વિચાર	૧૫૫
૧૫૫	અથ શ્રી ગૃહવાસ્તુ, દેવ પ્રતિષ્ઠા અને દીક્ષા મુદુર્ત વિચાર	૧૫૬
૧૫૬	અથ શ્રી ગુરુ ગુહના હિચ્ચ અરતનો વિચાર	૧૫૭
૧૫૭	અથ શ્રી દીક્ષા નક્ષત્ર વિચાર	૧૫૮
૧૫૮	અથ શ્રી વેન, લતાપાત, એકાગ્રસ વિચાર	૧૫૯
૧૫૯	અથ શ્રી એકાગ્રસ યત્ર વિચાર	૧૬૩
૧૬૦	અથ શ્રી લતા દોષ વિચાર	૧૬૩
૧૬૧	અથ શ્રી પાન દોષ વિચાર	૧૬૪
૧૬૨	અથ શ્રી ઉપગ્રહ વિચાર	૧૬૫
૧૬૩	અથ શ્રી ક્રાંતિ સામ્ય વિચાર	૧૬૬
૧૬૪	અથ શ્રી પ્રતિષ્ઠા મુદુર્ત લગ્ન વિચાર	૧૬૭
૧૬૫	અથ શ્રી નવમ્બાહક ફળ વિચાર	૧૬૮
૧૬૬	અથ શ્રી લગ્ન ગ્રહ બાન વિચાર	૧૭૦

વિષયાંક.	વિષયનું નામ.			
૧૬૭	અથ શ્રી લગ્ન પ્રમાણ કૃણ વિચાર	...	...	...૧૭૨
૧૬૮	અથ શ્રી લગ્ન સ્પષ્ટ કરવાનો વિચાર	...	...	...૧૭૩
૧૬૯	અથ શ્રી રાશી પતિ વિચાર	...	...	...૧૭૪
૧૭૦	અથ શ્રી સપ્તમાંશ વિચાર	...	...	...૧૭૫
૧૭૧	અથ શ્રી પદ્મર્ગ શુદ્ધિ વિચાર	...	...	...૧૭૬
૧૭૨	અથ શ્રી સંક્રાંતી નામ કૃણ વિચાર	...	...	...૧૮૨
૧૭૩	અથ શ્રી દીનમાન વિચાર	...	...	...૧૮૨
૧૭૪	અથ શ્રી મેષાદિક રાશી મધ્યપાદ વિચાર	...	...	...૧૮૮
૧૭૫	અથ શ્રી દિક્ષા પતિષ્ટા મુહુર્તમાં ચંદ્રમલ વિચાર	...	...	...૧૮૯
૧૭૬	અથ શ્રી ગ્રહ નિર્માળ કૃણ વિચાર	...	...	...૧૯૩
૧૭૭	અથ શ્રી ગ્રહ વસા વિચાર	...	...	...૧૯૮
૧૭૮	અથ શ્રી ધ્રુવ ચક્ર વિચાર	...	...	...૨૦૦
૧૭૯	અથ શ્રી ઠાણાંગ, જંબુદ્વિપ પત્તંતી વિગેરે સૂત્રોને આધારે પાંચ સંવત્સર, ત્રીયી વિગેરે કહે છે.	...	...	૨૦૫
૧૮૦	અથ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રને આધારે રાત્રિ દિવસની પોરશી લરવાતું માન કહે છે.	...	...	...૨૧૨
૧૮૧	અથ શ્રી દીક્ષા વિચાર તથા પ્રસ્તાવીક જોલ.	...	...	...૨૧૭
૧૮૨	અથ શ્રી ગરોળી વિચાર.	...	...	...૨૧૮
૧૮૩	અથ શ્રી ફાંકકું અથવા ચોથાના ઘરનો વિચાર.	...	...	...૨૧૯
૧૮૪	અથ શ્રી ગ્રહ શાન્તિ કરવાનો જાપ.	...	...	...૨૨૦

જાહેર ખબર.

ભીમશી માણેક વિગેરેનાં છાપેલાં તમામ જાતનાં જૈન ધર્મનાં તેમજ વાર્તાઓ, નોંવેલો, કાવ્યદાઓ, નાટકો વિગેરે પુસ્તકો અને સંવત્સરીના છાપેલા કાગળો અમારે ત્યાંથી વ્યાજબી કીંમતે મળશે. જથ્થાબંધ મંગાવનારને યોગ્ય કમીશન આપવામાં આવશે. લખો:—

શાહુ ત્રીભોવનદાસ રૂગનાથદાસ, જૈન બુકસેલર.

આકાશેશના કુવાની પોળ—અમદાવાદ.

પુસ્તકે મળવાનાં ઠેકાણાં —

— ૦ —

સુરત

૧. પ્રગટકર્તા પાસેથી

૨. શા. નાગરદાસ લઘુભાઈ,

ઠે ભાગા તળાવ, પોસ્ટ ઑફીસની પાછળ, ઘર નં. ૧૭૮

અમદાવાદ

શા. ત્રીલોચનદાસ રૂઘનાથદાસ જૈન બુકમેલર,

ઠે રાયપુર, આકાશેઠના કુવાની પોળ

ખંભાત.

પૂજ્ય શ્રી હરખચદ્રજી સ્વામી પુસ્તકાલય,

હા. શાહ હોટલાલ મોતીચંદ

ઠે. સુતારવાડો

॥ श्री गौतमेभ्यो नमः ॥

॥ श्री नरचंद्र जैन ज्योतिष. ॥

प्रथम कीरण (भाग १ लो.)

॥ मंगळाचरण. ॥

॥ श्लोक. ॥

श्री अर्हतजिनंनत्वा । नरचंद्रेणधीमता ।

सारमुध्रीयते किंचित् । योतिषः क्षीरनिरधे ॥१॥

ભાવાર્થ:—અર્થકર્તા નરચંદ્ર આચાર્ય બુદ્ધિમાન યોતાના ઇષ્ટદેવ શ્રી અર્હત જીન તિર્થંકર પ્રભુને વંદન નમસ્કાર કરીને, જ્યોતિષરૂપી સમુદ્રમાંથી સારને ઉદ્ધાર કરે છે. અર્થાત્ સાગરને ગાગરમાં ભરવા રૂપ કરે છે. મતલબ કે આ અર્થમાં ૪૮ વિષયોમાં ઘણા અર્થોનો સમાવેશ થાય છે. તે અડતાલીસ વિષયોનાં નામ નીચે પ્રમાણે. ॥ ૧. ॥

તિથિ વાર ધિશ્ચ યોગા । રશિ શશિ તારકાબલં ભદ્રા ॥

કુલિકોપ કુલિક કંટક । અર્ધપ્રહરા કાલવેલાચ ॥૨॥

સ્થિવર શુભાશુભર વ્યુપ । કુમાર રાજાદિ યોગગાંડાં ॥

પંચક ચંદ્રાવસ્થા । ત્રિપુષ્કર યમલ કરણાનિ ॥૩॥

પ્રસ્થાનક્રમ દિગ્ ધિશ્ચ । શૂલ કીલાશ્ચ યોગિની રાહુ ॥

હંસ રવિ પાસા કાલા । વચ્છ શુક્રેગતિ રિતિગમને ॥૪॥

સ્નાનાભિધાન વિદ્યાક્ષૌરં । વર પાત્ર નટ રુગ્વિગંમા ॥

પૈત્રિક ગેહારંભા । પ્રકીર્ણકાન્યત્રવક્ષંતે ॥૫॥

ભાવાર્થ —

૧ પદ્મ તિથીનો વિચાર	૨૭ દીશી વિદીગીનો વિચાર.
૨ સાત વારનો વિચાર	૨૮ નક્ષત્રનો વિચાર.
૩ અઠ્ઠાવિસ નક્ષત્રનો વિચાર.	૨૯ દીશાશૂળનો વિચાર.
૪ ચત્તાવિસ યોગ ક્રમનો વિચાર.	૩૦ કીલક યોગનો વિચાર.
૫ બાર રાશીનો વિચાર	૩૧ યોગીની વિચાર.
૬ ચંદ્રમાનો વિચાર	૩૨ રાહુનો વિચાર.
૭ તાર બળનો વિચાર	૩૩ નાસીકાનો વિચાર
૮ ભદ્રાનો વિચાર	૩૪ સૂર્યનો વિચાર
૯ કુલીક યોગ વિચાર	૩૫ પાસનો વિચાર
૧૦ ઉપકુલીક યોગ વિચાર	૩૬ કાળપામનો વિચાર.
૧૧ કટક યોગ વિચાર	૩૭ વત્સનો વિચાર
૧૨ અર્ધ પ્રહર વિચાર	૩૮ ઉદય અસ્ત શુકની ગતિનો વિચાર ગમન મુહુર્ત
૧૩ કાળ વેળા વિચાર	૩૯ સ્નાન મુહુર્તનો વિચાર.
૧૪ સ્થિર ચર યોગ વિચાર	૪૦ નામ કરણ યુગ વિચાર.
૧૫ શુભ યોગ વિચાર	૪૧ વિદ્યા ભણવાના મુહુર્તનો વિ
૧૬ અશુભ યોગ વિચાર	૪૨ પ્રથમ મુકન મુહુર્ત વિચાર
૧૭ રવી યોગ વિચાર	૪૩ વસ્ત્ર પહેરવાના મુહુર્તનો વિ
૧૮ કુમાર યોગ વિચાર	૪૪ કાચ પાત્રાદિ મુહુર્ત વિચાર.
૧૯ રાજ યોગ વિચાર	૪૫ ગત વસ્તુના લાલનો વિચાર.
૨૦ ગડાત યોગ વિચાર	૪૬ રોગીયો રોગથી છુટશે કે નહિ તેનો વિચાર.
૨૧ પથક વિચાર.	૪૭ પૈત્રી કાર્ય કરવાનો વિચાર.
૨૨ ચંદ્રમાની અવસ્થાનો વિચાર.	૪૮ ઘરનો આરંભ કરવાનો મુહુર્ત વિચાર.
૨૩ ત્રીપુસ્કર યોગ વિચાર.	
૨૪ ચમળ યોગ વિચાર	
૨૫ સાત કર્ણનો વિચાર.	
૨૬ પ્રસ્થાન કરણ વિચાર.	

એવી રીતે નરયણ આચાર્યે અઠતાલીસ પ્રકરણમા ગ્રંથનો સમાવેશ કર્યો છે તે ક્રમવાર આગળ વર્ણન કરીને ઠીકીશું ॥૨-૫ ॥

અથ શ્રી તીથી વિચાર.

નંદા ભદ્રા જયા રિક્તા । પૂર્ણાશ્વનામતઃ ક્રમસઃ ॥
 તિથયઃપ્રતિપ્રત્યષ્ટી । એકાદશાદ્યાસ્વનામફલા ॥૬॥
 પહિવા ષષ્ટિ અગ્યારસિનંદા । બીજસાતામિ બારસિભદ્રા ॥
 ત્રીજઆઠમતેરસજયા । ચોથ નવમિ ચૌદાશિ રિક્તા ॥૭॥
 પાંચમિ દશમિ પૂન્યમ પૂર્ણા ॥

તીથી યંત્ર.

૧	૬	૧૧	નંદા	તીથી.
૨	૭	૧૨	ભદ્રા	તીથી.
૩	૮	૧૩	જયા	તીથી.
૪	૯	૧૪	રીક્તા	તીથી.
૫	૧૦	૧૫	પુર્ણા	તીથી.

ભાવાર્થઃ—ઉપર કહેલી તીથી જેવી કે નંદા, ભદ્રા, જયા, રીક્તા, પુર્ણા એ પાંચે તીથીઓમાં ફક્ત રીક્તા તીથી શુભ કાર્યમાં વર્જવી; તે શિવાય ચાર તીથીઓ પોતપોતાના નામ પ્રમાણે ફળ આપવાવાળી છે.* ॥ ૬-૭ ॥

અથ શ્રી સીદ્ધીયોગ મૃત્યુયોગ વિચાર.

શુક્રે નંદા બુધે ભદ્રા । જયાચદિતિનંદને ॥
 શનૌ રિક્તા ગુરૌ પૂર્ણા । તિથયઃ સર્વ સિદ્ધિદા ॥૮॥

* ઠાણાંગ સૂત્રના ગ્રંથે કહે છે ભદ્રા સહીત દીવસ પાપકારી કહેવા છે. તે ભદ્રા એટલે ત્રિષ્ટી સમજવી, પણ ભદ્રા તીથી સમજવી નહીં.

ભવેત્ભોમાર્કયોનંદા । મદ્રાજિવશશાંકયો ॥

જયાચશોમપુત્રેણ । રિક્તાચેવંતુમાર્ગવે ॥૧૧॥

પૂર્ણાશનિશ્વરેજેયા । મૃત્યુયોગાપ્રકિર્તિતા ॥૧૦॥

તીથી અને વાર જે ભેળા થવાથી સીદ્ધી યોગ અને મૃત્યુ, યોગ થાય છે તેની મમજ નીચેના યત્રથી જાણવી.

સીદ્ધી યોગ યત્ર.

મૃત્યુ યોગ યત્ર.

તીથીનું નામ તીથી વાર, તીથીનું નામ તીથી વાર,

નદા	૧	૬	૧૧	શુક
ભદ્રા	૨	૭	૧૨	શુવ
જ્યા	૩	૮	૧૩	મગળ
રીક્તા	૪	૯	૧૪	શની
પુર્ણા	૫	૧૦	૧૫	શુક

નદા	૧	૬	૧૧	૨ મ
ભદ્રા	૨	૭	૧૨	મા.શુ
જ્યા	૩	૮	૧૩	શુધ.
રીક્તા	૪	૯	૧૪	શુક
પુર્ણા	૫	૧૦	૧૫	શની

ભાવાર્થ:—ઉપર બતાવેલા સીદ્ધીયોગ સર્વે શુભ કામમાં સીદ્ધીદાયક મમજવા, અને મૃત્યુયોગ શુભ કામમાં મર્વથા ત્યાગ કરવા ॥ ૮-૯-૧૦ ॥

અથ શ્રી શુભ કામમાં ત્યાગ કરવા યોગ્ય
તીથીઓના નામ.

અમાવાસ્યાષ્ટમિપટિ । દ્વાદશીશુભકર્મસું ॥

ત્રયસ્પૃગવમેરિક્તા । દગ્ધાક્રૂરાશ્ચવર્જયેત્ ॥૧૧॥

વારત્રયંસ્પૃશંસંતિ । ત્રિદિનસ્પૃગ્તિથિર્ભવેત્ ॥

વારેતિથિત્રયંસ્પર્શિ । ન્યવમંમધ્યમાતિથી ॥૧૨॥

કષ્ટક્ષૌરંબેરેદૌસ્થ્ય । ગૃહપ્રવેશેશૂન્યતં ॥

આયુધેમરણંયાત્રા । ક્રણ્યુદ્ધાહો નિર્થકા ॥૧૩॥

ભાવાર્થ:—અમાસ, આઠમ, છઠ, બારસ, વધેલી તીથી તથા સુર્યને ન દેખે તે તીથી તથા રીક્તા તીથી એટલે ૪, ૯, ૧૪, તથા ચંદ્રદગ્ધા તીથી તથા સુર્યદગ્ધા તીથી તથા એક વાર ત્રણ તીથીને ભોગવે તે દીવસ તથા એક તીથી ત્રણ દીવસ ભોગવે તે એ સર્વે શુભ કામમાં વર્જીવી. વળી વિશેષમાં તેનું ક્ષણ કહે છે કે, ઘટી તીથીમાં તથા વધેલી તીથીમાં જો બાળકોનું પ્રથમ મુંડન કરાવે તો મૃત્યુ થાય તથા નવા ઘરમાં પ્રવેશ કરે તો તે ઘર શૂન્ય થાય તથા નવું હથીયાર બાંધે તો મૃત્યુ પામે, જાત્રાએ જાય તો નીષ્ફળ થાય, ખેતી કરે તો નીપજે નહીં, વીવાહ કરે તો વીધન થાય; માટે તે તીથીઓમાં પુર્વોક્ત કામ ન કરવા. તે તીથીઓ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. ॥ ૧૧-૧૨-૧૩. ॥

અથ શ્રી સૂર્યદગ્ધા તીથી વિષે.

દ્વિતિયાધનમીનેષુ । ચતુર્થીવૃષકુંભયો ॥

મેષકર્કટયોઃષ્ટિ । કંન્યામિથુનચાષ્ટમિ ॥૧૪॥

દશમિવૃશ્ચિકેસિંહે । દ્વાદશમિકરેતુલે ॥

તિથયો અર્કદગ્ધાશ્ચ । સર્વકાર્યવિવર્જિતા ॥૧૫॥

ભાવાર્થ:—ધનરાશી તથા મીનરાશીની સંક્રાંતીમાં બીજી તીથી દગ્ધા કહેવાય, વૃષભ રાશી તથા કુંભ રાશીની સંક્રાંતીમાં ચોથા દગ્ધા તીથી જાણવી, મેષ રાશી તથા કરક રાશીની સંક્રાંતીમાં છઠ્ઠા દગ્ધા તીથી જાણવી. કન્યા રાશી તથા મીથુન રાશીની સંક્રાંતીમાં આઠમ દગ્ધા તીથી જાણવી, વૃશ્ચિક રાશી તથા સિંહ રાશીની સંક્રાંતીમાં દશમ દગ્ધા તીથી જાણવી, મકર રાશી તથા તુલા રાશીની સંક્રાંતીમાં બારશ દગ્ધા તીથી જાણવી. એ તીથીઓ સર્વે શુભ કામમાં ત્યાગ કરવી. ૧૪-૧૫.

अथ श्री चंद्रदग्धा तीथी विषे.

दशमिवृषकर्केषु । द्वितियाधनकुंभयोः ।

द्वादशिअलिकंन्येषु । अपेमृगेतथाष्टमि ॥१६॥

पष्टितुलाचसिंहेषु । चतुर्थिमेपद्रंद्रयोः ॥

रेताचंद्रदग्धाश्च । वर्जनियासदाबुधेः ॥१७॥

मेषादिकानांक्रमसश्चतस्र । पूर्णाश्चतुर्णामपिपंचमिस्यात् ॥

परापरेपांपरतस्तैव । शक्रूरशैरशुभातिथिस्यात् ॥१८॥

भावार्थ — वृष राशी तथा करक राशीनो अद्रमा होय तो दशम अद्र दग्धा तीथी जलुवी, धन राशी तथा कुल राशीनो अद्रमा होय तो भीज अद्र दग्धा तीथी जलुवी, वृश्चिक तथा कन्या राशीनो अद्रमा होय तो आरश दग्धा तीथी जलुवी भीन तथा भकर राशीनो अद्रमा होय तो आठम दग्धा तीथी जलुवी तुला तथा सीङ राशीनो अद्रमा होय तो छठ दग्धा तीथी जलुवी मेष तथा मीथुन राशीनो अद्रमा होय तो बाध दग्धा तीथी जलुवी ओ सर्वे अद्र दग्धा तीथीओ भवे शुभ काममा वर्जवी ॥ १६-१८ ॥

अथ श्री होरा विचार.

सार्द्धं घटिद्वयमाद्या । दिनवारस्याथपष्टपष्टस्य ॥

होरास्युपूर्णफला । पादौनफलस्तुदिनवार ॥१९॥

ઉદ્દેગસ્તપનામૃતં । નિશિકરેરોગાંમહિનંદને ॥
 લાભશ્રંદ્રસુતે ગુરૌ । શુભકરોશુક્રેશ્ચલત્વં ઘટિ ॥
 રોરંકાલકરોતિ । સૂર્ય તનયઃ ષટ્ગુણ્યતેવિદિને ॥
 રાત્રૌપંચવિચાર્ય યહ । યદિ ફલં હોરાતિસાર્દ્ધદ્વયં ॥૨૦॥

ભાવાર્થ:—હોરા હ'મેશા અઢી ઘડીની હોય છે. તે આખા દીવસમાં બાર હોરા ભોગવે છે, તેમજ રાત્રીની પણ બાર હોરા બાણુવી. એમ રાત-દીવસ મળી ૨૪ હોરા થઈ. તે હોરા ગણવાની સમજ ચોઘડીઆ પ્રમાણે ગણાય છે. જેમકે, રવીવારની પહેલી હોરા ઉદ્દેગ અઢી ઘડીની છે, તો બીજી હોરા કેવી રીતે ગણવી? તો કે રવીવારથી છઠ્ઠો વાર શુક્ર આવ્યો તે શુક્રવારની પેલી હોરા થઈ છે. ત્યારે સમજો કે રવીવારની બીજી હોરા થઈ. એમજ શુક્રવારથી છઠ્ઠે વારે જે પેલી હોરા આવે તે રવીવારની ત્રીજી હોરા સમજવી. એમ અનુક્રમે રાત દીવસની હોરા ગણી લેવી. તેમાં રાત્રે પાંચ પાંચ ગણવી. નામ સર્વેના ચોઘડીઆ પ્રમાણે સમજવા. વિશેષમાં શુક્રવાર, રવીવાર, મંગળવાર, શનીવારે એ હોરાઓ આવે તો અશુભ બાણુવી. શુભ કાર્ય ના કરવું. વિશેષ બીના માટે ચોઘડીઆની ગણત્રીમાં લક્ષ આપો. ॥ ૧૬-૨૦. ॥

અથ શ્રી દિવસ રાત્રીના ચોઘડીઆની સમજ.

આદિત્યસોમ મંગલ । બુધગુરુશુક્રાશનિશ્વરો
 સૌમ્યાશશિબુધગુરુવ । શુક્રશ્ચતથાપરેકૂરા ॥ ૨૧ ॥
 ઉદ્દેગામૃતારોગા । લાભાશુભાચલાકલા ॥
 સૂર્યાદૌસપ્તવારાણિ । રાત્રૌપંચદિનાનિષદ્ ॥ ૨૨ ॥

દિવમના ચોધડીયાં.

ચવી	ચોમ	મગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શની
ગરુડ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચન	કાળ
ચન	કાળ	ગરુડ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ
લાભ	શુભ	ચન	કાળ	ગરુડ	અમૃત	રોગ
અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચન	કાળ	ગરુડ
કાળ	ગરુડ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચન
શુભ	ચન	કાળ	ગરુડ	અમૃત	રોગ	લાભ
રોગ	લાભ	શુભ	ચન	કાળ	ગરુડ	અમૃત
ગરુડ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચન	કાળ

રાત્રીના ચોધડીયાં.

રતી	ચોમ	મગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શની
શુભ	ચન	કાળ	ગરુડ	અમૃત	રોગ	લાભ
અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચન	કાળ	ગરુડ
ચન	કાળ	ગરુડ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ
રોગ	લાભ	શુભ	ચન	કાળ	ગરુડ	અમૃત
કાળ	ગરુડ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચન
લાભ	શુભ	ચન	કાળ	ગરુડ	અમૃત	રોગ
ગરુડ	અમૃત	રોગ	લાભ	શુભ	ચન	કાળ
શુભ	ચન	કાળ	ગરુડ	અમૃત	રોગ	લાભ

ઉપર ચત્રમા દેખાડેલા ચોધડીયા દીવસ અને રાત્રીમા પુરા થાય છે તેમા દીવસના આઠ અને રાત્રીનાં પણ આઠ સમજવા તેમા શુભ કાર્યમા કાળ, ઉદ્વેગ અને રોગ એ ત્રણ વર્તવા, અને શુભ, અમૃત, લાભ, ચન એ શુભ કાર્યમા લેવા વળી આ ચોધડીયા ગણવાની મમજ નીચે પ્રમાણે —

હોહરો.

રવી ઉદ્દેગ અમૃત શશી, મંગળ રોગ બેહાલ;

બુધ લાલ શુભ ગુરૂ, બ્રહ્મચર શનીશ્ચર કાળ. ૧

એણીપેરે એક એક છે, ષટ ષટ ગણો ખચીત;

દીન ચોઘડીઆ દાખવો, રચણી પાંચે રીત. ૨

ભાવાર્થ:—જેમકે રવીવારે પહેલું ચોઘડીયું ઉદ્દેગ છે તે બીજું ચોઘડીયું કયું સમજવું તે કે રવીવારથી છ વાર ગણવા એટલે શુક્રવાર આવ્યો; ત્યારે શુક્રવારનું પહેલું ચોઘડીયું જે ચળ છે તે રવીવારનું બીજું ચોઘડીયું સમજવું. તેમજ શુક્રવારથી છઠ્ઠા વાર બુધવાર આવ્યો; ત્યારે જે બુધવારનું પહેલું ચોઘડીયું તે રવીવારનું ત્રીજું ચોઘડીયું સમજવું. એ પ્રમાણે આઠે સમજવા. પણ રાત્રીમાં પાંચ ગણવા. જેમકે, રવીવારથી પાંચમો વાર ગુરૂ આવ્યો, ત્યારે ગુરૂવારનું પહેલું ચોઘડીયું શુભ છે; ત્યારે સમજે કે, રવીવારે રાત્રે પહેલું ચોઘડીયું શુભ છે તે પ્રમાણે બીજું, ત્રીજું એમ આઠે સમજવા. એ પ્રમાણે ચોઘડીઆ સમજવા. તેમજ તે સાત વારમાં ત્રણ વાર કુર અને ચાર વાર સોમ્ય છે. રવી, મંગળ, શની, એ ત્રણ વાર કુર કહ્યા છે માટે શુભ કામમાં તજવા. તથા ગુરૂ, બુધ, શુક્ર, સોમ એ ચાર વાર સોમ્ય છે માટે સારા કામમાં લેવા. હોરાની ગણતરી ઉપર દેખાડેલી છે. વિશેષ ચોઘડીઆ પ્રમાણે ગણતરી, અને તેના નામ રવીવારની પહેલી હોરા ઉદ્દેગ, સોમવારની અમૃત, મંગળની રોગ, બુધની લાલ, ગુરૂની શુભ, શુક્રની ચળ, શનીની કાળ એ પ્રમાણે અનુક્રમે છઠ્ઠા વારથી ઉપર પ્રમાણે ગણવી. નામ પ્રમાણે ગુણ જાણવા. ॥ ૨૧-૨૨ ॥

અથ શ્રી વાર વેલા વિષે.

અજઅલિ ઘટમિને માસ્કરેસ્તં પ્રયાતે ।

વૃષધનુષકુલિરે ચાર્દ્ધરાત્રૌતુલાઈ ॥

મિથુન મકરસિંહે કંન્યકાયં પ્રમાતે ।

इति विद्वगतिंतोयं वार संक्रांतिकाल ॥ २३ ॥

ભાવાર્થ—મેષ, વૃશ્ચિક, કુલ, મીન એ રાશીની સંક્રાંતિમાં સૂર્ય અસ્ત સમયે વાર વેલા અમજવી

વરખ, ધન, કર્ક, તુલા સંક્રાંતિમાં અર્ધ રાત્રીએ વાર વેલા ખેસે મીથુન, મકર, સીંહ, કન્યા રાશીની સંક્રાંતિમાં પ્રભાત સમયમાં વાર વેલા ખેસે એ પ્રકારે વાર વેલા અમજવી. એ વાર વેલા શુભ કામમાં ૨૥ ઘડી વજવી ॥ ૨૩ ॥

अथ श्री वार दोष भंग विषे.

न वार दोषा प्रभवन्ति रात्रौ ।

विशेषतो भौम शनिश्चरकां ।

अंधोयथाभर्तुविलासनिनां ।

कटाक्षवाणा विफला भवन्ति ॥ २४ ॥

ભાવાર્થ—સાતે વારનો દોષ રાત્રીમાં કામકાજ કરતા જતા આવતા લાગે નહિ વિશેષ મંગળ, ગની, રવી એ ત્રણ વારનો રાત્રીએ સર્વથા હુપણ નહિ તેના ઉપર દુષ્ટાત કહે છે જેમ દોષ સ્ત્રી પોતાના અધ પતીની પાસે રતી વીલાસ, કીડા, હાવભાવ, આખના કટાક્ષ કરે તે અર્થ નિષ્ફળ છે કેમકે તેના પતી અધ છે તે તેના હાવભાવાદિક દેખી શકતો નથી તેમ રાત્રીમાં પાપવાર પોતાનું પાપજન આપી શકતા નથી ॥ ૨૪ ॥

अथ श्री नवे ग्रह एक राशी ऊपर केटलो

चखत रहे ते विषे.

मासं रवि बुध शुक्र । सार्द्धं भौम त्रयोदशाचार्य ॥

त्रिंशन्मदोष्टादशराहु । शशिदिन युगंशं ॥ २५ ॥

ભાવાર્થ:—ત્રણ ગ્રહ એક મહીના એક રાશી લોગવે છે. તે રવી, બુધ, શુક્ર, એ ત્રણે ગૃહની એક માસની સ્થિતિ સમજવી. મંગળવાર દોઢ માસ એક રાશી લોગવે, ગુરૂ તેર માસ એક રાશી લોગવે, અને શનિશ્વર ત્રીસ મહિના એક રાશી લોગવે (અઢી વરસ). રાહુ અને કેતુ અઠાર માસ એક રાશી લોગવે છે. ॥ ૨૫ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ અતીચાર વક્રી થાય તેનું ફળ.

અતિચારગતાકેચિત્ । કેચિત્વક્રમુપાગતા ॥

પૂર્વરાશિફલંવિદઘ્યાત્ । બ્રહ્મસ્પતિવિવર્જિતા ॥ ૨૬ ॥

ભાવાર્થ:—અતીચાર એટલે પોતાની ગતીના પ્રમાણથી વિશેષ આવે તેને અતીચારી ગૃહ કહે છે, અને જે ગ્રહ પોતાની રાશીથી પાછલી રાશીમાં આવે તે ગ્રહ વક્રી કહેવાય. તે ગ્રહ પોતાની રાશીથી પાછલી રાશી ઉપર જાય તો તેજ રાશીનું ફળ આપે, પણ ગૃહસ્પતી વર્જીને સર્વે ગ્રહ ઉપર પ્રમાણે ફળ આપે છે. ॥ ૨૬ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ વક્રીનું દ્રષ્ટાંત.

યત્રપ્રજ્વલિતોવન્હિ । દાહંતત્રૈવકારયત્ ॥

યસ્મિન્ રાશિસ્થિતાઃસ્વેદા । ફલંતસ્યેવદાપયેત્ ॥૨૭॥

ભાવાર્થ:—જેમ અગ્નિ જે જગ્યાએ બાળીએ તેજ જગ્યા અગ્નિ બાળે, તેવીજ રીતે જે રાશી ઉપર ગ્રહ વક્રી તથા અતીચારી થઇને જાય તેજ રાશી ફળ આપે. ॥ ૨૭ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ અતીચારી વક્રીનું વિસ્તારપૂર્વક ફળ.

અતીચારે ગતે જિવે । વક્રિ ભૂતે શનિશ્વરે ॥

હાહાભૂતજગત્સર્વે । રાજાનોયુદ્ધમુદ્યતા ॥ ૨૮ ॥

મૌમ વક્રે શ્વના વૃષ્ટી । બુધ વક્રે રસ ક્ષયં ॥

ગુરુ વક્રે જને પિઢા । શુક્ર વક્રે પ્રજા સુખી ॥૨૧॥

શાનિ વક્રે ભવેત્ રોગી । રાહુ વક્રે જન ક્ષયં ॥

એતે વક્ર ગતા સ્વેદાઃ । ક્ષયં તસ્ય ફલાફલં ॥૨૦॥

ભાવાર્થ — ગુરુ જે વરમમા અતીચારી હોય એટલે ઘણી ગતીવાળો. એટલે પાચની ગતી તથા છથી અધિક ગતીમા ચાલે તો અતીચારી કહેવાય જે તે અગીઆર 'બાર' બુધી વધે અને તે મમયમા શની વક્રી થાય તો જગતમા હાહાકાર કરાવે, એટલે ભય, અનાવૃષ્ટી, પ્રજાપીડા, ગજઓમા માહોમાંહે યુદ્ધ થાય મગળ વક્રી થાય તો અનાવૃષ્ટી એટલે વરસાદ ન વરસે બુધ વક્રી થાય તો સ્વકમ મોઘા કરે ગુરુ વક્રી થાય તો મનુષ્યમા પીડા કરે શુક્ર વક્રી થાય તો પ્રજાને સુખ આપે શની વક્રી થાય તો રોગ ચાલે રાહુ વક્રી થાય તો મનુષ્યોને પીડા કરે એ ગ્રહ પોતપોતાના વક્રી પ્રમાણે ફળ આપે ॥૨૮-૩૦॥

અથ શ્રી ગ્રહ અતીચાર વક્રીના દીવસ વિષે.

ત્રિમુનિ દીનૌસ્ત્રિક નેત્રે । ગુણેશ્વરેશર યુગેનમોવિશ્વે ॥

વક્ર ત્યાગં ક્રમશઃ । કુર્વતિ કુજાદયઃ સ્વેદા ॥ ૩૧ ॥

અર્ધ માસો દશા હાનિ । ત્રિયક્ષી દિવસાદશ ॥

માસાપદ મગલાદિની । અતિચાર પ્રકિર્તિતા ॥ ૩૨ ॥

શન્યાંગારકજિવાનાં । પંચમસ્થો યદા રવિ ॥

તદા વક્રં વિજાનિયાત્ । નવમે સરલાગતિ ॥ ૩૩ ॥

ભાવાર્થ — મગળ તેર દીન વક્રી રહે, બુધ ૨૩ દીન વક્રી રહે, બ્રહ્મરૂપતી એકમે તેર દીવસ વક્રી રહે, શુક્ર તેતાલીમ દીન વક્રી રહે, શની એકસો ચાલીમ દીવસ વક્રી રહે

ગ્રહ અતીચારી દીવસ.

મંગળ પંદર દીવસ અતીચારી રહે, બુધ દશ દીવસ અતીચારી રહે, ગ્રહસ્પતી પીસ્તાલીસ દીવસ અતીચારી રહે, શુક્ર દશ દીવસ અતીચારી રહે, શની છ માસ અતીચારી રહે.

શની, મંગળ ગ્રહસ્પતીથી રવી પાંચમી રાશિનો હોય તો વક્રી વિશેષ કરીને જાણવો; નવમી રાશી ઉપર હોય તો સરલ ગતીએ સમજવો. એ પ્રમાણે ગૃહોનું અતીચારનું તથા વક્રીનું ફળ જાણવું. ॥ ૩૧-૩૨-૩૩ ॥

અથ શ્રી ૨૮ નક્ષત્રમાં કાળાં આંધળાં વિ०

અશ્વનીભરણીકૃતિકા । રોહિણીમૃગશિર્ષાદ્રા ॥

પુનર્વસુપુષ્યઅશ્લેષા । મઘાપૂર્વાફાલ્ગુનીઉત્તરાફાલ્ગુની ॥

હસ્તચિત્રાસ્વાતિવિશાખા । અનુરાધા જ્યેષ્ઠા મૂલ ॥

પૂર્વાષાઢા ઉત્તરાષાઢા । અભિજિત શ્રવણ ધનિષ્ઠા ॥

શતભિષા પૂર્વાભાદ્રપદા । ઉત્તરાભાદ્રપદ રેવતી ॥

ભાવાર્થ:—અઠાવીશ નક્ષત્રમાં કાણાં, ચીપડાં, દેખતાં, આંધળાં વિગેરેનો યંત્ર અને તેનું ફળ નીચે પ્રમાણે.

કાણાં.

ચીપડાં.

દેખતાં.

આંધળાં.

૧	અશ્વની	૮	ભરણી	૧૫	કૃતીકા	૨૨	રોહિણી
૨	મૃગશિર્ષ	૯	આદ્રા	૧૬	પુનર્વસુ	૨૩	પુષ્ય
૩	અશ્લેષા	૧૦	મઘા	૧૭	પુર્વાફાલ્ગુણી	૨૪	ઉત્તરાફાલ્ગુની
૪	હસ્ત	૧૧	ચીત્રા	૧૮	સ્વાતી	૨૫	વીશાખા
૫	અનુરાધા	૧૨	જ્યેષ્ઠા	૧૯	મુલ	૨૬	પૂર્વાષાઢા
૬	ઉત્તરાષાઢા	૧૩	અભિજિત	૨૦	શ્રવણ	૨૭	ધનિષ્ઠા
૭	શતભિષા	૧૪	પૂર્વાભાદ્રપદ	૨૧	ઉત્તરાભાદ્રપદ	૨૮	રેવતી.

૨૨ અભીચ	૩ તારા	ગાયત્રી મુખ આકાર	વીશ્વ	જુ જે જો વા
૨૩ શ્રવણ	૩ તારા	કાવડનો આકાર	હરી	ખી ખુ ખે ખો
૨૪ ધનિષ્ઠા	૪ તારા	૫ખી પીજર આકાર	વસુ	ગ ગી ગુ ગે
૨૫ શતભીશા	૧૦૦ તારા	ઝાઘરને આકાર	વરુણ	ગો સ સિ સુ
૨૬ પુર્વાભાદ્રપદ	૨ તારા	અર્ધ પનગ આકાર	અતૈક	મે મો દ દિ
૨૭ ઉત્તરાભાદ્રપદ	૨ તારા	ખન્ને ધર્મ પૂર્ણ પનગ અદિરણુ	દુઃસ ઝ ઞ	
૨૮ રૈવતી	૩૨ તારા	વહાણુને આકાર	પુષા	દે, દો ચ ચી

ભાવાર્થ — ઉપરના ચત્રમા વિશેષ એટલું સમજવાનું છે,

કે જે નક્ષત્રના પાયાના ચાર ચાર અક્ષર આપવામા આવ્યા છે તેની મતલબ એવી છે, કે અશ્વની નક્ષત્રના ચાર પાયા છે એટલે ચાર ભાગ સમજવા, અને તેના ચાર અક્ષર ચુ ચે ચો લા એ પ્રમાણે સજ્ઞા બતાવી છે ધારો, કે કોઈ માણસનો અશ્વની નક્ષત્રમા જન્મ થયો છે ત્યારે વિચારવું કે કયા પાયામા અશ્વની નક્ષત્ર છે જો પેલા પાયામા હોય તો તેનો (ચુ) અને બીજા પાયામા હોય તો તેનો (ચે) અને ત્રીજા પાયામા હોય તો (ચો) અને ચોથામા હોય તો (લા) એ પ્રમાણે સમજવું માટે પેલા પાયામા જન્મ થયો હોય તો તેનું નામ ચુનીલાલ, બીજા પાયામા હોય તો ચેતનદાસ, ચેલાળ વિગેરે નામ, ત્રીજા પાયામા હોય તો ચોથમલ વિગેરે નામ આવે, ચોથામા હોય તો લાલચંદ, લાખાલાલ વિગેરે એ પ્રમાણે અઠાવીશે નક્ષત્રના પાયા ઉપરથી નામની સજ્ઞા સમજવી રાશીના અક્ષરોપરથી નામની સજ્ઞા પાછળ આપીશું ॥ ૩૪-૩૬ ॥

અથ શ્રી અમીચ નક્ષત્રની સમજણ

શ્રવણઘટિકાચતુસ્વય । માદ્યંચરમોન્દિ ઉત્તરાપાદા ॥
અભિજિત્ મોગોવેધે । કાર્ગલ્લતોપયોગાદો ॥ ૪૦ ॥

ભાવાર્થ — શ્રવણ નક્ષત્રની ઘડી ચાર, ઉત્તરાપાદા નક્ષત્રનો છેડેનો પાચો તેની ઘડી સોળ તથા શ્રવણના પેલા પાયાની ચાર ઘડી અભીચ ભોગવે એ અભીચ નક્ષત્રનો સમય એકાગર્લ લતાપાત કન્વામાં જોવો ॥ ૪૦ ॥

અથ શ્રી નક્ષત્રની સંજ્ઞા વિષે.

ચરં ચલં સ્મૃતં સ્વાતિ । પુનર્વસુશ્રુતિત્રયં ॥
 ક્રૂરમુગ્રં મઘા પૂર્વા । ત્રિતયં ભરણી તથા ॥ ૪૧ ॥
 ધ્રુવંસ્થિરંવિનિર્દિષ્ટં । રોહિણી ચૌત્તરાત્રયં ॥
 તીક્ષ્ણદારુણમશ્લેષા । જ્યેષ્ઠાદ્વા મૂલ સંજ્ઞકં ॥ ૪૨ ॥
 લઘુક્ષિપ્રં સ્મૃતં પુષ્યો । હસ્તોશ્વિન્યભિજિત્તથા ॥
 મુદુમૈત્રં સ્મૃતં ચિત્રા । અનુરાધા રેવતી મૃગ ॥ ૪૩ ॥
 મિશ્રં સાધારણં પ્રૌક્તં । વિશાખાકૃતિકાસ્તથા ॥
 નક્ષત્રેષ્ટેષુ કર્માણિ । નામતુલ્યાનિકારયેત ॥ ૪૪ ॥

ભાવાર્થ:—શ્રવણ, સ્વાંતી, પુનર્વસુ, ધનીષ્ટા, સતભીશા એ પાંચ નક્ષત્રની ચળ સંજ્ઞા છે.

ત્રણ પુર્વા એટલે પુર્વાશ્લેષુણી, પુર્વાષાઠા, પુર્વાભાદ્રપદ, મઘા, ભરણી એ નક્ષત્રની ક્રૂર તથા ઉગ્ર સંજ્ઞા છે.

રોહિણી, ત્રણ ઉત્તરા એટલે ઉત્તરાષાઠા, ઉત્તરાશ્લેષુણી, ઉત્તરાભાદ્રપદ એ નક્ષત્રની સ્થીર સંજ્ઞા છે.

અશ્લેષા, જ્યેષ્ઠા, મુળ, આદ્રા એ નક્ષત્રની દાક્ષિણ્ય સંજ્ઞા છે.

પુષ્ય, અભીચ, હસ્ત, અશ્વિની એ ચાર નક્ષત્રની લઘુ ક્ષીપ્ર સંજ્ઞા જાણવી.

ચીત્રા, અનુરાધા, રેવતી, મૃગશર એ ચાર નક્ષત્રની મૃદુ તથા મૈત્રી સંજ્ઞા છે.

વિશાખા, કૃતિકા, મિશ્રની સાધારણ સંજ્ઞા છે. જે નક્ષત્રની સંજ્ઞા બતાવી તે નક્ષત્રના નામ પ્રમાણે ગુણ જાણવા એટલે તે નક્ષત્રની સંજ્ઞા જાણી કામ કરવાથી ફળદાયક થાય છે. ॥ ૪૧-૪૪ ॥

અથ શ્રી નક્ષત્રમાં કાર્ય કરવાની સમજ.
 પ્રસ્થાનચરલઘુભિ । શાંતિ ધ્રુવમૃદુભિરુગ્રભિર્યુદ્ધં ॥
 તિક્ષણેર્વ્યાધિછેદો । મિશ્રેમિશ્રક્રિયાકાર્યા ॥ ૪૫ ॥

ભાવાર્થ:—ચર તથા લઘુ નક્ષત્રમાં જે કોઈ પરદેશ જવાનું
 પસ્તાનું કરે તો શુભ ફળ છે ધ્રુવ તથા મૃદુ નક્ષત્રમાં સ્વાંતીનું
 કામ કરે તો મિદ્ધ થાય, ઉગ્ર નક્ષત્રમાં યુદ્ધનું કામ કરે તો
 જય પામે, તીક્ષ્ણ નક્ષત્રમાં આપધ કરે તો રોગની શાંતિ થાય,
 મિશ્ર નક્ષત્રમાં સઘળા કામની સીદ્ધી થાય જે નક્ષત્રો ઉપર
 ખતાવ્યા છે ॥ ૪૫ ॥

અથ શ્રી સતાવિશ યોગનાં નામ,

વિષ્કુંભ પ્રીતિ આયુષ્માન્ સૌભાગ્ય શોભન-
 સ્તથા અતિગંજ સુક્રમાચ ધૃતિ શૂલ ગંડો વૃદ્ધિ ધ્રુવ-
 શ્રૈ વ્યાઘાતો હર્ષણસ્તથા વજ્ર સિદ્ધિ વ્યતિપાત વરિ-
 યાણ પરિઘઃ શિવ સિદ્ધિ સાધ્ય શુભો શુક્લ બ્રહ્મા
 ઐદ્રો વૈધૃતિ ॥ ૪૬-૪૭ ॥

૧ વિષ્કલ	૧૦ ગંડ.	૧૯ પરિઘ
૨ પ્રીતિ.	૧૧ વૃદ્ધિ.	૨૦ શિવ.
૩ આયુષ્યમાન.	૧૨ ધ્રુવ.	૨૧ સિદ્ધિ
૪ સૌભાગ્ય	૧૩ વ્યાઘાત.	૨૨ સાધ્ય.
૫ શોભન.	૧૪ હર્ષણ	૨૩ શુભ.
૬ અતિગંડ	૧૫ વજ્ર.	૨૪ શુક્લ.
૭ સુક્રમા.	૧૬ સિદ્ધિ	૨૫ બ્રહ્મા.
૮ ધૃતિ.	૧૭ વ્યતિપાત	૨૬ ઐદ્ર.
૯ શળ.	૧૮ વરીયાન.	૨૭ વૈધૃતિ

અથ શ્રી રાશી ઉપરથી ઉપજતા નક્ષત્ર, પાયા, અક્ષરોનું કોષ્ટક. (૧૯)

ઉપરના સત્તાવીશ યોગમાં શુભ કામમાં વર્જવાનો યોગ.

પરિગાર્દ્ધ વ્યતિપાતૌ । વૈધૃતિ સકલં ત્યજ્યેત્ ॥૪૮॥

વિષ્કુંભે ઘટિકા પંચ । શૂલે સપ્ત પ્રકિર્તિતા ॥

ષટ્ ગંજે ચાતિ ગંજે ચ । નવ વ્યાઘાત વર્જયેત્ ॥૪૯॥

ભાવાર્થ:—પરિઘ યોગની અડધી ઘડી એટલે ૩૦ ઘડી શુભ કામમાં ત્યજવી. વૈધૃત અને વ્યતિપાત સર્વથા વર્જવો. વિષ્કુંભ યોગની પ્રથમની પાંચ ઘડી તજવી. શૂલ યોગની સાત ઘડી તજવી. ગંજ યોગની અને અતિગંજ યોગની છ ઘડી તજવી. વ્યાઘાત યોગની નવ ઘડી તજવી. ॥ ૪૮-૪૯ ॥

અથ શ્રી રાશી ઉપરથી ઉપજતા નક્ષત્ર, પાયા,
અને અક્ષરોનું કોષ્ટક.

મેષ વૃષ મિથુન કર્ક સિંહ કન્યા તુલા વૃશ્ચિક ધન
મકર કુંભ મિન ર્હિતિ બાર રાશિ.

અશ્વિનિ ભરણિ કૃતિકા પાણ મેષ ॥૧॥

કૃતિકાણાં ત્રયઃ પાદા રોહિણી મૃગસિરોર્દ્ધ વૃષ ॥૨॥

મૃગશિર્ષર્દ્ધ આદ્રા પુર્નવસુ પાદ ત્રય મિથુન ॥૩॥

પુર્નવસુપાદ મેક પુષ્ય અશ્લેષાંતાં કર્ક ॥૪॥

મઘા ચ પૂર્વાફાલ્ગુણિ ઉત્તરાફાલ્ગુણિ પાણ સિંહ ॥૫॥

ઉત્તરા ફાલ્ગુણી પાદત્રયં હસ્ત ચિત્રાર્દ્ધ કન્યા ॥૬॥

ચિત્રાર્દ્ધ સ્વાતિ વિશાખા પાદ ત્રયં તુલ ॥૭॥

વિશાખા પાદમેકં અનુરાધા યેષ્ઠાંતાં વૃશ્ચિક ॥૮॥

મૂલં ચ પૂર્વાષાઢા ઉત્તરાષાઢા પાણ ધન ॥૯॥

ઉત્તરાષાઢાનાં ત્રય પાયા શ્રવણ ધનિષ્ઠા ધર્મ કર ॥૧૦॥

ધનિષ્ઠા પૂર્વ ભાદ્રપાદ યંત્ર કુંભ

॥ ૧૧ ॥

પુર્વા ભાદ્ર રેવંત્યં મિન

॥ ૧૨ ॥

નંબર	રાશી	નક્ષત્ર	પાયા	નક્ષત્ર	પાયા	નક્ષત્ર	પાયા	અક્ષર
૧	મેષ	અશ્વિની	૪	ભરણી	૪	કૃત્તિકા	૧	ચો ચો ચો સા લી છ હો હો અ
૨	વૃષભ	કૃત્તિકા	૩	રોહિણી	૪	અગ્રશીર્ષ	૨	મ છ ચો ચો વા વી વુ વે વો
૩	મીથુન	મગશર	૨	આર્દ્રા	૪	પુનર્વસુ	૩	ક કિ કુ ક્ષ ૨ છ કુ ક્ષ હ
૪	કર્ક	પુનર્વસુ	૧	પુષ્ય	૪	અશ્લેષા	૪	કિ કુ હો ૨ હિ કુ ૨ હો
૫	સિંહ	મૃગશીર	૪	પૂર્વાશ્વિની	૪	ઉત્તરાશ્વિની	૧	મ મિ મુ મે મો ૨ા દિ ૩ ૨
૬	કન્ન	ઉત્તરાશ્વિની	૩	હસ્તા	૪	ચિન્તા	૨	૨ા પ પિ પુ પ થ ૬ ૭ ૮ ૯
૭	તુલા	ચિન્તા	૨	સ્વાત	૪	વિશાખા	૩	૨ રિ ૨ રો ૩ તા તી વુ તે
૮	વૃશ્ચિક	વિશાખા	૧	અનુરાધા	૪	જ્યેષ્ઠા	૪	તો ન ની વુ ન નો ય થી યે
૯	ધન	મૃગશીર	૪	પૂર્વાશ્વિની	૪	ઉત્તરાશ્વિની	૧	મે ચો ભ ભિ બૂ ધ ૬ ૭ ૮
૧૦	મકર	ઉત્તરાશ્વિની	૩	શ્રવણ	૪	ધનિષ્ઠા	૨	ભો જ જ્ય જ્ય ખા ખી ખે ગ ગી
૧૧	કુંભ	ધનિષ્ઠા	૨	સતભિષા	૪	પૂર્વાભાદ્રપદ	૩	ગુ ગે ગો સ સી સુ ત્રે ત્રો દ
૧૨	મીન	પૂર્વાભાદ્રપદ	૧	ઉત્તરાભાદ્રપદ	૪	રેવંતી	૪	દિ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨

ભાવાર્થ:—ઉપરના ચંત્રની સમજ એવી છે કે આગળ નક્ષત્રના પાયાના અક્ષર દેખાડેલા છે, તેવીજ રીતે આ બાર રાશી સાથે અક્ષરોની સમજુતી આપી છે. તે એવી રીતે કે, એક રાશી સવા બે દિવસ સુધી રહે ત્યારે સવા બે નક્ષત્ર પણ રહે ત્યારે એક એક નક્ષત્રના ચાર ચાર પાયા હોય છે. માટે સવા બે દિવસના નવ પાયા થયા. તે નવ પાયાના નવ અક્ષર તેની લાઘનમાં દેખાડેલા છે. તે નવ અક્ષર પ્રમાણે માસણુનું નામ જોડવામાં આવે તો જ સાચું નામ સમજવું. તે બાબત આગળ જણાવેલ છે તેમ અત્રે નવ પાયામાં નવ અક્ષરનું ગણી લેવું. વળી એ પ્રમાણે ચંદ્રમા રાશી ભોગવે છે તથા સર્વે ગ્રહ એજ પ્રમાણે સમજવા.

અથ શ્રી બાર પ્રકારના ચંદ્રમાનાં ફલનો વિચાર.

જન્મસ્થે કુરુતે પુષ્ટિં । દ્વિતિયે નાસ્તિ નિર્વૃત્તિ ॥
 તૃતીયે રાજ સન્માના । ચતુર્થે કલહાગમં ॥૫૦॥
 પંચમે અર્થ પરિભ્રંસ । ષષ્ટે ધાન્ય ધનાગમ ॥
 સપ્તમે રાજ્ય પૂજા ચ । અષ્ટમે પ્રાણ સંશય ॥૫૧॥
 નવમે કાર્ય હાનિશ્ચ । સિદ્ધિશ્ચ દશમે ભવેત્ ॥
 એકાદશે જયો નિત્યં । દ્વાદશે મૃત્યુમાદિશેત્ ॥૫૨॥
 જન્મત્રિષટ્ સપ્તમ । દશમેકાદશ ગતઃ સદા શુભદઃ ॥
 શુક્લે દ્વિ પંચમ નવમે । સ્થિતોપિનિજરાશિતચંદ્રઃ ॥૫૩॥
 વેદાષ્ટ દ્વાદશે ક્રશ્ને । શુક્લે દ્વિ નવ પંચમે ॥
 યથા રક્ષેત્ શતં માતા । સ્તથા રક્ષંતિ ચંદ્રમા ॥૫૪॥

જન્મસ્થેન શશાંકેન । પંચકાર્યાણિ વર્જયેત્ ॥

યાત્રા યુદ્ધં વિવાહં ચ । ક્ષૌરં ગૃહ પ્રવેશનં ॥૫૫॥

સ્વલે ક્ષેત્રે ગૃહે ગ્રામે । વ્યાપારે રાજદર્શને ॥

નામરાશિ પ્રધાનત્વં જન્મરાશિ ન ચિંતયેત્ ॥૫૬॥

ક્ષૌરે રોગી ગૃહે ભંગ । યાત્રાયાં નિર્ધનો ભવેત્ ॥

વિવાહે વિધવા નારિ । યુદ્ધે ચ મરણં ભવેત્ ॥૫૭॥

ભાવાર્થ—અંકમા જન્મનો પહેલો હોય તો પુઠી કરે, ખીન્ને અંકમા દુઃખ કરે, ત્રીન્ને ગજમા સન્માન કરાવે, ચોથો કલ્પ કરાવે, પાંચમો અર્થનો નાશ કરાવે, છઠ્ઠો ધન ધાન્યનો સમાગમ કરાવે, સાતમો રાજમા સન્માન કરાવે, આઠમો પ્રાણને કબ્જ કરાવે, નવમો કાયાની હાની કરાવે (કૃષ્ણપક્ષમા તથા શુકલ પક્ષમા નવમો સારો), દશમો અંકમા સીદ્ધી કરે, અગ્યારમો અંકમા સદા જય કરાવે, બારમો અંકમા મૃત્યુ કરાવે પહેલો, ત્રીન્ને, છઠ્ઠો, સાતમો, દશમો, અગ્યારમો, સદા શુભ કરે શુકલ પક્ષમા ખીન્ને, પાંચમો, નવમો, શુભ જાણવો પોતાની રાશીએ રહ્યા થકા એ અંકમા ભલા એવી રીતે બાર અંકમાનુ ફલ કહ્યું છે ચોથો, આઠમો, બારમો કૃષ્ણપક્ષમા સારો જાણવો શુકલપક્ષમા ખીન્ને, નવમો, પાંચમો ભલો જેમ માતા પુત્રનું પાલન કરે તેમ અંકમા રક્ષણ કરે છે પણ જન્મનો અંકમા જાત્રા, યુદ્ધ, વિવાહ, પ્રથમ મુકનઃ ઘર પ્રવેશ એ પાંચ કામને વિષે વર્જવો વળી કેટલા કામમા નામ રાશી સર્વ અંકમા લેવી તે કહે છે ખજો એટલે જેતરમા, ઘર પ્રવેશમા, ગામ જવામા, વેપારમા, ગજાની મુલાકાતમા, એટલા કામમા નામની રાશી પ્રધાન જાણવી જન્મ રાશી ન જોવી એમ શાસ્ત્રનું પ્રમાણ છે

ઉપર કહ્યા પ્રમાણે ન કરે તો તેનું ફળ નીચે પ્રમાણે —

પ્રથમ અંકમા મુકન કરાવે તો રોગી થાય, ઘર બધાવે

તો ધરભંગ થાય, જાત્રાએ જાય તો નિષ્કળ થાય, વિવાહ કરે
તો સ્ત્રી વિધવા થાય, યુદ્ધમાં જાય તો મરણ થાય. એવી રીતે
જાણી જન્મનો ચંદ્રમાં ઉપરના કામમાં વર્જવો. ॥ ૫૦-૫૭ ॥

અથ શ્રી તારાવલ વિચાર:

યત્રચંદ્રયુતે જન્મ । યસ્યતતસ્ય જન્મભં ।
તતશ્ચદશમકર્મ । સ્યાદાધાનાં તતોપિ ચ ॥૫૮॥
ત્રિરેભ્યો નવતારાસ્યુ । ત્યજેત્પંચત્રિસપ્તમિ ॥
શુભા શેષા કૃશેચંદ્રે । ગ્રાહ્યમા સંબલં બુધેઃ ॥૫૯॥
જન્મર્ક્ષ ગણેયદાદૌ । દિન રિક્ષંતુ યાવતઃ ॥
નવમિસ્તુ હરેત્ ભાગં । શેષા તારા વિનિર્દિશેત્ ॥૬૦॥
શાંતામનોહરાકૂરા । વિજયાચકુલદ્ભવા ॥
પદ્મની રાક્ષસી બાલા । આનંદા નવમિ સ્મૃતા ॥૬૧॥
જન્મતારા દ્વિતિયા ચ । ષષ્ટિ ચૈવ ચતુર્થિકા ॥
અષ્ટમિ નવમિ ચૈવ । ષડ્ તારા ફલદાયકા ॥૬૨॥
નવમિ ષષ્ટિ ચતુર્થિ । ઉત્ક્રષ્ટા ભવતિ સર્વ તારાણાં ॥
દ્વિપ્રથમાષ્ટમ માધ્યા । ત્રિપંચસપ્તાધમાસ્તારા ॥૬૩॥
આધાન જન્મ સપ્તત્રિ । પંચમ્યોનગમે શુભા ॥
એતા ચ મ્યુદ્યતે રોગો । ચિરંક્લેશોધવામૃતિ ॥૬૪॥

ભાવાર્થ:—જે નક્ષત્રમાં ચંદ્ર હોય તે જન્મ નક્ષત્ર કહે-
વાય. તે નક્ષત્રથી દશમું નક્ષત્ર કર્મનક્ષત્ર કહેવાય. કર્મનક્ષત્રથી
દશમું આધાન નક્ષત્ર કહેવાય.

જન્મનક્ષેત્રથી ત્રણ ત્રણ નક્ષેત્રની એક એક નાડી કહેવાય. તેમાં પાચમી, ત્રીજી, આતમી તારા વર્જવી બાકી તારા લેવી.

જન્મ નક્ષેત્રથી દીન નક્ષેત્ર સુધી ગણી તેને નવે ભાગ દેતાં ગેય રહે તે તારા જાણવી

હવે તારાનાં નામ કહે છે:—પ્રથમ ગાન્તા, બીજી મનો-હર, ત્રીજી હુર, ચોથી વીજ્યા, પાચમી કુલોદ્ભવા, છઠી પદ્મની, આતમી રાક્ષસ, આઠમી બાળા, અને નવમી આનંદા

જન્મની બીજી, છઠી, ચોથી, આઠમી, નવમી એ છ તારા ભલી (ફળદાયક) જાણવી

નવમી, છઠી, ચોથી તારા સર્વમા શ્રેષ્ઠ છે, બીજી, પેલી, આઠમી તારા મધ્યમ છે, ત્રીજી, પાચમી, સાતમી તારા અધમ છે માટે તે ત્યાગ કરવી કૃષ્ણપક્ષમા પહેલી, આતમી, ત્રીજી, પાચમી તારા આલવામા શુભ છે, પણ એ તાગમા જો રોગ થાય તો મૃત્યુ પામે ॥ ૫૮-૬૪ ॥

અથ શ્રી તારા બલ યંત્ર.

તારા	મધ્યમ	મધ્યમ	જવન્ય	ઉત્કૃષ્ટ	જવન્ય	ઉત્કૃષ્ટ	જવન્ય	મધ્યમ	ઉત્કૃષ્ટ
જન્મ	અશ્વ	મગ્ધી	કૃતિકા	મેહિ	મૃગશિ	આર્દ્રા	પુનર્વસુ	પૂર્વ	અશ્લે
કર્મ	મના	પૂર્વા	ઉત્તરા	હસ્ત	ચિત્રા	સ્વાતિ	વિશા	અનુ	જ્યેષ્ઠા
આધાન	મૃત	પૂર્વા	ઉત્તરા	શ્રવણ	ધનિ	સત	પૂર્વા	ઉત્તરા	રેવતિ
૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯

અથ શ્રી ચંદ્રભંગ વિચાર.

ન કૃશ્ણપક્ષે શશિનઃ પ્રભાવઃ ।

તારાવલં તત્ર વિચારણિયા ॥

દેશાંતરસ્થે વિકલે ચ પત્યૌ ।

સર્વાણિ કાર્યાણિ કરોતિ નારી ॥ ૬૫ ॥

તારા બલેન કિં તત્ર । ચંદ્રમાયવિદુર્બલં ॥

નહિં આધાર તે વલી । ન પતંતિ મહા દુમં ॥ ૬૬ ॥

ભાવાર્થ:—કૃષ્ણપક્ષમાં ચંદ્રમાનો પ્રભાવ (બળ) નહિ માટે તારાનું બળ વિચારવું. તે બિપર દ્રષ્ટાંત કહે છે. જેમ, કોઈ સ્ત્રીનો સ્વામી દેશ પરદેશ ગયો હોય અથવા ગાંડો થયો હોય ત્યારે તે સ્ત્રી પોતાના ઘરનું કામકાજ સારી રીતે ચિત્ત રાખી કરતી નથી પણ તેનું ચિત્ત બેલાન રહે છે; તેમ ચંદ્રમાં કૃષ્ણપક્ષમાં ક્ષીણ કળાનો હોવાથી તે બરાબર ફળ આપી શકતો નથી તે માટે તારાનું બળ બેવું, અને તેથી શુભાશુભ ફળનો વિચાર લેવો. તે પુર્ણ ફળ આપે છે એમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે. વળી કોઈ આચાર્યનો મત એવો છે, કે જેમ મોટું વૃક્ષ પડે ત્યારે બિપર ચડેલી વેલીઓ તે વૃક્ષને આધાર આપી શકતી નથી તેમ ચંદ્રમા દુર્બળ હોય તો તારા બળથી શું થાય ? ॥ ૬૫-૬૬ ॥

અથ શ્રી ભદ્રા વિચાર.

શુક્રે ચોથ એકાદશિ રાત્રૌ । અષ્ટમિ પૂર્ણિમાદિવા ॥

કશ્ચ ત્રિદશા રાત્રૌ । દિપા સપ્ત ચતુર્દશિ ॥ ૬૭ ॥

(કિન્હ નિશિતદ્વદશમિ । સપ્તમિચાઉદાશિ ચ અહવુઠી ॥

શુક્રે ચતુર્થિ એકાદશિનિશિ । અઠમિ પુનિમા દિવા ॥ ૬૮ ॥)

રાત્રિભદ્રાદિવાયસ્ય । દિવા ભદ્રા યદા નિશી ॥

ન તત્ર ભદ્રા દોષસ્યાત્ । સર્વ કાર્યાણિ સાધયેત્ ॥ ૬૯ ॥

ભાવાર્થ:—શુક્રપક્ષમાં ચોથ તથા અગ્નીઆરશે રાત્રીના ભાગમાં વીઠી બાણુવી, અને આઠમ તથા પુનમે દીવસના ભાગમાં વીઠી બાણુવી; અને કૃષ્ણપક્ષમાં ત્રીજ તથા દશમે રાત્રીના ભાગમાં વીઠી બાણુવી, અને સાતમ તથા ચૌદશે દીવસના ભાગમાં વીઠી

બાણવી રાત્રીના ભાગની ભદ્રા દીવસે આવે તથા દીવમના ભાગની ભદ્રા ગત્રે આવે તો તે ભદ્રાનો દોષ નહીં તે વીટી સર્વ કાર્યની સીદ્ધી કરે. ॥ ૬૭-૬૮ ॥

અથ શ્રી ભદ્રાની ઘડી તથા સ્થાન વિચાર તથા તેનું ફલ.

વિષ્ટિર્મુખે કલા પંચ । કંઠે દ્વે હૃદયે દશ ॥

નાભો પંચ કટો પંચ । પુચ્છે તિસ્ર કલા સ્મૃતા ॥૭૦॥

વિષ્ટિરંગેષુ પદ્મસ્વેષુ । કરોત્યેવ મુખાદિષુ ।

કાર્ય હાનિ મૃતિનેસ્વ । બુદ્ધિર્નાશ કલિર્જયં ॥૭૧॥

ભાવાર્થ—ભદ્રા એટલે વીટી તે મુખે પાચ ઘડી, કંઠે બે ઘડી, છાતીમા દશ ઘડી, નાભીમા પાચ ઘડી, કેડે પાચ ઘડી, અને પુછે ત્રણ ઘડી બાણવી

વીટીના છ અંગ છે તેના મુખની પાચ ઘડીમા કામ કરે તો કાર્યની હાની થાય, કંઠની બે ઘડીમા કામ કરે તો મૃત્યુ થાય, છાતીની દશ ઘડીમા કામ કરે તો કાર્ય નિષ્ફળ થાય, નાભીની પાચ ઘડીમા કામ કરે તો બુદ્ધિનો નાશ થાય, કેડની પાચ ઘડીમા કામ કરે તો કલેષ થાય, અને પુછની ત્રણ ઘડીમા કામ કરે તો કાર્યની સીદ્ધી થાય એ રીતે ભદ્રાનું ફળ બાણુ ॥ ૭૦-૭૧ ॥

અથ શ્રી વિષ્ટીની દિશાઓનાં સ્થાનક તથા
ભદ્રાના પુંછની સમજ.

ક્રશ્ન પક્ષે ત્રતિયાયાં । મુખંચૈદમિગોચરે ॥

સપ્તમ્યાનૈરતેવંદ્યા । દશમ્યા વાયગોચરે ॥૭૨॥

ઈશાનાં ચતુર્દશિજ્ઞેયા । વીષ્ણુ વક્રંતુ વર્જયેત્ ॥

ચતુર્થિ શુક્લપક્ષે ચ । વિષ્ણુ વક્રંતુ દક્ષિણે ॥૭૩॥

અષ્ટમ્યાંપશ્ચિમેવંચા । એકાદશિતુનુતરે ॥

પૂર્ણિમા પૂર્વતો જ્ઞેયા । વિષ્ણુ વક્રંતુ વર્જયેત્ ॥૭૪॥

દશમ્યામષ્ટમ્યાં પ્રથમ ઘટીકા પંચક પરં ।

હરિદ્વસમ્પ્રયો ત્રિદશકાં તેત્રિ ઘટીકાં ॥

ત્રતિયાયાંરાકાસુકુદ્ધિ ઘટીકાં તેત્રિ ઘટિકાં ।

ધ્રુવં વૃષ્ટિ પુચ્છે શિવ તિથી ચતુર્થ્યોશ્વવિગમે ॥૭૫॥

મનુવસુ મુનિ તિથી યુગ્મદિગ્ ।

શિવગુણ સંખ્યા સુતિથી પૂર્વદો ॥

તદ્વત્ પ્રહરેપ્યષ્ટસુ । પ્રષ્ટસુ ભદ્રા પુરોષુ વા વિષ્ણુ ॥૭૬॥

ભાવાર્થ:—કૃષ્ણપક્ષની રાત્રીમાં ત્રીજ તીથીએ અગ્નિ ખુણમાં ભદ્રાનું મુખ હોય છે, સાતમે નૈરૂત્ય ખુણામાં ભદ્રાનું મુખ હોય છે, દશમે વાયવ્ય ખુણામાં ભદ્રાનું મુખ હોય છે, અને ઔદશે ઈશાન ખુણામાં ભદ્રાનું મુખ હોય છે; માટે જે દીશાએ ભદ્રાનું મુખ હોય તે દીશા વર્જવી. શુક્લપક્ષની ચોથ તીથીએ ભદ્રાનું મુખ દક્ષિણ દીશામાં હોય છે, આઠમે ભદ્રાનું મુખ પશ્ચીમ દીશામાં હોય છે, અગીઆરશે ભદ્રાનું મુખ ઉત્તર દીશામાં હોય છે, અને પુનમે ભદ્રાનું મુખ પૂર્વ દીશામાં હોય છે. ઉપર પ્રમાણે ભદ્રાના મુખ તરફ ન જવું એમ વિદ્વાન પુરૂષો કહે છે.

દશમે તથા આઠમે પ્રથમની પાંચ ઘડી ઉપરાંત ત્રણ ઘડી ભદ્રાના પુંછની જાણવી, અગીઆરશે તથા સાતમે પ્રથમ તેર ઘડી ઉપરાંત ત્રણ ઘડી પુંછની જાણવી, ત્રીજ તથા પુનમે પ્રથમની

એકવીસ ઘડી ઉપરાત ત્રણ ઘડી પુછની જાણવી, અને ચોથ તથા
ચોદશે પ્રથમની છવીસ ઘડી જીવગત ત્રણ ઘડી પુછની જાણવી

ચોદશ, આઠમ, સાતમ, પુનમ, ચોથ, દશમ, અગીઆરશ,
ત્રીજ એ તીથીઓમા ભદ્રા ભાગે તે મમથે પાત્ર ઘડી ભદ્રાનુ મુખ
કહ્યું છે તે નીચેઘ કરેલું છે ભદ્રાની અતની ત્રણ ઘડીમા પુછ
આવે તે મારી છે એમ મુહુર્ત ચિન્તામણીમા કહ્યું છે ॥૭૨-૭૬॥

અથ શ્રી ભદ્રા રાશી વિચાર.

મિન મેષ વૃષ કર્કટ સ્વર્ગે ।

મકર તુલા વૃશ્ચિક ધન નાગે ॥

કન્યા મિથુન ઘટ કેસરિ મૃત્યુ ।

વિચરતિ ભદ્રા ત્રિભુવન મધ્યે ॥ ૭૭ ॥

ભાવાર્થ — મીન ૧૨, મેષ ૧, વૃષ ૨, કર્ક ૪, એ ચાર
રાશીની ભદ્રા સ્વર્ગમા ગહે છે મકર ૧૧, તુલા ૭, વૃશ્ચિક ૮,
ધન ૬, એ ચાર રાશીની ભદ્રા પાતાળમા ગહે છે કન્યા ૬,
મિથુન ૭, કુલ સીંહ એ ચાર રાશીની ભદ્રા મૃત્યુલોકમા રહે છે
તેમા મૃત્યુલોકની સર્વથા પ્રકારે વર્જવી ॥ ૭૭ ॥

અથ શ્રી વિષ્ટી સુખ વિચાર.

દિવાસપ્પમુખી પ્રોક્તા । રાત્રૌવૃશ્ચિકમેવ ચ ॥

વિપરિતા ચયામદ્રા । સામદ્રા ભદ્રદાહનિ ॥ ૭૮ ॥

ભદ્રા તિસ ઘડી સંયુતિ । આઠ ઘડીકા સુસ્વર્ગ પોહતિ ॥

સોલ ઘડી મહીયલ મતિ । પદ્ ઘટિકા પાતાલ વદિતિ ॥ ૭૯ ॥

સ્વર્ગે વિચરતિ રાજ્યં । પાતાલે ચ ધનાગમ ।

મૃત્યુલોકે મહા કટં । ત્રિભિ ભદ્રા વિચારણા ॥ ૮૦ ॥

આયાતે ઘટિકા પંચ । વર્તમાનાં દશાસ્મૃતા ।
મધ્યે ચ દ્વાદશિ પ્રોક્તા । અંતે ત્રિ ઘટિકા જયં ॥૮૧॥
આદૌ ધન વિનાશાય । વર્તમાન મયં કરિ ॥
મધ્યે પ્રાણ હરાન્નેયા । વિષ્ટિ પુછે ધૃવં જયં ॥૮૨॥

ભાવાર્થ:—દીવસે વીણી પુર્વ સુખી કહીએ, અને રાત્રે પશ્ચીમ સુખી કહીએ. રાત્રીની ભદ્રા દીવસે આવે, અને દીવસની ભદ્રા રાત્રે આવે તે શુભ છે. ભદ્રા ત્રીસ ઘડી ભોગવે છે. તેમાં આઠ ઘડી સ્વર્ગમાં રહે, સોળ ઘડી મૃત્યુલોકે રહે, અને ૬ ઘડી પાતાળમાં રહે. હવે તેનાં ફળ કહે છે. સ્વર્ગમાં ભદ્રા હોય તે વખતે કામ કરે તો રાજ મળે, પાતાળમાં ભદ્રા હોય તે વખતે કામ કરે તો ધન મળે, મૃત્યુલોકમાં ભદ્રા હોય તે વખતે કામ કરે તો દુઃખ ભોગવે. એમ ભદ્રાની ત્રીસ ઘડીનું ફળ કહ્યું છે. ભદ્રા બેસતા પહેલી પાંચ ઘડી તથા મધ્યની દશ ઘડી તથા બાર ઘડી પાછલી તથા ત્રણ ઘડી છેલ્લી એમ તેનું ફળ જાણવું. પ્રથમની પાંચ ઘડી ધનનો નાશ કરે, વર્તમાનની દશ ઘડી લય કરે, મધ્યની બાર ઘડી પ્રાણ હરે, અને છેલ્લી ત્રણ ઘડી જય કરે. ॥ ૭૮--૮૨ ॥

અથ શ્રી પ્રહરાર્ધ કુલીક ઉપકુલીક
કંટક યોગ વિચાર.

મનુર્ક દિગ્વસુરિતિ વેદ પક્ષ ।
રંકીન્ મુહુર્તે કુલિકા ભવતિ ॥
દિવાનિરેકે સ્થયામિનીષુ ।
તેગીર્ણતા કર્મસુ સોમનેષુ ॥ ૮૩ ॥
કુલિકોપ કુલિક કંટકા નામનિશૌરિભૌમાંતા ॥
દોશાસ્યુ પ્રતિવારં વર્જ્યા પ્રહરાર્દ્ધમીહવી બુધૈઃ ॥૮૪॥

ભાવાર્થ — તેરશ, આઠમ, ચોથ, નોમ, આદશ એટલી તીથીમા શુક્રવાર તથા શનીવાર આવે તથા કૃતિકા, આદ્રા, અષ્ટમેષા, ઉત્તમ દ્વાદશુણી, સ્વાતિ, જ્યેષ્ઠા, ઉત્તરાષાઢા, અભિજિત, દેવતી એવી રીતે કૃતિકાથી જાગ્રે નક્ષત્ર મુકીને એ નક્ષત્ર તથા વાગ્ર ઉપર કહ્યા પ્રમાણે તીથી સાથે હોય તો સ્થિવર યોગ જાણવો એવી રીતે સ્થિવર યોગમા ઓપધ કરે તો રોગ જાય એ ખીના યોગના યત્રમાથી જોઈ લેવી ॥ ૮૭ ॥

અથ શ્રી કર્ક યોગ વિષે.

પષ્ટિતુ શનિવારેણ । શુક્રેણૈવતુ સપ્તમિ ॥

અષ્ટમિ ગુરુવારેણ । નવમિ ચ બુધૈઃ પુન ॥ ૮૮ ॥

દશમિ. મુમિ પુત્રેણ । સોમે એકાદશીસ્તથા ॥

સૂર્યેણ દ્વાદશિ પ્રોક્ત્ત્વા । કર્કયોગા પ્રકિર્ત્તિતા ॥ ૮૯ ॥

ભાવાર્થ — છઠ ને શનીવાગ્ર હોય, આતમ ને શુક્રવાગ્ર હોય, આઠમ ને શુક્રવાર હોય, નોમ ને બુધવાર હોય, દશમ ને મંગળવાર હોય, અગીયારશ ને મોમવાર હોય, બારશ ને રવિવાર હોય તો કર્ક યોગ જાણવો ॥ ૮૮-૮૯ ॥

અથ શ્રી યમ ઘંટ યોગ વિષે.

મૂર્યેપંચદશાત્રયો દશમિ । તાસોમેકુજેષ્ટાદશ ।

એકાસોમસુતે ગુરુ મુનિ । સમા શુક્રે તથા સપ્તકં ॥

ત્યાજ્યાસૂર્ય સુતે તથૈવ । ઘટિકા સપ્તાધિકાનો પુનઃ ।

સ્વાતોયાં યમઘંટયોગ । કલિતં કાલૌ વિવર્જ્યો બુધૈઃ ૯૦

મઘાર્કવારે શશિને વિશાખા ।

આદ્રા કુજે સોમે સુતે ચ મૂલં ॥

ગુરુ ચ કૃતિકા વ્રહ્મવતિ શુક્રે ।

શનૌ ચ હસ્તે યમ ઘંટ યોગઃ ॥૧૧॥

યમઘંટેમતેમૃત્યુ । કુલચ્છેદોકર ગૃહે ॥

કર્તુમૃત્યુપ્રતિષ્ઠાયાં । શિશુજાતો ન જીવતી ॥૧૨॥

ભાવાર્થઃ—રવિવારે પંદર ઘડી, સોમવારે તેર ઘડી, મંગળવારે અઠાર ઘડી, બુધવારે એક ઘડી, શુક્રવારે સાત ઘડી, શુક્રવારે સાત ઘડી, શનીવારે સાત ઘડી, એટલી એટલી ઘડી યમઘંટની છે, તે ત્યાગ કરવી. તે યમઘંટ ક્યારે આવે છે તે કહી છે. રવિવારે મધ્યા નક્ષત્ર હોય, સોમવારે વીશાખા હોય, મંગળવારે આર્દ્રા હોય, બુધવારે મુળ હોય, શુક્રવારે કૃતિકા હોય, શુક્રવારે રોહિણી હોય, અને શનીવારે હસ્ત હોય તો યમઘંટ જાણવો. એ યમઘંટ યોગમાં ગામ જાય તો મરણ થાય, લગ્ન કરે તો ફૂળનો નાશ થાય, પ્રતિષ્ઠા કરે તો તે કરનાર મરે, અને પુત્ર જન્મે તો મરણ પામે. ॥ ૬૦-૬૨. ॥

અથ શ્રી અમૃત સિદ્ધિ યોગ વિષે.

આદિત્ય હસ્તો ગુરુના ચ પુષ્યો ।

બુધાનુરાધા શનિ રોહિણી ચ ॥

સોમેન સોમ્યા મૃગુ રેવતિ ચ ।

મૌમાશ્વિનીચામૃત સિદ્ધિ યોગાઃ ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થઃ—રવિવારે હસ્ત નક્ષત્ર હોય, શુક્રવારે પુષ્ય હોય, બુધવારે અનુરાધા હોય, શનીવારે રોહિણી હોય, સોમવારે મૃગશિર હોય, શુક્રવારે રેવતી હોય, અને મંગળવારે અશ્વિની હોય તો અમૃત સિદ્ધિ યોગ જાણવો. એ યોગમાં કામ કરે તો સિદ્ધ થાય. ॥ ૬૩ ॥

अथ श्री उत्पात, मृत्यु, काण योग विषे.
 विशाखात्रयमादित्यं । पूर्वाषाढात्रयं शशि ॥
 धनिष्ठादि त्रयं भौमे । बुद्धे स्यात् रेवतित्रयं ॥९४॥
 रोहिण्यादित्रयंजीवे । पुष्यत्रयं च भार्गवे ॥
 त्रयमुत्तराफाल्गुण्यां । शनिवारे विवर्जयेत् ॥९५॥
 विशाखादि चतुष्केषु । भास्करादौक्रमेण च ॥
 उत्पात मृत्युकांणाश्च । मृत्यु योगा प्रकिर्तिता ॥९६॥

भावार्थः—रवीवारे विशाखा नक्षत्र होय तो उत्पात योग
 लक्ष्ये। रवीवारे अनुराधा होय तो मृत्यु योग लक्ष्ये। रवीवारे
 लयेष्टा होय तो काष्य योग लक्ष्ये। ऐरी रीते सोमवार पुर्वा-
 षाढाथी त्रष्टु नक्षत्रमा कभवार उत्पात, मृत्यु, तथा काष्य योग
 आवे, भगणवार धनिष्ठा नक्षत्रथी त्रष्टु नक्षत्रमा कभवार उत्पात,
 मृत्यु तथा काष्य योग आवे, पुष्यवार रेवती नक्षत्रथी त्रष्टु नक्ष-
 त्रमा कभवार उत्पात, मृत्यु, तथा काष्य योग आवे, शुक्रवार
 रोहिणी नक्षत्रथी त्रष्टु नक्षत्रमा कभवार उत्पात, मृत्यु, तथा
 काष्य योग आवे, शुक्रवार पुष्य नक्षत्रथी त्रष्टु नक्षत्रमा कभवार
 उत्पात, मृत्यु, तथा काष्य योग आवे, शनीवार उत्तराशाढ्युष्टी
 नक्षत्रथी त्रष्टु नक्षत्रमा कभवार उत्पात, मृत्यु, तथा काष्य योग
 आवे ऐ योगमा नुव काम करवु नही. ॥ ८४-८६ ॥

अथ श्री वज्रपात योग विषे.

हस्त मुलं मघा रोहे । अनुराधा उत्तरात्रयं ॥
 वज्रपात क्रमात् सप्त । पंचतुर्य द्वि त्रिके त्रियौ ॥९७॥

भावार्थ —हस्त, मुल, मघा, रोहिणी, अनुराधा, त्रष्टु
 उत्तरा, ऐ नक्षत्रमा कभवार आतम, पाचम, सोम, शीत, त्री

ઉત્તરા પંચમિ અ મઘા । કિત્તિય નવમિ અતઙ્ગ અણુરાહા ॥
અષ્ટમિ રોહિણી સહિવા । કાલ મુહિ જિવનાસયરી ॥૨॥

ભાવાર્થ —અનુગધા ને ળીજ હોય, ત્રણ ઉત્તરા (ઉત્તર ક્રાંતિગુણી, ઉત્તરગપાદા, ઉત્તરા ભાદ્રપદ) ને ત્રીજ હોય, મઘા ને પાચમ હોય, હસ્ત અથવા મુળ ને આતમ હોય, રોહિણી ને છઠ્ઠ હોય, ચિત્રા અથવા સ્વાતિ ને તેરશ હોય તો તે યોગ મહા નપ્ત છે, માટે એ યોગમા શુભ કામ કરવું નહિ કરે તો છ મામમા તેનું મૃત્યુ થાય ઉત્તરા અથવા મઘા નક્ષત્ર ને પાચમ હોય, કૃતિકા ને નોમ હોય, અનુરાધા ને ત્રીજ હોય, આઠમ ને રોહિણી હોય તો કાળમુખી યોગ જાણવો શુભ કામમા તે યોગ ત્યજવો ॥૧૦૦-૨॥

અથ શ્રી રવી યોગ ત્રિપે.

ચતુર્થિ પષ્ટિ નવમે । દશમે ચ ત્રયોદશે ॥

વિશે દિને સમાવિશે । રવિ યોગઃ શુભાસ્તથા ॥૩॥

ઇકસમણ્પંચાણસ્સ । મજાંતિ ગયધડ સહસ્સ ॥

તહર વિયોગ પડ્ઠા । ગયણં મિગહાનદિસંતિ ॥૪॥

સર્વ વિરુદ્ધે દિવસે । યદ્યેકો ભવતિ સૂર્ય જોગસ્તુ ॥

હિમવદિન કર કિરણે । સર્વે દોષા પ્રલિયંતે ॥૫॥

ભાવાર્થ —અર્ચના નક્ષત્રથી હીમવના નક્ષત્ર સુધી ગણતા ને દિવસનું નક્ષત્ર ચોતુ, છઠ્ઠ, નવમ, દશમ, તેરમ હોય તો રવિયોગ જાણવો એ યોગમા શુભ કાર્ય કરવું દ્રષ્ટાત જેમ મિહ વનમા એકલો રહે છે પણ તેની સામે હજારો બાળવાન હાથીઓ હોય તોપણ હાથીઓ નાશી જાય છે તેમ એ રવીયોગ ગુલ હોય તો અશુભ યોગ નાશી જાય છે વળી અર્ચ યોગ ખરાબ હોય પણ એક રવીયોગ આવે હોય તો ળીજ યોગની પ્રબળતા ચાલતી નથી જેમ, અર્ચના કીરણથી હીમાચળ પર્વતનું હીમ ગળી જાય છે તેમ અશુભ યોગને ગાળી નાખે છે. ॥ ૩-૫ ॥

અથ શ્રી અઢાવીશ યોગ આવવાનો પ્રકાર.

અશ્વની મૃગશીર્ષ ચ । અશ્લેષા હસ્ત એવ ચ ॥

અનુરાધોત્તરાષાઢા । શતભિષા ચ સ્વેક્રમાત્ ॥૬॥

एतं नक्षत्रतोवर्त्त । मानवारक्ष संख्यया ॥

આનંદાદ્યુપયોગાસ્યુ । સ્વનામ સદૃશં ફલં ॥૭॥

आनंद काल दंडश्च । प्रजापति शुभस्तथा

सौम्यो ध्वाक्षो ध्वजश्चैव । श्री वत्सो वज्रमुद्गरो ॥

छत्रो मित्र मनोज्ञश्च । कंपो लुपक एव च ॥

પ્રવાશો મરણં વ્યાધિ । સિદ્ધ શૂલામૃતો તથા ॥૮॥

मुशलो गज मातंग । क्षय क्षिप्र स्थिरस्तथा ॥

वर्द्धमानं श्रेतिनामास्यु । अष्टाविंशतिते क्रमात् ॥९॥

ભાવાર્થ:—રવિવારે અશ્વની નક્ષત્રથી દીનીઆ નક્ષત્ર સુધી ગણવું. ગણતાં જે સંખ્યા આવે તે યોગ આનંદયોગ વિગેરે જાણવા. સોમવારે મૃગશીર નક્ષત્રથી, મંગળવારે અશ્લેષા નક્ષત્રથી, બુધવારે હસ્તથી, ગુરુવારે અનુરાધાથી, શુક્રવારે ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રથી, શનીવારે સત્ભિષાથી વર્તમાન નક્ષત્ર સુધી ગણવું. જે ક્રમ આવે તે આનંદાદિક યોગ જાણવો. તે યોગોનું ક્રમ તેનાં નામ પ્રમાણે આવે છે. તે અઢાવીશ યોગનાં નામ ક્રમવાર કહે છે. ૧ આનંદ, ૨ કાળદંડ, ૩ પ્રજાપતિ, ૪ શુભ, ૫ સૌમ્ય, ૬ ધ્વાક્ષ, ૭ ધ્વજ, ૮ શ્રી વત્સ, ૯ વજ્ર યોગ, ૧૦ મુદ્ગર, ૧૧ છત્રયોગ, ૧૨ મિત્ર, ૧૩ મનોજ્ઞ, ૧૪ કંપ, ૧૫ લુપક, ૧૬ પ્રવાસ, ૧૭ મરણ, ૧૮ વ્યાધિ, ૧૯ સિદ્ધ, ૨૦ શૂલ, ૨૧ અમૃત, ૨૨ મુશલ, ૨૩ ગજ, ૨૪ માતંગ, ૨૫ ક્ષય, ૨૬ ક્ષિપ્ર, ૨૭

અથ શ્રી કુમાર યોગ વિષે.

નંદાયાં પંચમ્યા શુભો દશમ્યાં । કુજજ્ઞ શશી મૃગુભિ ॥
 દ્વયં તરિતાશ્વિન્યાદિભિ । રુદ્રુભિર્યોગ કુમારાख्या ॥૧૦॥
 બંગાલ મુનિ પ્રોક્તં । કુમાર યોગે દિને સદોષેપિ ॥
 અસ્મિન્ યોગે કાર્યા । દિક્ષા યાત્રા પ્રતિષ્ઠાદૌ ॥૧૧॥

ભાવાર્થ:—નંદા તીથી ૧, ૬, ૧૧, ૫, ૧૦ એ પાંચ તીથીઓમાં મંગળવાર, બુધવાર, સોમવાર, શુક્રવાર તથા અશ્વિની નક્ષત્રથી બળ્લે નક્ષત્ર મુકીને નક્ષત્ર લેવું, એટલે અશ્વિની, રાહિણી, પુનર્વસુ એ પ્રમાણે ગણતાં તે તીથી વાર તથા નક્ષત્ર મળે તે કુમાર યોગ બાણવે. આ કુમાર યોગ ચોમાસામાં આવે તે તે દિવસે વરસાદ થાય એવો સંભવ છે. કુમાર યોગતું ફળ ઉપર પ્રમાણે બંગાલ મુનિએ કહ્યું છે. તે દિક્ષા, યાત્રા, પ્રતિષ્ઠાદિ ધર્મ કાર્યમાં શુભ ફળ આપે છે. ॥ ૧૦-૧૧ ॥

અથ શ્રી કુમારયોગ યંત્ર.

તીથી તથા વાર.	૧	૬	૧૧	૫	૧૦ મં	બુ	સો.	શુ
નક્ષત્ર.	અશ્વિની	રા	પુ.	મ	હ	રિ. મૂ.	શ્ર	પૂર્વાશા

અથ શ્રી રાજયોગ વિષે.

પૂર્ણિમા તૃતિયા મદ્રા । મૃગુ મૌમાર્ક સોમજા ॥
 રાજયોગ શુભાયસ્યુ । મરણ્યાદૌધિકાંતરે ॥૧૨॥

ભાવાર્થ:—પુનમ, ત્રીજ, (ભદ્રા તીથી) એટલે ૨, ૭, ૧૨, શુક્ર, મંગળ, રવિ, બુધ એ વારે ભરાણી નક્ષત્રથી બળ્લે

नक्षत्र मुडीने नक्षत्र भणे तो गजयोग लघुयो. अतुं उदाहृत्य
यत्रधी लघुपु. आ योगमा जेनो जन्म धाय ते भाषुभने गज-
वैलव जेटु सुण भणे. ॥ १२ ॥

अथ श्री राजयोग यंत्र.

॥या	तथा	वार	१५	३	२	७	॥१॥	२	३	४	५	६	७
ननेन	भ	ख	ग	घ	ङ	च	ज	झ	ञ	ट	ठ	ड	ढ

अथ श्री त्रिगंडांत योग विचार.

गंडांतः त्रिविधः त्याज्यो । नक्षत्र तिथी लग्नतः ॥
नव पंच चतुर्थ्याते । द्दिकार्द्ध घटिकामता ॥१३॥
गंडांत त्रितयश्चांते । अमावास्या भौमवासरे ॥
योजातः स्त्री विनाशायः । सभवेविष पुरुष ॥१४॥
शन्यश्लेषाद्विनियाभिः । सप्तमि भौम वारुणी ॥
कृतिका द्वादशि सूर्ये । अपत्य विष संज्ञकः ॥१५॥

इलात्मज सूर्य सुतो दिनाधिपा ।

भद्रा तिथी वारुणमग्नि सर्पभं ॥

यस्यां प्रसुति भवतिह काले ।

विपांग नाशा परिवर्जनिता ॥१६॥

गंडांतेषु ये जाता । नरनारी तुरंगमा ॥

स्वगृहे नैव तिष्ठति । यदि तिष्ठति दुखदा ॥१७॥

यतो न जिवति नरो । मातुरपत्योः भवेत्सकुलहंता ॥

यदि जिवति गंडांते । बहु गज तुरंगो भवेद्भुपः ॥१८॥

રેવઙ્ગ અસળીમળ્ભે । અસલેસા મહામળ્ભયારમિ ॥

જિઠા મૂલં મળ્ભે । દો દો ઘડીયાય ગંડાંતે ॥૧૯॥

પિતૃ માતૃ ક્ષયં કારિ । યુષ્મં ગંડો ભવેત્ સુત ॥

અશ્લેષા ગંડજો બાલં । જેષ્ઠ ભ્રાતૃ વિઘાતકઃ ॥૨૦॥

જેષ્ઠાયાં સંભવે ગંડે । બાલસ્યાત્ પિતૃ ઘાતકઃ ॥

તિસ્રે વિધ ગંડાંતે । બાલકો દ્રવ્ય ઘાતકઃ ॥૨૧॥

ભાવાર્થ:—ગંડાંત યોગ ત્રણ પ્રકારનો થાય છે. તેનાં નામ નક્ષત્ર ગંડાંત, તિથી ગંડાંત, અને લક્ષ ગંડાંત. હવે પહેલો નક્ષત્ર ગંડાંત કહે છે. અશ્વિની નક્ષત્રથી નવમું નક્ષત્ર અશ્લેષા આવે, તેથી નવમું જ્યેષ્ઠા, તેથી નવમું રેવતી નક્ષત્ર આવે. એ નક્ષત્રની અંતની બે ઘડી નક્ષત્ર ગંડાંત થાય છે. હવે બીજો તિથી ગંડાંત કહે છે. પડવેથી પાંચ પાંચ તિથી ગણતાં ૫, ૧૦, ૧૫ આવે તેની અંતની એક એક ઘડી તેને તિથી ગંડાંત કહે છે. હવે ત્રીજો લક્ષ ગંડાંત કહે છે. તેમાં મેષથી ચાર ચાર રાશી ગણતાં ૩૬, વૃશ્ચિક ને મીન એ ત્રણ લગ્નની અંતની અડધી ઘડી લગ્ન ગંડાંત યોગ કહે છે. એ ત્રણ ગંડાંત છે. વળી અમાસ ને મંગળવાર તેને ચોથો ગંડાંત પણ કહે છે. હવે તેનું ક્ષણ કહે છે.

ગંડાંતમાં જેનો જન્મ હોય તે પુરુષની પરણેલી સ્ત્રી મરણ પામે. વળી તે વિષ પુરુષ કહેવાય છે. શનિવારે અશ્લેષા નક્ષત્ર ને બીજ હોય, સાતમ ને મંગળવારે સત્લીપા નક્ષત્ર હોય, બારશ ને રવિવારે કૃતિકા નક્ષત્ર હોય; ઉપર પ્રમાણે જોગ ને આવ્યો હોય અને તેમાં જન્મ થયો હોય તો તે પણ વિષ પુરુષ કહેવાય છે. વળી મંગળવાર, શનીવાર, રવિવાર અને ભદ્રા તિથી ૨, ૭, ૧૨ હોય તેમજ સત્લીપા, અશ્લેષા, કૃતિકા એ જોગમાં જન્મ થયો હોય તો તે પણ વિષ પુરુષ તથા વિષ કન્યા કહેવાય. ગંડાંત યોગમાં જેનો જન્મ થયો હોય તે પુરુષ અથવા સ્ત્રી તથા

ઘોડા વિગેરે પોતાને ઘેર અગ્નિ હોય તો રહેવા પામે નહિ, અને રહે તો હુન્નદાર્થ થાય ગડાતમા જન્મે તો જીવે નહી જીવે તો માતા પિતાને કષ્ટ આપનાર અથવા કુળનો ક્ષય કરનાર થાય. પણ વિશેષમા તે માણસ આગળ જતા ઘણા હાથી, ઘોડા, વેળવ, ગજ મન્માન સુખ ભોગવે વિશેષ વળી ગંડાતયોગ વિષે કહે છે.

દેવતી નક્ષત્રની છેડી એક ઘડી અને અશ્વિનીની પહેલી એક ઘડી તે પણ ગડાત યોગ કહેવાય છે અશ્વેષાની છેડી એક ઘડી તથા મઘાની પહેલી એક ઘડી તે પણ ગડાત કહેવાય છે. જ્યેષ્ઠાની છેડી એક ઘડી, મુળની પહેલી એક ઘડી એમ બન્ને ઘડી ગડાત યોગ થાય તેમા દેવતી ગડાતમા બાળકનો જન્મ થાય તો માતા પિતાનો નાશ કરે, અશ્વેષા ગડાતમા જન્મે તો મોટા બાળકનો નાશ થાય, જ્યેષ્ઠા ગડાતમા જન્મે તો પિતાનો નાશ કરે, અને ત્રણે ગડાતમા જન્મે તો ધનનો નાશ કરે ॥૧૬-૨૧॥

ગંડાત યોગનું યંત્ર   વાર નક્ષત્ર ગંડાંતયોગનું યંત્ર.

નક્ષત્ર ગડાત	અશ્વેષા	જ્યેષ્ઠા	દેવતી	૨ ઘડી	નક્ષત્ર	અશ્વિની	ધૃનિષા
તિથી ગડાત	૫	૧૦	૧૫	૧ ઘડી	તિથી	૭	૧૨
લગ્ન ગડાત	કર્ક	મૃગશિર	મિન	૦૧ ઘ	વાર	શ મ	ગ્વિ

અથ શ્રી નક્ષત્ર પંચક વિષે.

ધનિષ્ઠા પંચકે વર્જ્યા । તૃણ કાષ્ઠાદિ સંગ્રહ ॥

શય્યા દક્ષણ દિગ્ યાત્રા । મૃત્યુકાર્ય ગૃહોદ્યમા ॥૨૨॥

વાસવોત્તર દલાદિ પંચકે ।

યામ્ય દિગ્ગમને ગૈહ ગોપનં ॥

પ્રેતકાર્ય તૂળ કાષ્ટ સંગ્રહઃ ।

શયકા વિતનાદિ વર્જયેત્

॥૨૩॥

ધનિષ્ઠા ધન નાશાય । શતભિષા પ્રાણઘાતક ॥

પૂર્વાભિઃ રાજદંડંતુ । ઉત્તરા મરણં ધ્રૂવં

॥૨૪॥

અગ્નિ દગ્ધ ચરે વંત્યૌ । इत्येते पंच वर्जिता ॥

सर्वे कार्येषु हीनेषु । पंचकं परिवर्जयेत्

॥૨૫॥

ભાવાર્થઃ—ધનિષ્ઠા આદિ લઈને દેવતી નક્ષત્ર સુધી પાંચ નક્ષત્રમાં પાંચક કહેવાય છે. પાંચકમાં તૂળ, કાષ્ટનો સંગ્રહ ન કરવો; શય્યા, પદ્મંગ આદિ ન કરવા તથા દક્ષિણ દીશામાં ગમન કરવું નહીં. ઘર બાંધાવેલું હોય તેને ઢાંકવું નહીં, પ્રેતક્રિયા કરવી નહીં, તથા નવું ઘર બાંધવાનું મુહુર્ત એટલે આરંભ કરવો નહીં.

ધનિષ્ઠાના બે પાયા ભય ત્યારે પાંચક બેસે. તે દેવતીના અંત સુધી પાંચક રહે છે. એ પાંચકમાં ઉપરનાં કામ કરવાં નહીં, અને તે કામ કરે તો તેનું ફળ શું થાય તે કહે છે. ધનિષ્ઠામાં કરે તો ધનનો નાશ થાય, શતભીષામાં કરે તો મૃત્યુ કરે, પૂર્વાભાદ્રપદમાં કરે તો રાજ તરફથી ઉપાધી થાય, ઉત્તરાભાદ્રપદમાં કામ કરે તો નિશ્ચે મરણ થાય, ને દેવતીમાં કરે તો અગ્નિનો ભય થાય માટે નક્ષત્ર પાંચકનો ત્યાગ કરવો. ॥ ૨૨-૨૫ ॥

અથ શ્રી ચંદ્રમાની બાર પ્રકારની

અવસ્થા વિષે.

प्रवासो नष्ट मरणं । जया हास्य रितिवस्था ॥

क्रीडा निद्राथ मुक्ताश्च । जरा कंपोथ सुस्थिता ॥૨૬॥

राशि भागो द्वादशां सौ । विभागा द्वादशाप्यसु ॥

मुक्तेवस्था शशीतासां । स्वनाम सदृशं फलं ॥૨૭॥

ભાવાર્થ — ૧ પ્રવાસ અવસ્થા, ૨ નણાવસ્થા, ૩. મરણાવસ્થા, ૪. જ્યાવસ્થા, ૫ હામ્યાવસ્થા, ૬. રતી અવસ્થા, ૭. કીડાવસ્થા, ૮ નિદ્રાવસ્થા, ૯ ભુક્તાવસ્થા, ૧૦ જગવસ્થા, ૧૧ રૂપાવસ્થા, ૧૨ સુસ્થિતાવસ્થા

ઝિપરની ણાગ અવસ્થા જાણવાની રીત—

ચંદ્રમા એક ગળીને એકઠો પાત્રીય ઘડી લોગવે છે. તેને ણાદે ભાગ દેતા મવા અગીયાર ઘડી આવે તે ચંદ્રમાની એક અવસ્થા જાણવી એમ દરેક જુદી જુદી અવસ્થા જાણવી એ અવસ્થાઓ પોતપોતાના નામ પ્રમાણે ફળ આપે છે તે નીચે લખેલા ચત્રથી વિશેષ મમજાગે. ॥ ૨૬-૨૭ ॥

અથ શ્રી ચંદ્ર અવસ્થા ચત્ર.

સુસ્થિતાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૧૦) રૂપાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૧૧)	પ્રવાસાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૧)	નણાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૨) મરણાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૩)
જગવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૧૦)	ચંદ્ર અવસ્થા ચત્ર	જ્યાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૮)
ભુક્તાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૧) નિદ્રાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૮)	કીડાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૬)	હામ્યાવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૫) રતી અવસ્થા ૧૧ ઘડી ૧૫ પગ (૬)

अथ श्री चंद्रमाना घरनी दीशाओ विषे.

मेघे च सिंहे धन पूर्व भागे ॥

वृषे च कन्या मकरे च याम्यां ॥

मिथुने च तुले कुंभ पश्चिमायां ।

कर्के च मीने अलि उत्तरायां ॥२८॥

भाषार्थः—मेघ, सींहे तथा धन राशीने चंद्रमा होय त्यारे पुर्व दीशाभां चंद्रमानुं घर जाणवुं; वरुण, कन्या तथा मकर राशीने चंद्रमा होय त्यारे दक्षिण दीशाभां चंद्रमानुं घर जाणवुं; मीथुन, तुला, तथा कुंभ राशीने चंद्रमा होय त्यारे पश्चिम दीशाभां चंद्रमानुं घर जाणवुं; ने कर्क, मीन तथा वृश्चिक राशीने चंद्रमा होय त्यारे उत्तर दीशाभां चंद्रमानुं घर जाणवुं.

अथ श्री चंद्रमाना फल विषे.

सन्मुखो अर्थ लाभाय । पृष्ठतोपि धनं हरेत् ॥

दक्षिणे सुख सोभाग्यं । वामे चंद्रे धन क्षयं ॥२९॥

भाषार्थः—सन्मुख चंद्रमानुं घर होय तो धननो लाभ करे, पाछा चंद्रमानुं घर होय तो धननी हानी करे तथा मृत्यु करे, डाया होय लणी चंद्रमानुं घर होय तो धननो क्षय करे अने नमणा होय लणी चंद्रमानुं घर होय तो सुख संपत्ति आपे. २९

अथ श्री त्रीपूष्कर तथा यमल योग विषे.

रविमंद भौमवारे । भद्रा तिथीषु त्रिपादके धिश्रे ॥

योगः त्रिपुष्कराख्यो । द्विपादको यमल नामानि ॥३०॥

ભાનાર્થ—(ભગ્ન તીથી) બીજ, આતમ, બાગ્ન, રવી, શની, મંગળવાર ક્રમવાર હોય તથા કૃત્તિકા, પુનર્વસુ, ચિત્તરાપાદા, પુર્વા ભાદ્રપદ એ ત્રણે એકી દીવમે હોય તો તે ત્રીપુષ્કર યોગ કહેવાય છે

બીજ, રવીવાર ને મવા નક્ષત્ર હોય, આતમ, શનીવાર ને ચિત્રા નક્ષત્ર હોય, બારશ, મંગળવાર ને ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર હોય તો યમલયોગ લાભુવો ॥ ૩૦ ॥

શ્રી પુષ્કર યોગ યંત્ર

ગ્રી	મો	મ	નાર
૨	૭	૧૨	તીથી
કૃ	પુ	ઉત્તમ	પૂર્વા ભા

શ્રી યમલ યોગ યંત્ર

રવી	શની	મંગળ	વાર
૨	૭	૧૨	તીથી
મંગા	ચિત્રા	ધનિષ્ઠા	નક્ષત્ર

અથ શ્રી ત્રીપુષ્કર, યમલ યોગ તથા
પંચક ફલ વિષે.

પંચકે પંચ ગુણિતં । ત્રિગુણં ચ ત્રિપુષ્કરે ॥

યમલે દ્વિગુણં સર્વં । હાનિ વૃન્ધાદિકં મતં ॥૩૧॥

ભાનાર્થ—પચકમા બાળક જન્મે તો પાચ બાળક સુધી તેવુજ થાય, અને પચકમા મરણ થાય તો પાચ મરણ થાય ત્રીપુષ્કરમા પુત્ર થાય તો ક્રમવાર ત્રણ પુત્ર થાય, અને કન્યા જન્મે તો ક્રમવાર ત્રણ જન્મે, અને મરણ પછી ત્રણ થાય આબૂપણ ત્રિગેરે કરાવે તોપણ ત્રણ થાય એમજ યમલ યોગમા પણ ઉપર કહ્યા પ્રમાણે બને બને કામની હાની તથા વૃદ્ધી સમજવી ॥૩૧॥

અથ શ્રી કર્ણ વિષે.

કૃશ્ન ચતુર્દશ્યર્ધા । ધ્રુવાણિ શકુનાનિશ્વતુપદંનાગં ॥
કિંસ્તુગ્નમપિ પ્રતિપ । તિથ્યર્ધાદથ બવાદિનિ ॥૩૨॥

ભાવાર્થ:—કૃષ્ણપક્ષની ચૌદશના ઉત્તર દળમાં શકુની કર્ણ આવે, અમાવાસ્યાના પહેલા દળમાં ચતુષ્પદ કર્ણ આવે, બીજા દળમાં નાગ આવે, અને શુકલપક્ષની એકમને દીવસે પહેલા દળમાં ક્રીસ્તુગ્ન આવે તો એ કર્ણ સ્થિર જાણવા. એકમના પાછલા દળમાં બવાદિ કેમવાર આવે. ॥૩૨॥

અથ શ્રી કર્ણ ગણવાની રીતી.

અતિતિ તિથયોર્દિગુણી । શૂક્લ પ્રતિપદાદિતઃ ॥
एकोना सप्त हुता । शेषं करणं बवादिकं ॥૩૩॥

ભાવાર્થ:—ગયેલી તીથીને બમણી કરવી, શુકલપક્ષ પ્રતીપદાને આઠી લઇને તેમાંથી એક આછો કરવો, સાતનો ભાગ દેવો, અને શેષ રહે તે બવાદી કર્ણ જાણવા. ॥ ૩૩. ॥

અથ શ્રી કર્ણનાં નામ.

बव बालव कौलव तेतलाख्य ।

गीर वणिज वीष्टि संज्ञानि ॥

सप्तःकरणानि पुनः पुन ।

रिहतिथ्यर्द्ध प्रमाणानि

॥૩૪॥

ભાવાર્થ:—૧. બવ, ૨. બાલવ, ૩. કૌલવ, ૪. તેતલ, ૫. ગીર, ૬. વણીજ, ૭. વીષ્ટી; એ સાત કર્ણ ચર છે. તે એક એક દીવસમાં બધે કર્ણ આવે છે. ॥૩૪॥

અથ શ્રી ઉપર કહેલાં કર્ણમાં શું શું કામ
કરવું તથા ન કરવું તે વિષે.

પૌષ્ટિક સ્થિર શુભાનિ વવાચ્યો ।

વાલવેધી જહિતાન્યપિ કર્મા ॥

કૌલવે પ્રમદા મિત્ર વિધાનાં ।

તેતલે શુભ ગજાશ્રય કર્મા ॥૩૫॥

ગરેચ વિજાશ્રય કર્પણાનિ ।

વાણિય વિસ્થેર્ય વણિ ક્રિયાશ્ર ॥

ન સિદ્ધિ માંતિ કૃતશ્ર વિઘ્ન ।

વિપારા વિઘાતાદિપુ સિદ્ધિ કર્મ ॥૩૬॥

મંત્રોપધા નિશકુલાનિ સંપૌષ્ટિકાનિ ।

ગો વિપ્ર રાજ્ય પિતૃ કર્મ ચતુષ્પદેષુ ॥

સૌભાગ્ય દારુણઙ્ગતિ ધ્રુવ કર્મ નાગે ।

કિસ્તુઘ્ન નામ્નિ શુભ પૌષ્ટિક મંગલાનિ ॥૩૭॥

ભાવાર્થ:—પૌષ્ટિક કર્મ, સ્થિર કર્મ એટલે ગૃહારામ, વાવ, કુવા, તળાવ, ધર્મશાળા, આદિ આશ્રમ તથા સ્થિર શુભ કર્મો ખવ કર્ણમા કરવા, બાલવ કર્ણમા પ્રાણજીને પ્રીતિથી દાન પુન્યાદિ શુભ કામ કરવા, કૌલવ કર્ણમા સ્ત્રીની મીત્રાઈ કરવી, તથા મિત્ર સાથે પ્રીતિ કરવી, તેતલ કર્ણમા ગુલ કર્મ કરવાં તથા કોઈની નોકરી આકરી કરવી, ગીર કર્ણમા બીજ રોપવા તથા ખેતી કરવી, વણીજ કર્ણમા વેપારાદિ કામ કરવા, વિષ્ટી એટલે ભદ્રામા કોઈ પણ કામ કરેલું મીઠું ન થાય પણ દુષ્ટ કામ કરવામા પુષ્ટી-

કર્તા છે; શકૂની-કર્ણમાં મંત્ર ઔષધી સીદ્ધ થાય છે તથા પૌષ્ટિક એટલે શાન્તિ થાય છે, ને ગાય બ્રાહ્મણાદિકનું દયાનું કામ તથા રાજકારભારાદિક તથા પીત્ર કાર્ય કરવામાં શ્રેષ્ઠ ગણાય છે; નાગ-કર્ણમાં સૌભાગ્યાદિક કામ તથા દારૂણ કામ શ્રેષ્ઠ ગણાય છે; અને ક્રીસ્તુ કર્ણમાં શુભ, મંગળીક, ગૃહ શાન્તિ આદિ કાર્ય શ્રેષ્ઠ ગણાય છે. વિશેષ કર્ણ જોવાની રીત નીચેના યંત્રથી સમજવી. શ્રી શુક્લપક્ષનાં કર્ણનો યંત્ર. શ્રી કૃષ્ણપક્ષનાં કર્ણનો યંત્ર.

તીથી.	દીવસનાં.	રાત્રીનાં.	તીથી.	દીવસનાં.	રાત્રીનાં.
૧	ક્રીસ્તુ	બવ	૧	બાલવ	કોલવ
૨	બાલવ	કોલવ	૨	તેતલ	ગર
૩	તેતલ	ગર	૩	વણીજ	વીધી
૪	વણીજ	વીધી	૪	બવ	બાલવ
૫	બવ	બાલવ	૫	કોલવ	તેતલ
૬	કોલવ	તેતલ	૬	ગર	વણીજ
૭	ગર	વણીજ	૭	વીધી	બવ
૮	વીધી	બવ	૮	બાલ	કોલવ
૯	બાલવ	કોલવ	૯	તેતલ	ગર
૧૦	તેતલ	ગર	૧૦	વણીજ	વીધી
૧૧	વણીજ	વીધી	૧૧	બવ	બાલવ
૧૨	બવ	બાલવ	૧૨	કોલવ	તેતલ
૧૩	કોલવ	તેતલ	૧૩	ગર	વણીજ
૧૪	ગર	વણીજ	૧૪	વીધી	શકૂની
૧૫	વીધી	બવ	૧૫	ચતુષ્પદ	નાગ.

અથ શ્રી શકુની ચતુષ્પદ નાગ અને ક્રીસ્તુનાં
ચાર કર્ણનાં સ્વામિ વિષે.

શકુની પ્રમુખ ચતુર્ણામિશ ।

કલિ વૃષભ સર્પ પવના યુદ્ધઃ ॥

સત્તાનામિદ્રાન્જ મિત્રા । યમમુશ્રિયઃ સયમા ॥૩૮॥

વિષ્ટી વિના વવાદ્યેષુ । કરણેષુ દશસ્વપિ ॥

ચતુર્વંગાશ્રિતા સર્વા । કરણીયા શુભા ક્રિયા ॥૩૯॥

ભાવાર્થ — શકુની, ચતુષ્પદ, નાગ, ક્રીસ્તુ અને ચાર કર્ણના સ્વામી કહે છે:—૧. કક્ષી, ૨. વૃષભ, ૩. સર્પ, ૪. પવન.

બવાદિક સાત કર્ણના સ્વામી કહે છે:—૧. ઇન્દ્ર, ૨. બ્રહ્મા, ૩. મીત્ર, ૪. આર્ધ, ૫. પૃથ્વી, ૬. શ્રી, ૭. યમ વીષ્ટી કરણ વિના દશ કરણ ધર્મ, અર્થ, કામ, મોક્ષ એ ચાર વસ્તુને આપવા-વાળા છે ॥ ૩૮-૩૯. ॥

અથ શ્રી સંક્રાંતિ પ્રકાર:

સુપ્તસ્ય સંક્રમે નાગે । તેતલે ચ ચતુષ્પદે ॥

નિવિષ્ટસ્યંગરે વિષ્ટે । વણિજે વાલ્લવે વવે ॥૪૦॥

ઝર્દસ્થિતસ્ય કિસ્તુમે । શકુને કૌલવે રમે ॥

અનિષ્ટ મધ્યેષ્ટ ફલો । વૃષ્ટિ ધાન્યાર્થ વિગ્રહે ॥૪૧॥

ઉર્ધ્વ સુમિત્રકારી । મધ્યમ ફલકારકૌનિવિષ્ટસ્તુ ॥

શયન કરોતુ વૃષ્ટિ । દુર્ભિક્ષં તસ્કર મયં ચ ॥૪૨॥

ભાવાર્થ — નાગ કર્ણ, ચતુષ્પદ તથા તેતલ એ ત્રણ કર્ણમા સક્રાંતી બેસે તો સુતી કહીએ, ગર, વીષ્ટી, વણીજ, વાલવ, બવ એ પાંચ કર્ણમા સક્રાંતી બેસે તો બેડી કહીએ, ક્રીસ્તુ, શકુની, કૌલવ એ ત્રણ કર્ણમા સક્રાંતી બેસે તો જાલી કહીએ. હવે તેનું ફળ કહે છે —

સુતી સંક્રાંતી માઠા ફળને આપનારી છે, બેડી મધ્યમ છે, અને જાલી શ્રેષ્ઠ છે તે પ્રમાણે ફળ સમજવું તેમા ઉભી સક્રાંતી હોય તો સુકાળ સમજવો, બેડી સક્રાંતી મધ્યમ ફળ આપે, સુતી વરસાદ ધણે પણ મોઘવારી તથા ચોરનો ભય ઉત્પન્ન કરે. ૪૦-૪૨.

અથ શ્રી સંક્રાંતી, વાહનાદિ, વશ્યાદિ વિચાર યંત્ર.

નં. કરણુ	સ્વામી	સંસા	વાહન	વસ્ત્ર	શસ્ત્ર	લોભન	લેપન	ભતી	પુષ્પ	વય	અવસ્થા
૧ ભવ	કલી	એડી	સીંહ	શ્વેત	ભુશુંડી	અન્ન	કસ્તૂરી	દેવતા	નાગકેસર	શિશુ	પંથા
૨ આલવ	વૃષભ	એડી	વ્યાધ્ર	પીત	ગદા	પાયશ	કંકુ	ભૂત	ભતી	કુમાર	લોગ
૩ કોલવ	સર્પ	ઊભી	વરાહ	નીલ	ખડગ	ભીક્ષા	ચંદન	સર્પ	અક્રિદાઅશોક	ગતાલોક	રતી
૪ તૈતલ	વાયુ	સુતી	ગદહા	ગુલાબી	લાકડી	પકવાન	માટી	પક્ષી	કુતકી	ચંવા	હાસ્ય
૫ ગર	ઇંદ્ર	એડી	હાથી	લાલ	ધનુષ	દુધ	ગોરૂચંદન	પશુ	બીલવ	મૌઠ	ફરમુખી
૬ વણીજ	બ્રહ્મા	એડી	મહીષ	ફક્ષ	બાણ	દહીં	હળદર	મરઘ	આક	પ્રગલ્ભા	ભવરા
૭ વીંટી	મીત્ર	એડી	ઘોડા	શામ	સિંદૂર	ખીચડી	જવખાર	ગ્રાહ્યાણ	ફર્વા	વૃક્ષ	ભિક્ષતા
૮ શકુની	આર્ય	ઊભી	ફુત્તા	ચીત્ર	ફંત	ગોળ	ખીરાલમદ	ક્ષત્રી	કમળ	વંધ્યા	કંપા
૯ ક્રીસ્તી	પૃથ્વી	ઊભી	મેઢા	કંબળ	પાસ	મધવત્ત	સુર્મો	વૈશ્ય	વેલા	વંધ્યા	ધ્યાન
૧૦ નાગ	શ્રી	સુતી	બળદ	નંગા	અંકુશ	ઘી	અગર	શુદ્ર	ગુલાબ	સુતાર્થીની	કર્કશ
૧૧ અતુષ્પદ	યમ	સુતી	મરઘ	વાહળી	બાણ	સાકર	કપૂર	શંકર	આફ	પરીવાળકા	વૃક્ષા

અથ શ્રી સંક્રાંતિનાં મુહૂર્ત જાણવાનો પ્રકાર.

અશ્લેષા સ્વાતિ જ્યેષ્ઠાદ્રા । શત તારા ચમાધુયં ॥
 પંચદશ મુહૂર્તાનિ । પદ્ધિશ્રં નામ કિર્તિયેત્ ॥૪૩॥
 ઉત્તરાત્રિણિ રોહિણ્યો । વિશાખા ચ પુનર્વસુ ॥
 ચત્વારિ સહસ્રા પંચ । મુહૂર્તા મુનિ કિર્તિતા ॥૪૪॥
 અશ્લેષાદ્રા ભરણ્યાં ચ । સ્વાતિ યેષ્ઠા ચ વારુણિ ॥
 એતેપંચદશી મુહૂર્તા । શેષાત્રિશન્ મુહૂર્તિકા ॥૪૫॥

પૂર્વાત્રયં હસ્ત મઘા ધનિષ્ઠા ।

મુલાનુરાધા મૃગ કૃત્તિકા ચ ॥

ચિત્રાશ્વિની રેવતિ કર્ણ પુષ્યં ।

ત્રિશન્ મુહૂર્તા પ્રવદંતિતજ્ઞા

॥૪૬॥

ભાવાર્થ — અશ્લેષા, સ્વાતી, જ્યેષ્ઠા, આર્દ્રા, શતભીષા,
 એ નક્ષત્રોમા મકાતી બેએ તો ૧૫ મુહુર્તી જાણવી ત્રણ
 ઉત્તરા, રોહિણી, વિશાખા, પુનર્વસુમા મકાતી બેએ તો ૪૫
 મુહુર્તી જાણવી હવે બીજા પ્રકારથી કહે છે અશ્લેષા, આર્દ્રા,
 ભરણી, સ્વાતી, જ્યેષ્ઠા, શતભીષા, એ નક્ષત્રોમા ૧૫ મુહુર્તી
 મકાતી જાણવી બીજા ગેલા નક્ષત્રોમા ૩૦ મુહુર્તી જાણવી તે
 ત્રીસ મુહુર્તીના નામે ત્રણ કહે છે ત્રણ પુર્વા, હસ્ત, મઘા, ધનિષ્ઠા,
 મુલ, અનુરાધા, મૃગશીર, કૃત્તિકા, ચિત્રા, અશ્વિની, રેવતી, શ્રવણ,
 પુષ્ય, એ ૫૬ નક્ષત્રોમા મકાતી બેએ તો ત્રીસ મુહુર્તી જાણવી
 વિશેષ યત્રમા જોવાથી જણાયે ॥ ૪૩-૪૬ ॥

અથ શ્રી સંક્રાંતી મુહૂર્ત યંત્ર.

અશ્વેષા.	સ્વાંતિ.	જ્યેષ્ઠા.	આદ્રા.	શત.	ભરણી	૧૫	મુહૂર્ત.
ઉ. ફા.	ઉ. ફા.	ઉ. ભા.	રોહિ.	વિશા.	પુન.	૪૫	મુહૂર્તિ
પૂ. ફા.	પુ. પા.	પૂ. ભા.	હસ્ત	મઘા	ધનિ	મૂલ	એ નક્ષત્ર ૩૦
અનુ.	મૃગ.	કૃતિકા	ચિત્રા	અશ્વ	રેવ.	શ્રવ પૂષ્ય.	૩૦ મુહુ.

અથ શ્રી સંક્રાંતિ ફલ વિચાર.

શીયાલે સુતિ મલી । બેઠી વર્ષાકાલ ॥

ઉન્હાલે ઉમી મલી । જોશી સ્વહી નિહાલ ॥૪૭॥

ભાવાર્થ:—શીયાળાની ઋતુમાં એટલે કાર્તિક, માર્ગશીર્ષ, પોષ, માઘ, એ ચાર માસમાં સુતે કળે સંક્રાંતી બેસે તો અન્નાદિક સોંધા ભાવે વેચાય તથા ચોમાસાની ઋતુમાં એટલે અષાઢ, શ્રાવણ, ભાદ્રપદ, આસો એ ચાર માસમાં બેઠે કળે સંક્રાંતી હોય તો વરસાદ સારો થાય; અને ઊનાળામાં એટલે ફાગણ, ચૈત્ર, વૈશાખ, જેઠ એ ચાર માસમાં ઊભે કળે સંક્રાંતી બેસે તો શુભ ફળ આપે, લોકમાં સુખાકારી સારી રહે. ઊપરની સંક્રાંતી જે માસમાં અનુકુળ બેસે તેજ માસ સારો સમજવો. ॥ ૪૭ ॥

અથ શ્રી સંક્રાંતિ વાર ફલ વિચાર.

વિજિતિજિ પંચમઙ્ગવી સંચારો હોય ॥

ષપરહથી જગમમઙ્ગમીષધાલે કોઈ ॥૪૮॥

બીજિતિઙ્ગસઙ્ગ પંચમઙ્ગસસી મુહગો થાય ॥

દેવ સંયોગે છઠ્ઠ પડે । તો પુહવી પલંગજાઈ ॥૪૯॥

જિળવારે રવી સંક્રમે । તીળ અમાવાસ્યા હોય ॥

પપરહથી જગમડં । નંદયવિર લોકોય ॥૫૦॥

ભાવાર્થ:—આલતી સકાતી પાછલા માસની જે સકાતી બેમતી વેળા જે વાર હોય તેથી ગણતા જેટલામે વારે બેસે તેનું શુભાશુભ ક્રમ કહે છે. બિદાહરણ —જેમકે, આલતી સકાતી બુધવારી બેઠી, અને તેના પહેલા માસની ચકાતી રવીવારે બેઠી હતી તો તે ગણતા ચોથો વાર બુધ થયો, માટે ચોથે વારે બેઠી તેમ મમજીવુ એ પ્રમાણે દરેક સમજવી આવતી સકાતી પાચમે વારે એટલે શુક્રવારે બેમે તો જગતમા દુ'કાળનો ત્રાસ થાય, અને મનુષ્યોને લીલા ભાગતા પણ મળે નહીં બીજે ત્રીજે વારે સકાતી બેમે તો તે મામમા રસાદિક મોઘુ થાય પાચમે વારે બેમે તો ધાન્ય મોઘુ થાય દૈવયોગે બે છઠ્ઠે વારે સકાતી બેમે તો માકુ કળ આપે, પૃથ્વી ઉપર ભય થાય, અને મનુષ્યો દેશાવગ આદ્યા બચ

વળી જે વારે સકાતી બેમે તે વારની અમાવાસ્યા હોય તો તે મામમા યુદ્ધનો પ્રમગ થાય, દુષ્કાળાદિક ભય થાય, અને મનુષ્યોમા મરકીનો ઉપદ્રવ થાય ॥ ૪૮-૫૦ ॥

અથ શ્રી સંવત્સરના વશાનો વિચાર.

સુંદર શશિ હર વિશ પશ્રોવે ।

દશય નિકંદન દિળયરજોવડ ॥

મગલ આઠ કરડં બુધવારહ ।

ગુરા શુક્રાં એવડ અઢારહ ॥

જો શનિ રાહુ કર્કે વયગે ।

નિશ્ચઈ કાલ હડોહડેવયગે

॥૫૧॥

ભાવાર્થ:—કર્ક સંક્રાંતી સોમવારી બેસે તો વીશ વશાનું વર્ષ જાણવું; એટલે તે સારું જાણવું. કર્ક સંક્રાંતી રવીવારી બેસે તો દશ વશાનું વર્ષ જાણવું; એટલે તે મધ્યમ છે. મંગળવારે બેસે તો આઠ વશાનું વર્ષ જાણવું. તે મધ્યમ છે. બુધવારે બેસે તો બાર વશાનું જાણવું. તે સાધારણ છે. ગુરુવારે તથા શુક્રવારે બેસે તો અઠાર વશાનું વર્ષ જાણવું. તે સારું છે. શનીવારે બેસે તો હળાહળ કાળ સમજવો. ॥ ૫૧. ॥

અથ શ્રી પરદેશ ગમન પ્રસ્થાન પ્રમાણ.

પ્રસ્થાન મુદ્ધ મુદિતં દશકાર્દ્ધનુના ।

મર્ધાગ્દ્રનુ શતક પંચકતશ્રુમાય ॥

તત્રેવ મંડલિક ભૂપતિ શેષ લોકે ।

સ્થેયેતુ સપ્ત દશ પંચ દિપા ક્રમેણ ॥૫૨॥

પ્રસ્થાન મારુદ્ધનુષાં શતાનિ ॥

પંચાત્રકે વિધનુષા શતાર્દ્ધ ॥

સ્વસ્થાનં ગસ્યા દશમિદ્ધનુર્મિ ॥

ગતઃ સ્વલુ પ્રસ્થીત એવ મન્યે ॥૫૩॥

બુધેન્દુશ્રુક જિવાનાં । દિન પ્રસ્થાનમુત્તમં ॥

પુર્ણિમાયા અમાવાસ્યાં । ચતુર્દશ્યાં ચ નૈષ્યતિ ॥૫૪॥

પુર્ણિમાયાં ન ગતવ્યં । વ્યાસસ્ય વચનં યથા ॥

શુક્લા વા યદિ વા ક્રશ્ના । વર્જરિયા ચતુર્દશિ ॥૫૫॥

ભાવાર્થ:—પોતાના ઘરથી પ્રસ્થાનું દશ ધનુષ્ય એટલે આલીસ હાથ દુર મુકવું. તે ઉપરાંત પાંચસો ધનુષ્યની અંદર મુકવું; તો કાર્ય સીદ્ધી થાય. હવે તેના દીવસ કહે છે.

મંડલીક રાજને દીવમ દમ મુધી પ્રસ્થાન રહી શકે સામાન્ય રાજને માત દીવસ મુધી રહી શકે બીજા સર્વે લોકોને પાત્ર દીવમ મુધી રહી શકે ઉપગ્ના દીવમોની અદ્દ અવશ્ય તેને ગમન કરવુ જોઇયે વળી કેટલાક આચાર્યો એમ પણ કહે છે કે પાચસે ધનુષ્ય વેગળુ મુકવુ જોઇયે તે ઉત્તમ છે, એ ધનુષ્ય મધ્યમ છે, અને પચાસ ધનુષ્ય સાધાગ્લુ છે.

પ્રસ્થાન ગમન કરવામા બુધ, એમ, શુક્ર, શુર એ વાર સારા છે ગમનમા પુનમ, અમાવાસ્યા, બન્ને પક્ષની યાદશ એ તીથીએ અવશ્ય વર્જવી ॥ ૫૨-૫૫ ॥

અથ શ્રી પરદેશ ગમન પ્રસ્થાન યંત્ર.

૧૦ ધનુષ્ય ઉપરાત મુકવુ	૫૦૦ ધનુષ્ય માદી	૧૦ દિન મુની રાજે	જન્મપતિ રાજ
૧૦ ધનુષ્ય ઉપગત મુકવુ.	૫૦૦ ધનુષ્ય માદી	૭ દિન મુની રાજે	માંડવિક રાજ
૧૦ ધનુષ્ય ઉપાત મુકવુ	૫૦ ધનુષ્ય માદી	૫ દિન મુની રાજે	સામાન્ય પ્રગ

અથ શ્રી ગમન નક્ષેત્ર વિચાર.

અશ્વની પુષ્ય રેવત્યાં । મૃગો મુલં પુનર્વસુ ॥
 હસ્ત જેષ્ઠાનુરાધાસ્યું । યાત્રાયૈ તારકાવલં ॥૫૬॥
 વિશાખા શ્રુતરાતિસ । તથાદ્રા ભરણી મઘા ॥
 અશ્લેષા કૃતિકાશ્ચૈવ । મૃત્યુવૈતાસુ મધ્યમા ॥૫૭॥
 રોહિણી ત્રિણી પૂર્વાણિ । સ્વાતિ ચિત્રા ચ વારુણી ॥
 શ્રવણ તથા ધનિષ્ઠા ચ । પ્રસ્થાને મધ્યમાસ્મૃતા ॥૫૮॥

વાક્યાર્થ — અશ્વની, પુષ્ય, રેવતી, મૃગશીર, મુળ, પુનર્વસુ, હસ્ત, જેષ્ઠા, અનુરાધા એ નવ નક્ષત્રો ગમન કરવામા સારા છે

વિશાખા, ત્રણ ઉત્તરા, આર્દ્રા, ભરણી, મઘા, અશ્લેષા, કૃતિકા એ નક્ષત્રોમાં ગમન કરે તો મરણ થાય; માટે તે ત્યાગ કરવાં.

રોહિણી, ત્રણ પુર્વા, સ્વાંતી, ચિત્રા, સતલિષા, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, એ નક્ષત્રો ચાલવામાં મધ્યમ છે. ॥ ૫૬-૫૮. ॥

અથ શ્રી ન ચાલવાના નક્ષત્રોના વખત વિષે.

ધ્રુવૈ મિશ્રૈર્ન પૂર્વાહે । કૂરૈર્મધ્યં દિનેનભિઃ ॥

અપ્રાંહે ન ચ ક્ષિપ્રૈઃ । પ્રદોષે મૃદુભિર્ન ચ ॥૫૯॥

નિશીત કાલેનો તીક્ષ્ણૈઃ । નિશાંતે ચ ચરેર્નાહિ ॥

દિને શુભે દિવા યાત્રા । યાત્રા નિશિતુમે શુભે ॥૬૦॥

ભાવાર્થ:—ત્રણ ઉત્તરા, રોહિણી, વિશાખા, કૃતિકા, એ નક્ષત્રોમાં સવારથી મધ્યાન્ સુધી ન ચાલવું. મઘા, ત્રણ પુર્વા, ભરણી એ નક્ષત્રમાં મધ્યાન્ વેળાએ ન ચાલવું. પુષ્ય, હસ્ત, અશ્વિની, અભિજીત, એ નક્ષત્રમાં પાછલે પોહોરે ન ચાલવું. ચિત્રા, અનુરાધા, રેવતી, મૃગશર એ નક્ષત્રમાં સંધ્યા વખતે ન ચાલવું. અશ્લેષા, જ્યેષ્ઠા, આર્દ્રા, મુળ એ નક્ષત્રમાં મધ્ય રાત્રીએ ન ચાલવું. સ્વાંતી, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, સતલિષા એ નક્ષત્રમાં પરોઢીએ ન ચાલવું. પરદેશ જવામાં વારનો વિચાર—સોમ, બુધ, ગુરુ, શુક્ર એ વાર ચાલવામાં સારા છે, અને મંગળ, શની, રવી એ વાર ચાલવામાં સારા નથી. વિશેષમાં પરોઢીએ તો વર્જવા. ॥ ૫૯-૬૦. ॥

રો. ઊ. ઊ. ઊ. વિ. કૃ. સવારથી મધ્યાન્ સુધી ન ચાલવું.

મ. પૂ. પૂ. પૂ. ભ. એ નક્ષત્રમાં બપોરે ન ચાલવું.

પુષ્ય. હ. અશ્વ. અભિ. એ નક્ષત્રમાં પાછલે પોહોરે ન ચાલવું.

ચિ. અનુ. રેવ. મૃગ. એ નક્ષત્રમાં સંધ્યા વખતે ન ચાલવું.

અશ્લે. જ્યે. આર્દ્રા. મૂલ. એ નક્ષત્રમાં મધ્યરાત્રીએ ન ચાલવું.

સ્વાં. પૂન. શ્ર. ધનિ. સત. એ નક્ષત્રમાં પરોઢીએ ન ચાલવું.

અથ શ્રી-પરિઘ યોગ જોવાનો વિચાર.

પ્રાન્યાદિ દિગ્ ચતુષ્કેષુ ।

ક્રમાત્ શુભોગ્ન્યાદિ સત્તકં ॥

ચતુષ્ક પ્રાગુત્તરયોઃ પ્રત્યગ્ન્યામ્યો ।

મધ્યો મધ્યૌન્યથા પરિઘઃ

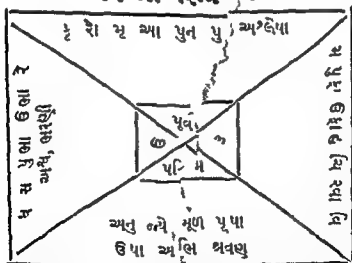
॥૬૧॥

અમિ મારુતયોર્લગ્ના । પરિઘાતિષ્ટતે મહિં ॥

દેવા અપિ ન લંઘતિ । માનવા ન ચ્છે દાનવાઃ ॥૬૨॥

ભાવાર્થ — પુર્વ દિશા આદિ લઘને નામપુર્વક કૃતિકા નક્ષત્ર-
થી સાત સાત નક્ષત્રો દીશાઓમાં મુકીએ, અને પરીઘ યોગ માસ-
માં જે નક્ષત્ર ઉપર પરીઘ યોગ હોય તે પરીઘ યોગ ઉચ્છેદન
કરીને તે દીશામાં ન જવું. તે દિશા દેવતા, દેવ તથા મનુષ્ય એ
સર્વેને વર્જિત છે ॥ ૬૧-૬૨ ॥

અથ શ્રી પરીઘ યોગ યંત્ર.

અથ શ્રી ગમન મુહૂર્ત વિચાર.

સર્વદિગ્ ગમને હસ્ત । શ્રવણ રેતીદ્રયં ॥

મૃગ પૂર્ણ ચ સિદ્ધિસ્યુ । કાલેષુ નિપિલેકપિ ॥૬૩॥

ભાવાર્થ:—ગમન મુહુર્તમાં ચારે દીશાઓમાં જવાનાં નક્ષે-
ત્રોનાં નામ:—હસ્ત, શ્રવણ, રેવતી, મૃગશીર્ષ, પુષ્ય. એ નક્ષેત્રો
સીદ્ધિદાયક છે. ॥ ૬૩. ॥

અથ શ્રી દીશાશૂલ વિચાર.

ન ગુરુ દક્ષિણાં ગચ્છેત્ । ન પૂર્વા શનિ સોમયો ॥

શુક્રાર્કયો પ્રતિચીનાં । નોતરાં બુધ ભૌમયો ॥૬૪॥

ભાવાર્થ:—ગુરુવારે દક્ષીણ દીશામાં દિશાશૂલ માટે તે દિશા
માં ન જવું. શનીવારે તથા સોમવારે પૂર્વ દીશામાં દીશાશૂલ માટે
તે દિશામાં ન જવું. શુક્રવારે તથા રવીવારે પશ્ચિમ દીશામાં દીશા-
શૂલ માટે તે દીશામાં ન જવું. બુધવારે તથા મંગળવારે ઉત્તર
દીશામાં દીશાશૂલ માટે તે દીશામાં ન જવું. જો કદી તે દીશાશૂલ
સામું જવું પડે તો નીચેનાં કાર્યો કરીને જવું. ॥ ૬૪ ॥

અથ શ્રી દિશાશૂળ યંત્ર.

<p>પૂર્વ દિશા. શની તથા સોમવારે.</p>		
<p>ઉત્તર દિશા બુધ તથા મંગળવારે</p>	<p>અથ શ્રી દિશાશૂળ યંત્ર.</p>	<p>દક્ષિણ દિશા. શુક્રવારે.</p>
<p>પશ્ચિમ દિશા. શુક્ર તથા રવીવારે.</p>		

અથ શ્રી દિશાશૂલના મંગ વિષે.

રવિ તંબોલ મયં કહ દપ્પણ ।

ધાણા ચાવો ધરણિનંદન ॥

પશ્ચિમે શ્રવણા મકરા સગમણા ।

હરિહર વંભ પૂરંદર નિશ્ચે મરણા ॥૬૯॥

ભાવાર્થ:—ઉત્તર દીશામા હરન નક્ષત્રમા ન જલુ ચિત્રા નક્ષત્રમા દક્ષીણ દીશામા ન જલુ પુર્વ દીશામા રોહિણી નક્ષત્રમા ન જલુ પશ્ચીમ દીશામા શ્રવણ નક્ષત્રમા ન જલુ જે જાય તો પ્રજ્ઞા, ઇંદ્ર પશુ તેને મોતથી બચાવે નહી નિશ્ચે મૃત્યુ થાય ॥૬૯॥ કેટલાક આચાર્યનો નક્ષેત્ર રાજમાં નીચે પ્રમાણે મત છે.

જ્યેષ્ઠા મદ્રપદા પૂર્વા । રોહિણી ઉત્તરાફાલ્ગુની ॥

પૂર્વાદિપુક્રમાત્ કીલા । ગતસ્યેતેપુનાગતઃ ॥૭૦॥

ભાવાર્થ —જ્યેષ્ઠામા પુર્વ દીશામા ન જલુ પૂર્વાભાદ્રપદમા દક્ષીણ દીશામા ન જલુ રોહિણીમા પશ્ચીમ દીશામા ન જલુ પૂર્વાફાલ્ગુનીમા ઉત્તર દીશામા ન જલુ એ પ્રમાણે જે જાય તો પાછો ન આવે, એમ કેટલાક આચાર્યો કહે છે ॥ ૭૦ ॥

અથ શ્રી યોગિની વિચાર.

પૂર્વિં પઢિવા નવમિ । તદ્ અણગારસી અગ્નીઅ ॥

દાહિણ પંચમ તેરસિ । વારસિ ચઝચ્છીય નેરફા ॥૭૧॥

પશ્ચિમ છઠી ચઝદશી । સપ્તમિ પાઢિ પુનવાયવે કૂળે ॥

દશમિ વિયા ઉત્તર । અઠમિ અમાવસિ ર્દસાણે ॥૭૨॥

ભાવાર્થ —એકમ, નોમે પુર્વ દીશામા યોગીનીનુ ઘર જલુવુ ત્રીજ, અગ્નીઆરશે અગ્ની ખૂણામા યોગીનીનુ ઘર જલુવુ પાચમ, તેરશે દક્ષીણ દીશામા યોગીનીનુ ઘર જલુવુ ચોથ, આરશે નેકત્ય ખૂણામા યોગીનીનુ ઘર જલુવુ છઠ્ઠ, આદશે પશ્ચિમ દીશામા યોગીનીનુ ઘર જલુવુ સાતમ, પુનમે વાયવ્ય ખૂણામા યોગીનીનુ ઘર જલુવુ ધીજ, દશમે ઉત્તર દીશામા યોગીનીનુ ઘર જલુવુ આઠમ, અમાએ ઇશાન ખૂણામા યોગીનીનુ ઘર જલુવુ

અથ શ્રી યોગીનીનાં નામ તથા વાહન.

પ્રાચ્યાં બ્રહ્માણી । કૌબેર્યા માહેશ્વરી ॥

આમેયો કૌબેરી । નૈરુત્યાં નારાયણી ॥

યામ્યા વારાહી । વારુણ્યાં ઇંદ્રાણી ॥

વાયવ્યાં ચામુડા । ઇશાને મહાલક્ષ્મી ॥

યોગિની તિથી સંપ્રાપ્તં । સંગ્રામે સન્મુખી ત્યજેત્ ॥૭૩॥

યોગિની નામ ધ્વજ ધર્મોસ્તથા સિંહો ।

સ્વાંન વૃષભ સ્વરો ગજા ॥

ધ્વાંક્ષશ્ચૈવ ક્રમેણૈવ । ક્ષેત્રપાલા પ્રકિર્તિતા ॥૭૪॥

ભાવાર્થ:—પુર્વ દીશામાં યોગીની બ્રહ્માણી નામે છે.

પશ્ચિમ દીશામાં યોગીની મહેશ્વરી નામે છે.

અગ્નિ ખૂણામાં યોગીની કુબેરી નામે છે.

નૈઋત્ય ખૂણામાં યોગીની નારાયણી નામે છે.

દક્ષિણ દીશામાં યોગીની વારાહી નામે છે.

ઉત્તર દીશામાં યોગીની ઇંદ્રાણી નામે છે.

વાયવ્ય ખૂણામાં યોગીની ચામુંડા નામે છે.

ઈશાન ખૂણામાં યોગીની મહાલક્ષ્મી નામે છે.

પરદેશ જવામાં જમણી તથા સન્મુખની યોગીની ત્યજવી.

અથ શ્રી યોગીનીનાં વાહનનાં નામ.

૧. દ્વજ, ૨. ધર્મ, ૩. સિંહ, ૪. શ્વાન, ૫. વૃષભ, ૬. ખર, ૭. હાથી, ૮. દ્વંશઃ-એ આઠ યોગીનીનાં વાહન પુર્વ દીશાથી અનુક્રમે ગણી લેવા. ॥ ૭૩-૭૪ ॥

અથ શ્રી યોગીનીનું ફલ.

યોગીની સુલ્લદા વામા । પૃષ્ઠે વંછિત દાયનિ ॥

દક્ષિણે ધન હંતાશ્ર । સન્મુખો મરણં પ્રદા ॥૭૫॥

ભાવાર્થ:—ડાબી યોગીની સુખની આપવાવાળી છે, પુઠની યોગીની મન વન્નિષ્ઠ કાર્ય સીદ્ધ કરવાવાળી છે, જમણી યોગીની ધનનો નાશ કરવાવાળી છે, મન્મુખ યોગીની મર્યાત કષ્ટ આપવાવાળી છે ॥ ૭૫ ॥

અથ શ્રી ગ્રહનાં વાહનનો વિચાર.

રવિ રિલ સિરિ ધરિયાં । નામ રુપાય જો નવઈ ભાગં ॥

વિયાયાં નવ વાહણ । લહિયાં ફલહિ સવ્વાઈ ॥૭૬॥

શશિરિલ સિરિ ધરિયાં ।

નામ રિલાય યજો નવઈ ભાગં ॥

વિવાયં નવ વાહણ । લહિયે ફલહિ સવ્વાઈ ॥૭૭॥

તિથી વારં ચ નક્ષત્રં । નમ નક્ષત્ર સંયુતં ॥

નવ મિસ્તુ હરેત્ ભાગં । શેષ વાહન મુચ્યતે ॥૭૮॥

ભાવાર્થ —સુર્ય નક્ષત્ર ૧૩ તથા ૧૪ દીવસના હોય છે. તે નક્ષત્રથી પોતાના નામ નક્ષત્ર સુધી ગણવુ, અને જે આક આવે તેને નવે ભાગતા બાકી રહે તે વાહન મમજવુ તેમાં શની, રાહુ અને શુક્ર એ ત્રણનુ બણવુ બીજા અહોને માટે અંદમા જે નક્ષત્ર ઉપર જે દીવસે હોય તેથી નામ નક્ષત્ર સુધી ગણવુ તેને નવે ભાગ દેતા બાકી રહે તે વાહન તેમાં મ ગણ, બુધ, રવી, શુક્ર, એ ચાર અહીં વાહન બણવુ હવે બીજી રીત ગણવાની કહે છે જે દીવસે જે અંક જે રાશી ઉપર બેસે તે

દીવસની તીથી, વાર, નક્ષત્ર અને પોતાના નામના અક્ષર નાંખવા.
એકમથી તીથી ગણવી, રવીવાંરથી વાર ગણવો; અંશનીથી નક્ષત્ર
ગણવું, અને જે આંક આવે તેને નવે ભાગ દેતાં શેષ રહે તે
વાહન. ॥ ૭૬-૭૮ ॥

અથ શ્રી નવ ગ્રહનાં નવ વાહન અને તેનું ફળ.

સ્વર હય ગય મેશાય । જંબૂ સિંહે અકાગમોરાઈ ॥
હંસોયં નવ વાહણ । નારદ પુછેઈહરિ કહિયં ॥૭૯॥
લચ્છી હીણં રાસમં । ધન લાભોહય ગણહિસુ અવહૂઅં ॥
મેસે મરણંકીરઈ । જંબૂ સુહ હરઈ સવ્વાઈ ॥૮૦॥
સિંહો ઇપિ સુણ મરણં । કાંગો ડુહ કારઈ વિસેસં ॥
મોરાઈ અથ્થ લામં । હંસો સુહ સયણ વઢેઈ ॥૮૧॥

ભાવાર્થ:—૧. ખર, ૨. ઘોડો, ૩. હાથી, ૪. બોંકડો, ૫.
શિયાળ, ૬. સિંહ, ૭. કાગડો, ૮. મોર, ૯. હંસ; એ નવ
વાહન અનુક્રમે સમજવા. હવે તેનું ફળ કહે છે:—

ગધેડાનું વાહન હોય તો લક્ષ્મીની હાની કરે, ઘોડાનું વાહન
હોય તો ધનનો લાભ કરે, હાથીનું વાહન હોય તો સુખ આપે,
બોંકડાનું વાહન હોય તો મર્ણાંત કષ્ટ થાય, શિયાળનું વાહન
હોય તો સુખનો નાશ કરે, સિંહનું વાહન હોય તો મરણ થાય,
કાગડાનું વાહન હોય તો ઝેરની ઉપાધી થાય, મોરનું વાહન હોય
તો ધનનો લાભ થાય, હંસનું વાહન હોય તો સુખ આપે. ૭૯-૮૧.

અથ શ્રી રાહુ વિચાર.

અષ્ટાસુ પ્રથમાદ્યેષુ ।

પ્રહરાદ્યેષુ હર્નિતાં ॥

पूर्वस्यां वामतो राहू ।

स्तुर्य तुर्या व्रजे दिशं ॥ ८२ ॥

जयाय दक्षिणे राहू ।

योगनी वामतः स्थिता ॥

पृष्ठतोऽधय मण्येतत् ।

चंद्रमा सन्मुख सुनः ॥ ८३ ॥

मिगसर पोसह अने वली माह ।

पूर्व दिशीने रुंधई राहू ॥

फागुण चैत्र अने वैशाख ।

दक्षिण दिशीने रुंधई राहू ॥ ८४ ॥

जेठ असाढ अने श्रावण सही ।

पश्चिम दिश राहूनी वही ॥

भाद्रव आसो कार्तिक जाण ।

उत्तर दिशी राहूनो प्रमाण ॥ ८५ ॥

इण दिशजिको जाइ उचली ।

सही दुख पांमे कष्ट ते वली ॥

तिण दिशी गृह गांमेतर करे ।

सो नर चिंता शोक करि मरे ॥ ८६ ॥

गढ मढ मंदिर पोल पगार ।

साहमे राहन कीजे वार ॥

મેરે કલત્રકે નિર્દન હોય ।

एह पटंतर राहूनो जोय ॥ ८७ ॥

ભાવાર્થ:—રાહુની વામ ગતિ છે, એટલે અવળી ગતિ સમજવી. પુર્વ દીશા આઘ લઇને ચાર ચાર ઘડી દીશી વિદીશી, તેમા ચોથી ચોથી દીશામાં ચાર ચાર ઘડી રહે છે. તે રાત્રી તથા દિવસમાં. તેનું ઉદાહરણ:—સૂર્યોદયથી ચાર ઘડી દિવસ સુધી પુર્વ દીશામાં રાહુ રહે છે. પછી ચાર ઘડી વાયવ્ય ખૂણામાં રહે છે. પછી ચાર ઘડી દક્ષિણ દીશામાં, ચાર ઘડી ઇશાન ખૂણામાં, ચાર ઘડી પશ્ચિમ દીશામાં, ચાર ઘડી અગ્નિ ખૂણામાં, ચાર ઘડી ઉત્તર દીશામાં તથા ચાર ઘડી નૈઋત્ય ખૂણામાં રહે છે. હવે રાહુનું કળ કહે છે:—

જમણે રાહુ હોય તો જય કરે, યોગની ડાબી સારી, પુઠે રાહુ તથા યોગની હોય તો ખડુ સારી, અને ચંદ્રમા સામે સારો. એવું મુહૂર્ત લઇને ગમન કરે તો સુખ સંપત્તિ મળે. હવે માસિક રાહુ કહે છે:—

માગશર, પોષ, માહ એ ત્રણ માસમાં પુર્વ દીશામાં રાહુ હોય છે. ફાગણ, ચૈત્ર, વૈશાખ એ ત્રણ માસમાં દક્ષીણ દીશામાં રાહુ રહે છે. જેઠ, અષાઢ, શ્રાવણ એ ત્રણ માસમાં પશ્ચિમ દીશામાં રાહુ રહે છે. ભાદરવો, આસો, કારતક એ ત્રણ માસમાં ઉત્તર દીશામાં રાહુ રહે છે. જે દીશામાં રાહુનું ઘર હોય તે દીશામાં નં જવું. જે જાય તો કષ્ટ પામે. તે દિશામાં નવા ઘરમાં અગર પોતાનું ઘર છોડી બીજા ઘરમાં તથા બીજા ગામમાં વાસ કરે તો ચિન્તા, શોક ઉપજે. નગરનો કોટ, કિલ્લો, નવું ઘર, પોળ વગેરે કરવું હોય તો રાહુની દીશા ટાળીને કરવું. જે રાહુની દીશામાં કરે તો સ્ત્રી મરે અથવા ધન જાય અથવા કુટુંબથી કવેશ થાય. એ રાહુનું પ્રમાણ શ્રાસ્ત્ર પ્રમાણે જાણવું. વિશેષ સમજણ નીચેના યત્રથી જોઇ લેવી. ॥૮૮-૮૯॥

અથ શ્રી રાહુ યંત્ર

ધશાન ખૂણા મા ચોથી ચાગ વડી	પૂર્વ દિશા મા પહેલી ચાગ વડી	અમિ ખૂણા મા છઠી ચાર વડી
ઉત્તરમા સા તમી ચાગ વડી	દિન ગણુ ચ કની ધડીની સમજ	દક્ષિણ દિશા મા ત્રીજી ચાર ધડી
વાચ્ય દિશા મા બીજી ચાગ ધડી	પત્રિમમા પાચમી ચાર વડી	નૈઋત્યમા આઠમી ચાર ધડી

ધ	પુ ધન, મકર, કુળ	અ
ઉ કન્યા, તુલા વૃશ્ચિક	સ કાત રાહુ ચક્ર	દ મી મે વગખ
વા	પ મિથુન, કર્ક સિંહ	નૈ

ધ	પુ માગશર, પોષ, માહ	અ,
ઉ ભા આ કા	માસ રાહુ ચક્ર	દ કા ચ વૈ
વા	પ જે અ શ્રા	નૈ

અથ શ્રી સ્વરોદય વિચાર.

પ્રાહ પ્રવેશે વહ નાહિ પાદં ।

કૃત્વા પૂરો દક્ષિણમર્કવિંવ ॥

ગચ્છેત્ શુભાયારિ વદ્ધે તુ સૂર્ય ।

પુષ્ટે રિપુ સુન્ય ગતં ચ કુર્યાત્ ॥ ૮૮ ॥

શશિ પ્રવાહે ગમનાદેશસ્તં ।

સૂર્ય પ્રવાહે નહિં કિંચિનાપિ ॥

પ્રષ્ટર્જયસ્યાદ્રહ માને ભાગે ।

રિક્તે તુ ભાગે વિફલં સમસ્તં ॥ ૮૯ ॥

ભાવાર્થ:—સ્વરોદય એટલે નાસીકામાંથી વહેતો પવન. જમણી નાસીકામાંથી પવન નીકળતો હોય તો તેને સુર્યનાડી, ડાબીમાંથી વહેતો હોય તો તેને ચંદ્રનાડી અને જન્નેમાંથી વહેતો હોય તો તેને સુષુમ્ણા કહે છે. હવે તેમાં પ્રથમ પરદેશ જતી વખતે જે નાસીકામાંથી પવન વહેતો હોય તેજ તરફનો પ્રથમ પગ ઉપાડી—આગળ સુકીને ચાલવું, તેમજ ગામમાં પ્રવેશ કરતાં પણ તેજ પ્રમાણે પગ સુકવો. જીત મેળવવાના કામમાં જવું હોય તો સુર્ય નાડી સારી સમજવી; પણ વિવાહ વખતે શત્રુને જમણી બાજુ અથવા પુઠે રાખી વિવાહ કરવો. વળી બીજી રીત કહે છે:—

સ્થિર કામમાં ચંદ્ર નાડી વહેતી વખતે ચાલવું સાફ છે. ઊભાવળા કામમાં સુર્ય નાડી ચાલવામાં સારી છે. સુષુમ્ણા નાડીમાં કોઈ કામમાં ચાલવું નહીં; માત્ર ધર્મધ્યાન કરીએ તો સારી રીતે થાય. વળી કોઈ પ્રશ્ન પુછે, કે અમુક કામ સિદ્ધ થશે ? તો જે નાડી વહેતી હોય તે તરફ ઊભો રહી પુછે તો સીદ્ધિ સમજવી, અને વિપરીત પુછે તો કાર્યની હાની સમજવી. ॥ ૮૮-૮૯ ॥

અથ શ્રી વિશેષ કામ વાર સ્વરોદય વિચાર.

ગમણો ગિહપ્પવેશં । વચ્છ સંગાણં ચ સામિ દંશણયં ॥

મહકમ ધમ્મકારણ । વામા શશિ નાહિ સુહ ભણિયા ॥૯૦॥

સંગ્રામે શુદ્ધ કામે । વિજારંભે વિવાહ વિવહારં ॥

ભોજન સુરદ્ધ પસંગે । દાહિણ રવિ નાહિ સુહ ભણિયા ॥૯૧॥

પુવુત્તર દિશિ સુલં । હવડ ગમણ વજયં ॥
 રવિ નાડી દિશા શૂલં । પશ્ચિમ દક્ષિણ વજિયં ગમણં ॥૧૨॥
 શશિ શૂરવામ દાહિણ । નાડી વહમાણ શશી હવડ પુત્તી ॥
 રવિ નાડી પુત્તરુ ભયં । ગમ્ભવિણા સંસુણ મણિયં ॥૧૩॥
 રહદાણે વહે નાડી । સસી તહડસુઆઉ કપ્પતિ ॥
 સૂરો નાડી પુત્તં । ગમ્ભં ન ધરે ઇઉ મણહિ ॥૧૪॥

રવિં વલ સસિ વલ તમહ વલ ।

તારાવલંપમુહ સવ્વ અવગણિયં ॥

સસિ સુર ગહિ અસુરયં ।

ઠવિયં સો પયહિ અગ્ગેહિં ॥૧૫॥

નાશો શશીવાસર શૂરં । ગમણં કરેહ વજડ તુરં ॥

જેજે વહડ પૂરં । તે તે પય ઠવિયરિઉ દૂરં ॥૧૬॥

ભાવાર્થ—વર પ્રવેશ, સારી વસ્તુ ગૃહણ કરવામા, નવિન વસ્ત્ર પહેવામા, રાખને મુજરો કાઢવામા, મીત્રતા કાઢવામા, અને ધર્મ કાર્યો કરવામા ચંદ્રનાડી લેવી

વિવાહ કરવામા, વિદ્યા આગ્રહમા, વિવાહમા, વેપાગમા, ભોજન કરવામા, અને સામાગીક મુખમા, સુર્યનાડી લેવી

હવે નાડીની દીશાઓ કહે છે ચંદ્રનાડીમા પૂર્વ તથા ઉત્તર દીશામા ન ૪૯ સુર્ય નાડીમા પશ્ચીમ તથા દક્ષીણ દીશામા ન ૪૯ ચાલતી નાડીમા પુત્ર પુત્રીનુ પ્રશ્ન કરે તો સુર્ય નાડીનો પુત્ર અને ચંદ્ર નાડીની પુત્રી કહેતી (મંમજવી) મામારીક મુખમા ચંદ્ર નાડીમા પુત્રી ગર્ભ વાય, અને સુર્ય નાડીમા પુત્ર ગર્ભ થાય સ્વરોહય ભેધને ચાલનાગને કોઈ પણ જાનના મુહૂર્ત કે ચંદ્ર બળે જોવાની જરૂર નથી

વળી કેટલાક આચાર્યો એમ પણ કહે છે, કે દક્ષીણ, પશ્ચિમ દીશામાં સૂર્ય નાડીમાં જવું હોય તો જમણા પગ પ્રથમ ત્રણ પગલાં સુધી ઉપાડી ચાલી જવું. ચંદ્ર નાડીમાં પુર્વ તથા ઉત્તર દીશામાં જવું હોય તો ડાળા પગનાં ચાર પગલાં પ્રથમ ઉપાડી આગળ ચાલી જવું.

રાત્રીમાં ડાળી નાડી વહેતી હોય તો સારી જાણવી, અને દીવસમાં જમણી નાડી વહેતી હોય તો સારી જાણવી. વળી ચાલતી વખતે કોઈ વાજાંત્ર વાગતું હોય અને તે વાજાંત્રનો સ્વર પુરો થયે પગ ઉપાડી મુકીએ તો કામ સીદ્ધ થાય. એ સર શુકન કહીએ. ॥ ૬૦-૬૬ ॥

અથ શ્રી સૂર્યના વાસા વિષે.

યામ યુગ્મેષુ રાવ્યાંત । યામાત્પૂર્વાદિ ગોરવિ ॥

યાત્રા સ્મિન્ દક્ષિણે વામે । પ્રવેશે પૃષ્ઠકે હયં ॥૧૭॥

ન તત્રાં ગારકૌ વિંષ્ટી । વ્યતિપાતો ન વૈદૃતિ ॥

સિધ્યંતિ સર્વ કાર્યાણિ । યાત્રાયાં દક્ષિણે રવૌ ॥૧૮॥

ભાવાર્થ:—પુર્વ દીશાથી એક એક પહોર એક દીશા, વિદીશામાં સૂર્ય રહે છે. તે ચાલવામાં તથા જાત્રામાં ડાબા તથા જમણા સારા અને પુઠનો તથા સન્મુખનો વર્જવો. ચાલવામાં ઉપરનો ખતાવેલો સૂર્ય હોય તો સર્વે દોષ દૂર કરે છે. તે મંગળ, વ્યતિપાત, વૈદૃત, ભદ્રા એ સર્વે દોષને દૂર કરી સર્વે કામની સીદ્ધ કરે છે. ॥ ૬૭-૬૮ ॥

અથ શ્રી કાલ પાસ વિચાર.

પ્રતિદિનમેકેકસ્યાં । દિશિપાસઃ સન્મુખોસ્ય કાલસ્યાત્ ॥

પ્રાચ્યાં શૂક્લ પ્રતિપદા । મારમ્બ્ય તતઃ ક્રમાત્પાસ્યૌ ॥૧૯॥

જો ઉગે સો પૂર્વદિજે । ઇસ છોડિને સૃષ્ટ ગણિજે ॥
 જોસીંમમંજવોઆલ । જિહાંશનિશ્ચરતિહાંદૂવેકાલ ॥૧૦૦
 આદિત્યે ઉતરે કાલં । સોમે કાલં ચ વાયવે ॥
 મોમે ચ પશ્ચિમે કાલં । બુધે નૈઋત્યમેવ ચ ॥૧૦૧
 ન ગુરુ દક્ષિણાં ગચ્છેત્ । આમેયાં શુક્રમેવ ચ ॥
 પૂર્વ શનિશ્ચરેજ્ઞયા । કાલ પાસ વિનિર્દિશેત્ ॥૧૦૨

ભાવાર્થ.—શુકલપક્ષમા એકમથી, પૂર્વ દીશાથી અનુક્રમે ગણતા આઠ દીશામા આઠ કાળ પામ આવે છે તે નીચે પ્રમાણે --

શુકલપક્ષમા એકમે પૂર્વ દીશામા કાળ, બીજે અગ્નિ ખૂણામા કાળ, ત્રીજે દક્ષિણ દીશામા કાળ, ચોથે નૈઋત્ય ખૂણામા કાળ, પાંચમે પશ્ચિમ દીશામા કાળ, છઠ્ઠે વાયવ્ય ખૂણામા, સાતમે ઉત્તરમા, આઠમે ઇશાનમા એ પ્રમાણે ફરી ફરી શુક્રતા જે તીથીએ જે દીશામા કાળ આવે તે દીશા વર્જવી હવે વાગ, કાળ પામ કહે છે

જે વાગ વર્તમાન દીવને હોય તે વાર પૂર્વ દીશામા મુકીને ગણુ દીશી, વિદીશી ગણતાં ઇશાન ખૂણો વર્જીને જે દીશામા શનીવાર હોય તે દીશામા કાળ સમજવો જેમકે, ગુરુવાર છે તે તે ગુરુવારને પૂર્વ દીશામા મુકી ગણતા પૂર્વમા ગુરુ, અગ્નિમા શુક્ર, દક્ષિણમા શની, એ પ્રમાણે સમજલુ કે ગુરુવારે દક્ષિણ દીશામા કાળ આવ્યો, અને એમ અર્ધમા ગણી લેલુ કાળ પાસને ત્રીજો પ્રકાર હવે કહે છે -

ગવિવારે ઉત્તર દીશામા, સોમવારે વાયવ્ય ખૂણામા, મંગળવારે પશ્ચિમ દીશામા, ગુરુવારે નૈઋત્ય ખૂણામા, ગુરુવારે દક્ષિણ દીશામા, શુક્રવારે અગ્નિ ખૂણામા, અને શનીવારે પૂર્વ દીશામા કાળ પામ જણવો ॥ ૯૯-૧૦૨ ॥

અથ શ્રી વત્સ વિચાર.

કન્યાત્રયે સ્થિતેર્કે । પ્રાચ્યાં ધનુર્ષ ત્રયે તુયામ્યાયાં ॥
 મિન ત્રયે પ્રતિચ્યાં રહે । મિથુન ત્રયે તુકોબેર્યાં ॥ ૩ ॥
 વત્સોમ્યુદયતિયસ્મિન્ન । સન્મુખં શસ્યતે પ્રવાસ વિધિ ॥
 ચેત્યાદિનાંદ્વારં । નાર્ચાદિનાં પ્રવેશંશ્ચ ॥ ૪ ॥
 વત્સોતિય સંક્રાંતિ । કન્યા તુલ વૃશ્ચિકેહિં ઉગણ પુર્વિ ॥
 ધન મકર કુંભ દક્ષિણ । પશ્ચિમ મિનેહિચ્છગવસહં ॥ ૫ ॥
 મિથુને કર્કટે સિંહો । ઉત્તર મુહ વચ્છવસડનહૂ મમણં ॥
 ન હૂં ચેડ અધસ્વાર । વિંબં ન ધરેડ નિવેશં ચ ॥ ૬ ॥
 અગ્નતો હરતે આયુ । પૃષ્ઠતો હરતે ધનં ॥
 વામ દક્ષિણતો પાર્શ્વ । સર્વ કાર્યાર્થ સાધકઃ ॥ ૭ ॥
 વત્સાચાર ન જાનંતો । ગૃહ પ્રાકાર મેવ ચ ॥
 કુલક્ષ્યાર્થ હાનિશ્ચ । મોગ સંતાપકારકઃ ॥ ૮ ॥
 પંચશીર્ષ ત્રયં પુછ । નવ નાભિ પદ ષોડસ ॥
 ત્રિણશતાનિષ્ઠાનિ । શૃંગઃ કર શતાનિ ચ ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થઃ—કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક સંક્રાંતીમાં પૂર્વ દીશામાં
 વચ્છ રહે છે. ધન, મકર, કુંભ સંક્રાંતીમાં દક્ષીણ દીશામાં વચ્છ
 રહે છે. મીથુન, કર્ક, સિંહ સંક્રાંતીમાં ઉત્તર દીશામાં વચ્છ રહે
 છે. મીન, મેષ, વરબ સંક્રાંતીમાં પશ્ચિમ દીશામાં વચ્છ રહે છે.
 વચ્છ જે દીશામાં ઉગે તે દીશામાં સામું ગમન ન કરવું તથા
 મંદિર, ઘર બંધાવવું હોય તો તે દીશામાં બારણું ન મુકવું. પુળ,
 પ્રદેશ, અનુષ્ઠાનાદિકમાં સન્મુખ ન બેસવું. એ પ્રમાણે વચ્છ

વિચાર જાણવો ઘરમા પ્રવેશ પણ ન કરવો હવે તેનું કૃણ કહે છે. સન્મુખ વચ્ચે હોય તો આયુષનો નાશ કરે, પુઠે વચ્ચે હોય તો ધનનો નાશ કરે, ડાબો તથા જમણો વચ્ચે સર્વ કાર્યની સીદ્ધિ કરે. વચ્ચે વિચાર જાણ્યા વિના ઘર બધાવે, કિલ્લો બધાવે, બારણું બેસાડે તેમા વચ્ચે સામો હોય તો કુળનો ઘય કરે, શોક સતાપ ઉદ્વેગ કરે, માટે જોઈને કામ કરવું શ્રેષ્ઠ છે હવે વચ્ચનું રૂપ કહે છે. વચ્ચને પાચ માથા, ત્રણ પુછડી, નવ નાભી, સોળ પગ, ત્રણ મે સાઠ શીંગડા છે. તે ગીંગડું સો મો હાથનું ઉંચું છે એ પ્રમાણે વચ્ચનું સ્વરૂપ કહ્યું છે, માટે કાર્ય વખતે વચ્ચે જોઈ કામ કરવું, અને તેમા ઘણી સલાહ રાખવી

અથ શ્રી શુક્ર વિચાર.

ઉદયતિયદિયસ્યં યાતિ યત્ર ભ્રમાદ્યા ।

વિચરતિ સચક્રે યેષુ દિગ્ધારવેષુ ॥

ત્રિવિધ મિહ સિતસ્ય પ્રોચ્યતે સન્મુખત્વં ।

મુનિભિ રુદય એવ તજ્યતે તત્ર યત્ નાન્ ॥૧૦॥

સન્મુખે લોચનાહંતિ । દક્ષિણો શુભકારકઃ ॥

પૃષ્ઠિ લગ્નશ્રવમશ્ર । પ્રોક્ત શુક્ર શુભો બુધો ॥૧૧॥

શુક્ર પ્રાચ્યાં દ્વયસર યુગાન્ । ૨૫૪ વાસરાંસ્તત્રચાસ્તં ॥

યાતે માસઃ દ્વિતિયં સહિત । નવસસન્દ્રાશેવસુધિભિઃ ॥૧૨॥

પદપંચધી ૨૫૬ પ્રમિત । દિવસાન્ તિષ્ઠતે તુ પ્રતિચ્યાં ॥

અસ્તંયાતોત્રચપુલ । રસૌવાસરાન્ યક્ષ સંખ્યાન્ ॥૧૩॥

મિથુ પુવેહિ ઉગ્ગંહિ । દિહાવાવનવિસય અચ્છવર્ણં ॥

પણ પક્ષાતિ દિહિઉણા । મુખ્વ દિસિતિનિવાયાલા ॥૧૪॥

અઠ માસ પુવ્વઈં દિન બારહ ।

एह प्रमाणं अच्छईं भृगुतारह ॥

નષ્ટ રહે તિહાં દિવસ બહૂતરિ ।

तामह गमण करे पच्छितरि

॥१५॥

दुनिसय सतसठि दिन । पश्चिमेषुकतव्वेण ॥

दह दिहावोलं करइं । तह पुव्व दिसइं उगगई ॥१६॥

ભાવાર્થ:—શુક્ર જે દિશામાં ઉગે તે દિશામાં ગમન ન કરવું. સન્મુખ શુક્રમાં ચાલે તો આંખે નુકશાન થાય, જમણા શુક્ર હોય ને ચાલે તો અશુભ કાર્ય કરે, પાછળ તથા ડાબા શુક્ર હોય તો શુભ કરે. શુક્ર પૂર્વ દિશામાં ઉગે તો બસે ચોપન દિવસ પૂર્વ દિશામાં રહે પછી અસ્ત પામે. તે બે માસ તથા બાર દિન સુધી અસ્ત રહીને પછી પશ્ચિમ દિશાએ ઉગે. તે બસે ને છપ્પન દિવસ ઉગેલો રહે, ને તેર દિન ત્યાંજ અસ્ત રહે ને પછી પૂર્વમાં ઉદય પામે. શુક્ર પૂર્વમાં ઉગેલો બસે આવન દિવસ રહે પછી પૂર્વમાં અસ્ત રહે. તે પાંચ પ્રખવાડીયાં ને ત્રણ દિવસ (૭૮ દિવસ) રહે. હવે બીજે પ્રકારે શુક્ર કહે છે. શુક્ર પૂર્વમાં ઉગેલો આઠ માસ ને બાર દિવસ રહે. અસ્ત બોત્તેર દિન પૂર્વમાં રહે, પછી પશ્ચિમમાં ઉગેલો બસે ને સડસઠ દિન રહે. તે પછી દશ દિન અસ્ત રહી પછી પૂર્વ દિશામાં ઉગે. ॥ ૧૦-૧૬. ॥

अथ श्री शुक्र उगवानुं मास फल.

सवि सुखचित्त मासे । जिठे आणंद जलहि आसाढे ॥

बहू सीय पोस माहे । भाद्र वैशाखे पशु पीडा ॥१७॥

विग्गहकत्तिफगुण । मगसिरनिवमंगपरजदुहि आसो ॥

अन्न महघ श्रावण । अच्छि भृगुएरिसं अंगं ॥१८॥

આણુ કંવામાં, તળાવ, કુવાના મુહુરતમા તથા દેવતા દેવાલયોની પ્રતિષ્ઠામા એ મર્વે કામ વખતે શુક્ર સિંહ રાશીનો હોય તો ઉપગ્ના મર્વે કામ ન કરવાં તેમજ વર્ણી ઉપર કહેલા કામોમા શુક્ર તથા ગુરુનો અસ્ત થયો હોય તોપણ ન કરવા. વિશેષ કરીને રાત્રીને તથા યાત્રા તથા મઘ કાઢવામા વર્જવા પણ તે વખતે જો અંદ્રમા મીન તથા મેષ રાશીનો હોય તો તે વખતે શુક્ર આંધળો થાય છે જો તેવે વખતે શુક્ર મન્મુખ હોય તો પણ જવામાં હોય નથી ॥ ૩૦-૩૨. ॥

અથ શ્રી રોગીને સ્નાન કરાવવાનું મુહુરત.

ન સ્નાનં રોગમુક્ત્યર્થં । કાર્યશુક્રેદુવાસરે ॥

મઘાશ્લેષા ધ્રુવં સ્વાંતિ । પુનર્વસુ ચ પૌશ્વે ॥૩૩॥

દ્વિતીયા વર્જિતા સ્નાનં । દશમિદાષ્ટમિ તથા ॥

ચતુર્દશી ત્રયોદશ્યો । પૃષ્ઠી પંચદશીકુર્હ્વ ॥૩૪॥

લગ્નેચરે સૂર્ય કુજે ચ વારે । રિક્તાતિથૌ ચંદ્રવલેચહીને ॥

કેંદ્રત્રિકોણાર્ધગતેચપાપે । સ્નાનંહિતરોગવિમુક્તકાનાં ॥૩૫॥

આદિત્યાદિપુ વારેપુ । તાપ કાંતિ મૃતિર્દ્ધનં ॥

દારિદ્ર્યંદુર્ભગત્વંચ । કામાપ્તિ સ્નાનં ચ ક્રમાતઃ ॥૩૬॥

ભાવાર્થ — રોગી માણુમને માવે પાણી ધાલવાનુ-સ્નાન કરવાનુ મુહુર્ત કંવામા નીચેના વાર તીથી વર્જવા

શુક્રવાર, મોમવાર, તથા મઘા, અશ્લેષા, ત્રણ ઉત્તરા, રેહિણી, પુનર્વસુ, રેવતી એ નક્ષત્ર તથા તીથી ખીજ, આઠમ, દશમ, તેરથ, આદ્ય, છક્ર, પુનમ અને અમાત્ર એ ઉપર કહેલા મર્વે વાર તીથી રોગીને સ્નાન કરવામા વર્જવા. બાકી મર્વે લેવા હવે રોગીને સ્નાનમા આરો વખત બતાવે છે.

ચર લગ્ન લેવું; રવીવાર, મંગળવાર લેવો; રીક્તા તીથી
ઐટલે ચોથ, નોમ લેવી; તથા ચંદ્રમા ચોથો, આઠમો, બારમો
લેવો. હવે લગ્ન શુદ્ધી કહે છે.

જન્મ કુંડળીમાં કેંદ્રસ્થાને ઐટલે પહેલે, ચોથે, સાતમે,
દસમે, પાંચમે, પાપ ગ્રહ હોય તે સમયમાં રોગીને સ્નાન કરાવે
તો રોગી રોગથી મુક્ત થાય. વળી રોગીને તેલ મર્દન કરી જો
રવીવારે સ્નાન કરાવે તો તાવ આવે, સોમવારે કાન્તિ વધે, મંગળવારે
મરણ થાય, બુધવારે ધનની હાની થાય, શુક્રવારે દારીદ્ર વધારે,
શુક્રવારે ભાગ્યહીન કરે, શનીવારે કામની પ્રાપ્તી કરે. ॥૩૩-૩૬॥

અથ શ્રી સ્ત્રીને પ્રસૂતિ સ્થાન મુહુરત.

કૃતિકા ભરણી મૂલં । આદ્રા પુષ્ય પુનર્વસુ ॥
મઘા ચિત્રા વિશાખા ચ । દશમં શ્રવણં તથા ॥૩૭॥
एताप्राणहराज्ञेया । स्त्रीभिः स्नानं न कारयेत् ॥
यदि स्नानं प्रकुर्वति । पुनःप्रसूतिर्न विद्यते ॥૩૮॥
भौमादित्ये तथा पुष्ये । हस्ते मूले च वैश्रवे ॥
एतेरीष्या प्रशंसन्ति । स्नाना स्त्री गर्भ संयुता ॥૩૯॥
पुनर्वसुध्वयं हस्ते । श्रुति मूलैर्दुभिः सदा ॥
गुरु भौमार्क वारेषु । सीमन्ते नयनं शुभं ॥૪०॥
विवाहे कन्यका दाने । आधाने गर्भसोधने ॥
स्त्रीणां चंद्रबलं ग्राह्यं । पुंशनिंदुर्बलं स्मृतं ॥૪૧॥

ભાવાર્થ:—કૃતીકા, ભરણી, મુળ, આદ્રા, પુષ્ય, પુનર્વસુ,
મઘા, ચિત્રા, વિશાખા, શ્રવણ એ દસ નક્ષત્રોમાં સ્નાન કરે તો
પ્રાણની હાની થાય અથવા ફરી બાળક જન્મે નહિ. મંગળવાર,

રવીવાર તથા હસ્ત, મુળ, પુષ્ય, શ્રવણ એ નક્ષત્ર તથા એ વારમા સ્નાન કરવે તો સ્ત્રી સારી પ્રજા આપવાવાળી થાય

સ્ત્રીને જોળાભગ્ન કરતી વખતે પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, શ્રવણ, મુળ, મૃગશર, એ છ નક્ષત્ર લેવા અને ગુરુ, મંગળ, રવી એ વાર લેવા એ સીમત વખતે સાગ છે તથા સ્ત્રીને વિવાહમાં, કન્યાદાનમાં, અગ્રણીમાં, ગર્ભ સંસ્કારમાં અંદ્રમાનું બળ જોડુ ખીજા કામમાં પુરૂષના નામથી સુહૃત જોડુ. ॥૩૭-૪૧॥

અથ શ્રી પ્રથમ પ્રસૂતી સ્નાન મુહુરત.

પ્રતિપત્ નવમિશ્ચૈવ । પૃષ્ઠિ મંગલ શુક્રયો ॥
 સપ્ત જન્મ ભવે વંધ્યા । સ્ત્રીભિઃ સ્નાનં ન કારયેત્ ॥૪૨॥
 દશમિ પુત્ર નાશાય । ત્રયોદશી યશ નાશની ॥
 દ્વિતિયા ગર્ભ નાશાય । સ્ત્રીભિઃ સ્નાનં ન કારયેત્ ॥૪૩॥
 મૃત્યેહિસોરિપિયહાંનિશ્ચંદ્રે । કાર્કેહિવંધ્યા ભવતીહ શુક્રે ॥
 પ્રયાતિવૃધીર્ઘરુમાનુભૌમે । મૃત્યુપ્રજાપુંશદિનેબુધસ્યાત્ ॥૪૪॥
 ઉત્તરા રોહિણી હસ્ત । સોમ્યંપવન રેવતિ ॥
 પ્રસૂતા સ્ત્રીભિઃ સ્નાનં ચ । અનુરાધાશ્વતિ શુભો ॥૪૫॥
 બુધે ચ પ્રીયતે વત્સ । શનૈશ્ચ પ્રિયતે કન્યકા ॥
 સોમે ચ પય હિનં ચ । સ્ત્રીભિઃ સ્નાનં ન કારયેત્ ॥૪૬॥
 પ્રસૂતા સ્ત્રી સ્નાન મુદૂર્ત્ત । સોમ્યાદિત્યે તથા પુષ્યો ॥
 હસ્તે મૂલે ચ વૈશ્રવે જલ પૂજા ચ નારીણાં ।
 પુત્રાત્સં પદ્યતે સુખં

શનિ શુક્રાર્ક મૌમાશ્વ । એતાનિ પરિવર્જયેત્ ॥

બુધે ગુરુસ્તથા સોમે । સ્ત્રીણાંહિ જલ પૂજનં ॥૪૮॥

નંદાયાં પુત્ર લાભં ચ । મદ્રાયાં પુત્ર નાશનં ॥

જયા પૂર્ણા કુલં વૃધિ । રિક્તા સંતાપકારણી ॥૪૯॥

ભાવાર્થ:—એકમ, નોમ, છઠ્ઠ તથા મંગળવાર, શુક્રવાર એ વારે અને એ તીથીએ જો પ્રથમ પ્રસુતા સ્ત્રીને સ્નાન કરાવે તો સાત જન્મ સુધી વંધ્યા એટલે વાંઝણી રહે માટે તેમાં સ્નાન ન કરાવવું.

દશમે સ્નાન કરાવે તો પુત્રનો નાશ થાય, તેરશે સ્નાન કરાવે તો જશનો નાશ થાય, બીજે સ્નાન કરાવે તો ગર્ભનો નાશ થાય, માટે એ તીથીમાં સ્નાન ન કરાવવું. શનીવારે સ્નાન કરાવે તો મરણ થાય, સોમવારે સ્નાન કરાવે તો બુદ્ધિની હાની કરે, શુક્રવારે સ્નાન કરાવે તો કાક વંધ્યા એટલે એકજવાર જન્મ આપે. ગુરુવારે, રવીવારે, મંગળવારે સ્નાન કરાવે તો બાળકનું મૃત્યુ થાય, ત્રણ ઉત્તરા તથા રોહિણી, હસ્ત, મૃગશર, રેવતી, સ્વાતી, અનુરાધા, અશ્વિની એ નક્ષત્રો સ્નાન કરાવવામાં શુભ છે. બુધ, સોમ, શનીવાર, સ્નાન કરાવવામાં વર્જવાં.

પ્રથમ પ્રસુતાને જળ દેવતાનું પૂજન કરાવવાનું મુદુરત:—

મૃગશર, પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, મુળ, શ્રવણ એ નક્ષત્ર લેવા અને શની, શુક્ર, રવી, મંગળ એ વાર તજવા. બુધ, ગુરુ, સોમ એ વાર જળ પૂજા કરાવવામાં લેવા સારા છે તથા જળ પૂજામાં નંદા તીથી એટલે એકમ, છઠ્ઠ, અગીઆરશ એ તીથીઓમાં પૂજન કરે તો પુત્ર લાભ થાય તથા લદ્રા તીથી એટલે ૨, ૭, ૧૨ માં કરે તો પુત્ર નાશ થાય તથા જયા તીથી તે ૩, ૮, ૧૩ તથા પુર્ણા તીથી ૫, ૧૦, ૧૫ એ તીથીઓમાં પૂજન કરે તો કુળની વૃદ્ધિ થાય. રીક્તા તીથી એટલે એથ, નોમ, ચૌદશમાં જળ પૂજા કરે તો સંતાપ, કલેશ થાય. ॥ ૪૨-૪૬ ॥

અથ શ્રી કન્યાને પહેલું આળું કરવાનું મુદ્દર્ત.

પુષ્યાદિત સમિરણાદિતિ વસુ ત્રિણ્યુરાશ્વિની ।

સ્વેત્યોપિ મૃગશ્ચનોપિ શુભ કૃત્યેપાલિ કુંભેશ્વૌ ॥

કન્યા મન્મથ મીન ભેદ ન વધુ યાનંવૃષં તૌલિકે ।

દેવાચાર્ય સિતેન્દૂ સોમ્યદિ વસૌ શુધૈ ગુરુ માર્ગવે ॥૫૦॥

પુષ્યોધનિષ્ઠા મૃદૂચાય મૂલે । થિરાશ્વિનીવરણ મધાચહસ્તે ॥

દમિઃપ્રતિષ્ઠા વહુપુત્રપુત્રી । ભવતિનારીપતિવલ્લભા ચા ॥૫૧॥

વારેણ સૂર્યેણ ભવંતિરોગિ । વૃધે ચ વિધવા ભોમે ચ મૃત્યા ॥

જીવેન્દુ શુક્રેણ શનિશ્ચરેણા । એતાનિવારાણિ વધુ પ્રવેશઃ ॥૫૨॥

ભાવાર્થ—પુષ્ય, પુનર્વસુ, ચિત્રા, ધનિષ્ઠા, ત્રણ ઉત્તરા, અશ્વિની, દેવતી, મૃગશર, એ નક્ષેત્ર લેવા, તથા મેષ, કન્યા, મકર, મેથુન, વૃશ્ચિક, કુમ્ભ, વર્ગ, તુલા એ મકાતી લેવી, તથા શુક્ર, સોમ, ગુક, બુધ, એ વાર લેવા, તથા શુક્ર, શુક્રનો બિદ્ય હોય તે સમયે ચાલવાનું મુદ્દર્ત કરવું શ્રેષ્ઠ છે વળી પ્રથમ પ્રગુતાને ઝીઆતુ એટલે પહેલું જાળક લેઈ સામરે જવામા પુષ્ય, ધનિષ્ઠા, ચિત્રા, મુળ, અશ્વિની, મધા, ગ્વાતી, હસ્ત એ નક્ષેત્ર સાગં છે વળી એ નક્ષેત્રમા પ્રથમ જાળકને લેઈને સ્ત્રી ધર્મા પ્રવેશ કરે તો ઘણા પુત્રવતી થાય, વળી તે સ્ત્રી પતીને ઘણી પ્રિય લાગે પણ જો સ્ત્રીવારે પ્રવેશ કરે તો મેગની પ્રાપ્તિ થાય, બુધવારે પ્રવેશ કરે તો ફરી જાળક ન થાય, મંગળવારે પ્રવેશ કરે તો મૃત્યુ પામે, માટે એ વાગ નજવા, પણ શુક્ર, શુક્રવાર, શનીવાર ઘર પ્રવેશમા મારા છે ॥ ૫૦-૫૨ ॥

અથ શ્રી ઘરાણું તથા વસ્ત્ર ધારણ કરવાનું મુદ્દરત.

અશ્વન્ય પૌશ્વવસુભિઃ કર પંચકેન ।

માર્ત્તંડ મૌમ ગુરુ દાનવ મંત્ર વારે ॥

મુક્તા સુવર્ણ મણિ વિદ્રુમશંષદંતં ।

સ્ત્રાંબરાણિ વિધૃતાનિ ભવંતિ ધૃત્યૈ ॥૫૩॥

હસ્તાદ્યાપંચ નક્ષત્રા । ધનિષ્ઠાશ્વિનિ રેવતી ॥

હેમ કુંકમ સ્ત્રાનાં । મૌમાર્ક ગુરુ માર્ગવે ॥૫૪॥

લાક્ષાકુસુમમંજિષ્ઠો । સ્ત્રો કાંચન ભૂષણે ॥

પ્રશસ્તો કુજ માર્ત્તંડો । લોહક્રત્યે શનિશ્ચરે ॥૫૫॥

સૌમ શનિશ્ચર પુંઅરો । જડ સ્ત્રો બુધવાર ॥

પંથ પલોવદ્ધટ્ટો । જાડ મસાણહવાર ॥૫૬॥

ઉત્તરાત્રિણે પરિહરો । રોહિણી પાડે વજ્ર ।

પુષ્ય પુનર્વસુ પરિહરો । જડ ભરતાર કજ્જ ॥૫૭॥

પુ પુષ્ય પુનર્વસુ ચૈવ । રોહિણી ચોત્તરાત્રયં ॥

કુસુમં વર્જયેત્ વસ્ત્રં । મર્તૃઘાતો ભવેત્ કૃચ્છ ॥૫૮॥

ભાવાર્થઃ—અશ્વની, રેવતી, ધનિષ્ઠા, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા, અનુરાધા એ નક્ષત્ર તથા રવી, મંગળ, શુક્ર, શુક્ર એ વાર આભુષણ પહેરવામાં સારા છે. તે આભુષણનાં નામઃ—મોતી, સોનું, મણી, પરવાળા, શંખ, ચુડો સોના સાથે તથા વસ્ત્ર વિગેરે પણ આભુષણો જાણવાં. તેને માટે ઉપરના વાર નક્ષત્રો જોવા. વળી લાલ વસ્ત્ર, કંકુ, રાતુ આભુષણ તથા સોનાનું આભરણ વિગેરે ધારણ કરવામાં હસ્ત આદિ પાંચ નક્ષત્ર તથા અશ્વની,

રેવતી એ નક્ષત્ર તથા મગળવાર, રવિવાર, ગુરુવાર, શુક્રવાર શુભ છે લાખનો ચુડો, કસુખો, મજાક [દાત રગવાનુ], મેદી વિગેરે રાત્રી વસ્તુ ધારણ કરવામા શ્રેષ્ઠ છે. લોઢાના આભરણ તથા કાળી વસ્તુ ધારણ કરવામા શનીવાર શ્રેષ્ઠ છે મોમવાર તથા શનીવારે કસુખલ વસ્ત્ર ન પહેરવા, બુધવારે ગતુ વસ્ત્ર ન પહેરવુ, અને જો પહેરીને જાય તો જાય મસાણુ ત્રણ ઉત્તરા, રોહિણી, પુષ્ય, પુનર્વસુ એ નક્ષત્રમા જીપર કહેલા વસ્ત્ર ધારણ કરે તો શરીરે પથ્થર વાગે પુષ્ય, પુનર્વસુ, રોહિણી, ત્રણ ઉત્તર એ નક્ષત્રમા કસુખા વસ્ત્ર ન પહેરવુ જો પહેરે તો પોતાના સ્વામીને દુઃખ પડે. ॥ ૫૩-૫૮. ॥

અથ શ્રી વિદ્યારંભ મુહૂર્ત વિચાર.

વિદ્યારંભેશ્વિનિ મૂલે । પૂર્વાસુ મૃગપંચકે ॥

હસ્ત શતાભિષક્ સ્વાતિ । ચિત્રાયાં શ્રવણે હ્યં ॥૫૯॥

પૂર્ણિમાયા અમાવાસ્યાં । અષ્ટમ્યાં ચ ચતુર્દશી ॥

સપ્તમ્યાં ચ ત્રયોદશ્યો । વિદ્યારંભે ગલગ્રહે ॥૬૦॥

વિદ્યારંભે ગુરુ શ્રેષ્ઠ । મધ્યમો મૃગુ માસ્કરો ॥

મરણ મંદ મોમાભ્યાં । નાવિદ્યા બુધ સોમયો ॥૬૧॥

વિદ્યારંભે તૃણવાસ । કુર્વન્તિ માસ્કરાદયઃ ॥

આયુર્જામ્યા મૃતિનેસ્વાં । બુદ્ધિ સિદ્ધિચપગ્રતાં ॥૬૨॥

ગુરુર્વિવાહે ગમને ચ શુક્રો । જ્ઞાનંબુદ્ધૌદિકળકૈવશૌરી ॥

યુદ્ધેચમોમોનૃપદર્શનેર્કઃ । સર્વેષુકાર્યેષુવલિશશાંકઃ ॥૬૩॥

ભાવાર્થ.—અશ્વિની, મૂલ, પૂર્વાશ્લેષણી, પૂર્વાષાઢા, પૂર્વા-
ભાદ્રપદ, મૃગશર, આર્દ્રા, પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, સતભીષા, સ્વાતી,

ચિત્રા, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, એ નક્ષેત્ર પ્રથમ જ્ઞાન આરંભમાં સારા છે માટે દેવા. પણ પુનમ, અમાસ, આઠમ, ચૌદશ, સાતમ, તેરશ એ તીથીઓમાં વિદ્યા આરંભ ન કરવો, અને જો કરે તો ગળામાં રોગ થાય. વિદ્યા આરંભમાં ગુરૂ સૌથી શ્રેષ્ઠ છે, તેમજ શુક્ર, રવી એ મધ્યમ છે. અને શની, મંગળ મૃત્યુ આપનાર છે. બુધવારે. સોમવારે લાણે તો નિષ્ફળ થાય. વિદ્યામાં રવી, સોમ, મંગળવાર દેવા. રવીવારે લાણે તો આયુષ્યને વાંધો ન આવે, સોમવારે લાણે તો જડ બુદ્ધી થાય, મંગળવારે લાણે તો મૃત્યુ થાય, બુધવારે લાણે તો દારીદ્રિ થાય, ગુરૂવારે લાણે તો વહેલો વિવાહ થાય, શુક્રવાર પણ શ્રેષ્ઠ છે. શનીવાર વર્જવો. વિવાહમાં ગુરૂવાર શ્રેષ્ઠ છે. ગમન કરવામાં શુક્રવાર શ્રેષ્ઠ છે. જ્ઞાન લાણવામાં બુધવાર શ્રેષ્ઠ છે. [ઉપર વિદ્યામાં બુધવાર વર્જ્યો છે તેનું કારણ એજ છે કે વિદ્યા એટલે દુનીઆદારીની કળા; પણ આત્મિક જ્ઞાન લાણવામાં બુધ, ગુરૂ સારા છે.] દીક્ષામાં શનીવાર શ્રેષ્ઠ છે, વિવાહ કરવામાં મંગળવાર શ્રેષ્ઠ છે, અને રાજની સુલાકાત કરવામાં રવીવાર શ્રેષ્ઠ છે. એ સર્વે કાર્યમાં ચંદ્રમા શ્રેષ્ઠ જોવો. તેમાં ચૌથો, આઠમો, બારમો વર્જવો. ॥ ૫૬-૬૩. ॥

અથ શ્રી વર વધુને આઠ ગુણ જોવાનો વિચાર.

વર્ણો ગણો યુયિ વૈશ્યાં । મયોનિ રાશિ મિલત ॥

ગ્રહ મૈત્રી નાહિ વેધો । દંપત્યો પ્રિતિ રષ્ટધા ॥૬૪॥

અકચટતપયશ વર્ગેષ્ટ । સુગુરુડો બિલાહ સિંહાચ્યો ॥

કુકર સર્પો મુષક । હરણો મેષાધિપ ક્રમસઃ ॥૬૫॥

વૈરં મુષક મંજારી । વૈરં ગુરુડ સર્પયોઃ ॥

વૈરં મૃગ સિંહે ચ । વૈરં સ્વાનં ચ મીઢયોઃ ॥૬૬॥

ભાવાર્થ — વર કન્યાના વિવાહ કરવાના સમયમાં પહેલા તેમના જન્મવાર જોઈને આઠ ગુણ મેળવવા તે કહે છે. એક તો બનેનો વર્ણ મેળવવો, બીજો ગુણ જોવો, ત્રીજો રાગી તથા પ્રીતિ, વૈશ્ય યોની, ભૂકૃટ, ગૃહમેત્રી, નાડીઃ એ સર્વે જોવા તથા મંગળ જોવો. હવે તેમાં પ્રથમ વર્ગ કહે છે વર્ગ એટલે જેમકે,

અ	ઈ	ઊ.	એ	એ આર અક્ષરનો સ્વામી ગરૂડ છે
ક	ખ.	ગ	ઘ	ક એ પાચ અક્ષરનો સ્વામી બીલાડો છે
ચ	છ	જ	ઝ	ચ એ પાંચનો સ્વામી સિંહ છે
ટ	ઠ	ડ	ઢ.	ટ એ પાચનો સ્વામી સ્વાન છે.
ત	થ.	દ	ધ	ત એ પાચનો સ્વામી મર્ધ છે
પ	ફ	બ	ભ	પ એ પાચનો સ્વામી મોર છે
ય	ર	લ	વ.	ય એ ચારનો સ્વામી હરણ છે
સ.	પ	શ.	હ.	સ એ ચાગનો સ્વામી બકરો છે

એ પ્રમાણે આઠ વર્ગના સ્વામી જાણવા હવે તેમને વૈર-ભાવ દેખાડે છે જેમકે, ઊદર અને બીલાડીને વેગ, ગરૂડ અને મર્ધને વેર, હરણ અને સિંહને વેર, સ્વાન અને બકરાને વેર જાણવું એમ પોતાના વર્ગથી અનુક્રમે વેર વર્ગ જાણવો ॥૬૪-૬૬॥

અથ શ્રી એકવીજાને લેણાદેણીનો સંબંધ જોવા વિષે.

નૃપ મૃત્યા દ્વાદશર । વર્ગાકસ્ય ક્રમોક્રમ ગતસ્ય ॥
અષ્ટાભિરપદ્ધતસ્યૌ । ધરિતાંકાર્દ્ર વિશેષકાસું ॥૬૭॥
દેસોત્તરાંકવિભુના । લમ્યા પ્રાચ્યાદથૈક વર્ગેષુ ॥
પૂર્વોત્તરાંકસ્થાપ્ય । સ્યાચ્છેદ્ય વિધી નામ વિધી ॥૬૮॥

ભાવાર્થ:—રાજાના નોકરના નામનો પહેલો અક્ષર તથા રાજાના નામનો પહેલો અક્ષર લેજો અને બન્નેનો જે વર્ગ હોય

તે આંક માંડવો તથા બીજા અક્ષરના જે જે વર્ગો હોય તેની સંખ્યા એકઠી કરવી. તેને જુદા આઠે ભાગ દેવો. ભાગ દેતાં શેષ અધીક જેનું રહે તેનું લેણું અધીક જાણવું, હવે બીજો પ્રકાર કહે છે.

પોતાના વર્ગને બમણા કરવા, સામાના વર્ગને જોડવો, આઠે ભાગ દેવો, શેષ રહે તે જુદા મુકવા. તે રીતે પહેલા વર્ગને બમણા કરીને પોતાનો વર્ગ મેળવવો, આડનો ભાગ દેવો, ભાગ દેતાં અધીક રહે તેનું વધારે લેણું જાણવું. ઊદાહરણ:—જેમકે, એકનું નામ ગુણવાન અને બીજાનું નામ વિદ્યાવાન છે. એ બેમાં અધીક લેણું કેનું તે કહે છે. ગુણવાનમાં ગ.નો વર્ગ બે, તેને બમણા કરતાં ચાર થાય, તેમાં વિદ્યાવાનના વક્ષરના વર્ગનો એક છે તે જોડતાં દશ થયા, તેને આઠે ભાગતાં બે રહ્યા. હવે વિદ્યાવાનમાં વર્ગ છઠ્ઠો, તેને બમણા કરતાં બાર થયા, તેમાં બે નાખતાં ચૌદ, તેને આઠે ભાગતાં છ રહ્યા. એટલે વિદ્યાવાન ગુણવાન પાસે અધીક માગે. ॥ ૬૭-૬૮. ॥

અથ શ્રી વર્ણ વિષે.

મિન કર્કા લિનો વિપ્રા । ક્ષત્રે મેષો હરિધનુ ॥

વૃષ કન્યા મૃગો વૈશ્ય । યુગ્મં તુલા ઘટાત્યજા ॥૬૯॥

મીન કર્કા વૃશ્ચિક વિપૌ । સ્વતિય તુલેહિ ધન સિંહો ॥

છગમિહુણકુંભવેસં । કન્યા વૃષ મકર સુદાય ॥૭૦॥

ભાવાર્થ:—મીન, કર્ક, વૃશ્ચિક એ ત્રણ રાશીનો વિપ્ર વર્ણ જાણવો; તુલા, ધન, સિંહ એ ત્રણ રાશીનો ક્ષત્રી વર્ણ જાણવો; મેષ, કુંભ, મીથુન એ ત્રણ રાશીનો વૈશ્ય વર્ણ જાણવો; કન્યા, વરબ, મકર એ ત્રણ રાશીનો શુદ્ર વર્ણ જાણવો. ૬૯-૭૦.

અથ શ્રી વર્ણ યંત્ર.

મીન ૧	કર્ક ૫	વૃશ્ચિક ૯	વિપ્ર વર્ણ
મેષ ૨	મિથુ ૬	ધન ૧૦	ક્ષત્રી વર્ણ
વૃશ્ચ ૩	કન્યા ૭	મકર ૧૧	વચ્ચ વર્ણ
મીથુન ૪	તુલા ૮	કુલ ૧૨	શુદ્ર વર્ણ

ચતુરોય વત્તં વિવરણ । વિષ્ણો પરણેઈ સઘ્વ રાશીયં ॥
 વૈશ્યો પઢ રાસીયં । સ્વતિય ન વિપરિણય સુદં ॥૭૧॥
 દગ વન ભવે સિદ્ધિ । મધ્યમવિષ્ણોઈ સ્વતિઉં હોઈ ॥
 અધમો અવિષ્ણવેસં । વિષ્ણો સુદાહિવજેહિં ॥૭૨॥
 વિપ્ર વર્ણયતે સર્વાન્ । ક્ષત્રિયોનવરાશય ॥
 વૈશ્યપદ્મરાશિજાજેયા । સૌદ્રા સૌદ્રેણ વર્ણિતઃ ॥૭૩॥
 વર્ણયેષ્ટા તુયા નારી । તસ્ય ભર્તા ન જીવતી ॥
 યદિ જીવતિ ભર્તા ચ । આદ્ય ગર્ભો ન જીવતી ॥૭૪॥
 વિપ્રવંશેષુયા નારી । સુદ્રેશેષુયઃ પતિ ॥
 ધ્રુવં ભવતિ વૈધવ્યં । શંક્રસ્ય દુહિતા યદિ ॥૭૫॥

ભાવાર્થઃ—ઉપર કહેલા વર્ણમા ૧૨ કન્યાના ગુણો લેતા
 અધિક વર્ણવાળો ૧૨ લેવો તેમા જે કન્યા વિપ્ર વર્ણની

હોય ને વર શુદ્ર વર્ણનો હોય તો વિવાહ ન કરવા. વિપ્ર વર્ણવાળો સર્વે વર્ણવાળી કન્યાને પરણી શકે પણ કન્યા ઉત્તમ વર્ણવાળી અને નીચ વર્ણવાળા વરનો વિવાહ ન કરવો. વરકન્યા બન્નેનો એક વર્ણ હોય તો સામાન્ય રીતે ઘણું સાફ. બ્રાહ્મણ ને ક્ષત્રી વર્ણ હોય તો મધ્યમ, વૈશ્ય વર્ણ હોય તો અધમ. વિપ્ર વર્ણ કન્યાનો, શુદ્ર વર્ણ પતીનો વર્જવો. વિપ્ર વર્ણનો વર ચારે વર્ણને પરણે, ક્ષત્રી વર્ણનો વર ત્રણે વર્ણને પરણે, વૈશ્ય વર્ણવાળો બે વર્ણને પરણે, શુદ્ર વર્ણવાળો પોતાના વર્ણને પરણે. ઉત્તમ વર્ણની કન્યા હોય અને નીચ વર્ણનો વર હોય તેનો ભર-થાર ન જીવે, અને જીવે તો પહેલો ગર્ભ ન જીવે. વિપ્ર વર્ણની કન્યા હોય અને શુદ્ર વર્ણનો વર હોય તો નીચે વીધવા થાય. તેમાં ઇંદ્રની કન્યા હોય તો પણ શું ? ॥ ૭૧-૭૫ ॥

અથ શ્રી ગણ વિચાર.

હસ્ત સ્વાત્યનુરાધા ।

શ્રવણ પુનર્વસુ મૃગશિરિની પુષ્યા ॥

સ્વત્યોપિ દેવગણ । પૂર્વાશ્વયોત્તરા મરણ્યાદ્રા ॥૭૬॥

રોહિણ્યપિ મૃત્યગણો । જ્યેષ્ઠા મૂલંદ્વયં ધનિષ્ઠા યા ॥

અશ્લેષા કૃતિકા ચિત્રા । વિશાખા મઘા પલાદગણઃ ॥૭૭॥

વકુલે પરમા પ્રિતિ । મધ્યમા દેવ મર્ત્યયોઃ ॥

દેવ રાક્ષસયોર્વેરં । મરણં મૃત્યુ રાક્ષસયોઃ ॥૭૮॥

કદાચિત્ રાક્ષસિ કન્યા । વરો ભવતિ માનવા ॥

ભર્તાર અષ્ટમે માસે । મારંતે ચ વિવાહિતા ॥૭૯॥

વિવાહે શુદ્ધ ભાવેન । સમીક્ષગણકૈગણ ॥

સેલ કાર્ય પ્રયત્નેન । પ્રજલ્પંતિ મહાધિજા ॥૮૦॥

ભાવાર્થ — હસ્ત, સ્વાંતી, અનુરાધા, શ્રવણ, પુનર્વસુ, મૃગશર, અશ્વિની, પુષ્ય, રેવતી એ નવ નક્ષત્રનો દેવગણ કહેવાય છે, ત્રણ પુર્વા, લગ્ણી, આર્દ્રા, રોહિણી, ત્રણ ઉત્તર એ નવ નક્ષત્રનો મનુષ્યગણ કહેવાય છે, જ્યેષ્ઠા, મુળ, ધનિષ્ઠા સતલીશા, અશ્વેશા, કૃત્તિકા, ચિત્રા, વિશાખા, મધા એ નવ નક્ષત્રનો રાક્ષસગણ કહેવાય છે વર કન્યાનો એક ગણ હોય તો ઘણી પ્રીતી રહે, દેવગણ ને મનુષ્યગણ હોય તો મધ્યમ પ્રીતી રહે, દેવગણ ને રાક્ષસગણ હોય તો વેરભાવ ગહે, રાક્ષસગણ તથા મનુષ્યગણવાળા સ્ત્રી પુરૂષ હોય તો મનુષ્યગણવાળાનું મૃત્યુ થાય, કદાચિત રાક્ષસગણની કન્યા હોય અને મનુષ્યગણનો વર હોય તો આઠમે મામે ધણીની હાની કરે એ માટે શુદ્ધ ગણ જોધને-મેળવીને વિવાહ કરવો ॥ ૭૬-૮૦. ॥

અથ શ્રી ગણ યંત્ર.

હસ્ત	સ્વાંતી	અનુ	શ્રવણ	પુન	મૃગશર	અશ્વ	પુષ્ય	રેવતી	દેવગણ જાણવો
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	
પૂ. કા	પૂ. પા	પૂ. ભા	બિ. કા	૧. પા	૩. ભા	ભા.	આદ્રા	રોહી	માનવગણ જાણવો
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	
જે	મૂ	ધ	ચ	અશ્વે	કૃત્તિ	ચિત્રા	વિશા	મધા	રાક્ષસગણ જાણવો
૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	

અથ શ્રી વૈશ્ય તથા શઢાષ્ટક વિચાર.

મીન તુલા ધન વસહ । કેસરિ મકરાય મેપ કન્યાય ॥
 વિચ્છિય મેહૂણ કકડ । કુંભાયપર સરવેરં ॥૮૧॥
 મેપાલિ મકર મિહૂણા । તુલ વૃષ ધન કક કુંભ કન્યાય ॥
 મિનો સિંહોહ અતહા । ગુલસકઠહોઈ એવંતુ ॥૮૨॥

મકર વૃક્ષ મિન કન્યા । વૃશ્ચિક કર્કાષ્ટમેરિ પૂર્વંસ્યાત્ ॥

અજ મિથુન ધન્વિહરિ ઘટ । તુલાષ્ટમે મિત્રતાં વસ્યાં ॥૮૩॥

શત્રુ પઢાષ્ટકે મૃત્યુ । કલહો નવ પંચમે ॥

દ્વિદ્વાદશેષુ દારિદ્રં । શેષેષુ પ્રિતિ રુત્તમા ॥૮૪॥

મકર સકેસરમેષ યુવત્યા । તુલ સિંહ મિન કુલિરઘટાઘ્યા ॥

ધન વૃક્ષ વૃશ્ચિક મન્મથ ગામી ।

એતે મૃત્યુ પઢાષ્ટક ગામી ॥૮૫॥

અસનસ્તુ વરો ગ્રાહ્યો । નાસન્ના કન્યકા પુનઃ ॥

મ્રિયતે માતૃ પિતરં । સંગ્રાહ્યં નવ પંચમં ॥૮૬॥

ભાવાર્થઃ—મીન, તુલા, ધન, વૈશ્યને શડાષ્ટક, સિંહ, મકર

રને શડાષ્ટક, મેશ કન્યાને શડાષ્ટક, વૃશ્ચિક મીથૂનને શડાષ્ટક, કર્ક કુંભને શડાષ્ટક. એવી રીતે રાશીને શડાષ્ટક જાણવો. મેશ,

વૃશ્ચિક, મકર, મીથૂન, તુલા, ધન, વરખ, કર્ક, કુંભ, કન્યા, મીન, સિંહ એને મીત્ર શડાષ્ટક કહે છે. મકર, વરખ, મીન

કન્યા, વૃશ્ચિક, કર્ક એ રાશીથી આઠમી રાશી તથા મેશ, મીથૂન, ધન, સિંહ, કુંભ, તુલા, એ રાશીથી આઠમી રાશી શત્રુ શડા-

ષ્ટક જાણવો. મીત્ર શડાષ્ટક રાશીમાં શત્રુ શડાષ્ટક રાશી હોય

તો મૃત્યુ થાય, ખંનેની નવમી, પાંચમી રાશી હોય તો કલેશ થાય, બીજી, બારમી રાશી હોય તો દારીદ્ર થાય. બાકીની શેષ રાશી ઉત્તમ કહી છે. હવે મૃત્યુ શડાષ્ટક કહે છે.

મકર તથા સિંહ, મેશ તથા કન્યા, તુલા તથા મીન, કર્ક તથા કુંભ, ધન તથા વરખ, વૃશ્ચિક તથા મીથૂન, એ મૃત્યુ શડા-

ષ્ટક રાશી જાણવી. કન્યા રાશી પાસે વરની રાશી હોય તો સારી. વર રાશી પાસે કન્યા રાશી હોય તો માઠી. એ રાશી પ્રમાણે

સગાઈ સંબંધ કરે તો માતાપીતાની હાની કરે. કોઈક આચાર્યનો એવો મત છે, કે નવમી, પાંચમી રાશી ગૃહણ કરવી એ શ્રેષ્ઠ છે. ॥ ૮૧-૮૬. ॥

ખત્રેનો એક નાડીમા જન્મ હોય તો નષ્ટ કૃણ આપે, સંતાનનો
દાય કરે, તથા શ્રી પુરૂષની એકજ નાડીમા બાળકનો પણ તેજ
નાડીમા જન્મ થાય તો શત્રુ સમાન થાય. ॥ ૮૯-૯૦. ॥

અથ શ્રી યુજા વિચાર.

રેવયરિસિયાયલ્લંડં । હવડનરનારીજમજયમન્ને ॥
તહ ઇચ્છિયાય પુરિસો । વલ્લહો હોડ ચિરકાલં ॥૯૧॥
જિઠાય નરિસિયા । મપ્પમેજહજમ્મ નારિ નરહવડં ॥
તહ પુરિસ્સાણયજુવડણં । વલ્લહોહોડવહુ આડં ॥૯૨॥
જડ જમ્મો નર નારિ । હવડં અઘાય વારસિરિસા ॥
વહુ પેમાડં ઉમયં । કહિયં જું જાડ એવેયં ॥૯૩॥

ભાવાર્થ.—રેવતીથી છ નક્ષત્ર મૃગશર સુધી પુર્વ ભાગમા
યુજા કહેવાય છે તેમાં શ્રી પુરૂષ ખન્નેનો જન્મ હોય તો અત્યંત
પ્રીતી ગહે, ઘણા વખત સુધી સુખ ભોગવે, જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર આદિ
લેઈને નવ નક્ષત્રમા શ્રી પુરૂષ ખન્નેનો જન્મ હોય તો બહુ
મારો પ્રેમ રહે આદ્રાંથી બાર નક્ષત્રમા જન્મ હોય તોપણ મારી
પ્રીતી રહે એમ યુજા કૃણ બાણુ ॥ ૯૧-૯૩ ॥

અથ શ્રી નાડી જોવાનો વિચાર.

અસ્સણિ અદા પુનર્વસુ । ઉત્તર હસ્તા યજિવમૂલાડં ॥
સયમિસ પુવ્વ મદ્દવય । પદ્મા નાડિ અએકહિયા ॥૯૪॥
મરણી મૃગસર પુષ્ય । પૂર્વા ફાલ્ગુણિ યચિત્તઅણુરાહા ॥
પૂર્વાષાઢા ધનિષ્ઠાય । ઉત્તર મદ્દવંચવીયનાડિડં ॥૯૫॥

કિત્તિયસ્સરોહિણી અસલેસા ।

મઘા સાઙ્ગિશાહાઙ્ગ ઉત્તરાષાઢા ॥

સવળંરેવયઙ્ગયા । નાઙ્ગિતિયરિવનાયવા ॥૧૬॥

મિત્રામિત્રેષુચાશ્વન્યાં । વિવાહે ક્રતિકાદેષુ ॥

વર્ષાકાલેષુ ચાઢ્રાઙ્ગ । રોગીં સૂર્યાદિ રુખ્યતે ॥૧૭॥

ભાવાર્થ:—અશ્વની, આઢ્રા, પુનર્વસુ, ઉત્તરાશ્લઙ્ગુણી, હસ્ત, જ્યેષ્ઠા, મુળ, સતભીષા, પુર્વાભાઢ્રપદ એ નક્ષત્રો પ્રથમ નાડીનાં જાણવાં. ભરણી, મૃગશર, પુષ્ય, પુર્વાશ્લઙ્ગુણી, ચિત્રા, અનુરાધા, પુર્વાષાઢા, ધનિષ્ઠા, ઉત્તરાભાઢ્રપદ એ નવ નક્ષત્ર મધ્યમ નાડીનાં જાણવાં. કૃત્તિકા, રોહિણી, અશ્લેશા, મઘા, સ્વાંતી, વિશાખા, ઉત્તરાષાઢા, શ્રવણ, રેવંતી, એ નવ નક્ષત્ર અંત્ય નાડીનાં જાણવાં. રોગીને વિવાહમાં, પ્રીતીમાં, વર્ષાકાળમાં આઢ્રા નક્ષત્રથી નાડી અને તીથી જોવી. ॥ ૯૪-૯૭. ॥

અથ શ્રી રોગી પુરુષ જોવા વિષે.

રવેંદુ નામ નક્ષત્રં । એકનામ્યાં યદા ભવેત્ ॥

તદાહિ જાયતે મૃત્યુ । યથાં સર્વજ્ઞ ભાષિતં ॥૧૮॥

રોગિણો જન્મ નક્ષત્રં । એકનામ્યાં યદા શશી ॥

તદા પીઢા વિજાનિયાત્ । અષ્ટ પ્રહરકે ધ્રુવં ॥૧૯॥

ભાવાર્થ:—રવી નક્ષત્ર એટલે તેર દીવસનું નક્ષત્ર તથા ચંદ્રમાનું નક્ષત્ર તથા નામ નક્ષત્ર એ ત્રણ નક્ષત્ર એ નાડી ઉપર આવે તો રોગી મૃત્યુ પામે; એમ જ્ઞાની પુરુષો કહે છે. હવે રોગીને ઠવા કરવાનું મુહુર્ત કહે છે.

રોગીના જન્મ નક્ષત્ર તથા સુર્ય નક્ષત્ર તથા ચંદ્ર નક્ષત્રની એક નાડી આવે તો તે દીવસે આપડ લેવું નહીં. ઉપર પ્રમાણે

જેગ રાગીને આવે તો આઠ પહોરની અદ્વ રાગી મરણુ તુલ્ય
કષ્ટ પામે ॥ ૯૮-૯૯ ॥

અથ શ્રી વાર રાશીનાં સ્વામિ.

મેષ વૃશ્ચિકયોર્મૈમ । શુક્રો વૃલ્લ તુલ્ય મૃતો ॥
બુધ કન્યા મિથુનયો । પ્રોક્ત કર્કસ્ય ચંદ્રમા ॥૧૦૦॥
સ્યાન્મૈન ધન્વિતો જીવ । શનિર્મકર કુંભયો ॥
સિંહસ્યાધિપતિ સૂર્ય । કથિતંગણકોચ્છમૈઃ ॥૧૧॥

ભાવાર્થ.—મેષ ૧, વૃશ્ચિક ૮ એ બે રાશીનો સ્વામી
મગળ છે, વજ્ર ૨, તુલા ૭ એ બે રાશીનો સ્વામી શુક્ર છે,
કન્યા ૬, મિથુન ૩ એ બે રાશીનો સ્વામી બુધ છે, કર્ક ૪, એ
રાશીનો સ્વામી ચંદ્ર છે, ધન ૯, મીન ૧૨ એ રાશીનો સ્વામી
શુક્ર છે, મકર ૧૦, કુંભ ૧૧ એ બે રાશીનો સ્વામી શની છે
સિંહ ૫, એ એક રાશીનો સ્વામી સૂર્ય છે, એ જ્યોતિષ શાસ્ત્ર
પ્રમાણ છે ॥ ૩૦૦-૨ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ ઊંચ નીચ રાશી વિચાર.

મેષ રવિ વૃલ્લે ચંદ્રો । મકરે ચ મહિસત ॥
કન્યાયાં રોહિણી પુરુષો । ગુરુ કર્ક બ્રહ્મેયુ ॥૨॥
શનિસ્તુલાયામુચ્ચશ્ર ॥ મિથુન સિંહકાસુત ॥
ઉચ્ચાત્સમગમ્પર્જિત્વા । રાશોયદિનવાંશકઃ ॥૩॥

ભાવાર્થ.—રવિ ૧ રાશીનો હોય તો ઉચ્ચનો સમજવો
ચંદ્રમા ૨ રાશીનો હોય તો ઉચ્ચનો સમજવો મગળ મકર
૧૦ રાશીનો હોય તો ઉચ્ચનો સમજવો બુધ કન્યા ૬ રાશીનો
હોય તો ઉચ્ચનો સમજવો શુક્ર કર્ક ૪ રાશીનો હોય તો ઉચ્ચનો
સમજવો શુક્ર મીન ૧૨ રાશીનો હોય તો ઉચ્ચનો સમજવો.

શની તુલા ૭ રાશીનો હોય તો ઊંચનો સમજવો. રાહુ મીથુન ૩ રાશીનો હોય તો ઊંચનો સમજવો. એ ઊંચ ગ્રહની રાશી કહી. હવે જે પોતાની રાશી હોય તેથી સાતમી રાશી નીચની સમજવી. તે રાશી ઉપર જે ગ્રહ હોય તે ગ્રહ નીચનો જાણવો. એટલે રવી મેષ ૧ રાશીનો ઊંચનો કહ્યો છે, તેથી સાતમી તુલા રાશી આવે; તે રાશીનો રવી હોય તો નીચનો સમજવો.

એ પ્રમાણે ચંદ્રમા વૃશ્ચિક ૮ રાશીનો નીચનો સમજવો. મંગળ કર્ક ૪ નીચ, બુધ મીન ૧૨ નીચ, ગુરુ મકર ૧૦ રાશીનો નીચ, શુક્ર કન્યા ૪ રાશીનો નીચ, શની મેષ ૧ રાશીનો નીચ, રાહુ ધન ૬ રાશીનો નીચ સમજવો. ॥ ૨-૩ ॥

ઊંચ નીચ ગ્રહો તથા સ્વગૃહ રાશી જોવાનું યંત્ર.

ગૃહ	રવી	ચંદ્ર	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શની	રાહુ
ઊંચ રાશી	મેષ	વરખ	મકર	કન્યા	કર્ક	મીન	તુલા	મીથુન
અંશ	૧૦	૩	૨૮	૧૫	૫	૨૭	૨૦	૩
નીચ રાશી	તુલા	વૃશ્ચિક	કર્ક	મીન	મકર	કન્યા	મેષ	ધન
અંશ	૧૦	૩	૨૮	૧૫	૫	૨૭	૨૦	૩
સ્વગૃહ (પોતાના ધરતી) રાશી.	સિંહ	કર્ક	મેષ તથા વૃશ્ચિક	મીથુન તથા કન્યા	ધન તથા મીન	વરખ તથા તુલા	મકર તથા કુંભ	કન્યા

અથ શ્રી ગ્રહના અતિ વેર વિષે.

રાહુ રવ્યૌ પરં વૈરં । ગુરુમાર્ગવયોરપિ ॥

હિમાંસુવુદ્ધયૌવૈરં । વિવસ્ત્રા ન મંદયોરપિ ॥૪॥

ભાવાર્થ — ગહુને તથા રવીને પૂર્ણ વેર છે, શુક્ર તથા શુક્રને પૂર્ણ વેર છે, શ્રદ્ધ તથા બુધને પૂર્ણ વેર છે, રવી તથા શનીને પૂર્ણ વેર છે એ પ્રમાણે માહોમાહે શ્રદ્ધને અધીક વેર જાણવું. જાર લવનમાત્રી કોઈ લવનમા ઉપર પ્રમાણે બે શ્રદ્ધ આપ્યા હોય તો તે લવનના મુળની ઠાની કરે ॥ ૪ ॥

અથ શ્રી યોની તથા અષ્ટ પ્રિતિ વિચાર.

છાગો ચ કૃતિકા પુષ્યો । નાગો ચ મૃગ રોહિણી ॥
મૂલ આદ્રા તથા સ્વાનો । મુષ્કો મધા ફાલ્ગુની ॥૫॥
હસ્ત સ્વાતિ ચ મહિષો । ગોયોનિઃ ઉત્તરાદ્રયં ॥
વ્યાઘ્રો વિશાખા ચિત્રા ચ । મૃગેયેષાનુરાધિકા ॥૬॥
મર્કટો શ્રુતિ પૂર્વાષાઢા । રેવતી ભરણી ગજો ॥
ધનિષ્ઠા ભદ્રપદા સિંહો । અશ્વિનિ વારુણિહયોઃ ॥૭॥
અશ્લેષાદિત્યમાર્જારો । ઉત્તરાષાઢિકાભિજો ॥
ન કુલાપિ સમાખ્યાતા । ઉદ્દનાંયોનયઃ સ્મૃતા ॥૮॥
ગોવ્યાઘ્રં ગજસિંહ । અશ્વમહિષં સ્વાનં ચ વમરગં ॥
વૈરં વા નર મેષકં ચ સુમહદ્દિઢાલોદરં ।
લોકાનાં વ્યવહારતોન્યદપિ ચ જ્ઞાત્વાપ્રયત્રાદિદં ॥
દંપત્યો નૃપ ભૂતયોરપિ । સદાવર્જં ગુરુ ક્ષુલ્લયો ॥૯॥

ભાવાર્થ.—કૃતિકા તથા પુષ્ય નક્ષત્રની બકરાની યોની જાણવી, મૃગશર તથા શેહીણીની નાગની યોની જાણવી, મુગ તથા આદ્રાની સ્વાનની યોની જાણવી, મધા તથા પુર્વાશ્વિની

ઊંદરની યોની જાણવી; હસ્ત તથા સ્વાંતિની પાડાની યોની જાણવી; ઉત્તરાશ્વાદશુણી તથા ઉત્તરાભાદ્રપદ એ બેની ગાયત્રી યોની જાણવી; વિશાખા તથા ચિત્રાની વાઘની યોની જાણવી; જ્યેષ્ઠા તથા અનુ-રાધાની મૃગની યોની જાણવી; શ્રવણ તથા પૂર્વાષાઢાની વાંદરાની યોની જાણવી; રેવતી તથા ભરણીની હાથીની યોની જાણવી; ધનિષ્ઠા તથા પુર્વાભાદ્રપદ એ બેની સિંહની યોની જાણવી; અશ્વિની તથા સતભીષાની ઘોડાની યોની જાણવી; અશ્લેષા તથા પુનર્વસુ-ની બીલાડાની યોની જાણવી; ઉત્તરાષાઢા તથા અભીજિત એ બેની નોળીઆની યોની જાણવી. એ પ્રમાણે નક્ષત્રની યોની કહી છે. હવે યોની સાથે વેર કહે છે

ગાયત્રે વાઘ સાથે વેર, હાથીને સિંહ સાથે વેર, ઘોડો ને પાડાને વેર, હરણને અને કુતરાને વેર, સર્પ અને નોળીઆને વેર, વાંદરાને અને ઘેટાંને વેર, બીલાડી અને ઊંદરને વેર, એ લોકીક વહેવારે કરીને વૈરભાવ છે. તે યોનીનો વૈરભાવ સ્ત્રી-પુરુષ-ને જોવો, રાજા-નોકરને જોવો, ગુરુ-શિષ્યને જોવો, અને વૈર-ભાવ હોય તે ત્યાગ કરવો શ્રેષ્ઠ છે. ॥ ૫-૬. ॥

અથ શ્રી મુંડન મુહૂર્ત તથા યાત્રા જવામાં
તથા વિદ્યા ભણવામાં વર્જવાના
દિવસ તથા વાર.

સૂર્યાકિ મૌમ ષટ્તુર્ય । નવાષાંત્યપિથિદ્રયે ॥
નષ્ટ ક્ષૌરંનસા વિદ્યા । યાત્રા દૌન ચ પર્વસુ ॥૧૦॥
હસ્ત ત્રયે મૃગે જ્યેષ્ઠા । પૌશ્વાદિત્ય શ્રુતિદ્રયે ॥
ક્ષૌર કર્મ શુભંપ્રોક્તં । કાર્ય શુક્રે દુવાસરે ॥૧૧॥
પુબ્ય પુનર્વસુ રેવતિ ચિત્રા ।

શ્રવણ ધનિષ્ઠા મૃગશિરિનિ હસ્ત ॥

અપુસ્ત્રવેનવકઃ ક્ષુર કર્મણી ।

વલિધૃત પુષ્ટિકરઃ શુભકર્તા ॥૧૨॥

પંચ મઘા અનુરાધા । પ્રજાપત્યાષ્ટકં સકૃનાંમૂલં ॥

ઉતરત્રિકરો મૃત્યુ । વ્રજાપિનજવતિવર્ષ ॥૧૩॥

રાત્રૌ સંધ્યા સુવિદ્યાદૌ । ક્ષૌરનોકુતથોત્સવ ॥

ભૂષાભ્યં ગંતુ સ્નાનં ચ । પર્વ યાત્રા સ્થક્ષપિ ॥૧૪॥

ચતુર્થિ નવમિપટિ । ચતુર્દશ્યાષ્ટમિ તથા ॥

અમાવસ્યાં ચં દેવત્યા । ક્ષૌર કર્માણિ નેક્ષતે ॥૧૫॥

ક્ષૌરે રાજા જ્ઞેયા જાતે । સ્વામિદત્તે ચ વાસસે ॥

તિથિવારિક્ષ્ય શીતાંશુ । તિથ્યાદિનાં વિલોકયેત્ ॥૧૬॥

રતિર્વાતે ચિતા ધુમ । સ્પર્શદુસ્વપ્ન દર્શને ॥

ક્ષૌર કર્મ મપિ સ્નાયાન્ । ગલિતેશુ ધનારાધિ ॥૧૭॥

ભાવાર્થ—રવી, શની, મંગળ તથા ચોથ, નામ, આદ્ય, આઠમ, પુનમ, અમાવાસ્યા એ તીથી તથા વાર યાત્રા જવામાં ત્યાગ કરવા

હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, મૃગશર, જ્યેષ્ઠા, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા એ નક્ષત્ર તથા શુક્ર, ચોમ એ એ વાર લેવા હરે તેનું દેગ કહે છે પુષ્ય, પુનર્વસુ, ચિત્રા, રેવતી, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, મૃગશર, અશ્વિની, હસ્ત એ નક્ષત્રમાં મુકેન કરે તો બાળ, કાન્તિ, બુદ્ધિ વૃદ્ધી પામે, અને શુભ ફળની પ્રાપ્તિ થાય, મમ, અનુરાધા નક્ષત્રમાં મુકેન કરે તો બાળકને કષ્ટ થાય, રોહિણી, ઉત્તરાશા

તથા ઉત્તરાશ્વિણી એ નક્ષત્રોમાં મુંડન કરાવે તો મૃત્યુ પામે. બ્રહ્મા રક્ષા કરે તોપણ બચે નહીં. હવે સંધ્યા સમય વર્જવાનાં કામ કહે છે.

સંધ્યા સમય વિદ્યા ન ભણવી, મુંડન ન કરાવવું, કોઈ પણ જાતનો ઓચ્છવ ન કરવો, આભરણ વસ્ત્ર પ્રમુખ નવાં ન પહેરવાં, સ્નાન ન કરવું, યાત્રા ન જવું. હવે મુંડન વખતે ચોથ, નોમ, ચૌદશ, આઠમ, છઠ્ઠ, અમાસ એ તીથી ત્યાગ કરવી. ઉપર મુહૂર્ત કહેવામાં આવ્યાં છે પણ એવી જીનામાં મુહૂર્ત જોવાની જરૂર નથી. જેમકે, રાજાની આજ્ઞાથી કામ કરવું પડે તો મુહૂર્ત જોવું નહીં, પોતાનો સ્વામી સંતુષ્ટ થઈને કાંઈ આપે તો તેમાં મુહૂર્ત જોવું નહીં, તેમજ વિવાહ-લગ્ન પ્રસંગમાં કોઈ માનપૂર્વક કાંઈ આપે અથવા ત્યાં જવું પડે તો મુહૂર્ત જોવાની જરૂર નથી. હવે રાત્રીમાં સ્નાન ન કરવા વિષે કહે છે. સુર્ય અસ્ત પામ્યા પછી સ્નાન કરવાનું ત્યાગ કરેલું છે, પણ સ્મશાન જઈ આવીને તથા વમન, ઝાડો, આલડશેટ ઇત્યાદિક જરૂરીઆત કામમાં સ્નાન કરવાનો દોષ નથી. ॥ ૧૦—૧૭ ॥

અથ શ્રી વસ્ત્ર પહેરવાનું મુહૂર્ત.

હસ્તાદિ પંચકે ધ્રુવં । રેવત્યશ્વિની પુનર્વસુ ધનિષ્ઠા ॥
પુષ્ય શુક્ર ગુરુજ્ઞ । શુભદા વસ્ત્રસ્ય પરિધાને ॥૧૮॥

ભાવાર્થ:—નવાં વસ્ત્ર પહેરવામાં હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતિ, વિશાખા, અનુરાધા, ધ્રુવ, ઉત્તરાશ્વિણી, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાભાદ્રપદ, રેવતી, અશ્વિની, પુનર્વસુ, ધનિષ્ઠા, પુષ્ય એ નક્ષત્ર તથા બુધ, ગુરુ, શુક્ર, એ વાર દેવા. એ શુભ ફળ આપે છે. ॥ ૧૮ ॥

અથ શ્રી વસ્ત્ર પહેરવામાં વર્જવાના દિવસ
તથા તેનું ફલ.

આદિત્યે જીવેરે વસ્ત્રં । સોમે નિત્યં જલાહિતા ॥

અંગારે ચ દહત્યામિ । બુધે ચાર્થ સમાગમ ॥૧૧॥

જ્ઞાનલાભો ગુરુવારે । શુક્રે મિત્ર સમાગમ ॥

મલિનં ચ સદા વસ્ત્રં । નિવેદિતં શનિસ્વરે ॥૨૦॥

વારાનર્વાનિવઅસ્ય । પરિધાને શુભામતા ॥

સોમાર્ક શુક્ર ગુરુવૌ । રક્તે વસ્ત્રે કુજેપિ ચ ॥૨૧॥

ભાવાર્થ — રવીવારે નવુ વસ્ત્ર પહેરે તો ક્ષાતી જાય, મેઘ-
વારે પહેરે તો પત્રજાતુ રહે, મંગળવારે પહેરે તો અગ્નિથી બળી
જાય, બુધવારે પહેરે તો ધનનો લાભ થાય, શુક્રવારે પહેરે તો
વિદ્યાનો લાભ થાય, શુક્રવારે પહેરે તો મિત્રનો મેળાપ થાય,
શનિવારે પહેરે તો મલીન રહે, ધોવા વખત આવે નહીં રાતા
વસ્ત્ર પહેરવામા મંગળવાર સારો છે ॥ ૧૯-૨૧ ॥

અથ શ્રી કાંસાના વાસણમાં પ્રથમ

જમવાનું મુહૂર્ત.

મૃગ પુષ્યોશ્વિનિ ચિત્રા । અનુરાધારેવતિકર ॥

શશી ચ જીવ વારેપુ । પાત્રોયં શુભદાયકાઃ ॥૨૨॥

ભાવાર્થ — મૃગશર, પુષ્ય, અશ્વિની, ચિત્રા, અનુરાધા,
રેવતી, હસ્ત, એ નક્ષત્ર તથા સોમવાર, શુક્રવાર, એ વાર નવા
પાત્રમા જમતા શુભદાયક છે ॥ ૨૨ ॥

અથ શ્રી વાલકને પ્રથમ અન્ન સ્વરાવવાનું

મુહૂર્ત

સોમે શુક્રે ચ મંદાગ્નિ । શનિ મોમે વલ્લભયં ॥

બુધાર્ક ગુરુવારેપુ । પ્રસન્ના ચ હિતાવહા ॥૨૩॥

રેવતી શ્રુતિ પુનર્વસુહસ્ત । બ્રાહ્મચત્વષ્ટિ મૃગશિર્ષદ્વયે ચ ॥
ઉત્તરંચગદિતંપૃથુકાનાં । પ્રસન્નેહિતનવાન્નવિધાનાં ॥૨૪॥

ભાવાર્થ:—સોમ, શુક્રવારે બાળકને અન્ન ખવરાવે તો બાળકની ભુખ મરી જાય; શનીવારે તથા મંગળવારે બાળકને અન્ન ખવરાવે તો બાળકના બળનો નાશ થાય; બુધવાર, રવીવાર, ગુરુવારે બાળકને અન્ન ખવરાવે તો બાળકને સુખશાંતી થાય.

રેવતી, શ્રવણ, પુનર્વસુ, હસ્ત, રેહિણી, ચિત્રા, મૃગશર, આદ્રા, ત્રણ ઉત્તરો એ નક્ષત્ર અને ઉપર કહેલા વારે બાળકને અન્ન ખવરાવવામાં સારા છે. ॥ ૨૩-૨૪ ॥

અથ શ્રી નક્ષત્રમાં ગણી વસ્તુ મળવા વિષે
રોહિણ્યાદિ વતુષ્કેષુ । પ્રતિભંચાભિ ધાડમા ॥
અંધદ્વગકેકરાણ્યંચ । ચિપ્પટાષ્પંચદિવ્ય દ્વગ્ ॥૨૫॥

ભાવાર્થ:—રોહિણી નક્ષત્રથી ચાર ચાર નક્ષત્ર અનુક્રમે ગણવાં. તે ગણતા આંધળા, કાંણા, ચીપડાં દેખતા નક્ષત્ર આગળ કહી ગયા છીએ તે પ્રમાણે સમજવાં. ॥ ૨૫ ॥

અથ શ્રી નક્ષત્ર અવસ્થા વિચાર.

અકાદ્છથેરાનવ બાલા । બારહૂંતિ તરુણાય ॥
રવિ રિશ્વાતં ગણિણં । દિનસ્વં ગ્રાવનિષ્ખંતં ॥૨૬॥
થેરાં ઠાણાનદ્વ ચલદ્વ । બાલાવતિ અવંતિ ॥
તરુણાજિહાં ગયાનિહાં ગયા । બલિ પાછાં ન ભવંતિ ॥૨૭॥
નસ્તંનદ્વ દ્વૂતંદ્રવ્યં । દ્રગાંધેર્યન્નતઃપરે ॥
લમ્બયતે ચિપ્પટૈ વાર્તા । દિવ્યાક્ષેષ્ણપિનાપ્યતે ॥૨૮॥

અંધેષુલભતે શીઘ્રં । કાળકં ચ દિન ત્રયં ॥
 ચિર્પટં માસમેકં ચ । દિવ્ય ચક્ષુ ન લભ્યતે ॥૨૯॥
 જાત્યંધેષુદિશિ પૂર્વ । કેકરિ દક્ષિણે પુનઃ ॥
 પશ્ચિમં ચિર્પટેધિશ્ચે । દિવ્ય ચક્ષુ સિરુત્તરાં ॥૩૦॥
 ગત વસ્તુ લભ્ય નક્ષત્ર । ન જીવત્યહિનાદદ્ય ॥
 સુપર્ણેનાપિરક્ષિત । મઘાશ્લેષા વિશાલાદ્રા ॥
 મૂલેષુ ભરણિ દ્વયં ॥૩૧॥

ભાવાર્થ — સૂર્યના તપતા નક્ષત્રથી દીન નક્ષત્ર સુધી ગણતો નવે નક્ષત્રમા આવે તો બાળક અવસ્થા બાળુવી નવથી બાર નક્ષત્ર એટલે એકવીસ નક્ષત્ર સુધી તરણુ અવસ્થા રહે છે. પાછલા છ નક્ષત્રમા વૃદ્ધાવસ્થા સમજવી કોઈ વસ્તુ બુવાન અવસ્થાના નક્ષત્રમા ગઈ હોય તો ન મળે, બાળક અવસ્થાના નક્ષત્રમાં ગઈ હોય તો તરત મળે, વૃદ્ધાવસ્થાના નક્ષત્રમા ગઈ હોય તો સ્થિરતાથી (ઘણા વખતે) મળે કોઈ વસ્તુ બુલી જાય અથવા ઉઠાવીને લઈ જાય તે આધના નક્ષત્રમાં ગઈ હોય તો તુરત મળે, ચીપકા નક્ષત્રમા ગઈ હોય તો શ્રમ પડતા મળે, અને દેખતા નક્ષત્રમા ગઈ હોય તો ન મળે વિશેષ ખીના આગળ આવેલ છે ॥ ૨૬-૩૧ ॥

અથ શ્રી સર્પ હંસ કરે તેનો વિચાર.

ઉગવરુણરોદ્રાવાસવેદ્રતિપૂર્વા ।

યેમ દહન વિશાલા પાપવારેણ યુક્તા ॥

તિથીપુ નવમિ પાદિ દ્વાદશિભિઃ ચતુર્થિ ।

ભવતિ મરણયોગો રોગિણાં મૃત્યુરેવ ॥૩૨॥

અથ શ્રી ઘાત તિથી તથા રોગીને રોગથી મુક્ત થવાનો વિચાર. (૧૦૭)

ભાવાર્થ:—અશ્લેષા, સતભીશા, આદ્રા, ધનિષ્ટા, જેષ્ટા, ત્રણ પુર્વા, ભરણી, કૃત્તિકા, વિશાખા, એ નક્ષત્રહોય; રવી, મંગળ, શનીવાર હોય; ગ્રાથ, નોમ, છકુ, બારશ, એ તીથીઓ હોય તો મરણુ યોગ જાણવો. તેમાં સર્પ ડંશ કરે તો તે પુરૂષનું મરણુ થાય. ॥ ૩૨ ॥

અથ શ્રી ઘાત તિથી વિષે.

નંદા વૃશ્ચિક મેષે ચ । મદ્રા મિથુન કર્કયોઃ ॥

કન્યારાશોયદાજ્ઞેયાં । एषाकालस्यषट्दिना ॥૩૩॥

जया धन कुंभ सिंहे । रिक्ता तुले वृखे तथा ॥

पूर्णा मिन मकरयोः । कालो यं मुनि भाषितं ॥૩૪॥

ભાવાર્થ:—મેષ રાશી તથા વૃશ્ચીક રાશીવાળાને નંદા તીથી ઘાતીકે જાણવી; મીથુન તથા કર્ક રાશીવાળાને ભદ્રા તીથી ઘાતીકે જાણવી; કન્યારાશીવાળાને પુર્ણા તીથી ઘાતીકે જાણવી. એ તીથીઓ રોગી પુરૂષને ભારે કષ્ટ કરનારી જાણવી. ધનરાશી તથા કુંભ-રાશીવાળાને જયા કાળ તીથી જાણવી; વરખ તથા તુલા રાશી-વાળાને રીક્તા કાળ તીથી જાણવી; મીન તથા મકર રાશીવાળાને પુર્ણા કાળ તીથી જાણવી. એ મુનીઓનાં વચન છે. ॥૩૩-૩૪॥

અથ શ્રી રોગીને રોગથી મુક્ત થવાનો વિચાર.

स्वातिपूर्वास्त्रयाश्लेषा । ज्येष्ठाद्रा रोगीणो मति ॥

रेवत्यामनुराधायां । कष्टानि रोगता भवेत् ॥૩૫॥

मासान्मृगोत्तराषाढा । मघासुदिन विंशति ॥

विशाखा भरणि हस्त । धनिष्ठासुचपक्षत् ॥૩૬॥

एकादशाहा चित्रायां । श्रुतो शतभिष्यज्यति ॥

अश्वनि कृत्तिका मूले । नीरुज्यंनवभिर्दिने ॥૩૭॥

પુષ્યોત્તરા મદ્રપદા । ફાલ્ગુણિ રોહિણિપુ ચ ॥
 પુનર્વશોશ્ચ સપ્તાહા । તારા વેદાનુ કુલભાક્ ॥૩૮॥
 ચરેપુ મૃદૂપુક્ષિપ્ર । વર્ગે મૂલે ચ મેષજાં ॥
 રોગ નાસવય સ્થાયિ । દેહ વૃંહણ મિષ્યતિ ॥૩૯॥

ભાવાર્થ —સ્વાતિ, પુર્વાફાલ્ગુણી, પુર્વાષાઢા, પુર્વાભાદ્રપદ, અશ્લેષા, જ્યેષ્ઠા, આઢા એ નક્ષત્રોમા રોગીને પ્રથમ રોગ થાય તો મૃત્યુ પામે, રેવતી, અનુગધામા રોગ થાય તો રોગ વહેલો મટે, મૃગશર, ઉત્તગધાઢા, મઘા એ નક્ષત્રોમા રોગ થયો હોય તો વીમ દીવમ સુધી દુઃખ પામે, વિશાખા, ભરણી, હસ્ત, ધનિષ્ઠા એ નક્ષત્રોમા રોગ થાય તો પદર દીવસ દુઃખ રહે, ચિત્રા નક્ષત્રમા રોગ થાય તો અગીઆર દીવસ સુધી રોગ રહે, શ્રવણ, મતલીશા, અશ્વિની, કૃતિકા, મુળ એ નક્ષત્રોમા રોગ થાય તો નવ દીવસ સુધી દુઃખ ભોગવે, પુષ્ય, ઉત્તરાભાદ્રપદ, ઉત્તરાફાલ્ગુણી, પુનર્વસુ એ નક્ષત્રોમા રોગ થાય તો માત્ર દીવસ સુધી રોગ રહે રોગીને ચોથી તારા સારી જાણવી હવે રોગીને ઔષધ કરવાનું સુહૃત્ કહે છે

ચર નક્ષત્ર એટલે સ્વાતિ, પુનર્વસુ, શ્રવણ, મૃદૂ નક્ષત્ર એટલે મૃગશર, ચિત્રા, રેવતી, ક્ષિપ્ર નક્ષત્ર એટલે હસ્ત, અશ્વિની, પુષ્ય, અશિશ્વત એ નક્ષત્રોમા ઔષધ કરે તો રોગનો નાશ થાય એટલે જન્મમર્યતનો રોગ નાશ પામે, અને શરીરને પુષ્ટ કરે ॥ ૩૫-૩૬ ॥

અથ શ્રી પ્રેત કાર્ય વિષે વિચાર.

પ્રેત ક્રિયા ન કર્તવ્યા । યમલેચ ત્રિપુષ્કરે ॥
 આદ્રા મુલાનુરાધાયાં । મિશ્ર ઋત્ર ધ્રુવેપુચ ॥૪૦॥

अथ श्री मृत क्रिया तथा प्रथम गोचरी तपश्चर्यां कर्त्तव्यं सुहृत् (१०६)

प्रेत क्रिया न कर्त्तव्या । रविवारे पुनर्वसु ॥

आद्रा मूलानुराधाया । मिश्र क्रूर ध्रुवेषु च ॥४१॥

यमलं त्रिपुष्करंश्चैव । तथा श्रावण पंचकं ॥

प्रेत कार्य न कर्त्तव्यं । मूलाद्रा भरणी तथा ॥४२॥

अश्वनिपुष्यहस्तस्य । स्वाति श्रवण रेवति ॥

ज्येष्ठा प्रेत क्रिया कार्य । रविवारे विनाबुद्धैः ॥४३॥

भावार्थः—प्रेत कार्यनी क्रिया यमल योग तथा त्रीपुष्कर योगमां न करवी. आद्रा, सुण, अनुराधा, मिश्र, क्रूर, ध्रुव, ऐ नक्षत्रोमां प्रेतनी क्रिया न करवी. यमल योग, त्रीपुष्कर योग, श्रवण, धनिष्ठा आदि पांचनक्षत्र ओटले पांचकमां प्रेतनी क्रिया न करवी. सुल, आद्रा, भरणी, अश्वनी, पुष्य, हस्त, स्वाति, रेवती, ज्येष्ठा; रवीवार तथा बुधवार ऐ नक्षत्रो तथा वार तजवा. ॥४०-४३॥

अथ श्री मृत क्रिया विषे.

पूर्वाश्रयाश्विनिमूलं । कृतिका च श्रुतिद्रये ॥

हस्त चित्रा मघा पुष्य । नुराधारेवति मृगे ॥४४॥

मृते साधा भवेदेक । पुत्रकोद्धौपुनर्ध्रुवे ॥

पुनर्वशो विशाखाया । मपिनान्येषकिंचन ॥४५॥

भावार्थः—भरण पाभेला भाणुस पाछण तेर दीवस गया पछी तेनी योग क्रिया उपर श्लोकमां देखाड्या प्रमाणे करवाभां आवे छे. ॥ ४५ ॥

अथ श्री प्रथम गोचरी तपश्चर्या तथा

लोच करवानुं सुहृत्.

मृदु ध्रुव चर क्षिप्रौ । वारे भौम शनिर्विना ॥

આઘાટનં તપોનંદ્યા । લોચાદિક શુભંમત્તં ॥૪૬॥

કૃતિકા ચ વિશાખા ચ । મઘા ચ ભરણીપુચ ॥

એમિ ચતુર્ભિં નક્ષત્રે । લોચ કર્મ ન કારયેત્ ॥૪૭॥

ભાવાર્થ.—મૃદુ નક્ષત્ર એટલે મૃગશૃ, રેવતી, ચિત્રા, મૂવ નક્ષત્ર એટલે ત્રણ ઉત્તરા, રોહિણી, ચગ નક્ષત્ર એટલે સ્વાતિ, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ક્ષિપ્ર નક્ષત્ર એટલે હસ્ત, અશ્વિની, પુષ્ય, અશ્લી-જીત એ નક્ષત્ર, અને મગળવાર, શનીવાર એ બે વાર તજી બાકીના વાર હે તો આરૂ કૃતિકા આપે કૃતિકા, વિશાખા, મઘા, ભરણી એ ચાર નક્ષત્ર લોચ કરવામા તજવા ॥ ૪૬-૪૭ ॥

અથ શ્રી ચંદ્રમાના ઉદયનો વિચાર.

અલિસિહે ધનુર્વક્રો । શુલાવઃ કન્યકા તુલે ॥

દક્ષિણામ્યુદિતોમિન । મેપે કુંભ વૃષેસમ ॥૪૮॥

મિથુને મકરેચૌત્ત । રુન્નતોથહલોપમ ॥

ધનુ કર્કસોશ્લાધ્યૌ । નવેદૂર શુભોન્યથા ॥૪૯॥

વિહવરંહિસમચેદ્રે । દુર્ભિક્ષં ચૌત્તરૈન્નૈતૈ ॥

વ્યાધી પિઢા મયાં શૂલે । સુભિક્ષં દક્ષિણૌનતે ॥૫૦॥

રક્તે રસાક્ષયંયાંતિ । શૂક્રે વૃષ્ટિ સમાગમ ॥

ધુમેતુ વિહવરં વિદ્યાત્ । કૃશ્ન મૃત્યુર્ન શંશય ॥૫૧॥

આદ્રા ભરણિ અસલેષા । જિઠાઅનેશતમિષાશાઈછઠા ॥

એહરિસેગામઙ્મયંકા તોમહીમંડલરુલ્લંકરંકા ॥૫૨॥

ભાવાર્થ — વૃશ્ચિક, મિહ, ધન, એ ત્રણ સકાતીમા ચંદ્રમા વાકે ઉગે, કન્યા, તુલા, એ સકાતીમા ઉગે શુભીને આકારે ઉગે, મીન સકાતીમા જમણી બાજુએ હિચો હોય, મેષ, કૃત્ત,

વૃષભ, સંક્રાંતીમાં સમાન એટલે સરખો ઉગે; મિથુન, મકર, સંક્રાંતીમાં હજને આકારે ઉગે તો સાડું ફળ આપે. ધન, કર્ક, સંક્રાંતીમાં નિર્મળ વાદળા વિના ઉગે તો સારો, અને ઉપર કહ્યાથી વિપરીત ઉગે તો માડું ફળ આપે. સમ એટલે સરખો ચંદ્રમા ઉગે તો બહુ સારો. ઉત્તર દીશામાંથી ઉગે તો મોંઘવારી તથા લય કરે. શુભીને આકારે ઉગે તો રોગાદિક પીડાનો લય કરે. દક્ષીણ દીશામાં ચંદ્રમાનું શીંગડું એટલે આણી ઉગી હોય તો સુકાળ કરે. રાતા રંગનો ચંદ્ર ઉગે તો રસવાળી વસ્તુ મોંઘી થાય. શુદ્ધ ધોળો ચંદ્ર ઉગે તો ઉત્તમ સારો વરસાદ થાય. ધુમાડા જેવો ચંદ્રમા ઉગે તો લય તથા દુઃખ કરે, કાળા રંગનો ચંદ્રમા ઉગે તો દુનીઆમાં મરણનો વધારો થાય.

આદ્રા, ભરણી, અશ્લેષા, જ્યેષ્ઠા, સતભીષા, સ્વાંતિ એ છ નક્ષત્રમાં ચંદ્રમા ઉગે તો પૃથ્વી ઉપર લયાનક તોફાન થાય.

ચંદ્રમા ઉગવા સંબંધી જે હકીકત કહી છે, તે બીજનો ચંદ્રમા ઉગતો જાણવો. ॥ ૪૮-૫૨ ॥

અથ શ્રી રવી સંક્રાંતીનું ફલ.

માનોદય વિષવત્તી જગત્ત વિપત્તી ।

મધ્યેદિને સકલ શસ્પ વિનાશહેતુ ॥

અસ્તંગતે સકલ શસ્પ સમૃદ્ધ વૃધ્યૌ ।

ક્ષેમં સુભિક્ષ્યમ તુલં નિસિ ચાર્દ્ધ રાત્રૌ ॥૫૩॥

ભાવાર્થ:—સુર્યોદયમાં સંક્રાંતી જેસે તો વિષવત્તી કહીએ એટલે પ્રજામાં વિપત્તી થાય; મધ્યાન્ સમયમાં સંક્રાંતી જેસે તો સર્વ ધાન્ય મોંઘુ કરે, અને જેતીનો વિનાશ થાય; સુર્યાસ્ત સમયમાં સંક્રાંતી જેસે તો સર્વ ધાન્યની વૃદ્ધિ થાય, સોંધુ થાય; અર્ધ રાત્રીમાં સંક્રાંતી જેસે તો દુઃખનો નાશ થાય, સુલિક્ષ કરે, સર્વ વસ્તુ સમૃદ્ધાવે રાખે. ॥ ૫૩ ॥

अथ श्री लग्न घडी पल प्रमाण.

घटी चतुष्क मापानां । प्रमाणां मेघ मीनयोः ॥
 सोडसः पला च घटा । चतुस्रो वृष कुंभयोः ॥५४॥
 मिथुने मकरे पंच । घटी पंच पलाधिका ॥
 धन कर्के कला पंच । एक चत्वारि सत्पले ॥५५॥
 पल्याधी चत्वारि सद्भिः । कला पंचालि सिंघयोः ॥
 एक त्रिंशत् पलान घटा । पंचेव तुल कन्ययोः ॥५६॥
 सार्द्ध सप्त अजा मीन ॥ सार्द्ध अष्टौ घटौ वृषा ॥
 दश मकरे दश मिथुने । कर्के धने एकादश ॥५७॥
 एकादश अलि सिंहो । कन्ये तुले एकादश ॥
 भानुं संक्र मतो मान । पलंहित्वा दिने दिने ॥५८॥
 द्वादश लग्न घटि पल मान । कृतिका भरण्यश्लेषा ॥
 मघा मूलजिदेवत पूर्वा त्रयानवेता च ।
 अधो वक्रा प्रकिर्तिता ॥५९॥
 एषु कुप तडा गानि । पर्व देव ग्रहाणि च
 विद्यारंभ निधी स्थाप्यं । निधानो खननं तथा ॥६०॥
 'गणितं योतिपारंभं । खएवं वित्त्व प्रवेशनं ॥
 अधो मुखानि कार्याणि । तानि सर्वाणि साधयेत् ॥६१॥

भावार्थ — मीन, मेघ, लग्न, वृष, घडी ४५ पल लोगवे;
 वरुण, कुल लग्न, मार घडी ने १५ पल लोगवे, मीथुन, तथा
 मङ्गल लग्न पाय घडी ने पाय पल लोगवे, धन तथा कर्क लग्न

अथ श्री लज्जन तथा संक्रोती घड़ी, पण, मान यंत्र. (१५३)

પાંચ ઘડી ને ૪૧ પળ લોગવે; સિંહ તથા વૃશ્ચિક લગ્ન પાંચ ઘડી ને ૪૨ પળ લોગવે; કન્યા તથા તુલા લગ્ન પાંચ ઘડી ને ૩૧ પળ લોગવે. એ લગ્નની ઘડી તથા પળનું માન કહ્યું. હવે સંક્રાંતીનું ઘડી પળનું માન કહે છે.

મેષ તથા મીન સંક્રાંતી સાડા સાત ઘડી લોગવે; વંરખ તથા કુંભ સાડા આઠ ઘડી લોગવે; મીથુન તથા મકર દશ ઘડી લોગવે; કર્ક તથા ધન અગીઆર ઘડી લોગવે; સિંહ તથા વૃશ્ચિક અગીઆર ઘડી લોગવે; કન્યા તથા તુલા અગીઆર ઘડી લોગવે; કર્ક સંક્રાંતીથી દીનમાન ઘટે; મેષ તથા તુલા સંક્રાંતીમાં દીવસ રાત્રી સરખાં હોય; મકર સંક્રાંતીથી દીનમાન વધે અને રાત્રી ઘટે; એમ અનુક્રમે દીવસ રાત્રી વધે તથા ઘટે. વિશેષ ઘડી પંચાંગ માન નીચેના યંત્રથી સમજાશે. ॥ ૫૪-૬૧ ॥

અથ શ્રી લગ્ન, ઘડી, પણ માનતું યંત્ર.

લગ્ન માન.	મેષ	વરબ.	મીથુન.	કર્ક	સીહ.	કન્યા	તુલા	વૃશ્ચિક.	ધન	મકર	કુંભ	મીન
ધડી માન	૩	૪	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૪	૩
પળ માન	૪૫	૧૬	૫	૪૧	૪૨	૩૧	૩૧	૪૨	૪૧	૫	૧૬	૪૫

અથ શ્રી સંકાંતી, પળ, વિપળ માન યંત્ર.

[illegible]

અથ શ્રી નીચા મુખવાળા નક્ષત્રનો વિચાર

કૃતિકા, ભરણી, અશ્વેષા, મઘા, મુળ, વિશાખા, ત્રણ પૂર્વા એ નવ નક્ષત્ર નીચા મુખવાળા કહ્યા છે, માટે એ નક્ષત્રોમા કુપો તથા તળાવ કગવવા નહીં. પણ દેવસ્થાન, નવુ ઘર, વિદ્યાનો આગલ તથા કોઈ વસ્તુ જમીનમા થાપણુ તરીકે મુકવામા તથા જમીનમાથી ધન કાઢવામા, ગણીત વિદ્યા ભણવામા, બ્યોતિપનો અભ્યાસ કરવામા એ મર્વે કામ નીચા મુખવાળા નક્ષત્રમા કરે તો બિદ્ધ થાય

અથ શ્રી ચારપગાં જનાવર લેવાનું મુહૂર્ત.

સ્વેતિ શ્વિની ચિત્રાશ્ચ । સ્વાતિ હસ્ત પુનર્વસુ ॥
 અનુરાધા મૃગે જ્યેષ્ઠા । એતા ચ પાર્શ્વતો મુખા ॥૬૨॥
 એતેષા શ્વંગજોષ્ઠં ચ । અનહ્વાહં મદંસ્વરં ॥
 વપ્યનં કૃણ્ય વાણિજ્યં । ગમનં ક્રૂર કર્મસુ ॥૬૩॥
 અર વૃચક્રયં વાણિ । તાનિ સર્વાણિ કારયેત્ ॥૬૪॥
 રોહિણ્યાદ્રા ધનિષ્ઠા ચ પુણ્યં ત્રિણુતરાણિ ચ ॥
 શ્રવણં શતભિષાચૈવ । નવેત્યુર્ધ્વં મુખા સ્મૃતા ॥૬૫॥
 એષુ રાજ્યાભિષેકં ચ । પટ્ટવંધતુ કારયેત્ ॥
 આરામ ગૃહે પ્રાસાદે । પ્રાકાર છત્ર તોરણં ॥૬૬॥
 ધજ ત્રિહો પતાકા ચ । શંખ ચામર મોક્તિકં ॥
 નારિણાં અભિષેકં ચ । તાનિ સર્વાણિ કારયેત્ ॥૬૭॥

ભાવાર્થ—સ્વેતી, અશ્વિની, ચિત્રા, સ્વાતિ, હસ્ત, પુનર્વસુ, અનુરાધા, મૃગશીર, જ્યેષ્ઠા એ નક્ષત્ર વાકા મુખવાળા ભણવા એ નક્ષત્રમા હાથી, ઘોડા, બેટ, બળદ વિગેરે જેતી વાવવામા તથા

વાણજ વેપાર કરવામાં સારા છે. ગાડી રથ વિગેરે વાહનમાં પ્રથમ બેસવાના સારા છે. રોહિણી, આર્દ્રા, ધનિષ્ઠા, પુષ્ય, ત્રણ ઉત્તરા, શ્રવણ, સતભીશા, એ નક્ષત્રો ઊંચા મુખનાં કહ્યાં છે. રાજ્યાલિપેક તથા પાટ અલિપેક તથા ખગીચો, મહેલ એ કામોમાં એ નક્ષત્રો સારાં છે. વિશેષમાં ઊર્ધ્વમુખી નક્ષત્ર ધ્વજ, કળશ, પતાકા તથા સ્ત્રીઓને નવા આલુષણ પહેરવામાં સારાં છે. ॥ ૬૨-૬૭ ॥

અથ શ્રી રાહુ ફલ વિચાર.

નિજ રાશૌ ગ્રહણ દિને ।

ત્રિષ્ટ્ દશેકાદશ શુભૌ રાહુ ॥

અપરે રાહુ પ્રાહુ ।

જન્મસ્થં વિવર્જિતં શશિવત્ ॥ ૬૮ ॥

ગ્રામ સ્ત્રી તીયે નવમ ચતુર્થે ।

તથાયુ સંખ્યા શુભદશ્ચ રાહુ ॥

સુત્પાંત્યઃ સંધ્યાં દશમશ્ચ મધ્યે ।

હીનો મુનિ નેત્ર રસાસ્તદાદૌ ॥ ૬૯ ॥

ભાવાર્થ:—પોતાની રાશીથી ગણતાં રાહુ આવે તેનું ફળ નીચે પ્રમાણે:—

ત્રીજો, છઠ્ઠો, દસમો, અગીઆરમો એ રાહુ હોય તો શુભ ફળ આપે, પણ જન્મનો રાહુ વર્જિત કરવો. તે રાહુનું ફળ ચંદ્રમા સમાન જણવું. પોતાની રાશીથી પાંચમો, ત્રીજો, નવમો, ચોથો, અગીઆરમો એ ગણત્રીના રાહુ હોય તો સાડા ફળ આપે, શુભ કરે; પાંચમો, બારમો, આઠમો, દસમો મધ્યમ ફળ આપે; અને પહેલો, છઠ્ઠો, બીજો, સાતમો એ રાશીનો રાહુ અનિષ્ટ ફળ આપે. ॥ ૬૮-૬૯ ॥

અથ શ્રી ઘર કરવાનું તથા વસવાનું મુદ્દર્ત.
 દેવગૃહં સ્વગૃહં વા । પ્રારશ્ચં શોક કારણં ભવતિ ॥
 ચૈત્રે માસ અવસ્યાં । વૈશાખે વિપુલ ધન હેતુ ॥૭૦॥
 ચૈત્રે શોક કરં વિદ્યાત્ । વૈશાખે ચ ધનાગમ ॥
 જ્યેષ્ઠ માસે ભવેન્મૃત્યુ । આષાઢે પશુ નાશનં ॥૭૧॥
 શ્રાવણે ધન ધાન્યાનિ । શુન્ય માદ્રપદેન ચ ॥
 આશ્વિને કલહં ઘોરં । કાર્તિકે મૃત્યુદાયકં ॥૭૨॥
 માર્ગશીર્ષ ધન પ્રાપ્તિ । । પોષે ચ સર્વ સંપદા ॥
 માઘે અગ્નિ ભયં વિદ્યા । ત્ફાલ્ગુને ચ શ્રિયાગમ ॥૭૩॥
 વાસ્તુ મધ્યે સમાખ્યાતા । ચિરાયુ વિશ્વ કર્મણા ॥
 વૈશાખે શ્રાવણે માર્ગે । ફાલ્ગુને ક્રિયતે ગૃહં ॥૭૪॥

ભાવાર્થ—દેવગૃહ તથા પોતાના ઘરમા પ્રવેશ કરવામા
 ને ચેત્ર માસ હોય તો શોક મતાપ થાય તેમજ તે મકાન
 યોડો વખત રહી શકે, ને વૈશાખ માસમા પ્રવેશ કરે તો ધણુ
 ધન પ્રાપ્ત થાય, જેઠ માસમા પ્રવેશ કરે તો મૃત્યુ થાય, અષા-
 ડમા પ્રવેશ કરે તો પશુનો નાશ થાય શ્રાવણ માસમા
 પ્રવેશ કરે તો ધન ધાન્યની મારી પ્રાપ્તિ થાય, ભાદરવામા
 પ્રવેશ કરે તો મકાન શૂન્ય થાય, આશો માસમા ઘર પ્રવેશ કરે
 તો કલેશ થાય, કારતક માસમા ઘર પ્રવેશ કરે તો મૃત્યુ થાય,
 માગશર માસમા ઘર પ્રવેશ કરે તો ધનની પ્રાપ્તિ થાય, પોષમા
 ઘર પ્રવેશ કરે તો સંપદા મળે, મહા માસમા ઘર પ્રવેશ કરે
 તો અગ્નિનો લય થાય, જગણ માસમા ઘર પ્રવેશ કરે તો
 લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થાય, એ પ્રમાણે ગિર્યશાસ્ત્રમા કેહ્યું છે ઘર

બાંધવામાં વૈશાખ, શ્રાવણ, માગશર અને ફાગણ એ ચાર માસ ઉત્તમ કહ્યાં છે. ॥ ૭૦-૭૪ ॥

અથ શ્રી શેષનાગની વિધિ.

વૈદ્યાં વૃષે ગૃહે સિંધે । ત્રિક મીને સુગલયે ॥
મિત્રા મિત્રસ્ય સ્થાનેષુ । શેષનાગ વિધીયતે ॥૭૫॥
ઈશાનહ ધુરિ આદિદે । ધુરે ગણિજે મિન ॥
ત્રિહૂ માસે કર્મ કરં । શેષ સિંહારમંતિ ॥૭૬॥
સિરિ ચ પડંગેહણ મરં । કઢીયાં મરજ સ્વામિ ॥
પુઠિ કુડંબોપરિહરં । કુસલં ચ વચ્છે ઠામિ ॥૭૭॥

ભાવાર્થ:—શેષ નાગના યંત્ર પ્રમાણે મકાન તથા પરણુ-
વાની ચોરીની ખૂટી વિષે કહે છે. મીન રાશીથી અનુક્રમે સરો-
વર બનાવવામાં સમજવું. મીન લગ્ન અથવા સિંહ લગ્ન
ધર બાંધવામાં લેવું, અને સિંહ લગ્નથી શેષ નાગનું ધર બેવું.
વરખ રાશીથી તથા વરખ સંકાંતીથી ચોરીમાં શેષ નાગનો વાસો
સમજવો. દેવમંદીર વિષે મીન રાશીથી સમજવો. ઇશાન ખૂણેથી
લઇને ચાર ખૂણે ત્રણ ત્રણ સંકાંતીએ શેષ નાગ સમજવો. સિંહ,
કન્યા, તુલા એ ત્રણ સંકાંતીમાં ઇશાન ખૂણામાં શેષ નાગનું
ધર હોય છે. એમ અનુક્રમે ત્રણ ત્રણ રાશી સમજવી. તેમાં બે
મકાન બાંધતી વખતે શેષ નાગના માથે ખીલી આવે તો સ્ત્રી
મરે, કેડમાં ખીલી આવે તો ઘરઘણી મરે, પુઠે ખીલી આવે
તો કુટુંબનો નાશ થાય, પૂંછ ઊપર ખીલી આવે તો સર્વે
કાર્યની સીદ્ધિ થાય. ॥ ૭૫-૭૭. ॥

અથ શ્રી રોગીને રોગથી સુક્રત થવાનો યંત્ર

ક્રે.કે.કે.કે.	નક્ષત્ર	પાચો ૧ લો.	પાચો ૨ જો	પાચો ૩ જો.	કે.કે.કે.	નક્ષત્ર	પાચો ૧ લો.	પાચો ૨ જો	પાચો ૩ જો.	કે.કે.કે.	નક્ષત્ર	પાચો ૧ લો.	પાચો ૨ જો	પાચો ૩ જો.
૧	કૃતિકા	દીન ૫	દીન ૧૦	મરણ્ય	૧૦	જિતરાધા	દીન ૧૪	દીન ૭	દીન ૮	૧૯	જિતરાધા	દીન ૧૫	દીન ૧૨	દીન ૨૦
૨	રોહિણી	દીન ૬	દીન ૧૩	દીન ૧૦	૧૧	હસ્ત	દીન ૮	દીન ૪	દીન ૫	૨૦	અવધ	દીન ૭	દીન ૨૦	દીન ૧૬
૩	મૃગશિર	દીન ૭	દીન ૧૩	દીન ૧૦	૧૨	ચીત્રા	દીન ૩	દીન ૬	દીન ૧૦	૨૧	ધનીષ્ઠા	દીન ૨૭	દીન ૨૦	દીન ૬
૪	આર્દ્રા	દીન ૧૫	દીન ૧૨	મરણ્ય	૧૩	સ્વાતી	દીન ૧૦	દીન ૧૨	મરણ્ય	૨૨	શતભીષા	દીન ૮	દીન ૧૮	દીન ૧૬
૫	પુનર્વસુ	દીન ૪૫	દીન ૭	દીન ૨૧	૧૪	વીશાખા	દીન ૪૮	દીન ૧૨	દીન ૨૫	૨૩	પૂર્વાષાઢ	દીન ૬	મરણ્ય	દીન ૧૨
૬	પુલ્લ	દીન ૭	દીન ૧૨	દીન ૨૧	૧૫	અનુરાધા	દીન ૭	દીન ૧૫	મરણ્ય	૨૪	જેતરાધા	દીન ૧૦	દીન ૨૦	દીન ૨૦
૭	અશ્વિ	દીન ૬	દીન ૧૨	દીન ૪૪	૧૬	જેષ્ઠા	દીન ૪૫	દીન ૧૬	મરણ્ય	૨૫	રેવતી	દીન ૮	દીન ૬૭	મરણ્ય
૮	મઘા	દીન ૭	દીન ૨૦	મરણ્ય	૧૭	મઘ	દીન ૧૫	મરણ્ય	મરણ્ય	૨૬	અશ્વિની	દીન ૧૦	દીન ૭૭	દીન ૩૨
૯	પૂર્વાશા	દીન ૧૩	દીન ૭	મરણ્ય	૧૮	પૂર્વાશા	દીન ૬૦	દીન ૧૬	મરણ્ય	૨૭	મરણ્ય	દીન ૬	મરણ્ય	મરણ્ય

ભાવાર્થ:—પ્રથમ રોગીને પુછવું કે કયે દિવસે રોગ થયો, તે પછી તે દિવસનું નક્ષત્ર જોવું. જે નક્ષત્ર હોય તે નક્ષત્રના ત્રણ ભાગ (પાયા) કરવા એટલે પહેલે પાચે વીસ ઘડી, બીજે પાચે વીસ ઘડી, ત્રીજે પાચે વીસ ઘડી, એમ એક નક્ષત્ર સાઠ ઘડી હોય છે. તેના ત્રણ ભાગ વીસ ઘડીના થયા. ત્યારે ધારો, કે રોગીને પુછતાં રોગીએ કૃત્તિકા નક્ષત્રના પહેલા પાચે રોગ થયો એમ કહ્યું; તો ઉપર યંત્રમાં જોવું તો ત્યાં પાંચ દીન મુક્યા છે, તો જાણવું કે પાંચ દીવસમાં રોગી રોગથી મુક્ત થશે, જો બીજે પાચે હોય તો દસ દીનમાં રોગી રોગથી મુક્ત થશે, અને જો ત્રીજે પાચે હોય તો મરણ અથવા મરણાંતીક કષ્ટ; એમ સત્તાવીસે નક્ષત્ર ઉપલા યંત્રથી જોઈ લેવા. પણ બરાબર તેના નક્ષત્ર તથા પાયા ચોક્કસ કરીને જોલવું. જેમ તેમ જોલવું નહીં.

અથ શ્રી વર્ષના ચાર સ્થંભનો યંત્ર.

સ્થંભ	માસ	તીથી	નક્ષત્ર
પાણીના	ચૈત્ર શુદ્ધી	૧	રેવતી
તાપનો	વૈશાખ શુદ્ધી	૧	ભરણી
પવનનો	જેઠ શુદ્ધી	૧	મૃગશીર
અન્નનો	અષાઢ શુદ્ધી	૧	પુનર્વસુ

ભાવાર્થ:—ઉપરના માસ, તીથી, નક્ષત્ર જે વર્ષમાં હોય તે વર્ષ સાફ ગણાય છે. જેમકે, ચૈત્ર શુદ્ધી ૧ને દીવસે રેવતી નક્ષત્ર હોય તો વરસાદ સારો થાય, વૈશાખ શુદ્ધી ૧ને દીવસે ભરણી નક્ષત્ર હોય તો તાપ અનુકુળ પડે, જેઠ શુદ્ધી ૧ને દીવસે મૃગશીર નક્ષત્ર હોય તો પવન અનુકુળ વાય, અને અષાઢ શુદ્ધી ૧ને દીવસે પુનર્વસુ હોય તો અન્ન સાફ પાડે.

અથ શ્રી ગયેલી વસ્તુ મઠવા ન મઠવાનો વિચાર.

નંબર.	નક્ષત્રનાં નામ	નંબર	નક્ષત્રના નામ
૧	અશ્વિનીમા ગયેલી વસ્તુ દીન ૯ માં મળે	૧૫	સ્વાતીમાં ગઈ વસ્તુ ન મળે,
૨	બરણીમા દીન ૧૫ માં મળે	૧૬	વિશાખામાં દીન ૧૫મા મળે
૩	કૃત્તિકામાં દીન ૯ માં મળે.	૧૭	અનુગધામાં કૃત્તી મળે
૪	રોહિણીમાં દીન ૭ માં મળે	૧૮	જ્યેષ્ઠામાં ગઈ વસ્તુ ન મળે. —
૫	મૃગશીરમાં દીન ૩૦ માં મળે	૧૯	મૂળમાં દીન ૯મા મળે
૬	આર્દ્રામાં ગઈ વસ્તુ ન મળે	૨૦	પૂર્વાષાઢામાં ગઈ વસ્તુ ન મળે
૭	પુલ્હમાં દીન ૭ માં મળે	૨૧	હિતરાષાઢામાં દીન ૩૦મા મળે
૮	પુનર્વસુમાં દીન ૭માં મળે	૨૨	અબ્જીયમાં દીન ૧૨માં મળે
૯	અશ્વિનીમાં ગઈ વસ્તુ ન મળે	૨૩	શ્રવણમાં દીન ૧૫માં મળે.
૧૦	મઘામાં દીન ૨૦મા મળે	૨૪	ધનિષ્ઠામાં દીન ૧૧મા મળે.
૧૧	પુર્વાશ્વિનીમાં ગઈ વસ્તુ ન મળે.	૨૫	શતબીષામાં દીન ૧૧માં મળે
૧૨	હિતરાષ્ટ્રાશ્વિનીમાં દીન ૭ માં મળે	૨૬	પુર્વાભાદ્રપદમાં ગઈ વસ્તુ ન મળે
૧૩	હસ્તમાં દીન ૧૫મા મળે	૨૭	હિતરાભાદ્રપદમાં દીન ૭મા મળે
૧૪	ચિત્રામાં દીન ૧૧મા મળે	૨૮	રેવતીમાં ગઈ વસ્તુ કૃત્તી મળે

ભાવાર્થ—ગયેલી વસ્તુ ક્યારે મળશે એમ કોઈ સવાલ પુછે તો તે દિવસનું નક્ષત્ર જોઈ તેના દીવસ કહેવા અથવા નહિ મળે એમ કહેવું. તે વસ્તુ કંઈ દીશામાં ગઈ છે તે જોવા વિષે આગળ જણાવેલ છે.

અથ શ્રી શુભ યોગ યંત્ર.

અથ શ્રી શુભ યોગ યંત્ર.

(૧૨૩)

વાર. તીથી. નક્ષત્ર. ચોગ.

રવી	૧	૮	૯	હસ્ત	ગિતારાખા.	ગિતારાક્ષા.	ગિતારાભા.	મુળ	રેવતી	અશ્વની	ધનિષ્ઠા	પુષ્ય	શુભ
સોમ	૨	૯	અશ્લેષ	શ્રવણ	રોહીણી	મૃગશર	અનુરાધા	૦	૦	૦	૦	૦	શુભ
મંગળ	૧૩	૮	૬	૩	રેવતી	મુળ	અશ્લેષા	ગિ.ભા.	મૃગશર	અશ્વની	૦	૦	શુભ
બુધ	૨	૧૨	૭	શ્રવણ	રોહીણી	પુષ્ય	અનુરાધા	મૃગશર	૦	કૃતિકા	૦	૦	શુભ
ગુરુ	૫	૧૦	૧૫	૧૧	પુષ્ય	પુનર્વસુ	વિશાખા	રેવતી	અશ્વની	હસ્ત	પુ. ક્રા.	૦	શુભ
શુક્ર	૧	૬	૧૧	૧૩	પુનર્વસુ	હસ્ત	ઉત્તરાષાઢા	રેવતી	અશ્વની	અનુરાધા	૦	પુ. ક્રા.	શુભ
શની	૪	૯	૧૪	૮	પુર્વાશ્વિ.	રોહીણી	સ્વાતિ	સત.	શ્રવણ	૦	૦	૦	શુભ

ભાવાર્થ:—જેમકે, રવીવાર અને ૧ ૮ ૯ એ તીથી તથા હસ્ત, ગિતારાષાઢા, ઉત્તરા-
શ્વિણી, ઉત્તરાભાદ્રપદ, મુળ, રેવતી, અશ્વની, ધનિષ્ઠા, પુષ્ય એ નક્ષત્ર હોય તેા શુભ યોગ
બાણુવો. એમ સાતે વારનું સમજવું.

॥ श्री गौतमेभ्यो नमः ॥

श्री नरचंद्र जैन ज्योतिष.

द्वितीय कीरण (भाग २ जो.)

॥ मंगलाचरण. ॥

॥ श्लोक. ॥

रात्रि प्रभेद १ संज्ञा २ ग्रह भेदा ३
गोचरा ४ ष्टवर्गोच्च ५ सवत्सर ६
मास ७ दिन ८ क्ष ९ शुद्धयः क्रांति साम्यं च १० ॥१॥
बलं ११ मीनं १२ च लग्नस्य षट्त्वर्गोदय शोधनं १३ ॥
प्रतिष्ठायां व्रते वार्षिकं ग्रहा १४
स्त दोष १५ तद्गुणा १६ ॥२॥
ध्रुव १७ छायावि लग्ने च १८
द्वाराण्याष्टादश क्रमात् ॥
अथै तानि प्रवक्षंते जन्म शुद्धि विधित्सया ॥३॥

भावार्थः—सागरचंद्रसुरीकृत नरचंद्र नाम प्रथम कीरण
पूणुं करी द्वितीय कीरण आरंभे छे. तेमां मुख्य विषय १८ छे.
तेनां नाम नीचे प्रमाणेः—

१. आर राशीना विचार.
२. राशी संज्ञा विचार.

३. ग्रह लेख विचार.
४. गोचर ग्रहना विचार.

૫ અષ્ટ વર્ગનો વિચાર.	૧૨. મીન વિચાર
૬ સપ્તસરનો વિચાર	૧૩ લગ્ન પડવર્ગનો વિચાર.
૭ માસનો વિચાર	૧૪. દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા વિચાર.
૮ દિનનો વિચાર.	૧૫ અહુ વિચાર
૯. નક્ષત્ર શુદ્ધિનો વિચાર.	૧૬ અહુ દોષ વિચાર-
૧૦ કાલિ સામ્યનો વિચાર	૧૭. અહુ શુભ વિચાર
૧૧ ગૃહ બળનો વિચાર	૧૮. ધ્રુવ છાયા વિચાર

ઉપર કહેલા અઠાન વિષય અનુક્રમે વિસ્તાર સહીત કહેવામાં આવે છે. ॥ ૧-૩ ॥

અથ શ્રી વાર રાશી વિચાર.

કુંભાકુંભ શિરાસ્તન્ના ધૃત તુલો ધન્વશ્ચ પશ્ચાર્દ્ધકો ।
વિભ્ર ચાપમ મીન રાતૃ મિથુનંદીના ગદા ભૃત્કરં ॥
મીનો મીન ગર્ગ વિપર્ય મુખંશસ્યાં મિયુ કન્યકા ।
નોસ્વાસૌ હરેણાનિનસ્તુ મકરો નામાતુ રૂપાપરે ॥૪॥

ભાવાર્થ—મીન, કર્ક, એ રાશીઓ ઉત્તર દિશામાં, મીથુન, તુલા, કુમ્ભ, પશ્ચિમ દિશામાં, વરુણ, કન્યા, મકર દક્ષિણ દિશામાં, અને મેષ, સિંહ, ધન, પૂર્વ દિશામાં ગ્રહે છે ॥ ૪ ॥ -

અથ શ્રી રાશી સંજ્ઞા વિચાર.

પુંઃ સ્ત્રીઃ કૂરાકૂરાશ્ચ સ્થિર દ્વિશ્વભાવ સંજ્ઞા ચ ॥
અજ વૃષ મિથુન કુરૂરા પંચમ નવમૈઃ સહેદ્રાઘાઃ ॥૫॥

ભાવાર્થ—મેષ રાશી અનુક્રમે ગણના પુરુષ તથા સ્ત્રી રાશીની સંજ્ઞા નમસ્કવી મકર, મેષ રાશીની પુરુષ સંજ્ઞા છે, અને વરુણ રાશીની સ્ત્રી સંજ્ઞા છે એમ બારે રાશીની અનુક્રમે સંજ્ઞાઓ સમજાવી

વળી બીજી રીતે કુર, અકુર સંજ્ઞા ઉપર પ્રમાણે સમજવી. જેમકે, મેષ રાશીની કુર સંજ્ઞા અને વરખની અકુર સંજ્ઞા. એમ બારે રાશીની અનુક્રમે જાણવી.

વળી ત્રીજે પ્રકારે બાર રાશીની ચર, સ્થિર, દ્વી સ્વભાવ એટલે બે સ્વભાવવાળી એ ૩ પ્રકારે જાણવી. જેમકે, મેષ રાશી (ચર), વરખ રાશી (સ્થિર), અને મિથુન રાશી દ્વી સ્વભાવ એટલે ચર, સ્થિર. એ પ્રમાણે બારે રાશીની સંજ્ઞા સમજવી. વિશેષ યંત્રથી જાણાશે.

હવે રાશીની નવમાંશની રીત કહે છે. દરેક રાશીના ત્રીશ અંશ હોય છે, અને તેના નવ પાયા થાય છે. જેમકે, મેષ રાશીનો નવમાંશ જોવો હોય તો મેષ રાશીથી ગણવું એટલે મેષ રાશીનો પહેલો અંશ મેષ અને બીજો અંશ વરખ. એ પ્રમાણે મેષ રાશીનો નવમો અંશ ધન રાશી જાણવી. વિશેષ યંત્રમાં જોવાથી જાણાશે. ॥ ૫. ॥

રાશી દિશા યંત્ર.

રાશી સ્ત્રી, પુરુષ યંત્ર.

પ્રશાન.	મે. સિં. ધ.	અગ્નિ.
ક. મી. વૃશ્ચિક.		વૃ.ક. મ.
વાયવ્ય.	મિ. તુ. કું.	નૈઋત્ય.

૨ સ્ત્રી	પુરુષ ૧.	૧૨ સ્ત્રી.
૩ પુરુષ.	મેષ.	૧૧ પુરુષ.
૪ સ્ત્રી.		૧૦ સ્ત્રી.
૫ પુરુષ.	૭ પુરુષ.	૯ પુરુષ.
૬ સ્ત્રી.		૮ સ્ત્રી.

કુંર અકુંર યંત્ર.

ચર સ્થિર દ્વી સ્વભાવ યંત્ર

અકું ૨	૧ કુંર	અકું ૧૨
૪ ૩		૬ ૧૧
અકું ૮		૧૦ અકું
૫ ૬	૭ કુંર	૯ ૬
અકું ૧		૮ અકું

૨ સ્થિ	૧ ચર	દ્વી ૧૨
૩ દ્વી		સ્થિ ૧૧
૪ ચ		૧૦ ચ
સ્થિ ૫	૭ ચર	૯ દ્વી
દ્વી ૬		૮ સ્થિ

અથ શ્રી રાશી વલાવલ વિચાર.

નો વિશ્રાંમશ્ચરે લમે । વિશ્રામ દિતયં સ્થિરે ॥
 વિશ્રાંમ ત્રિતયં જ્ઞેયં । દ્વિ શ્વભાવે દ્વિરાત્મકે ॥૬॥
 મેષાદ્યાશ્ચત્વારઃ સધન્વિ મકરાઃ ક્ષિપા વલા જ્ઞેયા ॥
 પૃષ્ઠોદયા વિ મિથુનાસ્ત । એવ મીનો દ્યુભય લમં ॥૭॥

ભાવાર્થ.—મેષ રાશીથી ચાગ રાશી એટલે મેષ, વરખ, મિથુન, કર્ક તથા ધન, મકર, મીન એ રાશીઓ રાત્રીએ બળવાન છે, અને મિહ, કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક, કુલ એ દીવસે બળવાન છે

મેષ, વરખ, કર્ક, ધન, મકર એ રાશીની પૃષ્ઠોદય સંજ્ઞા છે, મિથુન, સિહ, કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક, કુલ એ રાશીની શીર્ષોદય સંજ્ઞા છે, અને મીન રાશીની ઉભય મંજ્ઞા છે ॥ ૬-૭ ॥

અથ શ્રી રાશી બલ યંત્ર.

મે	વ	મિ	ક	સિં	કં	તુ	વ	ધ	મ	કં	મિ	રાશી
રાત્રી	રાત્રી	રાત્રી	રાત્રી	દિવા	દિવા	દિવા	દિવા	રાત્રી	રાત્રી	દિવા	રાત્રી	દીના રા.
પૂરો	પૂરો	શીર્ષ	પૂરો	શીર્ષ	શીર્ષ	શીર્ષ	શીર્ષ	પૂરો	પૂરો	શીર્ષ	ઉમ.	શી પૃ

અથ શ્રી ગ્રહ પરમ ઉચ્ચ અંશ વિચાર.

અજ વૃષ સૃગાંકના કર્ક મીન વણિજાં શકેષ્કિના ।

દુષ્ણાઃ દશ શિશ્યશ્ચ વિંશતિ તિર્થોદ્રિય વિઘન વિંશેષુ ॥૮॥

ભાવાર્થ:—મેષ રાશીનો રવી જેમ દશ અંશ સુધી પરમોદ્કૃષ્ટ ઉચ્ચનો કહેવાય છે તેમ વરબ રાશીનો ચંદ્રમા ત્રણ અંશ સુધી પરમ્ ઉચ્ચનો કહેવાય છે; મકર રાશીનો મંગળ અઢીવીસ અંશ સુધી પરમ્ ઉચ્ચનો કહેવાય છે; બુધ કન્યા રાશીના પાંચ અંશ સુધી પરમ્ ઉચ્ચ કહેવાય છે; ગુરુ કર્ક રાશીનો પાંચ અંશ સુધી-પરમ ઉચ્ચ કહેવાય છે; શુક્ર મીન રાશીના સપ્તાવીસ અંશ સુધી પરમ્ ઉચ્ચનો કહેવાય છે; શની, તુલા રાશીના વીસ અંશ સુધી પરમ્ ઉચ્ચનો કહેવાય છે. રાહુ, મીથુન રાશીનો પરમ્ ઉચ્ચનો કહેવાય છે. વિશેષ ભીના નીચેના યંત્રથી જાણવી. ॥૮॥

અથ શ્રી ઉચ્ચ ગ્રહ યંત્ર.

ગિ	ચક્ર	મ	ભુ	શુ	કુ	રા	ર	ગ્રહ યંત્ર
મેષ	વૃષ	મકર	કન્યા	કર્ક	મિન	તુલા	મિથુન	ઉચ્ચ ગ્રહ
૧૦	૩	૨૮	૫	૫	૨૭	૨૦	૦	પદ્મ ઉચ્ચ અંશ

અથ શ્રી પરમ્ નીચ ગ્રહ વિચાર.

ઉચ્ચાની ચં સપ્તમ મર્કાદીનાં ત્રિકો સંજ્ઞાનિ ।

સિંહ વૃષાજ પ્રમદાઃ કાર્મુક ભૃતૌલ કંભ ધરા ॥૧॥

ભાવાર્થ.—ઉપર કહેલા ઉચ્ચ ગ્રહની રાશીથી માત્રી ગણી નીચ ગણી મમજવી, અને ઉપર કહેલા અશ પ્રમાણે પદ્મ નીચ ગ્રહ મમજવા

તુલા રાશીનો રવી નીચ મમજવો ચક્રમા વૃશ્ચિક, મગળ કર્કનો, ભુધ મીનનો, શુક્ર મકરનો, શુક્ર કન્યાનો, શતિ મેષનો, રાહુ ધનનો, એ એવે નીચના મમજવા ॥ ૬ ॥

અથ શ્રી વાર ભુવન ગ્રહ કુંડલી વિચાર.

તનુ ૧ ધન ૨ સહજ ૩ સુહૃત ૪ સુત ૫ રિપુ ૬ જાયા
૭ મૃત્યુ ૮ ધર્મ ૯ કર્મ ૧૦ આયો ૧૧ વ્યય ૧૨ ॥૧૦॥
પાતાલહિષુક સુલ વેસ્મવંધુ સંજ્ઞ તથાયુજ ।

ચતુર્થ નવપંચમં ત્રિકોણં નવમાર્ગ્યં ત્રિત્રિકોણં ચ ॥૧૧॥

સપ્તમકંયા મિત્ર દ્યુનં દ્યુન મષ્ટ મષ્ટમં ।

ચ્છિદ્રંધી પંચમં તૃતિયં દુશ્ચિક્યં વિક્રમંવાપિ ॥૧૨॥

મધ્યે મે પૂર્ણમંબરં ચ દશમં તથા તિમંરિષ્યું ।

एकादशंतु कथयंति सूरय सर्वतो भद्रं ॥૧૩॥

કેંદ્રં ચતુષ્ટયં કંટકં ચ લગ્નાસ્ત દશા ચતુર્થાનાં ।

संज्ञा परतः पणफर मापोक्लम मस्य यत्पुरतः ॥૧૪॥

ત્રિષ્ઠકેકાદશમાન્યુપચય ભવનાન્યથાન્યાનિ ।

वर्गोत्तमान वांशाश्चरादिषु । प्रथमंमध्यांताः ॥૧૫॥

ભાવાર્થ:—જન્મ કુંડળીમાં અથવા વર્ષ કુંડળીમાં લગ્નથી ખાર ભુવનનાં નામ કહે છે. ૧. તન ભુવન, ૨. ધન ભુવન, ૩. ભાઈ ભુવન, ૪. માતા ભુવન, ૫. પુત્ર ભુવન, ૬. શત્રુ ભુવન, ૭. સ્ત્રી ભુવન, ૮. આયુષ્ય ભુવન, ૯. ધર્મ ભુવન, ૧૦. પિતા રાજ્ય ભુવન, ૧૧. લાભ ભુવન, ૧૨. ખર્ચ ભુવન; એ ખાર ભુવનનાં નામ જાણવા. હવે ખારે ભુવન વિસ્તારપૂર્વક કહે છે.

ચોથા ભુવનનું નામ પાતાલહેબુક વાહન સુખસ્થાન, ખંધુ-સ્થાન, તથા કેંદ્રસ્થાન કહેવાય છે. નવમા તથા પાંચમાં ભુવનને ત્રિકોણસ્થાન કહ્યું છે. સાતમા ભુવનને ચામિત્ર તથા દ્યુન નામ કહ્યું છે. આઠમા ભુવનને છિદ્ર ભુવન કહ્યું છે. પાંચમા ભુવનને બુદ્ધિ તથા વિદ્યા ભુવન કહ્યું છે. ત્રીજા ભુવનને દુશ્ચિક્ય તથા પરાક્રમ ભુવન કહ્યું છે. દશમાં ભુવનને અમ્બર તથા વેપાર ભુવન કહ્યું છે. અગીઆરમાં ભુવનને સર્વથી શ્રેષ્ઠ એટલે લાભ ભુવન કહ્યું છે. એમ પંડિત પુરૂષો કહે છે.

પહેલા, ચોથા, સાતમા, દશમા ભુવનોને કેદ્ર ભુવનો કહે છે, તથા તેને કટક સંજ્ઞા પણ કહી છે વળી બારે ભુવનને ૧ પણ, ૨ ફર, ૩ આપોકિષ્મ એવી સંજ્ઞા પણ કહી છે એ બારે ભુવન યંત્રમા જુવો હરે બાર ભુવનની સંજ્ઞા કહે છે. ૩, ૬, ૧૧ ભુવનને ઉપચય સ્થાન કહે છે, તથા ગ્રહ વર્ગોત્તમ પ્રકાર કહે છે બળવાન ચર ગણીના પહેલા નવમાશમા જે ગ્રહ હોય તેને વર્ગોત્તમ કહે છે, એટલે અધિક બળવાન સમજવા સ્થિર રાશીના મધ્ય નવમાશમા એટલે પાચમા નવમાશમા જે ગ્રહ હોય તેને વર્ગોત્તમી કહે છે, અને દ્વી સ્વભાવ રાશીના અલ્પના એટલે નવમાશમા જે ગ્રહ હોય તે પણ વર્ગોત્તમી કહેવાય છે ૧૦-૧૫

અથ શ્રી બાર ભુવન સંજ્ઞા યંત્ર.

ધન ૨ પણ ૬૨	કેદ્ર ચતુષ્થ કટક ચતુર ૧ મિત્ર ના માનિ તણ ૧	ખચ ૧૨ બચ રીપુ આપોકિષ્મ
સદગ ૩ વિક્રમ આપોકિષ્મ ઉપચય દુશ્ચિક		લાભ ૧૧ પણ ફર સર્વો ભદ્ર ઉપચય
મુખ ૮ કેદ્ર, ચતુષ્થ કટક, ચતુરસ્ત્ર પા તાલ, હિલુક, મધુ, વાહન માતા		કર્મ ૧૦ કેદ્ર ચતુષ્થ ઉપચય કટક ફરમ મધ્યમ પૂર્ણ અબર
સુત ૫ પચમ ધી ત્રીકાણુ પણ ફર	કત્ર ૭ સ્ત્રી કેદ્ર, ચતુષ્થ કટક પા મિત્ર અગ્ન સમમ	ધર્મ ૬ ત્રીકાણુ પણ ફર
રીપુ ૬ આપોકિષ્મ ઉપચય		આયુષ્ય ૮. ચતુરસ્ત્ર છીદ્ર પણ ફર

अथ श्री नवमांश ज्ञेवानो यंत्र.

[illegible]

અથ શ્રી નવમાંશ જાણવાનો પ્રકાર.

એક રાશીના નવ પાયા ગણાય છે, અને એક ગણીના ત્રીસ અશ થાય છે હવે જો તેના નવમાશ કરવો હોય તો જે અંક સ્પષ્ટ છે તેના રાશી, અંશ, કલા, વિકલા તે ત્રીસ અશના નવ ભાગ જાણવા ૩ અશ, ૨૦ કલાનો પહેલો નવમાશ થાય છે. એ રીતે નવ ભાગ સમજવા જ્યારે નવમાશ કરવો હોય ત્યારે સ્પષ્ટ અંકની રાશી જોવી જો રાશી ધન તથા સિંહ હોય તો મેષ રાશીને આઘ લઈને ગણુતા જેટલા ભાગમા જે ગણી આવે તે રાશીનો નવમાશ સમજવો.

ઉદાહરણ. લગ્ન સિંહ એટલે ૪ રાશી, ૨૫ અશ, ૩૦ કલા, ૪૩ વિકલા છે તેની નવમાશમા જોવાની રીતઃ—

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
૩-૨૦	૬-૪૦	૧૦-૦	૧૩-૨૦	૧૬-૪૦	૨૦-૦	૨૩-૨૦
૮	૯	એ નવ અંક				
૨૬-૪૦	૩૦-૦					

માટે, ૪ રાશી, ૨૫ અશ, ૩૦ કલાનો નવમાશ ટમા ભાગમા એટલે ૨૬-૪૦મા આવ્યો. ત્યારે સિંહ ગણી હોય તો મેષ ગણીથી ગણુતા વૃશ્ચિક ગણીનો નવમાશ લગ્નનો આવ્યો એવી રીતે નવ અંક જોવા.

ધન રાશી અને સિંહ ગણીનો નવમાશ જોવામા મેષ રાશીથી ગણુતુ, મેષ ગણીનો નવમાશ જોવો હોય તો મેષ રાશીથી ગણુતુ, વરુષ, કન્યા, મકર, ગણીનો નવમાશ જોવો હોય તો મકર રાશીથી ગણુતુ, મીથુન, તુલા, કુલ તથા વૃશ્ચિક ગણીનો નવમાશ જોવામા તુલા ગણીથી ગણુતુ, કર્ક રાશીનો નવમાશ તથા મીન રાશીનો નવમાશ કરવામા કર્ક રાશીથી ગણુતુ, એવી રીતે ચોતપોતાની રાશીના અશ કલા પ્રમાણે નવમાશ જાણવો.

ઉપર બતાવેલા યત્રમા જે ઠેકાણે (વ) મુક્યો છે તેની વર્ગોત્તમી સજ્ઞા જાણવી એટલે વર્ગોત્તમ સજ્ઞાનો અંક જાણવો ઉત્તમ જાણવો બળવાન જાણવો, અને ૩-૨૦, ૬-૪૦ એ સજ્ઞા અંશ કલાની જાણવી.

અથ શ્રી પાપ સૌમ્ય ગ્રહ દીશા વિચાર.

(મેષાદ્યા ધનુ સિંહશ્ચ મકરાદ્યા કન્યયોર્વૃષઃ ।

તુલાદ્યા ઘટ મૈથુનં વૃશ્ચિ મીના કુલીરાદ્યા ॥)

ચર ચતુષ્ટયે મેષ કર્ક તુલા મકરેષુ પ્રથમે નવાંશાઃ
સ્થિર ચતુષ્ટયે વૃષ સિંહ વૃશ્ચિક કુંભેષુ પંચમાઃ નવાંશાઃ
દ્વિશ્વભાવ ચતુષ્ટયેષુ મિથુન કન્યા ધન મીનેષુ નવમા
નવાંશાં વર્ગોત્તમાઃ પ્રાચ્યા દીસા રવિ સિત કુજ રાહુય
મેદુ સૌમ્ય વાક્ય તયઃ ક્ષણેંદ્રકર્કયમરાઃ પાપાસ્તૈઃ
સંયુતઃ સૌમ્યઃ ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થઃ—સૂર્યની પૂર્વ દીશા, શુકની અગ્નિકોણ, મંગળની દક્ષિણ, રાહુની નૈઋત્ય, શનિની પશ્ચિમ, ચંદ્રમાની વાયવ્ય, બુધની ઉત્તર, ગુરૂની ઈશાનઃ એ પ્રમાણે દીશાઓમાં ગ્રહ રહે છે.

ઉપલી બાબતના પ્રશ્ન સમયે જે ગ્રહની રાશીનું લગ્ન હોય અથવા જે ગ્રહ લગ્નમાં હોય તે દીશામાં ગયેલી વસ્તુ સિદ્ધ થાય અથવા જે કંઈ કામ કરવું હોય તે પણ તે દીશામાં સિદ્ધ થાય.

હવે કુર તથા સૌમ્ય ગ્રહનો વિચાર કરે છે. ક્ષીણ ચંદ્રમાને કુર ગ્રહ સમજવો; એટલે કૃણ્ણપક્ષની આઠમથી અમાવાસ્યા સુધી ક્ષીણ ચંદ્રમા કહ્યો છે, અને રવી, મંગળ, શની એ કુર ગ્રહ એટલે પાપગ્રહ કહેવાય છે; તથા પાપગ્રહની સાથે જો બુધ હોય તો તે પણ પાપ ગ્રહ કહેવાય છે. ચંદ્ર, બુધ, ગુરૂ, શુકર એ ગ્રહ સૌમ્ય (શ્રેષ્ઠ) કહ્યા છે. વિશેષ યત્રથી જણાશે. ॥ ૧૬ ॥

(૧૩૮)   શ્રી નરસિંહ જૈન જ્યોતિષ ભાગ ૨ નો.

અથ શ્રી ગ્રહ દીશા યંત્ર.   અથ શ્રી કૂર તથા સૌમ્ય ગ્રહ યંત્ર.

પશાન ગુરુ	પૂર્વ રવી	આશિ શુક્ર
હિરણ્ય બુધ		દક્ષિણ મંગળ
વાયુ ચંદ્ર	પશ્ચિમ શનિ	નૈઋત્ય રાહુ

દક્ષિણ ચંદ્ર	કૂર	ચંદ્ર	સૌમ્ય
શનિ બુધ	કૂર	ગુરુ	સૌમ્ય
ગવિ બુધ	કૂર	શુક્ર	સૌમ્ય
મંગળ બુધ	કૂર	બુધ	સૌમ્ય

અથ શ્રી ગ્રહ લીંગ સંજ્ઞા વિચાર.

સપ્તમ ગ્રહ ગોઝેયો ત્રિધું તુદા ક્રાંત વેશ્મતઃ કેતુઃ ।
કલીવ સ્ત્રી પુરુષાણાં બુધ શૌરૌ શશી શિતૌ પરેચેશા ॥૧૭॥

ભાવાર્થ:-રવી, મંગળ, શુક્ર એ ગ્રહોની પુરુષ સંજ્ઞા સમજવી. ચંદ્ર, શુક્ર, કેતુ, એ ગ્રહોની સ્ત્રી સંજ્ઞા સમજવી, અને બુધ શનિ એ ગ્રહોની નપુસક સંજ્ઞા સમજવી ॥ ૧૭ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ લીંગ યંત્ર.

પુરુષ ગ્રહ	રવી	મંગળ	ગુરુ
સ્ત્રી ગ્રહ	ચંદ્ર	શુક્ર	કેતુ
નપુસક ગ્રહ	બુધ	•	શનિ

અથ શ્રી ગ્રહ બલાબલ વિચાર.

વલવાન્મિત્રસ્વગ્રહોચનવાંશૈષ્વીક્ષિતઃ । શુભૈશ્ચાપિ
ચંદ્ર સિતૌ સ્ત્રી ક્ષત્રે પુરુ પ્રાચ્યાદ્યા જીવ બુધ શશાંક
સિતૌઽક્રેન્યેસ્ત્રિગ્ધ વિપુલાશ્ચ ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ:—જે ગ્રહ મિત્રની રાશીપર સ્થિત હોય, સ્વગ્રહી
હોય, ઉચનો અથવા નવમાંશકમાં પોતાની રાશીનો હોય, અને શુભ
દૃષ્ટીવાળો હોય તે બળવાન કહેવાય છે. બીજો સ્ત્રી રાશી એટલે
વરખ, કરક, કન્યા, વૃશ્ચિક, મીન, મકર એ રાશીપર બેઠેલો સ્ત્રી
ગ્રહ ચંદ્ર શુક્ર સ્થિત હોય તે બળવાન કહે છે. પુરુષ રાશી
એટલે મેષ, મીથુન, સિંહ, તુલા, ધન, કુંભ એ પુરુષ રાશી ઉપર
રવી, મંગળ, શની, ગુરુ, બુધ એ સ્થિત હોય તો તે ગ્રહ બળ-
વાન કહેવાય: એટલે તે ગ્રહ કાલ બલના ગણીતમાં બળ પામે
છે. વિશેષ યંત્રમાં જોવાથી જણાશે. ॥ ૧૯ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ બલાબલ યંત્ર.

રાશી.	૨	૪	૬	૮	૧૦	૧૨	ચંદ્ર. શુક્ર.	બલવંત.	સ્ત્રી ક્ષેત્ર.
રાશી.	૧	૩	૫	૭	૯	૧૧	૨. મ. બુ. ગુ.	બલવંત.	પુરુષ ક્ષેત્ર.

અથ શ્રી ગ્રહ ભેદ વિચાર.

ગ્રહ યુદ્ધે ચોત્તરગા કેન્દ્રેણ સમાગતાશ્ચ રવિ વર્જ ॥

વેષાવનોજ્ઞેયાઃ કાલ બલ ચ ક્ષતેત્વધુના ॥૨૦॥

ભાવાર્થ:—જ્યારે ગ્રહોમાં માંડોમાંડે વિગ્રહ (યુદ્ધ) થાય
ત્યારે રવી વર્જને બીજા ગ્રહો લેવા. યુદ્ધમાં શુક્ર ગ્રહનો સદા
જય થાય છે. ॥ ૨૦ ॥

(૧૪૨) શ્રી નરસિંહ જૈન જ્યોતિષ ભાગ ૨ ને

અને મગળ જથા ૮મા સ્થાન ઉપર મપૂર્ણ દ્રષ્ટિએ જુએ છે વળી ફેટલાક આચાર્યનો એવો મત છે કે અગીઆરમાં ભુવનમા બેઠેલો અહ સપૂર્ણ ૨૦ વમા દ્રષ્ટિએ જુએ છે. હવે જે ગ્રહોની દ્રષ્ટિ ખીન ભુવનો ઉપર ન પડે તે ભુવનના નામ કહે છે

૧લા, ૨જા, ૬ઠ્ઠા, ૮મા, ૧૧મા, ૧૨મા એ સ્થાનો ઉપર એટલે જે ગ્રહ કોઈ પણ ભાવપર બેઠેલો હોય તે ભાવથી ઉપર કહેલા ભુવન ઉપર તેની દ્રષ્ટિ પડતી નથી તેમા આઠમા ભુવનમા પોતાની ગણીથી જે ગ્રહ બેઠેલો હોય તે ગ્રહ દ્રષ્ટિથી જોતો નથી

ઉપરની ખીના ખીજી રીતે વિસ્તારપૂર્વક દ્રષ્ટાન્ત સાથે કહે છે

જેમકે, કોઈ પુરૂષના હાથમા દીવો છે ને તે પુરૂષ દૂર ખીજાને પ્રકાશ આપે છે પણ પોતાને પ્રકાશ આપી શકતો નથી તેમજ જે ગ્રહ મામી બાજુએ જુવે છે તે પાછળ જોઈ શકતો નથી એ રીતે ઉપરનો ક્રમ સમજવો વળી જાલ્યાધ પુરૂષના હાથમા દીપક હોય ને તે પોતે જેમ જોઈ શકતો નથી તેમ દ્રષ્ટિ વિચાર સમજવો ॥ ૨૩-૨૭ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ દ્રષ્ટિ યત્ર.

૧૦	૩	૧ પાદ દ્રષ્ટિ ૫ વસા	શની	સ પૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦
૯	૫	૨ પાદ દ્રષ્ટિ ૧૦ વસા	ગુરુ	સ પૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦
૪	૮	૩ પાદ દ્રષ્ટિ ૧૫ વસા	મગળ	સ પૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦
૧૧	૭	સ પૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦ વસા	ગ્વી	ચ જુ ગુ પૂર્ણ દ્રષ્ટિ ૨૦

અથ શ્રી ગ્રહ મૈત્રી વિચાર.

શત્રૂમંદ શિતૌસમશ્ચ શશિજો મિત્રાણિ શેષારવેઃ ।
 તક્લિં શુર્હિમરસ્મિજશ્ચ સુહદોશેષાસમ શીતગોઃ ॥
 જીવેદ્શકરાઃ કુજસ્ય સુહદોજોરિઃ સિતાર્કીસમૌ ।
 મિત્રૌ સૂર્ય સિતો બુધ સિહ મગુઃ શત્રૂ સમાશ્વાપરે ॥૨૮॥
 સૂરે સૌમ્ય સિતાવરી રવિ સુતા મધ્યોપરે અન્યથા ।
 સૌમ્યાર્કી સુદ્રદૌ સમૌ કુજ વિધૂ શુક્રસ્ય શેષાવરી ॥
 શુક્રજૌ સુહદૌસમઃ સુરગુરુઃ શૌરસ્યચાનેરયઃ તત્કાલે ચ ।
 દશાય બંધુ સહજ સ્વાંતોષુ મિત્રં સ્થિતાઃ ॥૨૯॥
 મિત્રસુદાશીનો વ્યાખ્યાતાયે નિસર્ગ ભાવેન ।
 તેધિ સુહનિત્ર સમાસ્તત્કાલમુપ સ્થિતાઃ ॥૩૦॥

ભાવાર્થ:—સૂર્યના શત્રુ શુક્ર અને શની છે. સૂર્યને બુધને
 સમભાવ છે. ચંદ્ર, મંગળ, ગુરુ એ ગ્રહો સૂર્યના મિત્ર છે. ચંદ્ર
 ગ્રહના રવી, બુધ, મંગળ, શુક્ર, શની, ગુરુ, સમભાવ છે; અને
 રાહુ શત્રુ છે. મંગળ ગ્રહને ગુરુ, ચંદ્ર, રવી મિત્ર છે; શુક્ર, શની,
 સમ છે; અને બુધ શત્રુ છે. બુધ ગ્રહને ચંદ્રમા શત્રુ છે; મંગળ,
 ગુરુ, શની, સમભાવ છે; અને રવી, શુક્ર મિત્ર છે. ગુરુને રવી,
 ચંદ્ર, મંગળ મિત્ર છે; શની સમ છે; બુધ, શુક્ર શત્રુ છે. શુક્રને
 બુધ, શની, મિત્ર છે; મંગળ, ગુરુ, સમ છે; અને રવી શત્રુ છે.
 શનીને શુક્ર, બુધ મિત્ર છે; ગુરુ સમ છે; રવી, ચંદ્ર, મંગળ,
 શત્રુ છે. રાહુને શુક્ર, બુધ, શની, મિત્ર છે; ગુરુ સમ છે; રવી,
 ચંદ્ર, મંગળ શત્રુ છે. એ ગ્રહોનો મૈત્રીભાવ કહ્યો. હવે સ્વભાવ
 મૈત્રી સ્થાન કહે છે.

(૧૪૪) શ્રી નરસિંહ જૈન જ્યોતિષ ભાગ ૨ ભે

પોતાના સ્થાનથી ૨, ૩, ૪, ૧૦, ૧૧, ૧૨મા કોઈપણ ગ્રહ રહેલો હોય તો તે સ્વભાવ મૈત્રી અને ૧, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯મા કોઈ ગ્રહ હોય તે શત્રુ કહેવાય છે ॥ ૨૮-૩૦ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ મૈત્રી યત્ર.

ગ્રહ	સૂર્ય	ચંદ્ર	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શની	રવી	
મિત્ર	ચંદ્ર મંગળ ગુરુ	રવી બુધ	રવી ચંદ્ર ગુરુ	રવી રાહુ શુક્ર	રવી ચંદ્ર મંગળ રાહુ	બુધ શની રાહુ	શુક્ર બુધ રાહુ	શની બુધ શુક્ર	૨, ૩, ૪, ૧૦, ૧૧, ૧૨, મિત્રના
સમ	બુધ	મંગળ ગુરુ શુક્ર શની	શુક્ર શની	મંગળ ગુરુ શની	શની	મંગળ ગુરુ	ગુરુ ૯	ગુરુ	
શત્રુ	શુક્ર શની રાહુ	રાહુ	રાહુ બુધ	ચંદ્ર	બુધ શુક્ર	રવી ચંદ્ર	રવી ચંદ્ર મંગળ	રવી ચંદ્ર મંગળ	૧, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, શત્રુના

અથ શ્રી ગોચર ગ્રહ વિચાર.

સ્થાપયિતુઃ શિષ્યસ્ય ચ ગોચ શુદ્ધૌ ગુરૌસ્ત્રુ ચંદ્ર વલે ।
સ્થાપન દક્ષિે કાર્યે જન્મેદુગ્રહાત્યુ સાગ્રાહ્યા ॥૩૧॥
સૂર્ય પદ્ ત્રિદશ સ્થિત સ્ત્રિ દશ પદ્ સપ્તાદ્ય ગશ્ચંદ્રમાઃ ।
જીવઃસપ્તનવદ્વિપંચમગતોવકાર્કજૌપદ્ત્રિગૌસૌમ્યઃ ॥૩૨॥

ષટ્ત્રિ ચતુદશાષ્ટમ ગતઃ સર્વેષુપાંતેઃ શુક્ર સપ્તમ ।

ષટ્ દશર્ક્ષસહિતાશાઢ્લવત્રાશ કૃત્ ॥૩૩॥

ન સુત ધર્મેષુ રવિર્મધ્યઃ શુભદઃ શશીતુશતપક્ષે ।

ગ્રાહ્યં તારા બલમપિ શશી નિક્ષીણે ચ વિવલૈ ચ ॥૩૪॥

રવિ શશિ જીવેઃ શવલૈઃ શુભદઃ સ્યાદ્ગોચરોદ્ર તદભાવે ।

ગ્રાહ્યાષ્ટકં વર્ગશુદ્ધિર્જન્મવિલ ગ્રહેભ્યસ્ત્ર ॥૩૫॥

કેંદ્રાયાષ્ટ દિનવર્ચકઃ સ્વાદાર્કિં મૌર્મયૌશ્ચ શુભઃ ।

ષટ્ શપ્તાન્યેષુ ૧૨ સિતાત્ ષડા દય ૧૧ ધી ૫

ધર્મ ૧ ગોજીવાત્ ॥૩૬॥

ભાવાર્થઃ—ગોચર ગ્રહ એટલે પોતાની નામ રાશીથી જે ગ્રહ જે રાશીનો હોય ત્યાં સુધી ગણવો. તેમાં દીક્ષાના કામમાં જન્મ રાશીથી ગ્રહો ગણવા અને જન્મ રાશી જાણવામાં ન હોય તો નામ રાશીથી ગણવું. તેમાં ચંદ્ર બલ સારો જોવો. હવે ગોચર ગ્રહનું ક્ષણ કહે છે. રવી ૬, ૩, ૧૦, ૧૧મે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; ચંદ્રમા ૩, ૬, ૭, ૧૦, ૧૧, નં. ૧ લે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; મંગળ ૬, ૩, ૧૧મે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; બુધ ૬, ૨, ૪, ૧૦, ૮, ૧૧મે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; શુક્ર ૭, ૬, ૨, ૫, ૧૧મે હોય તો શુભ ક્ષણ આપે છે; શુક્ર ૭, ૬, ૧૦, ૧૧મે હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે છે; અને શની ૩, ૬, ૧૧મે હોય તો શુભ ક્ષણ આપે છે.

જે ગોચર ગ્રહ કહ્યા તેમાં રવી મધ્યમ હોય તો ચંદ્રબલ ગ્રહણ કરવો. જે ચંદ્ર શુકલપક્ષમાં સારો હોય તો ઉત્તમ ક્ષણ આપે, નહીં તો તારા બલ જોઈને શુભ કાર્ય કરવું. તારા બલ ન મળે તો શુક્ર બળવાન જોઈ કાર્ય કરવું; અને રવી, ચંદ્ર, શુક્ર બળવાન ન હોય તો અષ્ટ વર્ગ સુધી જન્મ લગ્નથી જોઈને શુભ કાર્ય કરવું. ॥ ૩૧-૩૬ ॥

અથ શ્રી ગોચર ગ્રહ યંત્ર.

સ્ત્રી.	૬	૩	૧૦	૧૧			ઉત્તમ ગ્રહ ગોચરે.
ચંદ્ર	૩	૧૦	૬	૭	૧	૧૧	"
મંગળ	૬	૩	૧૧	૦			"
શુક્ર	૬	૨	૪	૧૦	૮	૧૧	"
શુક્ર	૭	૯	૨	૫	૧૧		"
શુક્ર	૭	૬	૧૦	૧૧			"
શની	૬		૧૧				"

अथ श्री अष्ट वर्गं फल विचार.

उपचय ३६१११० गोर्कः चंद्रा दुपचय नवम्यांत्यंधी
सुताः ।

सौम्यात् लम्बा दुपचय बंधु ४ व्यय १२ स्थितः
शोभनप्रोक्तः ॥३७॥

प्रस्थावादन्येषामपि शश्युपचयेषु लम्बात्साद्य मुनिः ।
स्यात् कुजाश नवधीस्वः सूर्यात्सब्रजष्ट स्मरग
स्त्रि षडायसुतेषु सूर्य सुतात् ॥३८॥

ज्ञावर्केन्द्र त्रिसुतायाष्टगो गुरोर्व्यय मृत्यु केंद्रेषु ।
त्रिचतुः सुत नवदश सप्तममायगश्चंद्रमाःशुक्रमात् ॥३९॥

भोमः स्वादायाष्टद्वि केंद्रेगस्त्र्याय षट् सुतेषु बुधात् ।
जीवाद्दशाय शत्रू व्ययेविना दुपचय सुतेषु ॥४०॥

उदय दुपचय तनषुत्रिषडायेष्वि द्रुतः शमोदशमः ।
भृगुजा दंत्य षडष्टायेथ सिता केंद्राय तव च सुषु ॥४१॥

सौम्यौ त्यषष्ट नवायात्मजे विनात्स्वातृत् ।
मुदशयुतेषु सुदस स्मरेषु शौरारयौर्ययायषि वसुषुगुरु ॥४२॥

जीवो भोमादह्यारया ११ षट् केंद्र गोर्कारु धर्म सहेषु ।
स्वात्स त्रिकेषु शुक्रान्नवदवालीभश्चधीरि पुरुष ॥४३॥

शशिनः स्मरत्रिकोणार्थं लोभग स्त्रिरिष्टधिवयेष्ट्यमात् ।
 नवदिक् सुखाद्यधीश्वराय शत्रूपु ज्ञात्सकामगो लयात् ॥४४॥
 शुक्रो लग्ना दासुन नवाष्टि लाभेषु सत्ययश्चंद्रात् ।
 स्वात्सदिकसिता त्रिसुखात्मजाष्ट दिग्धर्मलाभेषु ॥४५॥
 वस्वत्यायेधर्का भवदिग्लभस्वधो स्थितो जीवात् ।
 ज्ञात्रि सुत न वारिधायस्रता प्रोक्तमेष्टु कुजात् ॥४६॥
 स्वात् शौरि स्त्रि सुतायारिगः कुजादंत्य कर्म सहितेषु ।
 स्वाष्टाय केंद्र गोकर्त्त शुक्रात्यष्टांत्य लाभेषु ॥४७॥
 त्रिपढायगः शशाकदुदयात्समुखाद्य कर्मगोध गुरोः ।
 सुत पद् व्ययाय गोज्ञाक्यायायदिप रिपु नवाष्टस्थः ॥४८॥
 स्थानेथेतेपुहिताः शेषेज्वहिता भवंतितेष्टानां ।
 अशुभशुभ विशेषफलं ग्रहा प्रयच्छंतिवारगता ॥४९॥
 यत्र रेखा शुभं तत्र विंदुभिः पादशोभनं ।
 समाने न समं विद्या दष्टवर्गोपि लक्षितं ॥५०॥
 राहू केतु सदावक्रो शीघ्र गोचंद्र भास्करो ।
 वक्राति चारणंचापि ज्ञेयं भोमादि पंचकेः ॥५१॥
 कष्टस्यादेक रेखायांद्राभ्यामर्थक्षयो भवेत् ।
 त्रिभि क्लेशं विजानियात् चतुर्भिः समतामताः ॥५२॥

पंचभित्त सौख्यं स्यात् षडभिरर्थगमो भवेत् ।

सप्तभिः परमानन्दश्चाष्टभिः सर्व कामकाः ॥५३॥

अथच्च च चुरेख मध्यफलं हिने हीनंततोधिकं ।

श्रेष्ठं विफलं गोचर गणितं त्वष्टकवर्गे विनिर्दिष्टं ॥५४॥

अथससर्वासामीलनेफलं शशसप्तादशभिस्त्राष्टादशभिर्द्ध ।

न क्षयः प्रोक्तं कुमतिर्बाधव पीडा भवेत्थैको

न विंशत्या ॥५५॥

विंशतिभिर्व्ययकलहो हृदिदुषं भवतिचैकविंशत्याद्वा ।

विंशतिभिर्देन्या पराभवो ह्यफल कर्मकता ॥५६॥

नूनं त्रिवर्गहानिर्भवेन्नराणां अधिक विंशत्या द्रव्य ।

क्षयस्वकस्माद्रेषाभिश्चतुरधिकविंशत्या ॥५७॥

करत लगत मपितु धनं नश्यतिनृणांतुपंच विंशत्या ।

षट् विंशत्या क्लेशासमतास्यात्सप्त विंशत्या ॥५८॥

अष्टाधिक विंशत्याद्रव्या गमनं तथा सुखं भवति ।

एको न विंशति मिलेकिषु नर स्त्रुज्यतामेति ॥५९॥

मानं सुकृता व्याप्ति स्त्रि सत्यानास्तिकोपि संदेहः ।

द्रव्य सुकृतं सौख्यं नृणामेकाधिकाभिरिमिकाभिः ॥६०॥

रेखाधिक्यं शस्तं सून्याधिक्यं तथा धमं कथितं ।

एतत्सयोगस्युः षट् पंचाशत्तथै निशास्त्रमतां ॥६१॥

ભાવાર્થ:—એક રેખા ઉપર મોચ્ય ગ્રહ તથા પાપ ગ્રહ હોય તો ધનની હાની કરે, ત્રણ ગ્રહો એક રેખા ઉપર હોય તો કલેશની પ્રાપ્તિ કરે, તે ગ્રહની ચાર રેખા હોય તો સમતા ક્ષણ આપે, પાચ રેખા હોય તો મુખ આપે, છ રેખા હોય તો ધન પ્રાપ્તિ કરે, સાત રેખા હોય તો પરમ આનંદ આપે, અને આઠ રેખા હોય તો સર્વ કામ મિદ્ધ કરે.

જે ગ્રહની રેખા ત્રણ સુધી હોય તે હીન જાણવી અને અધીક હોય તે શુભ ક્ષણ આપવાવાળી છે એ પ્રકારનું ક્ષણ અષ્ટ વર્ગમાં જોવાથી જણાયે

ઉપરની સર્વ રેખાનો મેળાપ કરવાથી ને ૭, ૧૦, ૮ સંખ્યા આવે તો ધનનો ક્ષય કરે, ૧૯ આવે તો ખોટી બુદ્ધિ કરે, બાધવમા પીડા કરે, ૨૧ હોય તો કલેશ કરાવે; ૨૨ હોય તો દીનતા, ક્ષણની નાસ્તિ કરાવે, ૨૩ હોય તો દ્રવ્યનો નાશ કરાવે, ચોવીસ હોય તો હુશ્મનાઇ કરાવે, ૨૫ હોય તો હાથમાં આવેલ પિતાના ધનનો નાશ કરાવે, ૨૭ હોય તો સમતા ક્ષણ આપે, ૨૮ હોય તો ધનની પ્રાપ્તિ કરે, ૨૯ હોય તો મહવાડ કરાવે, ૩૧ હોય તો શુભ કામમાં ખર્ચ કરાવે, મનુષ્યમાં અધિક પાર્શ્વ પામે

શૂન્ય રેખા કરતા અધિક રેખા હોય તો તેનું ક્ષણ સારું છે રેખા કરતા શૂન્ય અધિક હોય તો માહુ ક્ષણ સમજવું વિશેષ રેખા તથા શૂન્ય યંત્રમાં જુઓ (આ રેખા વિષયમાં ગ્રંથકર્તાએ એવી બારીકતા દેખાડી છે જેથી વાચનાર અકળાયા વિના રહે નહિ પણ તેનો કાઇક સારાશ દેખાડી મુજ શ્રેણિક અને યત્ર અમોએ મુકયા છે વિશેષ વિદ્વાનને પુછીને વાકેફ થવું) ॥ ૩૭-૬૧ ॥

અથ શ્રી ચંદ્રોષ્ઠક યંત્ર.

૧૦ ।।।।। ૦૦૦૦	૯ ।।।। ૦૦૦૦૦	૮ શ. ૦૦૦૦૦૦ ।।
૧૧ ૦૦૦ ।।।।		।।। ૭ ૦૦૦૦૦૦
૧૨. શુ. રા. ૦૦૦૦ ।।।।		૬ ।।।।। ૦૦૦૦૦
૧ કુ. ।।। ૦૦૦૦૦	૦ ૦૦૦ ૩ ।।।	૫ ગુ. ચં. ૧ ૦૦૦૦૦
૨ ૨ ।।। ૦૦૦		૪ ।।।।।।। મં. ૦૦૦૪.

અથ શ્રી સૂર્યોષ્ઠક યંત્ર.

૧૦ ।।।।। ૦૦૦	૯ ।।।। ૦૦૦૦	।।। ૮ શ. ૦૦૦૦૦
૧૧ ૦૦ ।।।।।।		।।। ૭ ૦૦૦૦૦
શુ. રા. ૧૨ ।।।। ૦૦૦૦		૬ ।।।।। ૦૦૦૦
૧ કુ. ૪ ૦૦૦૦૦ ।।	૩ ।।।।। ૦૦૦	૫ ગુ. ચં. ।।। ૦૦૦૦૦
૨ ૨ ।।।। ૦૦૦૦		૪ મં. ।। ૦૦૦૦૦૦

અથ શ્રી બુધાષ્ટક યંત્ર.

૧૦ ।।।।।।	૯ ।।।	૬ ૮ ।।।।
૦	૦૦૦૦	૦૦૦૦
૧૧		૭ ।।।।
		૦૦૦૦
શુક્ર ૧૨		૬ ૦૦૦૦૦૦
૦૦૦૦		।।।।.
।।।।		
૦૦૦૦		૫૪૫ ૦
।।।।	૩ ।।।।	૦૦૦-
બુધ ૧	૦૦	૦૦
૨ ૦૦૦		૪ ૦૦૦
૨ ૦૦૦		મ. ।।।।
।।।।।।		

અથ શ્રી ભૌમાષ્ટક યંત્ર.

૧૧ ૦૦૦	૬ । ૦૦૦	૬ ૮ ૧૦
।।।।	૦૦૦૦	૦૦૦૦૦૦
૦૦ ।।		૭ ૦૦૦૦
।।।। ૧૦		।।।।
શુક્ર ૧૨		૬ ।।।।
૦૦૦૦		૦૦૦૦
।।।।		
૦૦૦૦		૫ ૪૫ ૦૦૦૦
૦૦૦ બુધ ૧	૩ ।।।।	।।।
	૦૦૦૦	
૨ ૦૦૦		૪ ૦૦૦૦
।।।। ૨		।।।।

અથ શ્રી ગુરુટક યંત્ર.

૧૦ ।।।।। ૦૦	૯ ।।।। ૦૦ ૦	શ. ૮ ।। ૦૦૦૦
૧૧ ૦૦ ।।।।		૭ ૦૦૦ ।।।
શ્રી. રા. ૧૨ ।।।। ૦૦૦		૬ ।।।। ૦૦૦
૧ બ્ર. ૦૦ ।।।।	૩ ।।। ૦૦૦	૫ ક. યં. ।।।। ૦૦
૨ ૨૦ ૦૦ ।।।।		૪ ।।।। ૦૦૦

અથ શ્રી ગુરુટક યંત્ર.

૧૦ ।।। ૦૦૦૦	૯ ।।।।।। ૦	શ. ૮ ।।।। ૦૦૦૦
૧૧ ।।। ૦૦૦૦		૭ ।।। ૦૦૦
શ્રી. રા. ૧૨ ।।।।।। ૦		૬ ।।।। ૦૦૦
૧ બ્ર. ૦૦ ૦।।।।	૩ ।।।।। ૦૦	૫. ક. યં. ૦૦ ।।।।
૨ ૨૦૦ ૦૦૦ ।।।		૪ મં. ।।।। ૦૦૦

અથ શ્રી શનીષ્ટક યંત્ર.

૧૦ ।।।। ૦૦૦		૮ શ ૦૦૦૦ ।।।	
૧૧ ।।।। ૦૦૦૦	૯ ૦૦૦ - ।।।।	૭ ૦૦૦૦ ૦૦ ।।	
	શુ શ ૧૨ ।।।। ૦૦૦૦	૬ ।।।। ૦૦૦૦	
૧ જી ૧। ૦૦ ૦૦૦૦	૩ ।।।। ૦૦૦૦	૫ વૃ થ ૧। ૦૦૦૦૦૦	
	૨ ૨૦૦ ૦ ।।।।	૪ મ ૧। ૦૦૦ ૦૦૦	

૫

અથ શ્રી સર્વ ગ્રહ દેખાષ્ટક વર્ગ યંત્ર.

શ ૧૦ ।।।।।।।। ।।।।।।।।।।	૯ ।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।।	૬ ૮ ।।।।।।।। ।।।।।।।।।।
૧૫ ।।।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।। ૩૨	૨૮	૭ ।।।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।।
શુ શ ૧૦ ।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।।।। ।।। ૩૧		૬ ।।।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।। ૨૮
૧ જી ૦ ।।।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।।	૩ ।।।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।। ૩૨	૮ થ ૫ ।। ।।।।।।।।।।।।।। ।।।।।
૨ ૨૦ ।।।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।।		૪ મ' ।।।।।।।। ।।।।।।।।।।।।

ઉપર બતાવેલ દેખાષ્ટક યંત્ર જન્મપત્રિકા બનાવવાના કામમાં આવે છે તેમાં દેખા દેખા તથા બીંદુની સંખ્યાનું ફળ ઉપર સંક્ષેપમાં બતાવેલું છે.

અથ શ્રી શુભ કાર્યમાં વર્જવા યોગ્ય સમય વિચાર.

રવિ ક્ષેત્રગતે જીવે જીવ ક્ષેત્રગતૈસ્વૌદીક્ષા ।
મુચ્છાપનં ચાપિ પ્રતિષ્ઠાનૈવ કારયેત્ ॥૬૨॥
સિંહસ્તે દેવ ગુરૌ ચ કન્યા વિવાહિતા પંચ કરોતિ ભર્તા ।
વિવાદક્ષૌરં વ્રતબંધ દીક્ષા યાત્રા પ્રતિષ્ઠા ચ વર્જનીયા ॥૬૩॥
શોક વિવાહે મરણં વ્રતેષુ ક્ષૌરે દલિદ્રંનિફલા ચ યાત્રા ।
વ્રતી ચ મૂર્ઝાણ્ય શુભાપ્રતિષ્ઠાસિંહસ્થોતિ સર્વવર્જનીયા ૬૪

ભાવાર્થ:—જે માસમાં રવીની રાશીપર ગુરુ હોય એટલે સિંહ રાશીનો ગુરુ હોય અને ગુરુ રાશીપર રવી હોય એટલે ધન તથા મીનના સૂર્ય હોય તે મલમાસ કહેવાય. તેમાં શુભ કાર્યોનો ત્યાગ કરવો. તે સમયમાં દીક્ષા ન દેવી અને ઘરની વાસ્તુ પણ ન કરવી.

જે સિંહ રાશીનો ગુરુ હોય અને તેમાં લગ્ન કરે તો તેના સ્વામીનો નાશ થાય. તેમાં પ્રથમ મુંડન, ઉપવીત સંસ્કાર, દીક્ષા, વાસ્તુ, દેવની પ્રતિષ્ઠા; એ કાર્ય ન કરવાં.

જે સિંહ રાશીના ગુરુમાં લગ્ન કરે તો સ્વામીનો નાશ થાય. પ્રથમ મુંડન કરવાથી દરીદ્રિ થાય, યાત્રા ગમન નિષ્ફળ થાય, ઉપવીત સંસ્કાર કરવાથી તે બાળક મૂર્ખ રહે, દીક્ષા દે તો અજ્ઞાન રહે, અને પ્રતિષ્ઠા કરે તો વિદ્ધ થાય. તે કારણથી સિંહ રાશીનો ગુરુ શુભ કામમાં ત્યાગ કરવો. પણ મેષ રાશીનો સૂર્ય થાય ત્યારે ઉપર કહેલાં શુભ કાર્યો કરવાથી સિંહ તથા ગુરુનો દોષ લાગુ પડતો નથી. ॥ ૬૨-૬૪ ॥

અથ શ્રી ગૃહ વાસ્તુ, દેવ પ્રતિષ્ઠા, અને દીક્ષા મૂહર્ત્ત વિચાર.

હરિ શયને અધિક માસે શુરુ શુક્રાસ્તે ન લગ્ન મન્વેષ્યં ।
લમેશાંશાપયોનિચાસ્તગતે ચ ન શુભં સ્યાત્ ॥૬૫॥

કુલિકાર્દ્ધયામ ભદ્રા ગંડાંતો ત્યાત મુખ્ય દોષ ।

યુતંત્યાજ્યં સદાદિનં ચ કુજવારોપિ પુનઃપ્રતિષ્ઠાયાં ॥૬૬॥

ત્ર્યેક દ્વિતીય પંચમ દિનાં નિપક્ષદ્વયેપિશસ્તાનિ ।

શુક્રે તિમ ત્રયોદશ દશમાંન્યપિ પ્રતિષ્ઠાયાં ॥૬૭॥

પક્ષદ્વિતિણ્ણુર્યાષ્ટ પૃષ્ઠ દ્વાદશાંત્ય નવમ દિનાઃ ।

ત્યાજ્યાશ્ચતુર્દશાપિ ચ દીક્ષાયામુત્તમાસ્ત્વન્યે ॥૬૮॥

ભાવાર્થ — ગૃહ વાસ્તુ, પ્રતિષ્ઠા શુદ્ધિ મા દેવ શયન હોય (અશાઠ શુદ્ધિ ૧૧ થી કારતક શુદ્ધિ ૧૧ સુધી), અથવા કર્ક મકાતીથી તુલા મકાતી પર્યંત (અશાઠ શુદ્ધિ ૧૪ થી કારતક શુદ્ધિ ૧૪ સુધી) દેવ શયન કહેવાય છે તેમા ઉપર કહેલ શુભ કાર્ય ન કરવું, અને અધિક માસ તથા શુક્ર, શુક્રનો અસ્ત ત્યાગ કરવો લગ્ન શુદ્ધિ લેવામા લગ્ન તથા નવમાશનો પતિ નીચ રાશીનો અથવા અસ્તનો હોય તો તે લગ્ન ત્યાગ કરવું

હવે માસ શુદ્ધિ વિષે કહે છે કુલીકયોગ, અર્ધ પ્રહર, ભદ્રા, ગોંડાત યોગ, ત્રણ પ્રકારનો પાત તથા ઉત્પાત એટલે જે નક્ષત્ર ઉપર ગ્રહનો ગ્રહણાદિક ઉત્પાત હોય તે નક્ષત્ર વર્જ કરવા, અને મગળતાર વર્જ કરીને માત્રે વાગ ગ્રહણ કરવો

હવે તીથી પ્રકાર કહે છે ૩, ૧, ૨, ૫ એ તીથીઓ બંને પક્ષની મારી બાજુથી શુકલપક્ષની તેજશ તથા દશમ લેવી, અને

અન્ને પક્ષની ૪, ૮, ૬, ૧૨, ૧૫, ૯, ૧૪ એ તીથીઓ શુભ કાર્યમાં તથા દિક્ષામાં ત્યાગ કરવી. વિશેષ યંત્રમાં બેવાથી માત્રુમ પડશે. ॥ ૬૫-૬૮ ॥

અથ શ્રી ઉભય પક્ષ શુભાશુભ તીથી યંત્ર.

૩	૧	૨	૫	૧૩	૧૦	૦	કૃત્તિકાપક્ષે, શુક્રપક્ષે શુભ
૪	૮	૬	૧૨	૧૫	૯	૧૪	ઉભય પક્ષમાં અશુભ.

અથ શ્રી ગુરુ શુક્રના ઉદય અસ્તનો વિચાર.

પૂર્વાશ્યાં ઉપનો શુક્રો બાલ્ય ભાવાદિ ન ત્રયં ત્યાજ્યાઃ । પશ્ચિમાયાં ચ દશદિવશસ્ત્યાજ્યાઃ ॥ પૂર્વશ્યામસ્ત્યભિલાષી શુવર્દ્ધિકભાચાત્યક્ષ પરિત્યાજ્યઃ । પશ્ચિમાયાં ચ દિન પંચક ત્યાજ્યાઃ ॥ ગુરુ પુનરુદયેસ્તમને ચ પૂર્વ પશ્ચિમેઃ પક્ષંત્યાજ્યાઃ । આન્યે પુનરુદયાસ્તમને ચ પુરઃ પ્રતીચ્ચૌરપિ ॥ ગુરુ શુક્રો દિન સપ્તકં ત્યજંતિ પ્રસ્તાવાત્ સ્વોપજ્ઞં શુક્રઃ । પ્રાચ્યાંદ્રયપૈસર્યમાનિ શૂક્રસ્યાસ્તમનં દિવસભુક્તિઃ ॥ સંખ્યા ૧ પક્ષ ચ પંચદિવસાન્ ભૃગુજઃ । પ્રવૃદ્ધ સ્ત્રીન્ બાલકસ્તદશ ચાપિપુરઃ ॥ પ્રતીચ્ચોઃ સર્વત્ર સૂરિ રુદયેસ્તમને ચ પક્ષ । મનૈસ્તિવમૌ દિવસ સપ્તક મેવ વજ્યૌ ॥ ૬૯ ॥

ગ્રહણસ્ય દિનં તદાદિમંદિનંમાગામિ દિનાનિ સપ્ત ચ । ત્યજ સંક્ર મવાસુરં પુનઃ સહ પૂર્વેણ ચ પશ્ચિમેન ચ ॥૭૦॥

ભાવાર્થ:—પૂર્વ દીશામાં શુક્ર ઉદય થાય ત્યાગ પછી બાલ્યભાવના ત્રણ દિવસ ત્યાગ કરવા, પશ્ચિમમાં ઉદય થાય તો દશ દિવસ ત્યાગ કરવા, પૂર્વ દીશામાં અસ્ત થાય તો વૃદ્ધપણના અસ્ત થતા પહેલાં ૩ દિવસ ત્યાગ કરવા, પશ્ચિમ દિશામાં અસ્ત થાય ત્યારે ૫ દિવસ અસ્ત પહેલાં ત્યાગ કરવા, અને શુક્ર ઉદય તથા અસ્તમાં પૂર્વ પશ્ચિમ દિશામાં ૧૫ દિવસ ત્યાગ કરવા એટલે ૭ દિવસ ઉદયના ને ૭ દિવસ અસ્તના કેટલાક આચાર્ય-નો એવો પણ મત છે, કે પૂર્વ, પશ્ચિમ શુક્ર, શુક્ર અસ્ત ઉદયમાં ચાલ સાત દિવસ ત્યાગ કરવા એટલે ૩ દિવસ ઉદય અસ્ત થતા પહેલાં, એક દિવસ ઉદય અસ્ત થાય તે, ને ૩ દિવસ ઉદય અસ્ત થયા પછી, કુલ સાત દિવસ વર્જવા. ગ્રહણ (ચંદ્ર-અર્થ)ના ૭ દિવસ પૂર્વોક્ત રીતે વર્જવા ॥ ૬૬-૭૦ ॥

અથ શ્રી દીક્ષા નક્ષત્ર વિચાર.

દીક્ષાયાં સ્થાપનાયાં ચશસ્તં મૂલં પૂનર્વસુઃ ।
 સ્વાતિર્મૈત્રંકરઃ શ્રોત્રં પોશ્નં બ્રાહ્મૂત્તરાત્રાયં ॥૭૧॥
 પ્રતિષ્ઠાયાં ધનિષ્ઠા ચ પુણ્યઃ સૌમ્યં મઘા અપિ દિક્ષાયા ।
 શસ્યતે સદ્ધિરશ્વિની વારુણં તથા ॥૭૨॥
 જન્મર્ક્ષે દશમે ચૈવ પોહસેષ્ટાદશે તથા ।
 પંચવિશે ત્રયોવિશે પ્રતિષ્ઠાનૈવ કારયેત્ ॥૭૩॥
 ગ્રહણસ્ય ગ્રહે ભિન્નં મુદિતસ્તમિત ગ્રહં કૂરા ।
 મુક્તાગ્રગાક્રાંતં નક્ષત્રં પરિવર્જયેત્ ॥૭૪॥

ભાવાર્થ:—મૂલ, પુનર્વસુ, સ્વાતિ, અનુરાધા, હસ્ત, શ્રવણ, રેવતી, રોહિણી, ત્રણ ઉત્તમ, મૃગશર, મઘા, પુષ્ય, અશ્વિની, મતલિશા એ નક્ષત્ર દિક્ષા, પ્રતિષ્ઠામાં ગ્રહણ કરવા,

વળી પોતાના જન્મ નક્ષત્રથી ૧૦ મું, ૧૬ મું, ૧૮ મું, ૨૩ મું, ૨૫ મું એ નક્ષત્ર પ્રતિષ્ઠામાં ત્યાગ કરવાં, અને ગ્રહણના દિવસનું નક્ષત્ર શુક્ર, શુક્ર અસ્તના દિવસનું નક્ષત્ર, અને જે નક્ષત્રપર ઉત્પાત લિપ્ત કુર ગ્રહ હોય તે નક્ષત્ર વર્જ કરવું.

અથ શ્રી નક્ષત્ર શુદ્ધિ યંત્ર.

મૂલ	પુનર્વા	મ. અ.	હ.	શ્ર.	રે.	રો.	ઉ.	ક.	ઉ.	પા.	ઉ.	લા.	મ.	મ.	પ્રતિષ્ઠા નક્ષત્ર.
મૂલ	પુનર્વા	મ. અ.	હ.	શ્ર.	રે.	રો.	ઉ.	ક.	ઉ.	પા.	ઉ.	લા.	મ.	મ.	દિક્ષા નક્ષત્ર.
૧	૧૦	૧૬	૧૮	૨૩	૨૫										જન્મ નક્ષત્રથી પ્રતિષ્ઠા (દીન) નક્ષત્ર ત્યાગ કરવાં.

અથ શ્રી વેધ, લત્તાપાત, એકાર્ગલ વિચાર.

વેધે કાર્ગલ લત્તાપાતોપ ગ્રહ યુતં ચ મંત્યાજ્યં ।
 વેધે કાર્ગલ દોષો પાદાંતરિતૌ ન દોષ કરૌ ॥૭૫॥
 સમોર્ધ્ધ સમતિર્યગ રેખા કાયાસ્તદગ્રતઃ ।
 પૂર્વાદૌ કૃતિકાદીનિ સપ્ત ૨ ચતુર્દિશં ॥૭૬॥
 એવ મિષ્ટ ભરેસ્વાયાં ગ્રહો યદિ તદા વ્યધઃ ।
 ગ્રહ રાહૂ હતે શુદ્ધિશ્ચંદ્ર મુક્તાર્દ્ધ વર્ષયોઃ ॥૭૭॥
 પદ્મો ચતુર્થપાયં વિધર્ષવીયો અતઃ અપાયં ચ ।
 તર્કિયં બીયપાયં ચતુર્થ પદ્મગપાયં ચ ॥૭૮॥
 ઉત્તોત્તરા સૌમ્યમમ્બીચિ રોહિણી પુનર્વસુ ।
 મર્મુફા ચ પોશ્ના મકરોત્તરા મદ્રપદે ॥
 મધાયમેન્નુરાધ સાપ્પીશતમોનિલ પુનઃ ॥૭૯॥

ત્યજ્યેદુમૂઃ ક્રૂર નિવાસ દૂષિતં વિવાહકાલે ।

વહુ દુઃસ્વદાયકં પદ પ્રતિષ્ઠા સમયેપિ ॥

નિંદિત કરાદ્ય પાદાંતરિતંતુસસ્યાત્ ॥૮૦॥

રવિ વેધે ચ વૈધવ્યં કુજ વેધે કુલ ક્ષયં ।

બુદ્ધ વેધે ભવદંધ્યા પ્રવર્જ્યા ગુરુ વેધતઃ ॥૮૧॥

અપુત્રા શુક્ર વેધે ન રૌરે દાશી ચ દુઃખિતા ।

રાહુ વેધે ભવેદ્દેશ્યા કેતો સ્વચ્છંદચારીણી ॥૮૨॥

ભાવાર્થ:—સૌમ્ય ગ્રહ ને પાપ ગ્રહનો વેધ હોય તો એકાગ્નિ તથા લક્ષ્મીપાત દોષવર્જ કરીને શુદ્ધ લગ્ન જોડે એ દોષ જોવા માટે સપ્ત શલાકા ચક્ર કરવું તે સપ્તશલાકા ચક્ર ધનાવધાની રીત એવી છે, કે સાત રેખા ઉભી અને માત્ર રેખા આડી કરીને પૂર્વ દિશામાં કૃતિકાને આધ લગ્નને ચાર દિશામાં નક્ષત્ર મૂકવા, અને જે દિવસનું લગ્ન જોડે હોય તે દિવસનું નક્ષત્રનું ચિન્હ જુદું કરવું, ને તે દિવસે જે જે નક્ષત્રપર જે જે ગ્રહ હોય તે તે પોતપોતાના નક્ષત્રપર મૂકવા જોયદ્રમા તથા રાહુ એક લીટીપર આવે તો વેધ સમજવો એવી રીતે સૌમ્ય ને પાપ ગ્રહ એક લીટીમાં હોય તો વેધ સમજવો

વળી વિશેષ ખુલાસાથી કહે છે રોહિણી તથા અભિજિતનો વેધ, પુનર્વસુ ને મુલનો વેધ, ઉત્તર કાર્તિકા ને રેવતીનો વેધ, અને હસ્ત ને ઉત્તરભાદ્રપદનો વેધ સમજવો

પાપ ગ્રહ ને સૌમ્ય ગ્રહનો વેધ હોય તો દુઃખ પ્રાપ્ત કરે, રવીનો વેધ કન્યાને વિધવા કરે, મંગળનો વેધ હોય તો કુળનો ક્ષય કરે, બુધનો વેધ હોય તો સ્ત્રી વધ્યા થાય, ગુરુના વેધથી સત્તાનો નાશ થાય, શુક્રના વેધથી સ્ત્રી પુત્રરહિત થાય, શનિ-શ્વરના વેધથી સ્ત્રીને દુઃખ થાય, રાહુના વેધથી વેધ્યાપણુ થાય, અને કેતુના વેધથી સ્વછંદાચારી થાય ॥ ૭૫-૮૨ ॥

અથ શ્રી સપ્તશલાકા યાને વેધ યંત્ર.

	કૃ.	રો.	મૃ.	આ.	પુ.	પુ.	શ્વે.	
ભ.								મ.
અ.								પૂ
રે.								ઉ.
ઉ.								હ.
પૃ.								ચિ.
શ.								સ્વાં.
ધ.								વિ.
	શ્ર.	અભી.	ઉ.	પૃ.	મૃ.	જ્યે.	અનુ.	

અથ શ્રી સોકાર્ગલ યત્ર.

	મૃ	
ગ		આ,
ઙ		પુ
ભ		પુ
અ,		અપ્પ,
ર		મ.
ઉ		પુ
પૃ		ઉ
શ		હ
ધ		ચિ
ત્ર		સ્વા
અબી.		વિ.
ઉ		અલ
પૃ,		જ્યે
	મૃ	

અથ શ્રી એકાર્ગલ યંત્ર વિચાર.

ત્રયોદશ તિરો રેષા એકોર્દ્ધ મસ્તકે તતઃ ।

ન્યસ્તે યોગોક્ત નક્ષત્રે ભવેદેકાર્ગલંસ્તદા ॥ ૮૩ ॥

શૂલે મૂર્દ્ધાનિ મૃગો મઘા ચ પરિઘે ચિત્રા તથા વૈધૃતૌ ।

વ્યાઘાતે ચ પુનર્વસુર્નિગદિતઃ પુષ્યશ્ચ વજ્રે સ્મૃતઃ ॥

ગંડે મૂલ મઘાશ્વિની પ્રથમકે મૈત્રો તિગંડે તથા ।

સર્પિશ્ચ વ્યતિપાત ઇંદુતપનાવેકાર્ગલસ્યો યદા ॥ ૮૪ ॥

ભાવાર્થઃ—તેર રેષા આવી ને એક ઉભી કાઠવાથી ઉપર પ્રમાણે એકાર્ગલ યંત્ર થાય છે. લગ્નને દીવસે જે શૂલ યોગ હોય તેા માથે મૃગશર નક્ષત્ર મુકીને જઘાં નક્ષત્ર ગોઠવવાં, ને પરીઘ યોગ હોય તેા મઘા નક્ષત્ર માથે ગોઠવવું. વૈધૃત યોગ હોય તેા ચિત્રા નક્ષત્ર, વ્યાઘાત યોગ હોય તેા પુનર્વસુ નક્ષત્ર, વજ્ર યોગ હોય તેા પુષ્ય નક્ષત્ર, ગંડ યોગ હોય તેા મૂલ નક્ષત્ર, અને અતીગંડ યોગ હોય તેા અશ્વિની નક્ષત્ર મસ્તક ઉપર ગોઠવવાં. સૌમ્ય ને પાપ ગ્રહ એક લીંટીપર આવે તેા એકાર્ગલ સમજવો. ॥ ૮૩-૮૪ ॥

અથ શ્રી લક્ષ્મી દોષ વિચાર.

સૂર્યાષ્ટ ત્રિત્રિવિંશતુપંચ વિંશાષ્ટ સંખ્યામે ।

સૂર્યાદીનાં ક્રમાલંકૃતૈક વિંશતમ સોગ્રતઃ ॥ ૮૫ ॥

કરોતિ યત્ર નક્ષત્રે રાકાતં રજની કરત ।

તશ્ચાષ્ટમ નક્ષત્રં સપરોહંતિ લક્ષ્મ્યા ॥ ૮૬ ॥

અગ્રતે નવમે રાહાઃ સપ્ત વિંશે મૃગો શુભે ।

કેચિજ્યોતિર્વિદઃ પ્રાહુલતાતામાપિ વર્જયેત્ ॥ ૮૭ ॥

રવિ લક્ષ્મિવિત્ત હરી નિત્યં કૌજી સમાદિશતિ ।

મરણંચાંદ્રીત્રાસંકુર્યાદ્ધૌધી મૃત્યુ કરોત્યેવં ॥૮૮॥

શૌરી મરણં કથતિ વંધુ વિનાશં વૃહસ્પતિર્લતા ।

મરણં રાહોર્લક્ષ્મી કાર્ય વિનાશં મૃગ વદતિ ॥૮૯॥

ભાવાર્થ:—લગ્નના દિવસના નક્ષત્રથી મૃત્યુ ૧૨મા નક્ષત્ર પર હોય, ચંદ્રમા ૮મા નક્ષત્ર પર હોય, મંગળ ૩મા નક્ષત્ર પર હોય, બુધ ૨૩મા નક્ષત્ર પર હોય, ગુરુ ૬મા નક્ષત્ર પર હોય, શુક્ર ૨૫મા નક્ષત્ર પર હોય, શની ૮મા નક્ષત્ર પર હોય, અને રાહુ ૨૧મા નક્ષત્ર પર હોય તો લક્ષ્મી દોષ બાબતે વળી કેટલાક આચાર્યો કહે છે કે, શુક્ર ૨૭મા નક્ષત્ર પર હોય ને રાહુ ૬મા નક્ષત્ર પર હોય તો લક્ષ્મી દોષ મમજ્ઞવો હવે તે દોષનું ક્ષણ કહે છે

ગ્રહીની લક્ષ્મીથી ધનને હાની થાય, મંગળની લક્ષ્મીથી મૃત્યુ થાય, બુધની લક્ષ્મીથી ત્રાસ થાય, ગુરુની લક્ષ્મીથી બધુનો નાશ થાય, શનિશ્વરની લક્ષ્મીથી મૃત્યુ થાય, રાહુની લક્ષ્મીથી મૃત્યુ થાય, અને શુક્રની લક્ષ્મીથી કાર્યનો વિનાશ થાય ॥ ૮૫-૮૬ ॥

અથ શ્રી પાત દોષ વિચાર.

સાર્પિં પિતૃ દેવ ચિત્રા મેત્ર શ્રુતિ પૌશ્વમાનિ સૂર્યાક્ષાત ।

યત્સખ્યન્યશ્ચન્યાસ્તસંખ્યાક્ષે ભવેત્પાતઃ ॥૯૦॥

સાન્યહર્ષણ શૂલાનાં વૈધૃતી વ્યતિપાતયો ।

યદ્ગંગાસ્ય ચાતેસ્યાત્તત્પાતેન નિપાતિતં ॥૯૧॥

પાતેન પતિતો વ્રહ્મા પાતેન પતિતો હરિઃ ।

પાતેન પતિતઃ શંભૂઃ પાતઃ સ્ત્રીલોક્યપાતક ॥૯૨॥

થાય છે. તે કાંતી સામ્ય દોષ એવો છે કે, કોઈ અગ્નિમાં પડયો હોય તો બચે, અને સર્પ કરડયો હોય તો ઝેર ઉતરે; પણ કાંતી સામ્યમાં પરણેલો માણસ જીવે નહિ. ॥ ૯૬-૯૮ ॥

અથ શ્રી કાંતી સામ્ય યંત્ર.

	૧	૧૨	૧૧	
૨				૧૦
		કાં	તી	
૩				૯
		સાં	મ્ય.	
૪				૮
	૫	૬	૭	

અથ શ્રી પ્રતિષ્ઠા મૂહૂર્ત લગ્ન વિચાર.

દ્વિશ્વભાવ પ્રતિષ્ઠા સુસ્થિરં વા લગ્ન મુત્તમં ।

તદા ભાવે ચરે ગ્રાહ્યં તદામગુણ મુષિતં ॥૧૯૧॥

મિથુન ધન રાઘ ભાગ પ્રમદાશાઃ શુભાઃસ્ય પ્રતિષ્ઠાયં ।

મીન તુલા ધર કેશરિ નવાંશકા મધ્યમા જ્ઞેયા ॥૧૦૦॥

ભાવાર્થ:—ધરની વાસ્તુ તથા પ્રતિષ્ઠાના મુહૂર્તમાં દ્વીશ્વભાવ લગ્ન (મિથુન, કન્યા, મીન.) ને સ્થિર લગ્ન (વરખ, સિંહ, વૃશ્ચિક, કુંભ.) એને ગ્રહ કરવાં. તે બે લગ્ન સારાં ન આવતાં હોય તો બહુ ગુણયુક્ત ચર લગ્ન પણ ગ્રહણ કરવું. મિથુન તથા ધન લગ્નનો અરથો ભાગ પહેલો શુભ છે, અને મીન, તુલા, તથા સિંહનો મધ્ય ભાગ શ્રેષ્ઠ છે. ॥ ૯૯-૧૦૦ ॥

લગ્ન કરે તો પતિનો ઘાત થાય ૧૮મુ નક્ષત્ર હોય તેને કેતુ ઉપગ્રહ કહે છે તેમા લગ્ન કરે તો દીયગ્નો નાશ થાય. ૧૯મા નક્ષત્રને ઉક્ષા ઉપગ્રહ કહે છે, તેમા લગ્ન કરવાથી દ્રવ્યનો નાશ થાય ૨૨મા નક્ષત્રને વજ્ર ઉપગ્રહ કહે છે, તેમા લગ્ન કરે તો નિધિનો નાશ કરે ૨૩મા નક્ષત્રને કમ્પ ઉપગ્રહ કહે છે, તેમા લગ્ન કરવાથી કમ્પાયમાન કરે અને ૨૪મુ નિર્ધાત ઉપગ્રહ હોય તો મહાગ કરે ॥ ૬૩-૬૫ ॥

અથ શ્રી ઉપગ્રહ યત્ર.

યોગ	વિગુન	શુન	અશનિ	કેતુ	ઉક્ષા	વજ્ર	કમ્પ	નિર્ધાત
નક્ષત્ર.	૩ ૫	૪ ૮	૬ ૧૨	૧૮	૫ ૧૯ ૩	૨૨ ૫ ૨૩	ભ. ૨૪	

અથ શ્રી ક્રાંતિ સામ્ય વિચાર.

રવિં દુભુક્ત રાશીનાં યોગે પદ્ દ્વાદશાદ્યા યદિસ્થુઃ ।
 સ્યાત્તદાહેયઃ ક્રાંતિ સામ્યસ્ય સંભવઃ ॥૧૬॥
 માનિ કન્નહ મેસ સિહસ્સ વૃષ મકરહ ધણુ મિહુણ ।
 હક્રહવીઠીવેડતુલકુંભહસસિસ્વરહકુંતહસામિગણેડ ॥૧૭॥
 પટ્ટાહતોમિનાદગ્ધોનાગદષ્ટોપિજીવિતિક્રાંતિસામ્યે ।
 કૃતોદ્રાહૌ ન જીવતિ માનવ ક્રાંતિ સામ્યઃ ॥૧૮॥

ભાવાર્થ — ૨૭વી અને ૨૮ની ભોગવેલી રાશી ઉપર રવી અદ્રને કાતીસામ્ય યત્રમા મુકવાથી અને એક રેખા પર રવી અદ્ર આવવાથી કાતી સામ્યનો સંભવ થાય છે મીન તથા કન્યાને, મેષ તથા સિંહને, વૃષ તથા મકરને, તુલા તથા કુલને, વૃશ્ચિક તથા કર્કને, અને મિથુન તથા ધનને એવી રીતે કાતી સામ્ય

અમિદાહં મહાધોરં દિનત્રયે વિનિર્દિશેત્ ।

ધન્વંશે ધન વૃધિઃ સ્યાત્ સુભોગં પ્રતિમાપ્નુયાત્ ॥૭॥

પ્રતિષ્ઠાપક કર્તારૈનદત્તઃ સુચિરં ભુવિ ।

મકરાંશે મહાં મૃત્યુકર્તા સ્થાપક શિલ્પિનાં ॥૮॥

વજ્રાદિ નરપતે દેવ સ્ત્રિ ભિરુદૈર્ન શંશયઃ ।

કુમાંસેસિદ્યતે દેવૌ જલપાતે ન વચ્છરાત્ ॥૯॥

જલોદરેણકર્તા ચ ત્રિભિરુદૈ ન શંશયઃ ।

મીનાંશે પૂજ્યતે દેવો શક્રાદ્યૈઃ સસુરાસુરૈઃ ॥૧૦॥

મનુજૈશ્ચ સદા પૂજ્યો વિનાકારાપકેન ચ ।

પ્રતિષ્ઠામંશકફલં વિચ્યાતં શાસ્ત્ર બુદ્ધિનાં ॥૧૧॥

ભાવાર્થઃ—મેષના નવમાંશકમાં જે પ્રતિષ્ઠા કરે અથવા દેવ મૂર્તિ સ્થાપન કરે તો અગ્નિનો ભય થાય; જે વરખના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો ૩ દિવસમાં પ્રતિષ્ઠા કરવાવાળાનું મૃત્યુ થાય. મિથુનના નવમાંશકમાં સ્થાપના કરવાથી શુભ ફળ આપે છે અને સંપૂર્ણ સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે. કર્કના નવમાંશકમાં સ્થાપના કરે તો કરનારના દુળનો છં માસમાં નાશ થાય. સિંહના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો ૬ વરસમાં વિધ્ન થાય, અને શોક સંતાપ થાય. કન્યાના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો સંસારમાં પ્રખ્યાતીપણું પામે, ભોગ સુખની પ્રાપ્તિ થાય; ને તે દેવની ઘણા લોક પુજા કરે. તુલાના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરે તો તે પુરુષને હરિદ્રાવસ્થા પ્રાપ્ત થાય. વૃશ્ચિકના નવમાંશકમાં જે સ્થાપન કરે તો રાજાનો ક્રોધ થાય, પીડા થાય, અને અગ્નિનો પણ ભય થાય. ધનના નવમાંશકમાં સ્થાપન કરવાથી ધનની વૃદ્ધિ થાય, ભોગ વૃદ્ધિ થાય, અને ઘણા વર્ષ સુધી સુખ ભોગવે. મકરના નવમાંશકમાં

अथ श्री चर, स्थिर, द्वी स्वभाव यत्र

१	४	७	१०	चर लग्न
२	५	८	११	स्थिर लग्न
३	६	९	१२	द्वी स्वभाव

अथ श्री नवमांशक फल विचार.

- इदानीमंशक फलं मेपांशे स्थपितं विवं वहि दाह ।
मयावहं वृषांशे मृतये कर्त्ता स्थापकश्च दिन त्रये ॥१॥
- मिथुनांश शुभो नित्यं भोगदः सर्व सिद्धिदः ।
कुमारं तु हरेत्कर्कः कुलनाश मृतु त्रये ॥२॥
- विनश्यति ततो देव पङ्क्तिभिर्द्वे न संशयः ।
सिंहांसे सोक संतापः कर्तृ स्थापक शिल्पिनां ॥३॥
- संजायते पुनः ख्यातो लोकैर्वादैव देवहि भोगः ।
सदैव कन्यां सदैव देवज्य जायते ॥४॥
- नैव धान्ययुतः कर्त्ता नन्दते सुचिरं भुवि ।
उच्चाटन् भवेत्कर्तुर्वन्धश्चैव भवेत्सदाः ॥५॥
- स्थापकस्य भवेत् रस्युस्तुलांशे वच्छरद्वये ।
वृश्चिकेपि महाकोपं राज पीडा समुद्रवं ॥६॥

સ્વોચ્ચૈ ભવતિહિ દીપ્તઃ સ્વસ્થઃ સ્વગૃહે સુહૃદ્ગૃહે મુદિતાઃ ।
 શાંતઃ શુભ વર્ગસ્થઃ શક્તઃ સ્ફૂટ કિરણ જાલશ્ચ ॥૧૫॥
 વિકલો રવિ લુપ્તકરો ગ્રહાભિ ભૂતઃ પ્રપીડિતોજ્ઞેય ।
 પાપ ગણસ્થ ચ સ્વલોદીવોનિચઃ સમાખ્યાતઃ ॥૧૬॥
 ન જન્મરાશૌ નો જન્મરાશિ લગ્નાંતિમાષ્ટમે ।
 ન લગ્નં સાધિપે લગ્નં ષષ્ટાષ્ટમે ગતે બિંદુઃ ॥૧૭॥
 જન્મરાશિ વિલગ્નાભ્યાં રંધ્રેશૌરંધ્ર સંસ્થિતૌ ।
 ત્યાજ્યૌ ક્રૂરાંતરસ્થૌ ચ લગ્ન પીયૂષરોચિષૌ ॥૧૮॥
 સતિ દર્શનેયદિશ્યાદંશ દ્વાદશક મધ્યગક્રૂરઃ ।
 ઇંદો લગ્નસ્ય તથા ન શુભો રાહુસ્તુ સપ્તમગઃ ॥૧૯॥
 ત્રયઃ સૌમ્ય ગ્રહા યત્ર લગ્નેસ્યુર્બલત્તરાઃ
 બલવત્તદપિક્ષેયં શેષર્હીન બલૈ રપિ ॥૨૦॥

ભાવાર્થઃ—વૃશ્ચિક, મિથુન, ધન, કુંભ, એ રાશીનો ચંદ્રમા શુભ કાર્યમાં શ્રેષ્ઠ કહેવાય છે; કેતુ પાંચમાં ભવનમાં નવમાંશમાં શુભ કહેવાય છે; અને વરુણ તથા મેષ લગ્નનો ચંદ્રમા શુભ કહેવાય છે. કુર ગ્રહ ૬ઠ્ઠા, ૮માં સ્થાનમાં શુભ કહેવાય છે. ચંદ્રમા નવમાં નવમાંશકમાં હોય તો ગ્રહણ કરવો નહીં, પણ તે ચંદ્ર વર્ગોત્તમી હોય તો ગ્રહણ કરવો. હવે ગ્રહની નવ અવસ્થાનો લેદ કહે છે.

૧. દિપ્ત અવસ્થા, ૨. સ્વસ્થ, ૩. મુદિત, ૪. શાંત, ૫. શુભ, ૬. પ્રપીડિત, ૭. દીન, ૮. વિકલ, ૯. ખલ; એ પ્રમાણે નવ પ્રકારની ગ્રહની અવસ્થા કહી છે. જે ગ્રહ ઉચ્ચનો હોય તેને દિપ્ત અવસ્થા કહે છે; સ્વગ્રહીની સ્વસ્થ અવસ્થા; મિત્રના ગ્રહને

સ્થાપન કરવાથી તુરત મૃત્યુ થાય તથા દેવ પ્રતિમા-છિપર ૩ વરસમાં વજ્રપાત થાય. કુંભના નવમાશકમા સ્થાપન કરવાથી ૧૨ મહિનામાં જલપાત થાય અથવા કરનારને જલધર થાય મીનના નવમાશકમા સ્થાપન કરે તો તે પ્રતિમાની ઇદ્રાદિક દેવતા પુજા કરે, અને મૃત્યુલોકમા પણ મારી પુજા થાય

વળી બુદ્ધિમાન આચાર્યો કહે છે કે શુદ્ધ નવમાશકમાં શુભ કામ કરવું તેથી શ્રેષ્ઠ ફળ થાય છે. ॥ ૧-૧૧ ॥

અથ શ્રી નવમાંશક ફળ યત્ર.

મેશાંશ.	જધન્ય	સિદ્ધાશ	જધન્ય	ધનાંશ.	ઉત્તમ
વર્ષાશ	જધન્ય.	કન્યાશ	ઉત્તમ	મકરગશ	જધન્ય
મિથુનાંશ.	ઉત્તમ.	તુલાંશ	જધન્ય	કુલાશ	જધન્ય
કર્કાશ	જધન્ય	વૃશ્ચિકાંશ	જધન્ય.	મીનાંશ	મધ્યમ

અથ શ્રી લગ્ન ગ્રહ વલ વિચાર.

વૃશ્ચિક મિથુન ધનુર્ધર કુંભેષુ શુભા યદિ ક્ષણ ભવતિ ।

પંચમ કેતુ નવાંશે વૃષા જયોર્નાન્ય રાશીનાં ॥૧૨॥

લમેંદોરસ્તગઃ કૂરો દુઃખસ્થાવ સ્થિતઃ રાસી ।

વર્ગોત્તમં વિનાચાંત્યો નવાંશેપિ ન ગૃહ્યતે ॥૧૩॥

દીપ્તઃ સ્વસ્થો મુદિતઃ શાંત શક્ત પ્રપીઢિતો દીનઃ ।

વિકલચલશ્ચ કથિતો નવ પ્રકારો ગ્રહો હરિણા ॥૧૪॥

સ્વગૃહ્ય દ્વાદશ ભાગાદ્રેકાણાઃ પ્રથમ પંચનનપાના ।

હારેવિષમેઽર્કેદૌઃ સમરાશૌચં પ્રતિ ક્ષણં સો ॥૨૯॥

ભાવાર્થ:—મેષનો પતિ મંગળ, વરળનો શુક્ર, મિથુનનો બુધ, કર્કનો ચંદ્રમા, સિંહનો રવી, કન્યાનો બુધ, તુલાનો શુક્ર, વૃશ્ચિકનો મંગળ, ધનનો ગુરુ, મકર તથા કુંભનો શની, મીનનો ગુરુ; એ પ્રમાણે રાશીના પતિ કહેલા છે.

દ્રેષ્કોણ ચક્ર બનાવવામાં પોતાની રાશીથી દશ અંશ પર્યંત હોય તો પ્રથમ તે રાશીનો દ્રેષ્કોણ સમજવો, દશથી વીશ સુધી તે રાશીની પાંચમી રાશીનો દ્રેષ્કોણ સમજવો, અને ૨૦ થી ૩૦ અંશ પર્યંત નવમી રાશીનો દ્રેષ્કોણ સમજવો. એવી રીતે દ્રેષ્કોણ સમજવો. વિશેષ ચત્રથી જાણવું. હોરામાં વિશમ રાશી હોય તો રવીની તથા સિંહની હોરા ૧૫ અંશ સુધી રહે, પાછલા ભાગમાં ૧૫ અંશમાં કર્કની ચંદ્રમાની હોરા રહે, સમ રાશીમાં ૧૫ અંશ સુધી કર્કની ચંદ્રમાની હોરા રહે અને પાછલા ભાગમાં રવીની હોરા રહે. ॥ ૨૮-૨૯ ॥

અથ શ્રી સપ્તમાંશ વિચાર.

કુજ યમ જીવજ્ઞ સિતાઃ પંચેદ્રિવ્યવસુ મુનિદ્રિયાંશાનાં ।

વિષ મેષ સમર્ક્ષેષુક્રમેણ ત્રિંશંશકાકલ્પાઃ ॥૩૦॥

લિપ્તાષ્ટાદશ ૧૮૦૦ નવ ૧૦૦ ।

ષદ્ ૬૦૦ દ્વિ ૦૦ સાર્દ્દશત્ ૧૫૦ ષષ્ટિ ॥

૬૦ માંન પરિગણિતાઃ ગૃહહોરાદ્રેષ્કાણા ।

નવ ભાગ દ્વાદશાંશક ત્રિંશાઃ

॥૩૧॥

ભાવાર્થ:—સપ્તમાંશમાં સાત ભાગ કરવા. તેમાં ૪ અંશ, ૧૭ ઘડીનો એક ભાગ થાય છે. પહેલો મેષ સપ્તમાંશક કહેવાય છે. તે મેષ રાશીના ૪ અંશ, ૧૭ ઘડી સુધી મંગળનો સપ્તમાંશક હોય

થાય તે સાયનાર્કની રાશી પ્રમાણે પણ લેવી અને તેને ૬૦થી ભાગ દેતા જે આવે તે ઘડી ને રહે તે પણ તેને ગોમૂત્રીકા કાઢીને સાયનાર્કના અશ, કલા, વિકલાથી ગુણવા તે ગુણવાના જે પ્રકાર છે એટલે પ્રભાત ઇષ્ટકાલથી અર્ધ રાત્રી પર્યંત ઇષ્ટ હોય તો સાયનાર્કના અશને ત્રીસમાથી કાઢીને ગુણવા ને અર્ધ રાત્રીથી પ્રભાત સુધી લગ્ન હોય તો જે અશ, કલા હોય તે અશથી ગુણવા ૩ જગ્યા જુદા જુદાને ૬૦નો ભાગ દઈને અક ઉપરાઉપરી યુક્ત કરવા. એમ કરવાથી રવી ભુક્ત થાય છે હવે ઇષ્ટ ઘડીની પણ કરવાની રીત કહે છે.

ઇષ્ટ ઘડીને ૬૦ ગણા કરવા ને નીચે જે પણ હોય તેને યુક્ત કરવાથી પણ થાય ને રવી ભોગ્યમા ખીણ રાશીની જે પળો છે તે ઇષ્ટ ઘડીની પળોમાં હીન હોય તેટલી રાશીની પળો લેવી તે ઇષ્ટ ઘડીની પળો હીન કરતા જે રાશી સ્પષ્ટ હોય તે રાશી એક ખાણુ મુકવી ને તેને ૬૦ ગણા કરી અશુદ્ધ રાશીનો ભાગ દેવો ને અશ લેવાને શેષ ગ્રહે તેને ૬૦ ગણા કરીને અશુદ્ધ રાશીનો ભાગ દઈને ઘડી પણ લેવી અને તે લગ્નમાથી અયનાંશા હીન કરવાથી સ્પષ્ટ લગ્ન થાય

લગ્ન સુક્રમ પ્રકારે જોવાની રીત — પ્રભાતે રવી જે રાશી, જે અશે ઉદય થાય છે તે લગ્ન સમજવો તેમાં ઉપર કહેલી પળો જોડવાથી લગ્નની ખબર પડે છે, અને સાજ વેળા સાતમુ લમ આવે એવું અનુમાન થાય છે લગ્ન પત્રથી લગ્ન કરવાની રીત — રવીની રાશી, અશ પ્રમાણુ લગ્ન પત્રમા જોવું ને તેમા ઇષ્ટ ઘડીયુક્ત કરીને લગ્ન પત્રમા જોવું જોતા જે અશ રાશી આવે તે લગ્ન સમજવું ॥ ૨૩-૨૭ ॥

અથ શ્રી રાશી પતિ વિચાર.

કુજ શુક્રે જ્ઞેર્દર્કજ્ઞ શુક્ર કુજ જીવ શોરિયમ ગુરવઃ ।
મેઝા નવાંશકાનામજ મકર તુલા કુલરાદ્યાઃ ॥૨૮॥

भुज जलधिवहि संख्यैः ३४२ सिंह कन्याः कुलोक दहनैश्च ।

३३१ अंभः पलैस्फरे ते गौर्जमाने न विख्याताः ॥३४॥

उत्क्रमितो विज्ञेयं कुलादि पदकं प्रमाण तस्त्वेवं ।

षष्ठा भक्त पलांकालब्धे नाम्न्यौ भवन्त्यत्र ॥३५॥

मंगलकविबुध चंद्रादित्येदुज शुक्र भौमाधिषणानां ।

शनियम देव गुरुणा क्रमेण गेहानि मेषाद्या ॥३६॥

लग्नस्यार्द्ध होराद्वाभ्यां भक्तात्पलाकतो लब्धैः ।

होराके षष्टि हते शेषे द्वि हते तु विपलानि ॥३७॥

रवि चंद्रो विषमांके राशौ भवतः समे च चंद्र रवि ।

होराधिपति सवलौ राशिपतेः सर्वदा ख्यातौ ॥३८॥

अधवहि हते राशौ लब्धे द्वेषकाणो माहुराचार्याः ।

तच्छेषे षष्टि हते वहि हते लब्धैतौ वर्णाः ॥३९॥

क्रमतस्तेषा मीशा आदिमपंच मनवक्ष्येनाघास्त्रु ।

होराधिपते बलवत्तरानि मान्सूरयः प्रोच्युः ॥४०॥

राशि पलांके नदैर्भक्ते लब्धं नवांशकस्य स्यात् ।

षष्टिघ्नेऽघौ शेषे नंद हते चांस विपलानि ॥४१॥

अथ शेषं पुनरिक्षम भागाः कुजः १ ।

शुक्र २ सौम्य ३ चंद्र मांस ४ रवि ५ ॥

बुध ६ कवि ७ कुज ८ गुरु ९ शनि १० ।

शनि ११ गुरुवो १२ धिपास्तेषां ॥४२॥

मेषाद्याथ सिंहाद्या चापाद्या ४ राशयः क्रमेण स्युः ।

चत्वारः २ लग्नमकर तुला कुलीराद्याः ॥४३॥

છે પછી શુક્રનો વરખ લગ્ન, બુધનો મીથુન, ચંદ્રમાનો કર્ક, ગ્રહનો સિંહ, બુધનો કન્યા, શુક્રનો તુલા, અને વરખ રાશીમા પહેલા ભાગમા વૃશ્ચિકનો મગળ, બીજામા ધનનો શુર, ત્રીજામા મકરનો શની, ચોથામા કુલનો શની, પાંચમામા મીનનો શુર, પછી મેષનો મંગળ, વરખનો શુક્ર, એવી રીતે સપ્તાશક થાય છે. વિશેષ યંત્રમા જોવાથી જણાયે. નવમાશકની રીત ઉપર કહેલી છે વળી દ્વાદશાકમા ૧૨ અંશનો ભાગ લેવો એટલે ૨ અંશ, ૩૦ ઘડી સુધી-૧ ભાગ આવે છે સ્પષ્ટ ગ્રહ ચોતાની રાશીથી જે ભાગમા આવે તે ભાગ સુધી ગણતા જે રાશી આવે તે દ્વાદ-શાશક સમજવો, અને ત્રીશાશકમા સમ રાશી તથા વિષમ રાશીમા જુદા જુદા અધિપતિ સમજવા ત્રીશાશકમા વિષમ રાશી મેષ, મીથુન, સિંહ, તુલા, ધન ને કુલ રાશીમા ૫ અંશ સુધી મેષ રાશી મગળની લેવી, ૧૦ અંશ સુધી શનીની રાશી કુલ લેવી, ૧૮ અંશ સુધી શુરની રાશી ધન લેવી, ૨૫ અંશ સુધી મીથુન ગથી બુધની લેવી, અને ૩૦ અંશ સુધી તુલા રાશી શુક્રની લેવી. હવે સમ રાશીમા-૫ અંશ સુધી વરખ રાશી લેવી, ૧૨ અંશ સુધી કન્યા રાશી લેવી, ૨૦ અંશ સુધી મીન રાશી લેવી, ૨૫ અંશ સુધી મકર રાશી લેવી, અને ૩૦ અંશ સુધી વૃશ્ચિક ગથી લેવી એવી રીતે ત્રીશાશક કરવો ॥ ૩૦-૩૧ ॥

અથ શ્રી ષડ્વર્ગ શુદ્ધિ વિચાર.

इत्यार्या चतुष्टयस्यात्मीयकृतविंशति भिरार्याभिः षड्वर्ग-
शुद्धयेचस्व्या गृहहोरा द्रेष्काणान्नव भाग द्वादशांशक
त्रिंशत् प्रत्येकं राशीनांवक्षेमुग्धाविवोधाय ॥३२॥

પંચદ્વિયમૈમૈષ. ષડ્વાંળ યુગે ૨૫૬ વૃષસ્તદનુક ।

ન:પંચસ દહને ૩૦૫ મિથુન: શશિ ।

વારિધિવહિભિ: ૩૪૧ કર્કા:

॥૩૩॥

અથ શ્રી વિશમ અને સમ ત્રીશાંશ યંત્ર. (૧૮૧)

અથ શ્રી વિશમ ત્રીશાંશ યંત્ર.

રાશી	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ	અંશ
૦	૫	૧૦	૧૮	૨૫	૩૦
૦	૧	૧૧	૯	૩	૭
૨	૧	૧૧	૯	૩	૭
૪	૧	૧૧	૯	૩	૭
૬	૧	૧૧	૯	૩	૭
૮	૧	૧૧	૯	૩	૭
૧૦	૧	૧૧	૯	૩	૭

અથ શ્રી સમ ત્રીશાંશ યંત્ર.

૦	૫	૧૨	૨૦	૨૫	૩૦
૧	૨	૬	૧૨	૧૦	૮
૩	૨	૬	૧૨	૧૦	૮
૫	૨	૬	૧૨	૧૦	૮
૭	૨	૬	૧૨	૧૦	૮
૯	૨	૬	૧૧	૧૦	૮
૧૧	૨	૬	૧૨	૧૦	૮

(240)

શ્રી નરસિંહ ઈશ્વર જ્યોતિષ ભાગ ૨ નો

પ. અથ શ્રી દ્વાદશાંશક યંત્ર.

[illegible]

४. अथ श्री नवमांशके यंन.

[illegible]

પુનરપિ ષષ્ટિં હૃતં તત્તપનશ્ચિત મુખ્ય રાશિ ફલહીનં ।
શેષયત્પુનરભિમત લગ્ન પલાનિ તિન દ્વિદ્વિ ॥૭૬॥

ભાવાર્થ:—શુજરાત દેશમાં મકર સંક્રાંતિમાં તથા કુલ સંક્રાંતિમાં ૨૬ ઘડીનો દીનમાન હોય છે. મકર સંક્રાંતિના દિવસે ૨૬ ઘડી ૧૨ પળનો દીનમાન હોય છે. તે દિવસથી ૧ પળ ને ૧૨ અક્ષર (વિપળ) દીન પ્રતિ વધે; ને કુલ સંક્રાંતિના દિવસે ૨૬ ઘડી ૪૮ પળનો દીનમાન હોય છે, તે કુલ સંક્રાંતિથી ૨ પળ ને ૫૨ વિપળ નિત્ય વધે. વધતાં વધતાં મીન સંક્રાંતિના દિવસે ૨૮ ઘડી ૧૪ પળ દીનમાન હોય.

મીન સંક્રાંતિમાં ૩ પળ ને ૩૨ વિપળ નિત્ય વધે. તે વધતાં વધતાં મેષ સંક્રાંતિના દિવસે ૩૦ ઘડી ૦ પળનો દિવસ હોય, રાત દિવસ સરખો થાય; તે મેષ સંક્રાંતિથી ૩ પળ, ૩૨ વિપળ નિત્ય વધે. તે વધતાં વધતાં વરુણ સંક્રાંતિના દિવસે ૩૧ ઘડી ૪૬ પળ દિનમાન હોય, અને વરુણ સંક્રાંતિથી ૩ પળ ૫૨ વિપળ રોજ વધે. એમ વધતાં વધતાં ૩૩ ઘડી, ૧૨ પળ મિથુન સંક્રાંતિના દિવસે દિનમાન હોય અને મિથુન સંક્રાંતિથી ૧ પળ ને ૧૨ વિપળ રોજ વધે. મિથુન સંક્રાંતિથી વધતાં વધતાં કર્ક સંક્રાંતિના દિવસે ૩૩ ઘડી, ૪૮ પળ દિનમાન હોય. કર્ક સંક્રાંતિથી ૧ પળ ૧૨ વિપળ ઘટતાં ઘટતાં સિંહ સંક્રાંતિના દિવસે ૩૩ ઘડી ૧૨ પળનો દિનમાન હોય. સિંહ સંક્રાંતિથી ૨ પળ, ૫૨ વિપળ રોજ ઘટતાં કન્યા સંક્રાંતિથી દિવસે ૩૧ ઘડી ૪૬ પળનો દિનમાન હોય, અને કન્યા સંક્રાંતિથી ૩ પળ ને ૩૨ વિપળ રોજ

पड्विंशति घटीचापेऽष्ट चतुः पल संयुताः ।

एकं पलं ततोहानौ द्वादशाक्षर संयुतं ॥६७॥

रात्रौ त्रिंशद्भुक्ते पष्ठिघ्नं शेषमघ ततः कुर्यात् ।

त्रिंशद्भुक्तं पुनरपि दिन भोगो दिनकरहिंस ॥६८॥

मकरादौ पद त्रिंशत्याडशतिः पड द्विकं शतंन्वयनाः ।

उत् क्रमतौ मेपादौ दिन वृद्धौ मकरा पदके च ॥६९॥

दिन हानौ कर्काद्ये पद केप्येवविदुःपलानि बुधा ।

अभिमत दिवशस्य कृते भुक्तादिवसवसात् ॥७०॥

द्विमुनिन्द्रियहि मरोचिपी १५७२ ।

ध्रुवकेमेकरादिके गणकः निक्षिप्य पष्टि भक्ते लब्धं ॥

दिनमानमभि विद्यात् ॥७१॥

उदयास्त भोग युक्तै पष्टि हते मध्य राशि पल मिलि ।

ते लब्धं दिन घटिकाः स्युं पलानि वर्णाश्च दिनमानं ॥७२॥

गणिते भुक्ति भोग्याहेः सर्वाहौर्विभजेत्तलब्धे ।

भोरग्यं च भुक्तं च पष्टि घाच्छपतो वर्णाः ॥७३॥

रेसशरगुणतार्द्धं दिनै पल ।

मिलिते मंधिही न वसु गुण्या ॥

पट पंचासद्युतयां सप्तां गुल संकुच्छयया भक्तो ॥७४॥

लब्धं गतं शेष दिनं शेषं पष्टाहतंतया भक्तं ।

पल वर्णाद्यं विद्या दिनमानमभिष्टकाष्ट कालस्य ॥७५॥

રાશી.	ધરી.	પળ.	વૃદ્ધિ-હીન.	પળ.	વિપળ.	દીન ભોગ.	પળ.	વિપળ.
મેષ	૩૦	૦	કુ.	૩	૩૨	દીનભોગ	૭	૩૦
વરુષ	૩૧	૪૬	કુ.	૩	૫૨	દીનભોગ	૮	૩૨
મિથુન	૩૩	૧૨	કુ.	૧	૧૨	દીનભોગ	૧૦	૧૦
કર્ક	૩૩	૪૮	હી.	૧	૧૨	દીનભોગ	૧૧	૨૨
સિંહ	૩૩	૧૨	હી.	૨	૫૨	દીનભોગ	૧૧	૨૪
કન્યા	૩૧	૪૬	હી.	૩	૩૨	દીનભોગ	૧૧	૨
તુલા	૩૦	૦	હી.	૩	૩૨	દીનભોગ	૧૧	૨
વૃશ્ચિક	૨૮	૧૪	હી.	૨	૫૨	દીનભોગ	૧૧	૨૪
ધન	૨૬	૪૮	હી.	૧	૧૨	દીનભોગ	૧૧	૨૨
મકર	૨૬	૧૨	કુ.	૧	૧૨	દીનભોગ	૧૦	૧૦
કુંભ	૨૬	૪૮	કુ.	૨	૫૨	દીનભોગ	૮	૮
મીન	૨૮	૧૪	કુ.	૩	૩૨	દીનભોગ	૭	૭

ઘટે તે ઘટતા ઘટતા તુલા મકાતીના દિવસે ૩૦ ઘડી ૦ પળનો દિનમાન હોય એટલે રાત્રી દિવસ બરાબર બાણવો.

તુલા સંક્રાંતિથી ૩ પળ, ૩૨ વિપળ નિત્ય ઘટતાં વૃશ્ચિક સંક્રાંતિના દિવસે ૨૮ ઘડી ૧૪ પળનો દિનમાન હોય, વૃશ્ચિક સંક્રાંતિમાં ૨ પળ ને પર વિપળ નિત્ય ઘટતાં ધન સંક્રાંતિના દિવસે ૨૬ ઘડી ૪૮ પળનો દિનમાન હોય, ધન સંક્રાંતિમાં ૧ પળ ને ૧૨ વિપળ નિત્ય ઘટતા મકર સંક્રાંતિના દિવસે ૨૬ ઘડી ૧૨ પળનો દિનમાન હોય. વિશેષ યત્રમાં જોવાથી બાણવો.

હવે રાત્રી ઘડી પળ બાણવાની રીત કહે છે:—દિનમાનને સાઠમા બાદ કરવાથી રાત્રીની ઘડી હોય મકરના સૂર્યથી ૬ મહિના કર્કના સૂર્ય સુધી દિવસ વધે ને રાત્રી ઘટે, અને કર્કના સૂર્યથી ૬ માસ મકરના સૂર્ય સુધી રાત્રી વધે ને દિવસ ઘટે. એવી રીતે રાત્રીનો તથા દિવસનો દિનમાન સમજવો.

હવે દિનમાન ગણિત કહે છે:—૧૫૭૨ તેમા જે જે રાશીનો ધ્રુવ હોય તે મૂકીને ૬૦ નો ભાગ દેવાથી દિનમાન થાય. વળી તેની બીજી રીત કહે છે ઉદય રવીની અશ કલા વિકલાતું બુદ્ધા ભોગ્ય (ગણિત) કરણ ને ૬૦ નો ભાગ દેવાથી દિનમાન ઘટીકા આવે.

હવે દિવસનો માપ કરવાનો શંકુ (લાકડીના કંકડાવડે મપાય તે) કહે છે સાત આગળનો શંકુ લઈને છાયા માપવી, તેમાં ૬ ઉમેરવા અને ધ્રુવાકુ ભાગ દેવાથી આવે તે ઘડી ને રહે તે પળ. ધ્રુવાકુ એટલે માસ માસ અંક આશો અને ચૈત્ર માસમાં ૧૪૪ ને ભાગ દેવાથી આવે તે ઘડી અને રહે તે પળ. ૫૬-૭૬

અથ શ્રી દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા ઉત્તમ તથા મધ્યમ લગ્ન યંત્ર. (૧૯૧)

અથ શ્રી દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા ઉત્તમ લગ્ન યંત્ર.

ચં. ગુ. ભુ.		૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦
૨. ચં. મં. શ.	ગુ. શુ. ભુ.	૨. ચં. મં. ભુ. ગુ. શુ. શ. રા. કે.
ભુ. ગુ. શુ.		ભુ. ગુ. શુ.
ભુ. શુ. ગુ.		ગુ. શુ.
૨. ચં. ગુ. શ.	ગુર.	૦૦૦૦૦૦

અથ શ્રી દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા મધ્યમ લગ્ન યંત્ર.

શુક્ર		શુક્ર
શુ. ગુ.	ચંદ્ર	૨. ચં. મં. ભુ. ગુ. શુ. શ. રા.
ચંદ્ર		૨. ચં. શ.
૨. ચં. મં. શ.		ચં. ભુ.
ભુ. શુ. ચં.	ચં. ભુ. શુ.	૦૦૦૦૦૦૦૦

ભાવાર્થ:-દિલા તથા પ્રતિષ્ઠાના મુહુર્તમા શની, રવી, મગળ લગ્નથી ત્રીજે તથા છઠ્ઠે હોય, અને બીજે, ત્રીજે, પાચમે, ચોથે કેંદ્રસ્થાને ચંદ્રમા હોય તો શુભ જાણવો ગુરૂ ૧, ૪, ૭, ૧૦મા કેંદ્ર સ્થાનમા હોય અને શુક્ર ૬, ૧૦, ૧૧મા કેંદ્રમા હોય તો શુભ જાણવો ગરુડ તથા કેતુ તે મિવાય પાપગ્રહ તથા શુભ ગ્રહ ૧૧મા ભવનમા ગંધા આરા કહેવાય છે

જો રવી ૧૨મે, ફેરૂ હોય તથા તે મિવાય બીજા ગ્રહો પશુ ૧૨મે, છઠ્ઠે હોય તો શુભ જાણવા, અને ગુરૂ, શુક્ર, ત્રીજે છઠ્ઠે હોય તો મધ્યમ જાણવા રવી, ચંદ્ર, મગળ ને ગુરૂ એ ગ્રહો ૧૨મે, છઠ્ઠે હોય તો મધ્યમ સમજવા, અને શુક્ર બારમે હોય તો મધ્યમ ફળ સમજવું

હવે દિક્ષા પ્રતિષ્ઠામા વર્જવા યોગ્ય લગ્ન કહે છે મગળ લગ્નમા હોય તથા ૭મે ૮મે હોય તો વર્જ કરવો શુક્ર ફેરૂ, ૭મે ૮મે હોય તો વર્જ કરવો ચંદ્રમા ૮મે હોય, લગ્નમાં હોય, ફેરૂ હોય, તથા માતમે હોય તો વર્જ કરવો શનિ ૭મે લગ્નમા હોય તો વર્જવો ગુરૂ ૮મે હોય તથા સૌમ્ય ગ્રહ પશુ ૮મે હોય તથા ૭મા ભવનમા સૌમ્ય તથા પાપગ્રહ હોય તો વિવાહ, દિક્ષા, પ્રતિષ્ઠામા વર્જવા વિશેષ યત્રથી સમજવું

વળી સપૂર્ણ ગ્રહ લગ્નમાં ચંદ્રમા ને કેતુ હોય તો અશુભ ફળને આપવાવાળા જાણવા ૭મે તથા ફેરૂ ચંદ્રમાનું ફળ અશુભ જાણવું જો મગળ તથા શની એક સ્થાનમા હોય અથવા લગ્ન ઉપર દ્રષ્ટિ પડતી હોય તો અગ્નિનો ભય થાય, અને ચંદ્રમા શનીથી યુક્ત હોય તો ધનની હાની કરે જો ગુરૂની દ્રષ્ટિ ચંદ્રમા ઉપર હોય અથવા ગુરૂએ અહિન ચંદ્રમા હોય તો શુભ કાર્ય જાણવું ચંદ્રમા ભુધ, ગુરૂ, શુક્રથી મહિત હોય તો શુભ ફળ સમજવું ॥ ૮૩-૮૮ ॥

અથ શ્રી ગ્રહ હીન બલ ફલ યંત્ર.

રવિ હીન બલે	ગ્રહપતિ મરણ
ચંદ્ર હીન બલે	ભાર્યા મૃત્યુ
શુક્ર હીન બલે	ધન નાશ
ગુરુ હીન બલે	સુખ નાશ

અથ શ્રી ગ્રહ નિર્બલ ફલ વિચાર.

સૂર્યેવિબલે ગૃહયો ગૃહણી મૃગ લંછને ધનં મૃગુજે ।

ચાવસ્યતૌનુસૌખ્યં નિયમાનાશસમુપયતિ ॥૮૯॥

ઉદયનમસ્તલ ૧૦ હિબુકે ૪ શ્વસ્તમયે ૭ દ્વત્રિકોણસંજ્ઞે ૯ ।

૫ સૂર્ય રાનેશ્વર વક્રાઃ પ્રાસાદ વિનાશનં પ્રકુર્વતિ ॥૯૦॥

ક્રૂર ગ્રહ સંયુક્તે વૃષ્ટવાશશિનિ સૂર્ય ।

સુષરોતિ કર્તુ કૃત્વા પ્રતિષ્ઠાઽયનેયામ્યે ॥૯૧॥

અંશૈવ રાહુ માસ્કરકેતવઃ ।

મૃગુ પુત્ર સમાયુક્તા સ્ત્રિકા ગ્રહાઃ ॥૯૨॥

સ્થપતિ સ્થાપક કર્તૃણાં સયોજકાઃ ।

તસ્માત્સર્વ પ્રયત્ને ન સપ્તમસ્થાન્ ॥૯૩॥

(૧૯૨) શ્રી નરસિંહ જીન જ્યોતિષ ભાગ ૨ જી.

અથ શ્રી દિક્ષા પ્રતિષ્ઠા અધ્યમ લગ્ન યંત્ર

૦૦૦૦	૨ ચ મ શ	૦૦૦
૦૦૦	શ કે	૦૦૦
૦		૦૦૦૦૦૦૦
૦૦૦	૨ ચ જી હ	૦૦૦
ચ. હ	શ ન કે	ચ મ જી હ હ

અથ શ્રી ગ્રહ યુક્ત યંત્ર

૨ ચ મ	અગ્નિ ભાષ
ચ શ	મરુત
ચ જી	મહદિ
ચ હ	મહાપ્રભા
ચ હ	સમન્વ

बिंबाच्चुत शुक्रस्त द्विगुणं सनिर्मलवपुर्लग्नस्थितो नाशये ।

दोषाणामघ लक्ष मप्यपहरे लग्न स्थितो वाक्याति ॥२॥

येलग्नदोषाः नवांशदोषाः पापैकृता दृष्टिनिपातदोषाः ।

लग्नेरुस्तान्विमलीकरोति फलोयधांभः कतकद्रुमस्य ॥३॥

अनिष्टस्थानं संस्थोऽपि लग्ना क्रूरो न दोष कृत् ।

बुध भार्गव जीवास्तु दृष्टि केंद्र त्रिकोणगैः ॥४॥

सुतहिबुकवियद्विलग्नधर्मे श्वमरगुरुर्यदि दामवार्चितो वा ।

यदि शुभमुपयाति तच्छुभत्वं शुभमपि वृद्धिमुपैतित्

प्रभावात् ॥५॥

कार्यमात्यंतिकंच तस्यात्तदा बहु गुणान्वितं ।

स्वल्पदोष समाश्रित्पल संतत्सर्वमाचरेत् ॥६॥

प्रतिष्ठा ग्रह बलं ग्रह दोष गुणाः ।

प्रस्तावात् क्रूरेस्तनुगैर्मर्म च ॥

पंचम नवमे च कटकं भवति दशम ।

चतुर्थे शल्पया मित्रे भवति तच्छिद्रं ॥७॥

मर्मणि विद्धे मरणं कंठकविधे च रोग परिवृद्धिः ।

शल्पे शस्त्रनिपातं छिद्रे छिद्रं च मत्रिगणं ॥८॥

त्रिषडष्टगतः सूर्यः सूर्यपुत्रस्तथैव च ।

धनत्रिलाभे चंद्रश्च भोम षट् त्रिनवस्थितः ॥९॥

बलीयशी सुहृदृष्टे केंद्रस्थे रवि नंदने ।

त्रिकोणगेचनेष्यंते शुभारंभामनीषिभिः ॥९४॥

निधन ८ व्यय १२ धर्मस्थः केंद्र गोवाधरासुप्तः ।

अपि सौख्य सहस्राणि विनाशयति पुष्टिमान् ॥९५॥

गुण शत मपि दोषः कश्चिदेकोपि वृद्धिः ।

स्थगयति यदि नान्यस्त द्विरोधी गुप्ति ॥

पदमिव परिपूर्णं पंचगव्ये न पूतं ।

मलिनयति सुरायाविदुरेकोपि सर्वः ॥९६॥

बलवति सूर्यस्य सूते बलहीने गारके बुद्धेचैव ।

मेष वृषस्थे सूर्यक्षपाकरे चार्हति स्थाप्या ॥९७॥

न तिथिर्न च नक्षत्रं नवारो न च चंद्रमाः ।

लग्नमेकं प्रशंसन्ति त्रिषडेकादशेरवौ ॥९८॥

हिबुकौ ४ दय १ नवश ९ वर १० पंचम गृहगः सितद्रवा ।

जीवाः लघुहांति लग्नदोषांस्तटुरुहइवनिमगावेगा ॥९९॥

त्रिषडेकादशे संस्थाः क्षितिसुत रवि चंद्र सूर्य ।

सुतशिखिनः सनिध्यदेवानां निवेशकाले प्रकुर्वति ॥१००॥

बुध भार्गव जीवानामेकोपिहि केद्रमाश्रितो बलवान् ।

यद्य क्रूर सहायसद्योऽरिष्टस्य नाशाय ॥११॥

लग्नं दोषशते न दूषितमहो चंद्रात्मजो लग्नगः ।

केंद्रोवाविमलीमकरोति सुचिरंयद्यर्क ॥

હીન હોય તથા મેષ વરળ રાશી ઉપર સૂર્ય સ્થિત હોય તો ઉપરનું મુહૂર્ત લેવું સાફ છે. જો લગ્ન શુદ્ધિમાં ૩, ૬, ૧૧મે રવી હોય તો તે લગ્ન ઘણું સાફ કહેવાય છે. એવા લગ્નમાં તીથી, વાર, નક્ષત્ર એ સર્વેના દોષ દૂર થાય છે. જો લગ્ન શુદ્ધિમાં ૧લે, ૪થે, ૫મે, ૯મે, ૧૦મે શુક તથા ગુરુ હોય તો લગ્ન વચ્ચે આવેલા દોષો પણ દૂર કરે છે. જો ૩જે, ૬જે, ૧૧મે, મંગળ હોય તથા રવી, ચંદ્ર, શની, કેતુ એ પાપગ્રહ હોય તો સારા કહેવાય છે. ॥ ૮૬-૧૦૦ ॥

બુધ, ગુરુ, શુક એ ત્રણ ગ્રહમાં એક પણ ગ્રહ જો બળવાન કેંદ્રસ્થાનમાં હોય તો કુર ગ્રહોનો દોષ નાશ કરવાવાળો થાય છે. જો બુધ કેંદ્રમાં વા લગ્નમાં બળવાન હોય તો સો દોષને દૂર કરે છે; શુક કેંદ્રસ્થાનમાં બળવાન હોય તો બસો દોષનો નાશ કરવાવાળો છે, અને ગુરુ લગ્નમાં તથા કેંદ્રસ્થાનમાં બળવાન હોય તો લાખ દોષને દૂર કરવા સમર્થ છે. વળી લગ્નના દોષ, નવમાંશના દોષ, પાપગ્રહ દૃષ્ટિના દોષ એ સર્વે દોષોને ગુરુ દૂર કરે છે. જો અનિષ્ટ ગ્રહ લગ્નમાં બેઠો હોય અને લગ્ન-પર તેની દૃષ્ટિ હોય, તે અનિષ્ટ દોષને બુધ, શુક, ગુરુ ત્રીકોણ (૯, ૫મે) બેઠો હોય અથવા કેંદ્રસ્થાનમાં રહેલા હોય તો સર્વ દોષને દૂર કરે; જો ૫મે, ૪થે શુક હોય અને લગ્નમાં ગુરુ હોય તો સર્વ અશુભ દોષને દૂર કરીને શુભ ક્ષણ આપે છે.

વળી જો કામ ઉતાવળું કરવાનું હોય અને તેમાં ઘણાં શુભ ગુણ મળતા હોય અને સ્વલ્પ દોષ હોય તો તે દોષને ગણવા નહીં, ને શુભ કાર્ય કરવું. પ્રતિષ્ઠા અને દિક્ષામાં ગ્રહ બલ જોવું અને ગ્રહના દોષ તથા ગુણને વિસ્તારપૂર્વક સમજવા. પાપગ્રહ લગ્નમાં હોય તો મર્મવેધ સમજવો તથા ૯મે, ૫મે પાપગ્રહ હોય તો કંટક વેધ સમજવો. ૧૦મે, ૪થે પાપગ્રહ હોય તો શલ્ય વેધ સમજવો, અને સાતમે પાપગ્રહ હોય તો છીદ્ર વેધ સમજવો.

લગ્નાદ્યા પદ્મ પર્યંત ધર્મ કર્મા યુગેષુ ચ ।

ગુરુજ્ઞૌદદતૂરેષા ગુરુસ્તેકિયન્મતં

॥૧૦॥

વ્યયાસ્ત સપ્ત સપ્ત પદ્યે ચ એતદ્વર્જ શુભપ્રદઃ ।

શુક્રો સ્પાપ્રદો જ્ઞેયા એતજ્ઞાત્વા ફલં વદેત્

॥૧૧॥

ભાવાર્થઃ—અર્થ નિર્ણય હોય તેમા પ્રતિષ્ઠા કરે તો ઘર-
ધણીનું મૃત્યુ થાય, ચંદ્રમા નિર્ણય હોય તેમા વિવાહ કરે તો
સ્ત્રીનું મૃત્યુ થાય, શુક્ર નિર્ણયમા શુભ કાર્ય કરે તો ધનનો નાશ
થાય, અને શુક્ર નિર્ણયમા દિક્ષા લે તો મુખનો નાશ થાય

જો ગ્વી તથા શની માથે ૧૦મે, ૪થે, ૭મે, ૯મે, ૫મે
હોય તો શુભ કામમા વિનાશ થાય કુર ગ્રહે સહિત ચંદ્ર હોય
અથવા કુર ગ્રહની દૃષ્ટિ ચંદ્ર રવી પર હોય તો પ્રતિષ્ઠા અને
દિક્ષામા વર્જ કરવો, મૃત્યુદાયક છે

જો મંગળ, શની, રાહુ, કેતુ, શુક્ર એ સાત ગ્રહ સાથે
એક રાશી ઉપર હોય તો દિક્ષા લેનાર તથા પ્રતિષ્ઠા કરનાર—કરાવ-
નારનું મૃત્યુ સમજવું. તે માટે સપ્ત ગ્રહ યોગ વર્જ કરવો
વળી જો શની કેદ્રસ્થાને બેઠા હોય અને તેના ઉપર મિત્રની
દૃષ્ટિ હોય અથવા શની ૯મે, ૫મે સ્થાને હોય અને મંગળ
૮મે, ૧૨મે, ૯મે હોય તો હાનિરોગણા મુખનો નાશ કરનાર છે.

ઉપરની બાબતમાં દૃષ્ટાન્ત કહે છે —જેમકે, કોઈ માણસમા
સો ગુણ સારા હોય પણ જો એક અવગુણ ભારે હોય તો સો
સારા ગુણનો નાશ કરી એક અવગુણ પોતાનું પરીભળ દેખાડે
છે, તથા પચામૃતના પાત્રમા એક મદિરાનું બિંદુ નાખવાથી
પચામૃતની પવિત્રતાનો નાશ કરે છે, તેવી રીતે ઉપર કહેલા
અશુભ ગ્રહ હોય તો સર્વે શુભ ગ્રહોની હાની કરે છે

વળી જો રાનિશ્ચર બળવાન હોય અને મંગળ, બુધ બળ-

કલહ ભય જીવનાસધનહાનિવિપત્તિનૃપતિભિત્તિકરઃ ।

પ્રવજ્યાયાંનેષ્ઠૌ ભૌમ્યાદિયુતઃ ક્ષપાનાથઃ ॥૧૭॥

લગ્નાંદ્રાધવચિત્તવૈરિષિશશિ શુક્રોં શુમાનેષુ ચ ।

પ્રવર્જાચકુર્જેદુજાવુપચયેકેદુ ત્રિકોણે ગુરુઃ ॥

મંદોધીધનનૈ ધનત્ર્યરિગતો ધર્મ ત્રિષ્ટવ્યયે શુક્રઃ ।

કેતુ વિધુતું દૌત્રિરિપુગૌલાભેનવાપ્યુત્તમાઃ ॥૧૮॥

ભાવાર્થઃ—રવીના ૩૧, ચંદ્રમાના ૫, ગુરુના ૩, શુક્રના ૨, બુધના ૨ અને શની, મંગળ રાહુના દોઢ દોઢ વસા કહેલા છે, એમ શની ગુરુષો કહે છે.

રવી ૬૬, ૨૭, ૧૧મે, ૫મે, અને ચંદ્રમા ત્રીજે, ૬૬ લગ્નથી હોય; બુધ ને મંગળ કેંદ્રમાં (૯, ૫મે) હોય; અને ગુરુ, શુક્ર, ૮મે, ૧૧મે તથા શની લગ્નમાં નવમાંશમાં હોય તો વર્જ કરી દિક્ષામાં ચંદ્ર બલ શુદ્ધ લેવું. રવી ૩જે, ૧૦મે હોય; ચંદ્રમા તથા ગુરુ કેંદ્રમાં હોય; ૮મા ભાવમાં કોઈ ગ્રહ ન હોય; શુદ્ધ હોય, અને શની ૩જે, ૬૬ હોય તો તે શુભ ફળ આપે છે. શુક્ર, મંગળ, ને શની એ શુભ સ્થાનમાં હોય તથા ૭મે શુભ ગ્રહ હોય તો દિક્ષા પ્રતિષ્ઠામાં શુભ ફળ આપે છે. જો ચંદ્રમા પાપ-ગ્રહ (મંગળ) સહીત હોય તો કલહ, લય, જીવનો નાશ, ધનની હાની, વિપદા, રાજ લય એવું ફળ આપવાવાળો છે. લગ્નમાં ૪થે, ૬૬, ૨૭ ચંદ્રમા શુક્રની સાથે હોય તેને પ્રવજ્યા યોગ કહે છે, મંગળ તથા ચંદ્રમા ઉપચય સ્થાનમાં વા કેંદ્રમાં હોય તથા ગુરુ ત્રીકોણ સ્થાનમાં હોય; શની ૫મે, ૨૭ે ૩જે, ૬૬, હોય તો શુભ ફળ આપે છે; અને શુક્ર ૮મે, ૩જે, ૬૬, ૧૨મે હોય તો ઉત્તમ સમજવો. એવી રીતે ઉત્તમ ગ્રહ બલ, લગ્ન બલ જોઈને દિક્ષા દેવાનું મુહુર્ત જાણવું. ॥ ૧૨-૧૮ ॥

હવે ઉપરના વેધનુ ક્ષણ કહે છે મર્મ વેધ હોય તો મૃત્યુ થાય, કટક વેધ હોય તો રોગ થાય, શસ્ત્ર વેધ હોય તો શસ્ત્રનો ધા થાય, અને છિદ્ર વેધ હોય તો મત્રીગણુમા રનેહુ ઓછા થાય. ૩, ૬, ૮મે-મર્મ હોય તથા જની બીજે, ત્રીજે, ૧૧મે હોય તો સારો ચક્રમા, મગળ છકે, ત્રીજે, ૯મે હોય તો સારો વળી લગ્નથી દૂઠા ભાવ પર્યંત અને ૯મા, ૬ગમા ભાવમા ગુરુ તથા બુધ હોય તો સાડ ક્ષણ આપે ને ૧૨મે, ૮મે, ૭મે, છકે એ ભાવને વર્ત કરી શુક્ર હોય તો સાડ ક્ષણ મમજીવુ ॥૧-૧૧॥

અથ શ્રી ગ્રહ વસા વિચાર.

સ્વૌશાર્દ્ધસ્ત્રયોભાગાશ્ચંદ્રે પંચગુરો ત્રયં ।

દ્વૌશુકૈ દ્વૌબુદ્ધે ચૈવ એતે ભાગા વિશોપમા ॥૧૨॥

મંદે ભોમે તથા રાહૌ સાર્દ્ધ પ્રત્યેક મિદ્ર્યતે ।

દુર્વલંબલં ચ લગ્ન જ્ઞાતવ્યં જ્ઞાનવેદિભિઃ ॥૧૩॥

પટદ્વૈકાદશ પંચમોદિનકરસ્ત્રિ ધ્યાય પટ શશી ।

લગ્નાત્સૌમ્યઃક્રુજો શુભાવપચયે કેંદ્ર ત્રિકોણે ગુરુ ॥

શુક્રઽષ્ટમશુતદ્રવ્યેકાદશોમંદગોલગ્નાંસાદિ ગુરુ ।

જ્ઞંચંડમહ સાસૌરશ્ચ દિક્ષા વિદ્ધૌ ॥૧૪॥

રવિસ્ત્રતીયોદશમઃશશાંકોજીવેંદુજાવંતિમનાસવર્જ્યૌ ।

કેદ્રાષ્ટવર્જ્યૌભૃગુજસ્ત્રિશત્રૂસંસ્થઃશનિ.પ્રવ્રજનેમતોન્યેઃ ॥૧૫॥

શુક્રાંગોરક મંદાનાંનાભિષ્ઠઃ સપ્તમઃ શશીતમઃ ।

કેતુતુ દીક્ષાયાં પ્રતિષ્ઠાવ શુભાશુભૌ ॥૧૬॥

ભાવાર્થ:—ધ્રુવ ચક્ર દિક્ષા, પ્રતિષ્ઠાના અને ધ્વજા રોપણના મુહૂર્તમાં જોવું, અને તે ધ્વજાકર ચક્રમાં સ્વાંત્રિ નક્ષત્રથી લઈને ફળ વિચારવું.

કૃતિકા નક્ષત્રથી આઠ નક્ષત્ર એટલે મઘા સુધી, અને મઘાથી આઠ નક્ષત્ર અનુરાધા સુધી, અને અનુરાધાથી આઠ નક્ષત્ર સતલિષા સુધી, એમ ગણતાં ઉત્તમ, મધ્યમ, સમજવા. એટલે પ્રથમ આઠ ઉત્તમ, બીજા આઠ મધ્યમ, એમ અનુક્રમે સમજવા, ને સ્થિર લગ્ન લેવા.

હવે છાયા લગ્ન કહે છે:—શનિ, શુક્ર, અને સોમવારના દિવસે પોતાના શરીરની છાયા ભરતાં ૮૫ પગલાં છાયા થાય તે વખતે શુભ કાર્ય કરવું, તે છાયા લગ્ન કહેવાય છે; અને બુધવારે ૮ પગ, મંગળ અને ગુરુવારે ૭ પગ, રવીવારે ૧૧ પગ છાયા થાય તે વખતે શુભ કામ કરવું. તે છાયા લગ્ન શુદ્ધિ હોય તે તીથી, વાર, નક્ષત્ર, ભદ્રા, કોઈ પણ દોષને જોવા કારણ નથી.

હવે બુધ પંચક કહે છે:—સંક્રાંતિના અંશને પાંચ જગ્યાએ લખવા, પછી એક જગ્યાએ ૧૫થી ગુંણવા, બીજી જગ્યાએ ૧૨થી, ૩જી જગ્યાએ ૧૦થી, ૪થી જગ્યાએ ૮થી, ૫મી જગ્યાએ ૭થી ગુંણવા અને દેનો ભાગ દેવો (પાંચ જગ્યાએ), તેમાં શેષ ૫ જે જગ્યાએ રહે તે બુધ પંચક સમજવો. તે શુભ કામમાં કલેશ કરે.

૧લી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને કલ્પાદ બાણ, ૨જી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને અગ્નિ બાણ, ૩જી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને નૃપ બાણ, ૪થી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને ચોર બાણ, અને ૫મી જગ્યાએ પાંચ રહે તેને મૃત્યુ બાણ કહે છે. તે બુધ પંચક વિવાહ, પ્રતિષ્ઠા, અને દિક્ષામાં વર્જ કરવો.

ઉપર કહેલા દોષને વર્જ કરીને, શુદ્ધ લગ્ન લેઈને, શાસ્ત્ર દેશાનુસાર શુકન બલ લેઈને શુભ કામ કરે તેને કોઈ પ્રકારે લક્ષ્મિ ક્ષિણ થાય નહીં; સદા સર્વદા તેને ત્યાં લક્ષ્મિ નિવાસ કરે. વિશેષ નીચેના યંત્રથી જાણવું. ॥ ૧૬-૨૬ ॥

अथ श्री ध्रुव चक्र विचार.

ध्रुव चक्रे स्थितेतिर्यक् प्रतिष्ठादी क्षणादिकं ।

उर्ध्वस्थिते ध्वजारोपः स्वातप्रमुपमाचरेत् ॥१९॥

किञ्चित्तिर्यकदयेतिरिउअठोयमघोदएधुदोहाइ ।

अणुराहुदंएतिरिउंधणीउउदयंमिउदोय ॥२०॥

शनौ शुक्रे च सोमे च सार्द्धान्यष्टौ प्रकीर्त्तिताः ।

ज्ञेष्टौकुजेनवगुरौ सप्तैकादश भास्करे ॥२१॥

पदानि सिद्धिच्छाया स्युस्ता सुकार्याणि साधयेत् ।

तिथि वारर्क्षशीतांशुविद्यादिर्नविलोयेत् ॥२२॥

उदयादृत लग्न संख्यं संक्रांति भोग दिन संख्या च ।

सैकां विधिय विबुधः पृथक् पंचधावि लिखेत् ॥२३॥

क्षिप्वा तत्र क्रमशस्तिथि १५ रवि १२

दश १० वसु ८ मुनि ७ सभजेन्नचभिः ।

शेषांकः सरसख्यो यदि भवति तदादे निपुणः ॥२४॥

कलहः कृशानुभिति भूपभभयं चौरविद्रवो मरणं ।

क्रमशोभवेत् प्रतिष्ठा परिणयनादौ तदारिष्टं ॥२५॥

इत्येवं स्वेचरेद्र प्रवल युते दोष मुक्ते च लप्ते ।

शास्त्रोद्देशानुसारिस्युटशकुनबलेत्युज्वलेडागरुकेपीयुषां ।

शुद्धवाहेक्षितिसलिलगते कार्यमाचद्यतेयैस्तेषां ॥

मक्षीण लक्ष्मी परिवय रुचिरावासराः संभवन्ति ॥२६॥

અથ શ્રી ચંદ્ર યુત્ત ફળ તથા બુધ પંચક યંત્ર. (૨૬૩)

અથ શ્રી ચંદ્ર યુત્ત ફળ યંત્ર.

ચં. મં.	ચં. બુ.	ચં. ગુ.	ચં. શુ.	ચં. શ.	ચં. ર.
કલહ.	ભય.	મરણ.	ધનહાની.	વિપત્તિ.	રાજભય.

અથ શ્રી બુધ પંચક યંત્ર.

૧૫	૫	કલહ.
૧૨	૫	અગ્નિ ભય.
૧૦	૫	નૃપ ભય.
૮	૫	ચોર ભય.
૪	૫	મરણ.

ઉપરની દિક્ષા કુંડલીના બાર ભુવનમાં જે ગ્રહો દેખાડવામાં આવ્યા છે તેજ પ્રમાણે દિક્ષા વખતે લગ્નમાં ગ્રહ હોય તો ઉત્તમ મુદૂર્ત્ત. સમજવું. તે ન મળે તો જોડે મધ્યમ કુંડલી આપી છે તે જોઈ દિક્ષા દેવી.

અથ શ્રી ઉત્તમ દિક્ષા કુંડલી યંત્ર.

૨ ચ. ચુ	ચુ	ચુક.
ચ મ જી ચુ.		૨ મો. મ સ જી.
ચુ		મ. જી. ચુ
૨ ચુ ચ	ચુ.	ચુ ચુ
૨ મો. મ જી ચુ		શની

અથ શ્રી મધ્યમ દિક્ષા કુંડલી યંત્ર.

૨ જી ચુ સો ચ	ચુ ચુ	ચુક
૨ જી ચુ. ચ. ચુ.		૨. જી. ચુ ચુ
ચુ ચુ		ચ. જી ચુ
જી ચુ ચુ	જી ચુ	જી ચુ ચુ
જી ચુ ચુ ચ		૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦

અથ શ્રી ઠાળાંગ, જંબુદ્વિપ પન્નંતી વિગેરે સૂત્રોને આધારે પાંચ સંવત્સર, તીથી વિગેરે કહે છે.

પાંચ સંવત્સરનાં. નામ:—૧. નક્ષત્ર સંવત્સર, ૨. યુગ સંવત્સર, ૩. પ્રમાણ સંવત્સર, ૪. લક્ષણ સંવત્સર, ૫. શનિશ્ચર સંવત્સર.

હવે તેનો વિસ્તાર કહે છે. પ્રથમ નક્ષત્ર સંવત્સરના ખાર લેદ. તેનાં નામ:—૧. શ્રાવણ, ૨. ભાદરવો, ૩. આસો, ૪. કારતક, ૫. માગશર, ૬. પોષ, ૭. મહા, ૮. ફાગણ, ૯. ચૈતર, ૧૦. વૈશાખ, ૧૧. જ્યેષ્ઠ, ૧૨. અશાઠઃ એ ખાર લેદ જાણવા, અથવા પ્રહરપતિ નામે ગ્રહ ખાર વર્ષે સર્વ નક્ષત્રના મંડળને ભોગવીને પૂર્ણ કરે, તેને નક્ષત્ર સંવત્સર કહીએ.

હવે બીજો યુગ સંવત્સર કહે છે. તે યુગ સંવત્સરના પાંચ લેદ. ૧. ચંદ્ર, ૨. ચંદ્ર, ૩. અભીવર્ધન, ૪. ચંદ્ર, ૫. અભીવર્ધન. એ પાંચ લેદ જાણવા. હવે પ્રથમ ચંદ્ર સંવત્સરના ચોવીસ પખવાડીઆં. એમ ત્રણ ચંદ્ર સંવત્સર છે. એ ત્રણના થઈને ચોવીસ તરી ખહોંતેર પખવાડીઆં, અને અભીવર્ધન સંવત્સરના છવીસ પખવાડીઆં; એમ બે અભીવર્ધનનાં મળીને છવી હુ ખાવન્ પખવાડીઆં જાણવાં. એમ પાંચનાં થઈને ૧૨૪ એકસો ચોવીસ પખવાડીઆં થાય. તેને યુગ સંવત્સર કહે છે.

હવે ત્રીજો પ્રમાણ સંવત્સર તથા ચોથો લક્ષણ સંવત્સર કહે છે. તેના પાંચ લેદ. ૧. નક્ષત્ર, ૨. ચંદ્ર, ૩. ઋતુ, ૪.

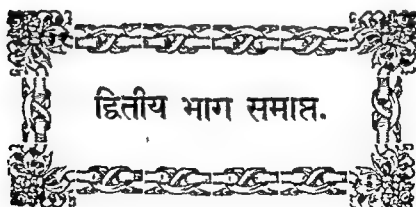
इति श्री सागरचंद्रस्य पारंगे प्राप्तुमिच्छति ।

गृह्यतांतत्तरीतुल्यं-यंत्रकोद्धार दिप्पनं ॥ २७ ॥

॥ इति श्री नरचंद्र जैन ज्योतिष प्रथम अने द्वितीय किर्ण समाप्तम् ॥

ભાવાર્થ.—શ્રી નરચંદ્ર આચાર્ય ગણિત આ નગચંદ્ર જૈન જ્યોતિષ નામે અથ જ્યોતિષ્ય રૂપી મમુદનાથી ઉદ્ધાર કરી રચ્યો છે, માટે આ અથ પણ મમુદતુલ્ય છે જે ભવ્ય જીવોને જ્યોતિષ્યરૂપી મમુદ પાર પામવાની ઇચ્છા હોય તેમણે આ અથ યત્ર, અર્થ સહિત મનન (અવલોકન) કરવો જેથી પાર પામશે ॥ ૨૭ ॥

इति श्री सागरचंद्रमुद्रित श्री नरचंद्र जैन ज्योतिष प्रथम अने
द्वितीय किर्ण यत्र सहित समाप्त

અને લોકોત્તર. હવે લોકીક એટલે વેદાંત; બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર આશ્રી જાણવું. અને લોકોત્તર તે જૈન શાસ્ત્ર આશ્રી જાણવું. હવે તેમાં લોકિક બાર માસ કહે છે:—શ્રાવણ, ભાદરવો, આસો, કારતક, માગશર, પોષ, મહા, ફાગણ, ચૈતર, વૈશાખ, જેઠ, અને અષાઢ. હવે લોકોત્તર એટલે જૈન પક્ષે બાર માસનાં નામ કહે છે:—
૧. અભિનંદી એટલે શ્રાવણ માસ સમજવો, ૨. પ્રતીષ્ઠિત, ૩. વિજય, ૪. પ્રીતિવર્ધન, ૫. શ્રીયાંશ, ૬. સીવ, ૭. શીશીર, ૮. હીંમત, ૯. વસંત, ૧૦ કુસૂમ સંભવ, ૧૧. નીલાધ, અને ૧૨. વનવિરોધ.

હવે એક માસના બે પક્ષ તેનાં નામ કહે છે:—૧. બહુલ પક્ષ, અને ૨. શુક્લ પક્ષ. એક પક્ષના પંદર દિવસ. તેનાં નામ:—
૧. પુર્વાંગ, ૨. સીદ્ધ મનોરમ, ૩, મનોહર, ૪. યશોભદ્ર, ૫. યશોધરા, ૬. સર્વ કામ સમર્થ, ૭. દંદ્રમુર્દા ભિષક્ત, ૮. સોમણશ, ૯. ધનંજય, ૧૦. અર્થ સીદ્ધ, ૧૧. અભિજાત, ૧૨. અત્યાશન, ૧૩. સતંજય, ૧૪. અગ્નિવેશ્મ, ૧૫. ઉપશમ: એ પંદર દિવસ કૃષ્ણપક્ષના કહ્યા. હવે તેજ પક્ષની તીથીઓનાં નામ કહે છે:—૧. નંદા, ૨. ભદ્રા, ૩. જયા, ૪. રીક્તા, ૫. પૂર્ણા. એ રીતે પાંચને ત્રણ વાર ગણતાં ૧૫ તીથી થાય. હવે એ પક્ષની પંદર રાત્રીનાં નામ કહે છે:—૧. ઊત્તમા, ૨. સુનક્ષત્રા, ૩. એલાપત્યા, ૪. યશોધરા, સોમણશા, ૬. શ્રી સંભૂતા, ૭. વિજયા, ૮. વિજયંતી, ૯. જયંતી. ૧૦. અપરાજિતા, ૧૧. ઇચ્છા, ૧૨. સમાહારા, ૧૩. તેજ, ૧૪. અતીતેજ, અને ૧૫. દેવાનંદા.

હવે એ પંદર રાત્રીની પંદર તીથીઓનાં નામ કહે છે:—
૧. ઊગ્રવતી, ૨. ભોગવતી, ૩. યશોવતી, ૪. સર્વસીદ્ધા, ૫. શુભ નામ; એ પાંચને ત્રણ વાર ગણતા ૧૫ રાત્રીની તીથી જાણવી.

હવે એક રાત્રી-દીવસના ૩૦ મુહુર્ત થાય તેનાં નામ કહે છે:—૧. રૈદ્ર, ૨. શ્વેત, ૩, મીત્ર, ૪. વાયુ, ૫. સુપીન, ૬. અભીચંદ્ર, ૭. માહેંદ્ર, ૮. બળવાન, ૯. પ્રહ્લ, ૧૦. પ્રહ્લસત્ય;

આદિત્ય, ૫ અલીવર્ધન નક્ષત્ર મરખા આવે એટલે જે વખતે જે નક્ષત્રનો ચંદ્રમા સાથે જોગ જોડવો જોઈએ તે નક્ષત્ર જોગ જોડે જેમકે, કાર્તિકી પુનમે કૃતિકા, માગશરની પુનમે મૃગશર, પોષે પુષ્ય, મહાએ મધા, ફાગણે ઉત્તરાશ્વિણી, ચેતરે ચિત્રા, વૈશાખે વિશાખા, જેઠે જેઠા, અષાઢે ઉત્તરાષાઢા, શ્રાવણે શ્રવણ, ભાદરવે ઉત્તરભાદ્રપદ, અને આશ્વિને અશ્વિની, એ પ્રમાણે માસને નામે નક્ષત્ર આવે તે સમ નક્ષત્ર કહીએ, તથા સમ ઋતુ સરખી પરીણામે એટલે ટાઢ વખતે ટાઢ, તાપ વખતે તાપ, વરમાદ વખતે વરસાદ હોય તેને નક્ષત્ર સવત્સર કહીએ

હવે બીજી ચંદ્ર મંવત્સર કહે છે ઉપર કહ્યું તેથી વિપરીત (બીજી રીતે) હોય, જેમકે, પુનમે ચંદ્રમા સાથે, તે પુનમના નામ પ્રમાણે નક્ષત્ર ન હોય, પણ બીજી હોય, તથા તાપ ઘણો, ટાઢ ઘણી, ધામ ઘણો, વગસાદ ઘણો વરસે તેને ચંદ્ર મંવત્સર કહીએ

હવે ત્રીજી ઋતુ મંવત્સર કહે છે વનસ્પતિના પ્રવાળ વીશમ રીતે પરીણમે, ઋતુ વિના કળપુલ આપે, વગસાદ મરખી રીતે ન વરસે તેને ઋતુ તથા કર્મ મંવત્સર કહીએ

હવે ચોથા આદિત્ય મંવત્સર કહે છે તે થોડા વરસાદે કરી પૃથ્વિ, પાણી, ફળફુલનો ગમ આપે, મમ્યક પ્રકારે ધાન્ય નીપજે, તે આદિત્ય મંવત્સર કહીએ

હવે પાંચમો અલીવર્ધન મંવત્સર કહે છે સુર્યના તાપે કરી તપ્યા થકા ક્ષણ, લવ, દિવમ, ઋતુ, પરીણમે, અને નીચા સ્થાનક જળે કરી ભરાય, તેને અલીવર્ધન મંવત્સર કહીએ એ ત્રીજી પ્રમાણ તથા ચોથા લક્ષણ મંવત્સર જાણવો

હવે પાંચમો શનિશ્વર મંવત્સર કહે છે અભિજિતાદિ ૨૮ નક્ષત્રને શનિશ્વર મહા ગ્રહ ૩૦ વર્ષે ભોગવી લે તેને શનિશ્વર મંવત્સર કહીએ એ મંવત્સર અઠ્ઠાવીશ પ્રકારનાં તે અભિજિત, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, જાવત ઉત્તરાષાઢા, એ અઠ્ઠાવીશ પ્રકાર જાણવા એ સવત્સરના બાર માસ તેના જે પ્રકાર છે. તે દૈહિક

ઉપર બતાવેલાં નક્ષત્ર અશ્વિનીથી ગણ્યા છે, અને સૂત્રમાં અભીજીત નક્ષત્રથી ગણ્યાં છે. હવે તેનાં નામ કહે છે. ૧. અભીજીત, ૨. શ્રવણ, ૩. ધનિષ્ઠા, ૪. સતભીશા, ૫. પુર્વાભાદ્રપદ, ૬. ઉત્તરાભાદ્રપદ, ૭. રેવતી, ૮. અશ્વિની, ૯. ભરણી, ૧૦. કૃતિકા, ૧૧. રોહિણી, ૧૨. મૃગશર, ૧૩. આર્દ્રા, ૧૪. પુનર્વસુ, ૧૫. પુષ્ય, ૧૬. અશ્લેષા, ૧૭. મઘા, ૧૮. પૂર્વાશ્લેષા, ૧૯. ઉત્તરાશ્લેષા, ૨૦. હસ્ત, ૨૧. ચિત્રા, ૨૨. સ્વાતિ, ૨૩. વિશાખા, ૨૪. અનુરાધા, ૨૫. જ્યેષ્ઠા, ૨૬. મુળ, ૨૭. પુર્વાષાઢા, ૨૮. ઉત્તરાષાઢાઃ એ અઠાવીસ નક્ષત્ર કહ્યાં. તેમાંથી છ નક્ષત્ર ચંદ્રમાને બાહીરલે પંદરમે માંડલે દક્ષિણ તરફ જોગ જોડે છે. તેનાં નામઃ— ૧. મૃગશર, ૨. આર્દ્રા, ૩. પુષ્ય, ૪. અશ્લેષા, ૫. હસ્ત, ૬. મુલઃ એ છ નક્ષત્ર જાણવા.

હવે ચંદ્રમાથી ઉત્તર દિશે બાર નક્ષત્ર જોગ જોડે છે તેનાં નામઃ—

૧. અભીજીત, ૨. શ્રવણ, ૩. ધનિષ્ઠા, ૪. સતભીશા, ૫. પુર્વાભાદ્રપદ, ૬. ઉત્તરાભાદ્રપદ, ૭. રેવતી, ૮. અશ્વિની, ૯. ભરણી, ૧૦. પુર્વાશ્લેષા, ૧૧. ઉત્તરાશ્લેષા, ૧૨. સ્વાતિ.

હવે ચંદ્રમાને ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશે સાત નક્ષત્ર જોગ જોડે છે તેનાં નામઃ—૧. કૃતિકા, ૨. રોહિણી, ૩. પુનર્વસુ, ૪. મઘા, ૫. ચિત્રા, ૬. વિશાખા, ૭. અનુરાધા. તેમજ ૧. પુર્વાષાઢા અને ૨. ઉત્તરાષાઢા; એ બે નક્ષત્ર સર્વ બાહીરલે માંડલે દક્ષિણે ચંદ્રમાને પ્રમર દીને જોગ જોડે છે, અને જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર સદા ચંદ્રમાને પ્રમર દીને જોગ જોડે છે. અઠાવીસ દેવના નામ તે આગળ કહ્યાં છે ત્યાંથી જોવું. વળી અભીજીત નક્ષત્રથી તારાની સંખ્યા નીચે પ્રમાણે જાણવી.

૩. ૩. ૫. ૧૦૦. ૨. ૨. ૩૨. ૩. ૩. ૬. ૫. ૩. ૧. ૫. ૩. ૬. ૭. ૨. ૨. ૫. ૧. ૧. ૫. ૪. ૩. ૧૧. ૪. ૪. એ અઠાવીસ નક્ષત્રના અનુક્રમે તારા જાણવાં.

૧૧. ઈશાન, ૧૨ ત્વષ્ટા, ૧૩ ભાવિતાત્મા ૧૪ વૈશ્રમણ, ૧૫. વાઙ્મણ, ૧૬ આનંદ, ૧૭ વિજય, ૧૮ વિશ્વેશન, ૧૯. પ્રજા-પત્ય, ૨૦ ઊપશમ, ૨૧ ગાધર્વ, ૨૨ અગ્નિ વૈશ્ય, ૨૩ શત વૃશભ, ૨૪ આતપવાન, ૨૫ અમમ, -૨૬ ઊણવાન, ૨૭ ભામ, ૨૮. ધૃમભ, ૨૯. મર્વાર્ધ, અને ૩૦. ગક્ષસ

હવે અગ્નીઆર કરણના નામ કહે છે — ૧. ખવ, ૨ ખાલવ, ૩. કૌલવ, ૪ સ્તિમિત લોચન, ૫. ગરાદી, ૬ વણીજ, ૭ વિધી, ૮ શકુની, ૯ ચતુષ્પદ, ૧૦. નાગ, અને ૧૧ કીસ્તુધ તેમા પ્રથમના સાત કરણ ચર, અને છેલ્લા ચાર કણુ સ્થિર છે

શુકલ પક્ષની એકમની રાત્રે ખવ કરણ હોય, ખીજને દીવસે ખાલવ કરણ હોય, અને ગત્રે કૌલવ કરણ હોય, એમ તીથીના દીવસ રાત્રીને કરણ એક પછી એક લેતા-મુક્તા જાવત્ પુનમના દીવસે વીધી અને રાત્રે ખવ કરણ આવે કૃષ્ણપક્ષના પડવાને દીવસે ખાલવ અને ગત્રે કૌલવ કરણ આવે એમ દીવસ રાત્રીના અનુક્રમે કરણ લેતા-મુક્તા જાવત્ ચૌદશને દીવસે વીધી અને રાત્રે શકુની કરણ આવે, અમાવાસ્યાને દીવસે ચતુષ્પદ અને રાત્રે નાગ કરણ આવે શુકલપક્ષના પડવાના દીવસે કીસ્તુધ ચર કરણ બદલાય અને સ્થિર કરણ હ મેશાં તેજ તીથીએ આવે

ઉપર કહેલી ખીનાઓમા મુખ્ય કોણુ છે, તે કહે છે — સવત્સરમા મુખ્ય ચદ્ર સવત્સર, આયનમા મુખ્ય દક્ષીણાયન, ઋતુમા મુખ્ય પ્રાવૃદ્, માસમા મુખ્ય શ્રાવણ, પક્ષમા મુખ્ય કૃષ્ણ પક્ષ, અહોરાત્રીમા મુખ્ય દીવસ, મુહૂર્તમા મુખ્ય રૌદ્ર, કરણમા મુખ્ય ખાલવ અને નક્ષત્રમા મુખ્ય અભીજીત

હવે એક યુગના પાંચ સવત્સર, દશ આયન, ત્રીશ ઋતુ, માઠ માસ, એકસો વીસ પક્ષ, એક હજાર આઠસે ને ત્રીશ અહો-રાત્રી, અને ચોપન હજાર નવમે મુહૂર્ત થાય, એ સર્વે એક યુગના જાણવા

હવે મહા શુદ્ધિ પુનમથી ચાર ચાર આંગળ ઘટાડવા, એટલે મહા શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલાં ને આઠ આંગળે પોરશી આવે; દ્વાગણ શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલાં ને ચાર આંગળે પોરશી આવે; ત્રૈત્ર શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલે પોરશી આવે; વૈશાખ શુદ્ધિ પુનમે બે પગલાં ને આઠ આંગળે પોરશી આવે; જેઠ શુદ્ધિ પુનમે બે પગલાં ને ચાર આંગળે પોરશી આવે; અને અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે બે પગલે પોરશી આવે.

હવે પોરશી ભરવાની ણીજી રીત કહે છે. દક્ષિણ દીશા તરફ મોં રાખી જમીન ઉપર બેસવું, અને ડાબા હાથની વેંત પશ્ચિમ દીશા તરફ જમીન ઉપર ઉભી રાખવી; તે વેંતનો જે છાંયો હોય તેને જમણા હાથની આંગળીએ નીશાન રાખવું, પછી તેજ વેંત જમીન ઉપર ઊંધી વાળવી; તેમાં અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત છાંયે પોરશી સમજવી. એમ મહિને મહિને બળબે આંગળ છાંયા પોષ શુદ્ધિ પુનમ સુધી વધારવી. એટલે પોષ શુદ્ધિ પુનમે બે વેંત છાંયે પોરશી આવે, અને પોષ શુદ્ધિ પુનમ પછી દરેક મહિને બળબે આંગળ છાંયો ઘટાડવો; એટલે અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત છાંયે પોરશી આવે.

હવે વિસ્તારથી પોરશીનું માપ કહે છે. અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત છાંયે પોરશી આવે. એક વેંતના બાર આંગળ સમજવા. અષાઢ વદી આઠમે એક વેંતને અડધા આંગળે પોરશી આવે; અષાઢ વદી અમાસે એક વેંત ને એક આંગળે પોરશી આવે; શ્રાવણ શુદ્ધિ આઠમે એક વેંત ને દોઢ આંગળે પોરશી આવે; શ્રાવણ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને બે આંગળે પોરશી આવે; ભાદરવા શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને ચાર આંગળે પોરશી આવે; આશો શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને છ આંગળે પોરશી આવે; કારતક શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને આઠ આંગળે પોરશી આવે; માગશર શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને દશ આંગળે પોરશી આવે; અને પોષ શુદ્ધિ પુનમે એક વેંત ને બાર આંગળે (બે વેંતે) પોરશી આવે.

અથ શ્રી ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રને આધારે રાત્રિ
દિવસની પોરણી ભરવાનું માન કહે છે.

॥ ગાથા ॥

આસાદે માસે દુપયા । પોપ માસે ચરુપયા ॥

ચિત્તા સોણસુ માસેસુ । તિપયા હવડ પોરસી ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ — દક્ષિણ દીશા તરફ મો રાખી ઉભા ગહેવું, પછી ડાબો પગ જગ આગળ જમીન ઉપર ઊભો ગમવો, અને દક્ષિણ ઉપર આગળી મુકવી, તે પગ અને આગળીની નીશાનીનો છાયો પશ્ચિમ દીશા તરફ પડે તે છાયાની નીશાની રાખી જમણા પગથી છાયો ભરવો એટલે જો અપાડ મહીનાની પુનમ હોય તો પગલાની છાયાએ પોરણી આવી જાણવી એમ પોષ શુદ્ધિ પુનમે ચાર પગલે પોરણી, આમો અને ચૈતરે ત્રણ પગલે પોરણી, એ ગાથાના અનુભારે મજ્જેપથી પોરણી કહી હવે વિસ્તારથી કહે છે તે એવી રીતે કે અપાડથી પોષ મહિના સુધી દરેક મહિને ચાર આગળ છાયો વધારવો, અને પોષથી અપાડ મહિના સુધી દરેક મહિને ચાર આગળ છાયો ઘટાડવો જેમકે, અપાડ શુદ્ધિ પુનમે જો પગલે પોરણી, અને અપાડ વદી અમાસે જો પગલા ને જો આગળે પોરણી આવે શ્રાવણ શુદ્ધિ આઠમે જો પગલા ને ત્રણ આગળે પોરણી આવે, અને શ્રાવણ શુદ્ધિ પુનમે જો પગલા ને ચાર આગળે પોરણી આવે, એમ ભાદરવા શુદ્ધિ પુનમે જો પગલા ને આઠ આગળે પોરણી આવે, અને આમો શુદ્ધિ પુનમે જો પગલા ને બાર આગળે પોરણી આવે એટલે ત્રણ પગલા થયા એક પગલાના બાર આગળ મમજવા એમજ કાર તક શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલા ને ચાર આગળ, માગશર શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલા ને આઠ આગળ, પોષ શુદ્ધિ પુનમે ત્રણ પગલા ને બાર આગળ એટલે ચાર પગલા

રાત્રી છે.* તે અષાડ શુદ્ધ ૧૫થી ગણતાં દરેક મહિને બે ઘડી દિવસ ઘટાડવો, અને બે ઘડી રાત્રી વધારવી; જેથી પોષ શુદ્ધ ૧૫મે ચોવીસ ઘડીનો દિવસ, અને છત્રીસ ઘડીની રાત્રી થાય. એમ પોષ શુદ્ધ ૧૫થી અષાડ શુદ્ધ ૧૫ સુધી બળબે ઘડી દરેક મહિને વધારવી અને રાત્રી બળબે ઘડી ઘટાડવી એટલે અષાડ શુદ્ધ ૧૫ ને દિવસે છત્રીસ ઘડીનો દિવસ અને ચોવીસ ઘડીની રાત્રી થાય.

હવે તે દિવસ ને રાત્રીના પ્રમાણમાં ચોથા ભાગની પૌરશી સમજવી એટલે અષાડ શુદ્ધ ૧૫મે છત્રી ઘડીનો દિવસ છે ત્યારે નવ ઘડીની પૌરશી સમજવી, અને અષાડ વદી અમાસને દિવસે પોણા નવ ઘડીની પૌરશી સમજવી. શ્રાવણ શુદ્ધ પુનમે સાડા આઠ ઘડીની પૌરશી સમજવી. એમ ભાદરવા શુદ્ધ પુનમે આઠ ઘડીની પૌરશી સમજવી. આસો શુદ્ધ પુનમે સાડા સાત ઘડીની પૌરશી, અને એ પ્રમાણે પોષ શુદ્ધ પુનમે છ ઘડીની પૌરશી સમજવી. પોષ શુદ્ધ પુનમથી દિવસ વધે છે માટે મહિને બે ઘડી વધારતાં અષાડ શુદ્ધ પુનમે નવ ઘડીની પૌરશી થાય. એવીજ રીતે દિવસ પ્રમાણે ચોઘડીયાં પણ સમજવાં. પોષ શુદ્ધ પુનમે ત્રણ ઘડીનું ચોઘડીઉં અને અષાડ શુદ્ધ પુનમે સાડા ચાર ઘડીનું ચોઘડીઉં જાણવું.

હવે નક્ષત્રને આધારે રાત્રીની પૌરશીનું અનુમાન કહે છે. જે મહિને જે નક્ષત્રો રાત પુરી કરે એટલે પશ્ચિમ દિશાએ સૂર્ય અસ્ત થાય તેની સાથેજ પૂર્વ દિશામાં નક્ષત્ર ઉદય થાય. તેને આધારે સમજવું કે, ચોથે ભાગે નક્ષત્ર આવ્યું હોય તો સમજવું, કે પહોર રાત્રી ગઈ, મધ્યમાં આવ્યું હોય તો મધ્ય રાત્રી સમજવી, અને ચોથે ભાગે રહ્યું હોય તો પાછલી રાત્રી સમજવી. એને આધારે જ્ઞાની મહાત્માઓ ધર્મકરણી, નિદ્રા વિગેરે પોતાના ધર્મ કૃત્યો કરે છે.

હવે કયે મહિને કેટલા નક્ષત્રો રાત્રી પુરી કરે તે કહે છે:— શ્રાવણ મહિને ચાર નક્ષત્ર રાત્રી પુરી કરે તેનાં નામ:—૧. ઉત્તરા-

* આ ગણતરી સામાન્ય છે. વિશેષ આગળ જણાવેલ છે.

હવે પોપ મહીનાથી આગળ ઘટાડવા એટલે મહા શુદ્ધિ પુનમે એક વેત ને દશ આગળે, કાગણુ શુદ્ધિ પુનમે એક વેત ને આઠ આગળે, ચેતર શુદ્ધિ પુનમે એક વેત ને છ આગળે, વેશાખ શુદ્ધિ પુનમે એક વેત ને આગ આગળે, જેઠ શુદ્ધિ પુનમે એક વેત ને બે આગળે અને અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે એક વેતે પોરશી આવે.

હવે દીવમની વડી ભરવાની રીત એટલે કેટલી ઘડી દીવમ ચઢયો તેની મમજ કહે છે—પ્રથમની રીતે વેતનો છાયો ભરવો જેમકે, છાયો ભગ્તા એક વેત ને આઠ આગળ છાયો છે, ત્યારે કેટલી ઘડી દિવસ ચઢયો મમજવો તે ગણવાની રીત નીચે પ્રમાણે—

વેતના બાગ આગળ અને ઉપર આઠ આગળ ઉમેરવા, એટલે બાર ને આઠ વીસ આગળ થયા, તે વીસમાથી અડધા બાદ કરવા એટલે દમ ગદ્યા, એ દમમા બીજા માત ઉમેરવા એટલે મત્તર થયા, તેને એકસો વીસે ભાગતા મત્તર મતા ઓગણીશામે એટલે માતનો આક આવ્યો, તો મમજલુ કે માત ઘડી દિવસ ચઢયો હવે બીજી બિદાહરણ કહે છે એક વેત ને ચાર આગળ છાયા છે, તેના આગળ એક થયા, તેમાથી અડધા બાદ કરતા આઠ ગદ્યા, તેમા માત ઉમેરતા પદર થાય, તેને એકસો વીસે ભાગતા પદર અઠ્ઠા વીસુઓ એટલે આઠનો આક આવ્યો, માટે આઠ ઘડી દિવસ ચઢયો જણવો હવે ત્રીજી બિદાહરણ કહે છે જેમકે, બે વેત છાયા છે, એટલે ચોવીસ આગળ છાયા થઈ, તેમાથી અડધા બાદ કરતા બાગ ગદ્યા, તેમા માત ઉમેરતા ઓગણીસ થયા, તેને એકસો વીસે ભાગતા ઓગણી છક ચૌદેતેગમે એટલે છ ઘડી દિવસ ચઢયો મમજવો એ પ્રમાણે દિવસની ઘડીનું પ્રમાણ મમજલુ

હવે કયે મહિને કેટલી ઘડીનો પોહોર થાય તે કહે છે — અષાઢ શુદ્ધિ પુનમે છવીસ ઘડીનો દિવસ અને ચોવીસ ઘડીની

૧૨. જમણા હાથ ઉપર પડે તો કલેશ, વઠવાડ થાય.
  ૧૩. ડાબા હાથ ઉપર પડે તો બાંધન કરાવે.
  ૧૪. ગળા ઉપર પડે તો બાળકનો નાશ થાય.
  ૧૫. પેટ ઉપર પડે તો પુત્ર તરફથી દુઃખ થાય.
  ૧૬. જમણી કેડ ઉપર પડે તો પુત્રી તરફથી પીડા તથા કલેશ થાય.
  ૧૭. પુંઠ ઉપર પડે તો રોગ થાય.
  ૧૮. કુંબ ઉપર પડે તો વિધ્નનો નાશ થાય.
  ૧૯. જોળામાં પડે તો પુત્રની આશા પુરી થાય.
  ૨૦. બરડા ઉપર પડે તો રાજ્ય તરફથી માન મળે.
  ૨૧. જમણા પગની ઘૂંટી ઉપર પડે તો પોતાના વડિલને માથે દુઃખ આવે.
  ૨૨. ડાબા પગની ઘૂંટી ઉપર પડે તો વડિલોને સુખી દેખે.
  ૨૩. પગની આંગળી ઉપર પડે તો સાસુ મરે.
  ૨૪. પગના તળીઆ ઉપર પડે તો દૂર મુસાફરી કરવાનું થાય.
- ઉપર કહ્યા પ્રમાણે સર્વે બોલ સમજવા. પણ એટલો ફેર છે કે સર્વે ઠેકાણે ઘોળી ગરોળી પડે તો સારી અને કાળી ગરોળી પડે તો અનિષ્ટ જાણવી.

અથ શ્રી ફાંકડું અથવા ચોથાના ઘરનો વિચાર.

એકમ ને શનીવાર, બીજ ને શુક્રવાર, ત્રીજ ને શુક્રવાર, ચોથ ને બુધવાર, પાંચમ ને મંગળવાર, છઠ્ઠ ને સોમવાર, અને સાતમ ને રવીવાર હોય તો એ દીવસોમાં ફાંકડું અથવા ચોથાનું ઘર કહે છે. તે દીવસે શુભ કામ ન કરવું, વિહાર ન કરવો, ચોમાસું જવું હોય તો તે દીવસે ગામમાં ન પેસવું. તે સિવાય કોઈપણ શુભ કામ ન કરવું. ચંદ્રમાં સન્મુખ હોય તોપણ શુભ કામ ન કરવું એમ કેટલાક આચાર્યો કહે છે.

૫. ગામ જતા કુતરાનું દોડું સામું મળે તો જે ગામ જઈએ
તે ગામનો વિનાશ સમજવો, અથવા તે ગામમાં સારા
માણસનું મૃત્યુ થયું હોય એમ સમજવું.
૬. ગામ જતા કુતરાને ગતી કીડા કરતો દેખીએ તો મરણ ઉપજે.
૭. ગામ જતા કુતરાને લોચ સુધતો દેખીએ તો પાણું
વળવું મુશ્કેલ, મકટમાં આવી પડે
૮. ગામ જતા કુતરો એકલો આમો મળે તો ચિંતવેલ કામ
ધણું સારું થાય
૯. ગામ જતા કુતરો કાઠવે ખરડાયલો આમો મળે તો ગામ
ન જવું, દુઃખ પડે

અથ શ્રી ગરોળી વિચાર.

૧. જમતા લાણુમાં ગરોળી પડે તો તે માણસ મહા સુખ પામે
૨. ઘોળી ગરોળી માથા ઉપર પડે તો છત્ર ધરાવે એટલે
રાજ્ય તરફથી સુખ મળે
૩. કાળી ગરોળી માથા ઉપર પડે તો કોઈ જાતનું દુઃખ
ભોગવવું પડે.
૪. કાળી કે ઘોળી ગમે તે ગરોળી કપાળ ઉપર પડે તો
ધનનો લાભ થાય
૫. આખ ઉપર પડે તો પોતાના ધણી, સ્વામી કે પોષકનો
નાશ થાય
૬. ઉપલા હોઠ ઉપર પડે તો ધનનો નાશ થાય.
૭. નીચેના હોઠ ઉપર પડે તો હાથ બધાવે
૮. માક ઉપર પડે તો ગભ તરફથી દુઃખ થાય
૯. જમણે કાને પડે તો ધનની હાની થાય
૧૦. ડાબે કાને પડે તો ધનની પ્રાપ્તિ થાય
૧૧. ઠેક ઉપર પડે તો કોઈ પણ જાતનું નુકશાન થાય

સૂર્યની દશાનો જાપ.

રાતા વચ્ચે તથા રાતી નવકારવાળી ધારણ કરી પુર્વ તથા ઉત્તર દીશા તરફ બેસી સવારમાં સૂર્યની દશા હોય ત્યાં સુધી ઓં, હ્રીં, પદ્મપ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. આ મંત્ર લખી એક માણકો મુકવો, અને એમ એક આખી નવકારવાળી ફેરવવી.

ચંદ્રની દશાનો જાપ.

ઘોળા વચ્ચે તથા ઘોળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, ચંદ્રપ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

મંગળની દશાનો જાપ.

રાતાં વચ્ચે તથા રાતી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, વાસુપૂજ્ય પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

બુધની દશાનો જાપ.

પીળા વચ્ચે તથા પીળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, શાન્તિનાથ પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

ગુરૂની દશાનો જાપ.

પીળા વચ્ચે તથા પીળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, ઋષભદેવ પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

શુક્રની દશાનો જાપ.

ઘોળા વચ્ચે તથા ઘોળી નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રીં, સુવિધિનાથ પ્રભુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર લખી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

હવે ચોથાનું ઘર ગણવાની રીત કહે છે — મુસલમાનની જે તારીખ હોય તે તારીખ લેવી * એ તારીખમા ખીજા બે ઉમેરવા અને રવીવાઘી વાગ ઉમેરવા એ સર્વેને ભેગા કરી ચારે ભાગવા જે વધે તેટલાનું ઘર સમજવું કાંઈ ન વધે તો ચોથાનું ઘર સમજવું. તેમા પરગામ જવું હોય તો, પહેલાનું ઘર શ્રેષ્ઠ સમજવું, ગામમા પ્રવેશ કરવો હોય અથવા ઘરમા પ્રવેશ કરવો હોય તો ખીજાનું ઘર શ્રેષ્ઠ સમજવું, ગજકાજના કામમા ત્રીજાનું ઘર શ્રેષ્ઠ સમજવું, અને ચોથાના ઘરમા જાય અથવા કામ કરે તો મરે નહીં તો માદો પડે

ઉદાહરણ. જેમકે, મુસલમાનની તારીખ ખીજી છે. તેમા બે ઉમેરો એટલે ચાર થયા બુધવાર લઈએ તો રવીવારથી વાર ગણતા બુધવાર ચોથો થયો એ સર્વેને એકઠા કરતાં આઠ થયા તેને ચારે ભાગતા કાંઈ વધ્યું નહીં એટલે ચોથાનું ઘર જણવું તે દીવસે કાંઈ પણ શુભ કાર્ય કરવું નહીં વળી ઉપર બતાવ્યું છે કે શની એટલે એકમનો એક અને શનીના રવીવાઘી ગણતા સાત વાર થાય એટલે એક ને સાત આઠ થયા, એટલે કાંઈ વધ્યું નહીં. એ પ્રમાણે ચોથાના ઘર સમજવા

અથ શ્રી ગ્રહ શાન્તિ કરવાનો જાપ.

માણસોને એક પછી એક નવગ્રહ હુમેશા સારા માઠા આવે જાય છે તે વખતે માઠા ગ્રહમા માણસ આકુળબ્યાકુળ બની આમતેમ દોડાદોડ કરે છે, પણ તેમ ન કરતા જાપ કરવાથી ગ્રહ શાન્ત થાય છે તે જાપ કરવાની ગીત નીચે પ્રમાણે —

* મુસલમાની તારીખ લેવાનું કારણ એટલું છે, કે આપણામાં તીથી વધે તથા ઘટે તે વખતે માણસ ગણતા ગુચાય તેથી તે તારીખ લીધી છે. ખાકી તો જે બે ઉમેરવાના છે તે એકમ ને બીજા સમજવી.

અગાઉથી આશ્રય આપનાર સદ્ગુણસ્થોનાં નામ.

સુરત.

- ૫૧ શેઠ મોતીચંદલાઈ ઉત્તમચંદલાઈ.
- ૨૫ શેઠ હંસરાજલાઈ ચાંદમલજી.
- ૨૫ શા. પ્રાણજીવનદાસ ઉત્તમચંદ.
- ૨૫ શા. રૂપચંદ નાનચંદની વિધવા બાઈ જશકોર હા. ખેન મંશુ,
- ૨૦ શેઠ બાલુલાઈ ડાહ્યાલાઈ.
- ૧૩ ઝવેરી ચુનીલાઈ લલ્લુલાઈ હા. સાકરલાલ તથા ગુલાબબાઈ.
- ૧૧ મારફતીઆ પ્રેમચંદલાઈ અભેચંદ.
- ૧૧ શેઠ તારાચંદ ઉત્તમચંદ.
- ૧૧ શા. ધરમચંદ ડાયાલાઈ વકીલ.
- ૫ શા. નગીનલાઈ નથુલાઈ હા. ઝવેરી છાટુલાઈ.
- ૫ ભા. ગુલાબચંદ કલ્યાણચંદ.
- ૫ ઝવેરી મોહનલાલ રાબુલાઈ હા. ચંપકલાલ.
- ૫ સૌ. બાઈ તરફથી.
- ૨ ગોપીપુરા સ્થાનક ખાતે.
- ૨ હરીપુરા સ્થાનક ખાતે.
- ૨ સગરામપુરા સ્થાનક ખાતે.
- ૨ શા. છગનલાલ તારાચંદ.
- ૧ શા. નગીનદાસ ડાહ્યાલાઈ ગોળવાળા.
- ૧ શા. રંગીલદાસ ચુનીલાલ.
- ૧ શા. મગનલાલ ચુનીલાલ.
- ૧ દલાલ પ્રેમચંદલાઈ ઉમેદચંદ.
- ૧ ચોકશી ડાહ્યાલાઈ રતનચંદ.
- ૧ ચોકશી કાળીદાસલાઈ નરોત્તમદાસ.
- ૧ શા. હરકીશનદાસ કસ્તુરચંદ.

શનિની દશાનો જાપ.

ધોળા વસ્ત્ર તથા કાળી નવકારવાળી ધારણુ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રોં, મુનીસુવત પ્રમુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર ભણી એક નવકારવાળી ફેરવવી

રાહુની દશાનો જાપ

પીળા વસ્ત્ર તથા પીળી નવકારવાળી ધારણુ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રોં, નેમીનાથ પ્રમુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ. એ પ્રમાણે મંત્ર ભણી એક નવકારવાળી ફેરવવી.

કેતુની દશાનો જાપ

લીલા વસ્ત્ર તથા લીલી નવકારવાળી ધારણુ કરી ઉપરની વિધિ પ્રમાણે ઓં, હ્રોં, પાર્શ્વનાથ પ્રમુ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિ શાન્તિ એ પ્રમાણે મંત્ર ભણી એક નવકારવાળી ફેરવવી

કઠોર.

૫. ભા. મોહનલાલ નરોત્તમદાસ પટેલ.
 ૩. જૈન સ્થાનકવાશી પુસ્તકાલય હા. ઠાકોરલાલ.
 ૨. ભા. કુબેરદાસ હરજીવનદાસ.
 ૧. ભા. નેમચંદ નારણદાસ.
 ૧. ભા. ત્રીભોવનદાસ દેવચંદભાઈ.
 ૧. ભા. રામચંદ નાથાભાઈ.

નવસારી.

૧. ભાવસાર છગનલાલ લખમીચંદ.

વડોદરા.

૧. ઝવેરી ઉત્તમચંદ માણેકચંદ હા. મગનભાઈ.
 ૧. ભારતર ગોરધનભાઈ છોટાલાલ.
 ૧. લુવાર કેશવલાલ હરીભાઈ.

વસો.

૧. ભાવસાર ભાઈલાલભાઈ જગજીવનદાસ.

અમદાવાદ.

૨. ડૉક્ટર જીવરાજભાઈ ઘેલાભાઈ. L. M. & S.
 ૧. સંઘાણી હીરાચંદભાઈ વેલજીભાઈ.
 ૧. શા. મલીચંદ જીલાખીદાસની વિધવા બાઈ વીજળીબાઈ,
 હા. શા. ત્રીભોવનદાસ રૂઘનાથદાસ.
 ૧. સંઘવી વાડીલાલ કાકુભાઈ (લીંબડીવાળા.)
 ૧. લુવાર કુલચંદ સાકરચંદ પંચાળ.
 ૧. શા. સોમનાથ હરીલાલ.

કડી.

- ૧ ભાવસાર દલસુખભાઈ માનચંદ.
 ૧ ભાવસાર મનસુખલાલ ડોસાભાઈ.

સાણંદ.

૧. શા. રાઘવજી પ્રેમચંદ.
 ૧. શા. ઉજ્જમશી માણેકચંદ કારભારી.
 ૧. શા. છગનલાલ ગગાભાઈ.

- ૧ શા છોટાલાલ વજેચદ કાપડીઆ
 ૧ સુખડીઆ ઠાકોરલાલ સુદરલાલ
 ૧ શા તાગચદ દીકાભાઈ ટોપીવાળા
 ૧ શા ઉત્તમચદ જગજીવનદાસ.
 ૧ શા લલ્લુભાઈ ફકીરચંદ.
 ૧ શા મોતીરામ ગુલાબદાસ રેગમ દલાલ
 ૧ શા ઘેલાભાઈ દેવચદ
 ૧ ભારતર મગનલાલ નવલચદ
 ૧ શા કરતુરચદ હીંગચદ
 ૧ શા મગનભાઈ નગીનદાસ
 ૧ સિદ્ધિવિજય પાઠશાળા હા ઉમેદભાઈ ખીમચદ
 ૧ ગુણમુની પુસ્તકાલય
 ૧ જરીવાળા ઝવેરચદ અમીચદ.
 ૧ ભા. ચીમનલાલ ભુખણદાસ
 ૧ ભા દલીચદ માણેકચદ
 ૧ વેદ શીવલાલ જીવણરામ.
 ૧ ભા ધગમચદ નગમિહદાસ
 ૧ ભા. કરતુરચંદ કપુરચદ
 ૧ ભા હરકીશનદાસ ધરમચદ
 ૧ હુવાર છગનલાલ ફુલચદ ઘડીયાળી
 ૧ હુવાર હીરાલાલ છોટાલાલ પચ્ચીગર
 ૧ ભારતર ચુનીલાલ ઝીણાભાઈ
 ૧ ભા અમીચદ કાશીભાઈ પટેલ
 ૧ ભા ઉત્તમચદ ધગમચદ
 ૧ ભા વીઠલદાસ જેઠાભાઈ
 ૧ સુખડીયા કાળીદાસ રણછોડદાસ
 ૧ શા ચીમનલાલ ખુશાલદાસ. ૧ શા છોટાલાલ પ્રાણજીવનદાસ
 ૧ વેરા રતીલાલ અમરશી ૧ રા કાળીદાસ અમરતરામ.
 ૧ શા મોહનલાલ ૧ શેઠ છબીલદાસ ધરમચદ

ચોરવડોદરા.

- ૧ જૈન સ્થાનકવાશી ઉપાશ્રયની લાયબ્રેરી ખાતે.
હા. રા. મગનલાલ ખુશાલદાસ.

માંડલા.

- ૩ શેઠ મોહનલાલભાઈ પરશોત્તમદાસ હા. પરભુભાઈ.
વઢવાણ શહેર.

- ૫ શા. લધુભાઈ ધરમશી.
૫ શા. છોટાલાલ દેવજીભાઈ.
૨ શા. નાગરદાસ જેઠાભાઈ.
૨ શા. મગનલાલ હરખચંદ.
૧ શા. વાડીલાલ દેવજીભાઈની કુા.
૧ શા. ડાહ્યાભાઈ જેઠાભાઈ.
૧ શા. ઉજમશી રઘુભાઈ.
૧ વકીલ વરધમાન ચતુરભાઈ.
૧ શા. છોટાલાલ મોહનલાલ.
૧ શા. મુળચંદ ઠાકરશી.
૧ ગાંધી કેશવલાલ જેરાજ.
૧ શા. મગનલાલ લધુભાઈ.
૧ શા. ઉજમશી કચરાભાઈ.
૧ શા. વાડીલાલ શીવલાલ દાદરવાળા.
૧ શા. નાગરદાસ છગનલાલ.
૧ શા. મુળજી ચત્રભુજ.
૧ શા. વજુભાઈ નરશી.
૧ વેરા છોટાલાલ લાલચંદ કાપડીયા.

વઢવાણ કાંપ.

- ૧ શા. લખમીચંદ ત્રીલોવનદાસ.
૧ શા. કસ્તુરભાઈ હરખચંદ.
૧ શેઠ જીવણલાલ મુળજી.
૧ રા. રતીલાલ અમરશી.

ખભાત.

- ૨ સંઘવીની પોળની સ્થાનકવાશી જૈનશાળા ખાતે
 ૧ કડાકોટડીના ઉપાશ્રય ખાતે
 ૧ શા. દોલતચંદ લાણુભાઈ.
 ૧ શા. છોટાલાલ મોતીચંદ
 ૧ શા. વખતચંદ તારાચંદ.
 ૧ શા મોહનલાલ દોલતચંદ.
 ૧ શા કૃપચંદ કરતુરચંદ
 ૧૦ પા. ગીરધરલાલ ભાઈલાલ મારફત.

- ૧ ગીરધરલાલ ભાઈલાલ.
 ૧ પા. ચુનીલાલ ભુગભાઈ.
 ૧ પા. છોટાલાલ દામોદરદાસ
 ૧ પા. હરીલાલ છોટાલાલ.
 ૧ પા છગનલાલ પ્રાણુજીવનદાસ
 ૧ પા. ભગવાનદાસ લલ્લુભાઈ
 ૧ પા ખાપુભાઈ ભાઈજી
 ૧ પા. લોગીલાલ દયાળજી
 ૧ પા. નાથાલાલ ઠાકોરલાલ
 ૧ પા હરજીભાઈ ગોરધનદાસ.

વીરમગામ.

- ૨ શા. સાકરચંદ લાલચંદ
 ૨ શા. ટોકરશી છગનલાલ
 ૧ ડાક્ટર સુખલાલ જીવણુલાલ
 ૧ શા હરગોવનદાસ જીવરાજભાઈ
 ૧ ભા. મગનલાલ લખમીચંદ
 ૧ ખાઇ મંછા, ભા મોહનલાલ ટોકરશી મારફત
 ૧ ભા હરગોવનદાસ પરશોત્તમ
 ૧ દોશી ત્રીલોવનદાસ ચત્રભુંજ.
 ૧ શા પ્રેમચંદભાઈ સુરચંદ.

સુળી.

૧ શા. મનસુખલાલ પોપટલાલ.

સાયલા.

૧ શા. શીવલાલ વરધમાન.

જશાપુર

૧ શા. મોહનલાલ તુળસીદાસ

પાટણ

૪ ભણુશાળી જેઠુભાઈ હગ્ગ્યદભાઈ.

૨ બહોરા તારાચંદ હોલતચંદ

૨ ભણુશાળી જેશંગલાલ લહેરચંદ

૨ ભણુશાળી મોહનલાલ લહેરચંદ

૨ શા. જેશંગલાલ ત્રીલોવનદાસ

૧ પાટણના સ્થાનક ખાતે

૧ ભણુશાળી અમથાલાલ નાગરદાસ.

૧ ભણુશાળી ડાહ્યાભાઈ ખુબચંદ

૧ શેઠ કેશવલાલ મગનલાલ કલોલવાળા.

સીધધપુર.

૧ સંઘવી કકલભાઈ સવચંદ

૧ સંઘવી કકલભાઈ પુંજરામ ખેરાળુવાળા

૧ સંઘવી સુનીલાલ સુગટલાલ.

ઝોટાણા

૧ શા. મોહનલાલ ધનજી.

સુંબઈ.

૨ માસ્તર જગજીવનદાસ કેવળદાસ

ભાવનગર.

૧ સંઘવી જેચંદ દલીચંદ

ભમો (અપર ખરમા.)

૨. ગ. શીવલાલ મોહનલાલની કુ.